

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**KOBİ'LERDE UFRS VE BASEL II
DÜZENLEMELERİNİN FARKINDALIĞININ
ARAŞTIRILMASI: DOĞU MARMARA ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ

Aydın ŞENOL

**Enstitü Anabilim Dalı :İşletme
Enstitü Bilim Dalı :Muhasebe ve Finansman**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hilmi KIRLIOĞLU

MART - 2011

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KOBİ'LERDE UFRS VE BASEL II
DÜZENLEMELERİNİN FARKINDALIĞININ
ARAŞTIRILMASI: DOĞU MARMARA ÖRNEĞİ

DOKTORA TEZİ

Aydın ŞENOL

Enstitü Anabilim Dalı : İşletme

Enstitü Bilim Dalı : Muhasebe ve Finansman

Bu tez 03.../03./2011 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği / ~~oyçokluğu~~ ile kabul edilmiştir.

 Prof. Dr. Hilmi KILIÇOĞLU Prof. Dr. Mustafa AYDOĞDU Doç. Dr. Mutlu Başaran ÖZTÜRK

Jüri Başkanı

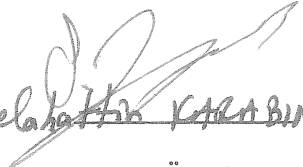
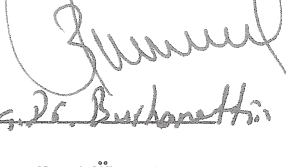
- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

 Doç. Dr. Selahattin KARABİNAL Y. Doç. Dr. Burhanettin ZENGİN

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlâk kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Aydın ŞENOL

03.03.2011

ÖNSÖZ

Ülke ekonomilerinin önemli yapı taşlarından olan KOBİ'ler, özellikle gelişmekte olan ve gelişmiş ekonomilerin çok önemli oranını oluşturmaktadırlar. Bu kadar büyük oran ve öneme sahip olmalarına rağmen KOBİ'ler dünya üzerinde yaşanan olumlu ve olumsuz her türlü gelişmeden en çabuk etkilenen şirketler olmaktadır. UFRS ve BASEL II kriterlerindeki düzenlemeler KOBİ'leri derinden etkilemektedir ve daha da etkilemeye devam edecektir.

Bilim adamları yol açarlar, ufuk açarlar ve ardından gelenlere model olurlar. İşte bana böyle bir model olan, bilim dünyasının güzellikleri ile buluşturan, bu çalışmanın meydana gelmesini sağlayan, değerli hocalarımdan Prof. Dr. Hilmi KIRLIOĞLU' na sonsuz teşekkür etmek istiyorum. Her zaman beni destekleyen, yetişmemde önemli katkıları olan, Sevgili Anne ve Babama, Ağabeyim Engin ŞENOL'a, Ağabeyim Adil ŞENOL'a, akademik çalışma hayatımda beni sürekli destekleyen sevgili eşime ve benim için çok değerli çocuklarıma çok teşekkür ederim. Ayrıca, yetişmemde çok büyük emekleri olan değerli hocalarıma ve çok değerli öğrencilerime çok teşekkür ederim.

Aydın ŞENOL

03.03.2011

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iv
TABLO LİSTESİ	vii
ŞEKİL LİSTESİ	xi
ÖZET	xii
SUMMARY	xiii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: KOBİ'LERİN KISA TARİHİ, ÖNEMİ, TANIMI VE GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ	10
1.1. KOBİ'lerin Genel Tarihsel Gelişimi	10
1.2. KOBİ'lerin Önemi	14
1.2.1. KOBİ'lerin Ülke içindeki Yerleri Bakımından Önemi.....	15
1.2.2. İstihdam Sağlama Bakımından KOBİ'lerin Önemi	16
1.2.3. KOBİ'lerin Esnek Yapıları ve Değişime Yatkınlıkları Açısından Önemi....	17
1.2.4. Bölgeler Arası Ekonomik ve Sosyal Yapıya Katkıları Açısından Önemi	19
1.3. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Tanımı.....	25
1.3.1. KOBİ Tanımı Yapılırken Kullanılan Nitel ve Nicel Özellikler	25
1.3.1.1. Nitel Özellikler	25
1.3.1.2. Nicel Özellikler	27
1.3.2. Çeşitli Birlik ve Ülkelerde KOBİ Tanımı	29
1.3.2.1. OECD KOBİ Tanımı.....	30
1.3.2.2. Japonya'da KOBİ Tanımı	30
1.3.2.3. Almanya'da KOBİ Tanımı.....	30
1.3.2.4. ABD'de KOBİ Tanımı	31
1.3.2.5. Avrupa Birliği'nde KOBİ Tanımı.....	31
1.3.2.6. BASEL 2 Standardına Göre KOBİ Tanımı.....	33
1.3.3. Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Tanımları	34
1.3.3.1. Ticaret ve Sanayi Bakanlığı Tanımı.....	34
1.3.3.2. Devlet İstatistik Enstitüsü Tanımı.....	35
1.3.3.3. KOSGEB Tanımı	35
1.3.3.4. TOSYÖV Tanımı	36
1.4. KOBİ'lerin Avantajları ve Dezavantajları	36
1.4.1. KOBİ'lerin Avantajları	36
1.4.2. KOBİ'lerin Dezavantajları	37
1.5. KOBİ'lerin Genel Sorunları ve Çözüm Önerileri	38
1.6. Küreselleşmenin KOBİ'ler Üzerindeki Etkileri.....	40

1.6.1. Elektronik Ticaretin Gelişmesinin KOBİ'lere Etkileri	41
1.6.2. Sermaye Piyasalarındaki Gelişmelerin KOBİ'lere Etkisi	43
1.6.3. Uluslararası Muhasebedeki Gelişmelerin KOBİ'lere Etkisi	44
BÖLÜM 2: BASEL II	47
2.1. BASEL, BIS ve BASEL Komitesi.....	47
2.2. BASEL I.....	50
2.3. BASEL II	53
2.3.1. BASEL II'nin Genel Çerçevesi.....	56
2.3.1.1. En Düşük(Asgari) Sermaye Gereksinimi.....	57
2.3.1.2. Denetim Otoritesinin İncelenmesi	74
2.3.1.3. Piyasa Disiplini	78
2.4. Ülkemizde BASEL II Çalışmaları	80
BÖLÜM 3: MUHASEBE AÇISINDAN ULUSLARARASI GELİŞMELER VE FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI.....	89
3.1. Küreselleşmenin Etkileri ve Uluslararası Muhasebe	89
3.2. Muhasebe Standartlarının Tanımı ve İşlevleri	95
3.3. Muhasebe Standartlarının Oluşum Süreci.....	96
3.4. Muhasebe Standartlarının Oluşumuna Katkı Yapan Ülkeler.....	97
3.4.1. İngiltere (Birleşik Krallık).....	98
3.4.2. Amerika Birleşik Devletleri	99
3.4.3. Almanya	103
3.4.4. Japonya.....	104
3.4.5. Çin	105
3.5. Muhasebe Standartlarının Oluşumuna Katkı Yapan Uluslararası Kuruluşlar	106
3.5.1. Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC).....	106
3.5.2. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB)	106
3.5.3. Uluslararası Sermaye Piyasası Kurumları Örgütü (IOSCO).....	109
3.5.4. Avrupa Muhasebeciler Federasyonu (FEE)	110
3.5.5. Avrupa Birliği Muhasebe Düzenleme Komitesi (ARC).....	110
3.5.6. Uluslararası Muhasebe Standartları Vakfı (IASF).....	111
3.6. Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS)	113
3.7. Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS).....	124
3.8. KOBİ'ler İçin UFRS (IFRS for SME)	131
3.8.1. KOBİ'ler İçin UFRS'nin Faydaları.....	132
3.8.2. KOBİ'ler İçin UFRS'nin Genel Özellikleri	133

3.9. Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye.....	156
3.9.1. Türkiye’de Muhasebe Uygulama ve Standartlarının Gelişimi.....	156
3.9.2. Türkiye’de Muhasebe Uygulamalarını Yönlendiren Yasal Düzenlemeler.	158
3.9.3. Türkiye’de Muhasebe Standartlarının Oluşumuna Katkı Yapan Kuruluşlar	166
3.9.4. Türkiye’de Muhasebe Standartlarının Son Durumu	179
BÖLÜM 4: BASEL II VE UFRS’NİN KOBİ’LERE ETKİLERİ.....	183
4.1. BASEL II’nin KOBİ’lere Muhtemel Etkileri ve Sağlayacağı Faydalar	183
4.1.1. BASEL II’ye Geçiş Sürecinde KOBİ’lerin Yaşayabileceği Zorluklar	186
4.1.1.1. Kredi Fiyatlandırılması ve Teminatlandırılmasına İlişkin Sorunlar	186
4.1.1.2. Finansman Sorunu.....	188
4.1.1.3. Şeffaflık Sorunu	191
4.1.2. BASEL II’ nin Sağlayacağı Faydalar.....	193
4.1.3. BASEL II’ ye Geçiş Sürecinde Yapılması Gerekenler ve KOBİ’lere Öneriler	194
4.1.4. KOBİ’ler Açısından BASEL II’nin SWOT Analizi	196
4.2. UFRS’nin KOBİ’lere Etkileri ve Sağlayacağı Faydalar	198
4.2.1. UFRS’nin Sağlayacağı Faydalar	199
4.2.2. UFRS’na Geçiş Sürecinde KOBİ’lerin Yaşayabileceği Zorluklar	201
4.2.3. UFRS’na Geçiş Sürecinde Yapılması Gerekenler ve KOBİ’lere Öneriler ..	202
4.2.4. KOBİ Açısından UFRS’nin SWOT Analizi	203
4.3. BASEL II Standartları ile UFRS’nin İlişkisi ve Birbirlerine Etkileri.....	204
BÖLÜM 5: SAKARYA VE ÇEVRE İLLERDEKİ KOBİ’LERİN UFRS VE BASEL II DÜZENLEMELERİNİN FARKINDALIĞI	216
5.1. Araştırmanın Önemi.....	216
5.2. Araştırmanın Amacı	219
5.3. Araştırmanın Kısıtları.....	219
5.4. Araştırmanın Kapsamı	220
5.5. Araştırmada Kullanılan Analiz Yöntemleri	220
5.6. Araştırma Sonuçlarının Değerlendirilmesi	220
SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	265
KAYNAKÇA.....	272
EKLER.....	288
ÖZGEÇMİŞ.....	300

KISALTMALAR

AAA	: Amerikan Muhasebe Birliği
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AICPA	: Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Birliği
APB	: Muhasebe Prensipleri Kurulu
ARC	: Avrupa Birliği Muhasebe Düzenleme Komitesi
ASBJ	: Japonya Muhasebe Standartları Kurulu
ASSC	: Muhasebe Standartları Belirleme Komitesi
ATO	: Ankara Ticaret Odası
BASEL-I	: 1988 Yılı Sermaye Uzlaşısı 1
BASEL-II	: Sermaye Uzlaşısı 2
BASEL-III	: Sermaye Uzlaşısı 3
BCBS	: Basel Committee on Banking Supervision: Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
BIS	: Uluslararası Ödemeler Bankası
Bkz.	: Bakınız
CAP	: Muhasebe Prosedür Komitesi
CCAB	: Muhasebe Standartları Belirleme Komitesi
CPA	: Amerikan Yeminli Mali Müşavirler
DM	: Deutschland Mark
EFTA	: Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi
E-İşlem	: Elektronik İşlem
E-Ticaret	: Elektronik Ticaret
EU	: Avrupa Birliği
FAF	: Finansal Muhasebe Vakfı
FASAC	: Finansal Muhasebe Standartları Danışma Konseyi

FASB	: Finansal Muhasebe Standartları Kurulu
FASF	: Finansal Muhasebe Standartları Vakfı
FEE	: Avrupa Muhasebeciler Federasyonu
FIFO	: First in First Out: İlk Giren İlk Çıkar Metodu
FMSK	: Finansal Muhasebe Standartları Kurulu
FOB	: Kamusal Gözetim Kurulu
FRC	: Finansal Raporlama Konseyi
FRRP	: Finansal Raporlama Gözetim Heyeti
FVÖK	: Faiz ve Vergi Öncesi Kar
GAAP	: Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri
GASB	: Devlet Muhasebe Standartları Kurulu
GASC	: Devlet Muhasebe Standartları Komitesi
GKGMİ	: Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
GVK	: Gelir Vergisi Kanunu
IAS	: International Accounting Standards: Uluslararası Muhasebe Standartları
IASB	: International Accounting Standards Board: Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
IASC	: International Accounting Standards Committee: Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi
ICAPEW	: İngiltere ve Galler Yeminli Muhasebe Enstitüsü
IFAC	: Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu
IFRIC	: Uluslararası Finansal Raporlama Yorum Komitesi
IFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
IMF	: International Monetary Fund : Uluslararası Para Fonu
IOSCO	: Uluslararası Sermaye Piyasası Kurumları Örgütü
IRB	: Internal Ratings Based Approach: Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı
ISO	: International Organization for Standardization: Uluslararası Standartlar Organizasyonu
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
İSO	: İstanbul Sanayi Odası

KDV	: Katma Değer Vergisi
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsleri
KKEG	: Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler
KOBİ	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Destekleme ve Geliştirme İdaresi
KÜSGEM	: Küçük Sanayi Geliştirme Merkezi
KÜSGET	: Küçük Sanayi Geliştirme Teşkilatı
KVK	: Kurumlar Vergisi Kanunu
LGD	: Temerrüt halinde kayıp
LIFO	: Last in First Out: Son Giren İlk Çıkar Metodu
Mad.	: Madde
MDV.	: Maddi Duran Varlıklar
MSUGT	: Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
MUFAD	: Muhasebe ve Finansman Öğretim Üyeleri ve Bilim Araştırma Derneği
Mük.	: Mükerrer
NAFTA	: Kuzey Amerika Ülkeleri Serbest Ticaret Anlaşması
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
RAW	: Risk Weighted Assets- RWA : Risk Ağırlıklı Varlıklar
SA	: Standart Yaklaşım
SAC	: Standart Tavsiye Konseyi
SBA	: Küçük İşletmeler Teşkilatı
SEC	: Menkul Kıymetler Borsa Komisyonu
SIC	: Standart Yorumlama Komitesi
SM	: Serbest Muhasebeci
SME	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler
SMMM	: Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
SŞMHK	: Sigorta Şirketlerinin Muhasebesi Hakkında Kanun
SYR	: Sermaye Yeterliliği Rasyosu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TDHP	: Tekdüzen Muhasebe Standartları
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
THP	: Tek Düzen Hesap Planı
TL	: Türk Lirası
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	: Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TMUD	: Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOSYEV	: Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TMUDESK	: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
TÜRMOB	: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odalar Birliği
TÜSİAD	: Türkiye Sanayici ve İş adamları Derneği
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
UK	: Birleşik Krallık
UMS	: Uluslararası Muhasebe Standartları
UMSK	: Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
UNCTAD	: Birleşmiş Milletler Ticari İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
US GAAP	: ABD Genel Görmüş Muhasebe İlkeleri
USA	: Amerika Birleşik Devleti
VÖK	: Vergi Öncesi Kar
VUK	: Vergi Usul Kanunu
YMM	: Yeminli Mali Müşavir

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: KOBİ'lerin Ülke Ekonomileri İçindeki Yerleri	15
Tablo 2: Ülkeler İtibarıyla İmalat Sanayindeki İşletmelerin Ve İstihdamın İşletme Büyüklüğüne Göre Dağılımı (2002)	16
Tablo 3: Bölgelere Göre Esnaf Ve Sanatkârların Sayısı	20
Tablo 4: Toplam İşletme Sayısı İçindeki Payına Göre İlk Beş İçindeki Faaliyet Kolları	22
Tablo 5: Türkiye'de İmalat Sanayi İşletmelerinin Ölçeksel Dağılımı	24
Tablo 6: Ülkelerin KOBİ Tanımlarını Belirlerken Dikkate Aldığı Ölçütler.....	29
Tablo 7: 1996 ve 2005 Yılları- AB Komisyonu'nun KOBİ Tanımı	31
Tablo 8: Ticaret ve Sanayi Bakanlığına göre KOBİ Sınırları	34
Tablo 9: BASEL Uygulamalarının Tarihsel Gelişim Süreci.....	51
Tablo 10: BASEL I ve BASEL II Uzlaşmaları Arasındaki Farklar.....	55
Tablo 11: 1988 BASEL Standardı'na Göre SYR' nin Hesaplanması.....	59
Tablo 12: BASEL II Standardı'na Gelişmişlik Düzeyine Göre Riskler	60
Tablo 13: BASEL II Sermaye Uzlaşısına Göre KOBİ'lerin Sınıflandırması ve Risk Ağırlıkları	62
Tablo 14: Standart Yaklaşımına Dayalı Risk Derecelendirmesi.....	63
Tablo 15: Derecelendirme Notlarının Rakamsal Dönüşümü	64
Tablo 16: Strateji ve Politikaların Oluşturulması.....	83
Tablo 17: Uluslararası Muhasebe Şirketlerinden Örnekler.....	93
Tablo 18: IASC ve IASB Arasındaki Farklar	107
Tablo 19: Kaldırılan veya Diğer Standartlarla Birleştirilen UMS'ler Listesi	122
Tablo 20: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (International Financial Reporting Standards).....	126
Tablo 21: Değişik Menkul Kıymet Sahiplerinde Çözüm Önerileri	127
Tablo 22: KOBİ'ler İçin Finansal Raporlama Standartları	134
Tablo 23: Bilançoda Sunulacak Bilgiler	137
Tablo 24: BASEL II'ye Göre KOBİ Kredilerinin Sınıflandırılması.....	184
Tablo 25: BASEL II Standardında Geçerli Olacak Teminat Türleri	187
Tablo 26: Derecelendirme Notları ve Anlamları.....	189
Tablo 27: KOBİ'ler Açısından BASEL II'nin SWOT Analizi.....	197

Tablo 28: KOBİ'ler Açısından UFRS'nın SWOT Analizi	203
Tablo 29: Cinsiyet Dağılımı Tablosu	221
Tablo 30: Ankete Katılanların Yaş Grubu Dağılımı Tablosu	222
Tablo 31: Ankete Katılanların Eğitim Durumu Tablosu.....	222
Tablo 32: Ankete Katılanların İşyerinde Çalışma Pozisyonları Dağılımı Tablosu.....	223
Tablo 33: Ankete Katılan İşletmelerin Kaç Yıllık Oldukları Dağılımı Tablosu.....	223
Tablo 34: Ankete Katılan İşletmelerde Çalışan Sayısı Dağılımı Tablosu	224
Tablo 35: Ankete Katılan İşletmelerin Hukuki Yapısı Dağılımı Tablosu	224
Tablo 36: Ankete Katılan İşletmelerin Faaliyet Alanları Dağılımı Tablosu.....	225
Tablo 37: Ankete Katılan İşletmelerin Yönetiminin Kimin Tarafından Üstlenildiğinin Dağılımı Tablosu.....	225
Tablo 38: Ankete Katılan İşletmenizde Mali Müşavir Veya Serbest Muhasebeci Mali Müşavir İstihdam Etme Durumları Dağılımı Tablosu	226
Tablo 39: Cevabınız Hayır ise Muhasebe İşlemlerini Nasıl Yerine Getiriyorsunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu	226
Tablo 40: İşletmenizi Yakından İlgilendiren Vergi Muhasebe İşlemlerini Nasıl Takip Edersiniz? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu	227
Tablo 41: İşletmenizde Finansman Sorunu Yaşıyor musunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu	227
Tablo 42: İşletme Olarak Yaşanan Finansal Sorunlar Nelerdir? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu (Birden Çok Şık İşaretlenebilir)	228
Tablo 43: İşletmenizde Banka Kredisi Kullanıyor musunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu	229
Tablo 44: Tercih ettiğiniz kredi vadesi ne kadardır? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu.....	231
Tablo 45: Bankalardan kredi kullanırken yaşanan sorunlar nelerdir? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu	233
Tablo 46: Avrupa Birliği'ne uyum süreciyle ilgili bilgiye sahip misiniz? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu	233
Tablo 47: AB Ülkemize neler getirecektir? (Birden Çok Şık İşaretlenebilir) Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu	236

Tablo 48: İşletme Olarak BASEL II Kriterleri Hakkında Bilgiye Sahip misiniz? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu	237
Tablo 49: İşletmenizde BASEL II Kriterlerine Hazırlık Çalışmalarında Bulunuyor musunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu	241
Tablo 50: BASEL II Kriterleri İşletmelerin Kredi Riskini Azaltmaları İçin Teminat Olanaklarının Artırılmasını Öngörmektedir. Bu Durum Sizleri Etkileyecek Midir? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu	244
Tablo 51: Ülkemiz İşletmeleri İçin BASEL II Kriterlerinin Uygulanması İle İlgili Nasıl Bir Süreç Öngörürsünüz Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu .	245
Tablo 52: Ülkemiz İşletmeleri İçin BASEL II Kriterlerinin Gerekli Olup Olmadığını Aşağıdaki Ölçütlere Göre Derecelendiriniz Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu.....	246
Tablo 53: UFRS Hakkında Bilgiye Sahip misiniz? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu.....	247
Tablo 54: Ülkemizde 2005 Yılında Halka Açık İşletmelerde Yakın Bir Zamanda Tüm İşletmelerde Uygulanmaya Başlayacak Olan UFRS İşlemlerinizi Nasıl Etkileyecek? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu.....	255
Tablo 55: UFRS Hakkında Bilgi Edinmek İçin Çalışmalarınız Varmıdır? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu	256
Tablo 56: UFRS Gerekli Olup Olmadığı Hakkındaki Görüşünüz? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu	256
Tablo 57: UFRS Hakkında Bilgilendirmenin Yeterli Olup Olmadığı Hakkındaki Görüşünüz? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu.....	257
Tablo 58: UFRS ve son ekonomik gelişmeler hakkındaki görüşünüz? (Birden Çok Şık İşaretlenebilir) Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu.....	258

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: BASEL II Genel Çerçevesi	57
Şekil 2: BASEL Temel İlkeleri.....	75
Şekil 3: BASEL-II Yol Haritası.....	81
Şekil 4: Çalışmaları Yürütecek Yönetim, Personel, Birim ve Komitelerin Belirlenmesi	83
Şekil 5: CRD/BASEL II'nin Uygulamasında Son 6 Ay İçerisinde Gerçekleşen Önemli Gelişmeler	84
Şekil 6: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile BASEL II'nin Temel Argümanları.....	205

Tezin Başlığı: “KOBİ’lerde UFRS ve BASEL II Düzenlemelerinin Farkındalığının Araştırılması: Doğu Marmara Örneği”

Tezin Yazarı : Aydın ŞENOL

Danışman : Prof. Dr. Hilmi KIRLIOĞLU

Kabul Tarihi : 03/03/2011

Sayfa Sayısı : xiii(ön kısım) + 287 (tez)

Anabilimdalı : İşletme

Bilimdalı : Muhasebe ve Finansman

Teknolojik gelişmeler ve dünya nüfusunun hızla artması, işletmelerin ve ekonomilerin son yüzyılda önemli ilerlemeler sağlamasına neden olmuştur. Ekonomilerde yaşanan hızlı gelişmeler piyasalardaki finansal işlemlerin artmasını, finansal yapıların değişmesini, karmaşıklaşmasını ve birbirleriyle entegrasyonunu beraberinde getirmiştir.

Dünyada birçok ülkede faaliyet gösteren birbirinden bağımsız işletmelerin muhasebe standartlarındaki farklılıkları, fon toplama sürecinde, finansal bilgilerin karşılaştırılmasında, uluslararası şirket alım-satımlarında, şirket birleşmelerinde ve bunun gibi birçok finansal konularda zorluklar yaşanmasına neden olmaktadır. Çeşitli kurum ve kuruluşlarca çalışmalar yapılarak ülkeler arasındaki bu karmaşıklıklara bir düzen getirmek ve ülkelerin aynı muhasebe dilini konuşmalarını sağlamak amacıyla Uluslararası Muhasebe Standartları ve Finansal Raporlama Standartları oluşturulmaktadır. BASEL II Standartları çok hızlı değişen finansal yapılar içerisinde en önemli uluslararası düzenlemelerden birisidir. BASEL II’ ye göre belirlenecek risk temelli fiyatlamalar firmaların kullandıkları sermaye maliyetlerini önemli oranlarda etkileyecektir. İşletmeler için Uluslararası Finansal Raporlama Standartları’na uyumlu finansal tabloların hazırlanması özellikle banka ve benzeri finansal kuruluşlar tarafından doğru bir risk değerlendirilmesi yapılabilmesi için oldukça önem arz etmektedir.

UFRS ve BASEL II kriterlerindeki düzenlemeler KOBİ’leri çok derinden etkilemektedir. Bu süreçte KOBİ’ler için önemli sorunlar değişimin fark edilememesi, gerekli hazırlıkların zamanında yapılamaması ve kalifiye insan kaynağının yetersiz olması olarak tespit edilmiştir.

Bu çalışmada KOBİ’lere UFRS ve BASEL II düzenlemelerinin etkileri ve KOBİ’lerin yapması gerekenler ele alınmıştır. Özellikle KOBİ’lerin bu değişim sürecinin ne kadar farkında oldukları istatistiksel analizler yolu ile sorgulanmaya çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre KOBİ’lerin bu değişim sürecinin farkındalığının düşük seviyelerde olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: KOBİ, UFRS, BASEL II, Farkındalık,

Title of the Thesis: The Investigation of the Awareness of IFRS and BASEL II Accords for the SMEs: The Eastern Marmara Sample

Author: Aydın ŞENOL

Supervisor: Prof. Dr. Hilmi KIRLIOĞLU

Date: 03.03.2011

Nu. of Pages: xiii (pretext)+287 (main body)+13(adds)

Department: Business

Subfield: Accounting and Finance

The rapid growth of the technology along with the increase in the world population has led to the significant progress of the businesses and the economies in the last century. The rapid progress in the economies has increased the financial operations in the markets; changed, complicated and integrated the financial structures.

The discrepancies in the accounting standards of the businesses operating independently in many countries have caused problems when comparing the financial reports, in the process of fund-raising, at international merger and acquisitions and the similar issues. In order to find a solution to such problems and create a common international accounting language International Accounting Standards Boards and International Financial Reporting Standards have been founded with the cooperation of various institutions in Turkey and other countries. BASEL II Accords is one of the most significant international accords in fast-changing financial structures. The preparation of financial statements for the businesses in accordance with IFRS is of great importance in terms of the banks and like institutions to make risk assessments within the context of BASEL II Standards. Risk-based pricing which will be specified in accordance with BASELII is going to affect the capitals being used by the companies.

The regulations according to the criteria of IFRS and IASB have a deep impact on SMEs. The most important problems for the SMEs in this process are the unawareness of change, inability to make required attempts on time and lack of qualified staff.

In this study, the influence of IFRS and IASB on SMEs and responsibilities of SMEs have been examined. Particularly, the awareness of SMEs has been searched with the statistical analyses. According to the results obtained, it has been found out that the level of SMEs' awareness in this process is quite low.

Keywords: SMEs, IFRS, BASEL II, Awareness.

GİRİŞ

Dünyamızda çok hızlı gelişmeler yaşanmaktadır. Son yüzyılda insanların hızlı bir şekilde çoğalması, teknolojiye inanılmaz ilerlemelerin olması, insanlar ve ülkeler arasındaki etkileşimin çok hızlanması ve kolaylaşması ekonomileri, dolayısıyla işletme bilimini çok hızlı bir şekilde değiştirmiş ve geliştirmiştir. Ekonomilerin yapıtaşları olan işletmeler alanında bu değişim en uç noktaya kadar derinden hissedilmektedir. Bu değişim rüzgârını fark edemeyen veya değişimin gereklerini yerine getiremeyen işletmeler bu gelişim ve değişim sürecinden olumsuz şekilde etkilenmektedirler. Günümüzde işletmecilik alanında rekabet acımasız ve çok hızlı şekilde gerçekleşmektedir. Bu hızlı ve acımasız rekabet ortamında her türlü işletmenin ayakta kalabilmesi veya hayatını devam ettirebilmesi için uluslararası değişim ve gelişim sürecini çok iyi takip etmesi, hızlı olması ve çok kısa sürede bu değişime uyum sağlaması gerekmektedir.

Dünyada yaşanan küreselleşme ile ekonomik anlamda ülkeler arasında sınırlar kalkmış ve tüm işletmeler birbirleriyle ilişki içerisinde olmaya başlamışlardır. Ayrıca ekonomilerde yaşanan küreselleşme ile çokuluslu şirketlerin çoğalmasına, ülkeler arası yoğun sermaye akışları, yeni müşterilere, pazarlara ulaşmak, yeni kaynak bulma ihtiyaçları doğmuş bu da parasal hareketliliğin artmasına ve finansal akışları takip eden, kaydeden, analiz ve yorum yapan, yol gösteren muhasebenin öneminin artmasına neden olmuştur. Bu değişim bütün ekonomik, finansal kavramları değiştirmekte, yeniden tanımlamalar yapmaya, ortak kavramlar oluşturmaya ve bütün ülkeleri birbiriyle etkileşim halinde olmaya yöneltmektedir.

Dünyada ve ülkemizde işletmelerin büyük çoğunluğunu Küçük ve Orta Büyüklükte İşletmeler oluşturmaktadır. KOBİ olarak adlandırdığımız işletmeler ekonomilerin çok önemli yapıtaşlarıdır. Sayısal açıdan önemli ölçüde KOBİ'lerin olması, istihdama çok önemli katkı sağlamaları, bölgesel kalkınmayı sağlaması, büyük işletmelerin çok önemli tamamlayıcısı olmaları ve ekonomilere önemli katkılar sağlamaları KOBİ'leri çok önemli hale getirmektedir. Yaşanan uluslararası boyuttaki krizlere karşı KOBİ'lerin çok esnek yapılarıyla atlabilmeleri KOBİ'lerin ayrıca uluslararası boyutta önemini arttırmaktadır. Bu kadar güçlü özellikleri olmasına rağmen değişim ve gelişim

sürecinden olumlu veya olumsuz olarak çok kısa sürede en fazla etkilenen yine KOBİ'ler olmaktadır.

Çalışmanın Konusu

KOBİ'ler ülke ekonomileri için çok önemlidir. KOBİ'lerin öneminin anlaşılması ve buna göre stratejilerin geliştirilmesi ülke ekonomileri için çok gereklidir. KOBİ'lerin sorunlarının tespit edilmesi ve çözüm önerilerin sunulması gerekmektedir. KOBİ'ler için gerek ülke içerisinde gerekse de ülkeler arasındaki finansal ve ekonomik açıdan yapılan düzenlemeler çok önemlidir. Bu düzenlemelerin tam zamanlı olarak takip edilmesi, buna göre yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Ayrıca KOBİ'lere yönelik bu düzenlemeler hakkında eğitimlerin verilmesi, bilgi ve birikimlerinin artırılması gerekmektedir. Kısacası bir farkındalık oluşturulması gerekmektedir. Gelişim ve değişim sürecinin doğru yönetilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde olumsuz sonuçlarla karşılaşmak her zaman söz konusu olacaktır.

BASEL I ve II olarak adlandırılan uluslararası düzenlemeler sermaye ölçümünün ve sermaye standartlarının uluslararası düzeyde uyumlaştırılmasına yönelik kurallar bütünüdür. BASEL I Sermaye Uzlaşısı, ilk olarak Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) nezdindeki BASEL Komitesi tarafından 1988 yılında riske dayalı sermaye yeterliliği standartları olarak duyurulmuş, birçok ülkenin bankacılık ve düzenleme otoriteleri tarafından çeşitli düzenlemeler yoluyla kendi ülkelerinde sermaye yeterliliği kriterleri olarak uygulanmaya başlamıştır. BASEL I Uzlaşısı olarak adlandırılan bu düzenlemeler sadece kredi riskine bağlı bir risk hesaplaması üzerine kurulmuştur. Zamanla sadece kredi riskine bağlı bir risk hesaplamasının yetersiz olduğu, piyasaların çok çeşitli riskler taşıdığı, bunlarında dikkate alınması gerektiği ortaya konularak bankaların piyasa riskine dayalı sermaye yükümlülüğü getirilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. 1996 yılında yeni düzenleme ile önemli olan, sermaye yeterliliği hesabında kredi riskine ilave olarak bankaların maruz kaldıkları piyasa risklerinin de dikkate alınmasıdır.

2005 yılında BASEL I Uzlaşısının yetersizlikleri giderecek, daha kapsamlı bir risk ölçülmesini ileri süren BASEL II Uzlaşısı yayınlanmıştır. BASEL-II Uzlaşısı'nda risklerin daha hassas ölçülmesi, bankaların risk profillerinin her bir banka için ayrı ayrı belirlenmesi, finansal tabloların bankanın gerçek durumunu en iyi biçimde yansıtacak şekilde şeffaf olması ve banka üst yönetimine düşen sorumlulukların artırılması ve bu

sayede istikrarlı bir finans sektörüne ulaşılmasını amaçlamaktadır. BASEL komitesi, bu amacın üç temel yapı ile gerçekleştirileceğine inanmaktadır. Bunlar, asgari sermaye gereksinimi, denetim otoritesi ve piyasa disiplindir.

Muhasebe; bir işletmenin finansal durumunu anlamlı, karşılaştırılabilir ve gerçeğe uygun bir şekilde izleyen sınıflandıran, belgelere dayandıran, kaydeden ve bunları finansal tablo ile ilgililerine açıklayan sistemdir. Bu sebeple dünyada yer alan işletmelerin muhasebe uygulamaları kurallara dayandırılmalıdır. Muhasebe uygulamaları da kaynağını muhasebe temel kavramlarından, genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinden ve muhasebe standartlarından almaktadır.

Gelişen ve sürekli değişen dünyamızda ekonomik yapılarda özellikle ülkeler arasında farklılıklar gösteren muhasebe uygulamalarını ortak bir noktada toplama ihtiyacı doğmuştur. Uluslararası alanda faaliyet gösteren kuruluşlar uluslararası kabul görmüş standartlarla uyumlu bir şekilde faaliyetlerde bulunması halinde, farklı ülkelerde yer alan işletmeler aynı finans dilini kullanacak, aynı finansal tablonun farklı ülkelerde aynı yorumlanmasını sağlayacak, bu da beraberinde kişi/kurumların riskini azaltarak, güvenli bir ortamda faaliyet göstermelerini sağlayacaktır.

Dünya ekonomisinde yer alan işletmelerin ortak bir dile ihtiyacı vardır. Artık tüm dünya ülkelerinde ortak dil de muhasebe olarak kabul edilmektedir. Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi toplam 31 adet Uluslararası Muhasebe Standardı (UMS) yayınlamıştır. 2001 yılında kurulan Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tüm UMS'leri yorumlayarak kabul etmiş ve daha sonra 7 adet Uluslararası Finansal Raporlama Standardı (UFRS) yayınlamıştır. 2010 tarihi itibarıyla 41 adet Uluslararası Muhasebe Standardı (UMS) ve 9 adet Uluslararası Finansal Raporlama Standardı (UFRS) yürürlükte bulunmaktadır. Günümüzde de çalışmalar www.ifrs.org sitesinde sürekli güncellenerek devam etmektedir. 2001'den bu yana, Dünya genelinde 100'ün üzerinde ülke IFRS'lerin kullanımını zorunlu tutmakta ya da kullanımına izin vermektedir. Dünyanın büyük bir çoğunluktaki ülkesi bu güncellemeleri çok kısa zamanda kendi dillerine çevirerek uygulama kapsamına almaktadır.

Türkiye'de Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) 01.01.2005 tarihinden itibaren SPK'ya tabi şirketler için UFRS'ye paralel muhasebe uygulamalarını zorunlu hale getirmiştir. Bu uygulama SPK'ya tabi işletmelerle sınırlı kalmamış diğer işletmeler içinde uygulama

şansı ortaya çıkarmıştır. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu'nun (TMSK) çıkardığı Finansal Raporlama Standartları (TFRS) UFRS ile paralellik göstermektedir.

Çalışmanın Önemi

Küresel kriz ilk olarak etkilerini bankacılık sektöründe göstermektedir. Bankalar, ekonomik sistemlerin çok önemli kuruluşlardır. Gelecek bir zarar ekonomik sistemlerinin varlıkların olumlu ve olumsuz anlamda çok önemli etkiler bırakabilecektir. 2008 yılında uluslararası boyutta hissedilmeye başlanan ve tüm dünyayı saran Amerika merkezli sentetik finansal ürünlerin özellikle de Mortgage ürünlerinin başlatmış olduğu kriz ilk olarak Amerika merkezli yüzlerle ifade edilen bankanın batmasına¹ ve dalga dalga dünyada birçok bankanın batması şeklinde yaygınlaşmasına neden olmuştur. Amerikan Merkez Bankası eski Başkanlarından Greenspan bir demecinde “yüzyılın en önemli ekonomik olayı olarak BASEL II’yi gördüğünü” ifade etmektedir.

BASEL düzenlemeleri ile amaç, bankacılık alanında ortaya çıkması muhtemel risklerin mümkün olduğunca ölçülmesi ve kontrol altında tutulmasıdır. BASEL II kuralları giderek tüm piyasalarda uygulanması amaçlanan kurallar olarak ifade edilmektedir. Finansal ve ekonomik açıdan uluslararası önemli düzenlemelerden birisi BASEL I ve BASEL II düzenlemeleridir. Temel de risk ve risk yönetimi konularını merkez alan düzenlemelerdir. Risk, belirsizliğin en önemli işaretidir. Belirsizlikler ne kadar artarsa riskte o kadar artmaktadır. Şu anki dünyamızda birçok belirsizliklerle dolayısıyla da risklerle karşı karşıya kalmaktayız. BASEL düzenlemeleri bankacılıktaki risk olgusunun doğru olarak ölçülmesi ve yönetilmesi için çok önemli düzenlemelerdir.

BASEL II Standartları ile bankaların risk yönetim ve değerlendirme ölçütleri değişmektedir. Bu ölçütlerin değişmesi nedeniyle, bankalardan kredi kullanan KOBİ’lerin de bu değişikliklerden etkilenmesi beklenmektedir. BASEL II ilkelerinin uygulamaya geçmesi ile KOBİ’lerin sahip oldukları riskler, derecelendirme notları ve ülke notu kredi maliyetini belirleyen temel unsurlar haline gelecektir. Bu süreçte işletmelerin güvenilir

¹ 2007 yılında; 3 banka batmış, 2008 yılında; 25 banka batmış, 5 banka kamu desteği almak zorunda kalmış, 2009 yılında; 140 banka batmış, 8 banka kamu desteği almış, 2010 yılı (26 Şubat itibariyle); 22 banka batmıştır. Kaynak: ERSEL, Hasan (2010), “ABD’de Batan Bankalar”, www.referansgazetesi.com, 03.03.2010 Tarihli Gazete. 25.06.2010

bir finansal raporlama sürecine, kurumsal yönetim ilkelerine uygun işletme yönetim kültürüne sahip olmaları önem taşıyacaktır

Yaşanan finansal kriz işletmelerin mali tablolarını da etkilemektedir. Bu etkiler şu konu başlıklarında toplanmaktadır; kur farkından kaynaklanan kar veya zararlar, sermayenin gittikçe erimesi ve yok olması, iflasların ve bir çok işletmenin kapanması, stokların artması ve buna bağlı olarak maliyetlerinin artması, tahsilâtların gecikmesi veya imkânsız hale gelmesi, işçi çıkarmalarına bağlı olarak kıdem tazminatı ödemelerinin artmasıdır. Yaşadığımız kriz, sağlam muhasebe uygulamaları ile bankalar ve kurumsal yatırımcıların uluslararası risk hakkında bilgilerinin geliştirilmesinin önemini göstermiştir. Yüksek kalitede ve kapsamlı mali bilgi, ulusal finansal sistemlerin uluslararası krizlere karşı dayanıklılığını gösterdiği gibi, borçlu ülkelerin mali zayıflığı hakkında da fikir vermektedir. Şirketlerin mali bilgileri tam, zamanında ve doğru olmalıdır. Bunun tersi durumunda bilgi kullanıcıları alacakları kararlarda eksik ve yanlış yatırım kararları verebilmekte ve bu da piyasayı ve ekonomiyi olumsuz olarak etkilemektedir. İşletmeler açısından güvenilir bir finansal raporlama süreci hem kredi kaynaklarının artması hem de ucuz kredi bulunması açısından çok önemli hale gelecektir.

Dünyada meydana gelen sermaye hareketlerinde en önemli unsur kazançtır. Uluslararası sermaye kazanç gördüğü her yere hareket etmektedir. Sermayenin daha rahat hareket edebilmesi için en önemli değer finansal bilgidir. Finansal bilgi üretmenin aracıda muhasebedir. Muhasebe, işletmelerin ihtiyaç duydukları bilgiyi tam, zamanında ve uluslararası ölçekte geçerli olacak şekilde ortaya koyması halinde güvenli yatırım ortamının oluşması, uluslararası sermaye hareketlerinin artmasını sağlayacaktır.

Sermaye piyasalarının küreselleşmesi ile birlikte, sermaye hareketleri hızlanmış, uluslararası yatırım kararları artmış, uluslararası şirket alım-satımları ve birleşmelerinin her geçen gün artmasına neden olmuştur. Bu süreçte farklı muhasebe uygulamaları ve finansal raporlama uygulamalarındaki farklılıklar işletmeler açısından en önemli sorunlar olarak görülmektedir. İşte bu farklılıkların birbirlerine uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Dünya çapında Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının ortaya çıkışı bu gereklilik üzerine olmuştur. Uluslararası Finansal Raporlama Standartları, işletmelerin dünya ölçeğinde karşılaştırılmasını sağlayan, şeffaf, kaliteli ve sağlıklı

bilginin üretilmesi için son derece önemle ve titizce çalışılarak oluşturulmuş düzenlemeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile dünya çapında kullanılabilir, kaliteli bir muhasebe standartları seti oluşturulmuş olacaktır. Bu set ile yatırımcılar ve borç verenler açısından yatırımların taşıdığı riskler nedeniyle artan yüksek faiz maliyetleri azalacak, işletmeler uluslararası piyasalardan fon toplama imkânına kavuşacaklardır. Ancak bunun için işletmelerin finansal tablolarını Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına göre hazırlamaları gerekmektedir.

AB ve tüm dünyada Muhasebe Standartlarının da harmonizasyon çabaları BASEL II ve UFRS üzerine yoğunlaşmaktadır. Ülkemiz de Avrupa Birliği süreci düzenlemeleriyle bu değişim ve gelişim sürecine uyum sağlamaya çalışmaktadır. Şüphesiz ki bu sürecin getirdiği olumlu ve olumsuz birçok konu bulunmaktadır. Ancak şu unsurlar açıktır ki işletmelerimiz özellikle de KOBİ'lerimiz bu süreçten olumlu ve olumsuz bir şekilde etkileneceklerdir.

Yeni Türk Ticaret Kanunu Tasarısının TMSK ve TMS 'ye atfettikleri önem ve AB'ye uyum süreci içerisinde bankacılık sektöründe önemli bir değişikliğe sebebiyet verecek olan BASEL II kriterlerinin UFRS'nı destekler nitelikte olması, TMSK'nun standartları etkin ve hızlı bir biçimde hazırlaması için itici güç konumundadır. BASEL II kriterlerine uyum kapsamında firmalar düşük maliyetlerle kredi alabilmek için şeffaflığı maksimum olan finansal tablolar hazırlamak durumundadır. Mali tabloların şeffaflığını ve anlaşılabilirliğini sağlayacak en büyük etken de UFRS kullanımıdır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, hemen hemen tüm dünyada genel kabul görmüş Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve BASEL II düzenlemelerini açıklamak, birbirleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyarak, ekonomimizin en önemli yapıtaşları olan KOBİ'lere yapabilecekleri olumlu ve olumsuz etkilerini ortaya çıkarmaktır. Bu amaçla çalışmada KOBİ'lerimizin mevcut durumları gözden geçirilmiş, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları son güncellemeler dikkate alınarak açıklanmış ve BASEL II düzenlemeleri ile beraber ülkemizde günümüze kadar yapılan çalışmalar açıklanmıştır. Çalışmamızda ayrıca KOBİ'lerimizin hızla ilerleyen, özellikle finansal krizlerle ivme kazanan bu

değişim ve gelişim sürecinde Finansal Raporlama Standartları ve BASEL II düzenlemelerinin ne kadar farkında olduklarını, bilgi düzeylerini ve yaptıkları faaliyetleri anket çalışması ile ortaya koymak amaçlanmıştır. Son olarak, KOBİ'lerimizin Uluslararası bu değişim ve düzenlemelere karşı algılama düzeyleri ve bu değişim sürecinin farkında olup-olunmadığını tespit etmek amaçlanmıştır.

Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışmada, ilk olarak araştırmanın kuramsal yönüne ilişkin literatür taraması yapılmıştır. Konunun açık bir şekilde ortaya konulabilmesi için yurt içi ve yurtdışında yayınlanmış kitap, dergi, makale, tez vb. kaynaklardan yararlanılmıştır. Ayrıca konunun yurtiçi ve yurtdışı otoriteleri olan BASEL Komitesi, IASC, UMSK, TMSK, Ulusal ve Uluslararası Bankalar, T.C. Merkez Bankası, TBB, İMKB, SPK, TMSF, TBB, BDDK, AB, vb. kurumların konu ile ilgili araştırma yayın ve çalışmalarından da yararlanılmıştır. Konu ile ilgili diğer kurum, kuruluş ve ilgili birimlerin internet kaynakları ile birlikte kanun, tüzük, yönetmelik, mevzuat, duyuru vb. kaynaklardan da yararlanılmıştır. Konunun güncel ve akademik çevreler başta olmak üzere kamuoyunda hala tartışılmakta olmasından dolayı, konu ile ilgili kongre, seminer, sempozyum, bildiri, tv yayını, gazete, dergi ve diğer araştırmalarda dikkatle incelenerek elde edilen bilgilerden yararlanılmıştır.

Bu çalışma beş bölümden oluşmaktadır. İlk dört bölümde yapılan çalışma ile ilgili bilimsel çalışmalar ve literatür çalışmaları ile ön bilgi elde edilmiş, bilgiler ortaya konulmuştur. Beşinci bölüm ise, çalışmanın ana konusu çerçevesinde, yapılan anket çalışması ile elde edilen veriler ve analiz kısmından meydana gelmektedir. Anket uygulaması 2009 ve 2010 yıllarının kapsayacak şekilde gerçekleştirilmiş ve bu süre sonunda elde edilen cevaplara göre anketler değerlendirilerek analiz edilmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde, KOBİ'lerin genel tarihsel gelişimi, önemi ve özellikleri açıklanmaktadır. KOBİ olarak ifade edilen kavramın ne olduğu, ülkemizde ve dünyada çeşitli kurum ve kuruluşlarca yapılan tanımlamalara yer verilmiştir. Ayrıca, KOBİ'lerin genel olarak ülke ekonomilerindeki yeri ve önemi ele alınmış, sorunları ve çözüm önerilerine çalışmamızda yer verilmiştir. Birinci bölümün sonunda çalışmamızın diğer bölümleriyle de ilişkili olarak küreselleşmenin KOBİ'lere etkileri konuları literatür araştırmamız verileri altında incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci kısmında, ilk olarak küreselleşmenin etkileri neticesinde oluşan Uluslararası Muhasebenin tanımı ve işlevlerine yer verilmiştir. Muhasebe Standartlarının oluşumuna katkı sağlayan belli başlı ülkeler incelenmiş daha sonra Muhasebe Standartlarının oluşumuna katkı sağlayan uluslararası kuruluşlar açıklanmıştır. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında Uluslararası Muhasebe Standartları genel olarak açıklanmış ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları çalışmaya eklenmiştir. Çalışmamıza başladığımız tarihte Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu–UMSK (International Accounting Standard Board-IASB) tarafından Şubat 2007’de taslak olarak yayımlanan fakat kesinleşmeyen “KOBİ’ler İçin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları” 09.07.2009 tarihinde bir standart set olarak yayımlanmıştır. Söz konusu set, dünya genelindeki KOBİ’lerle yapılan geniş ölçekli bilgi ve fikir alışverişi içeren beş yıllık yoğun bir çabanın sonucunda ortaya çıkmıştır. Çalışmamıza KOBİ’ler için UFRS’ lar ilave edilmiştir. İkinci bölümün sonunda, Türkiye açısından standartların gelişimi, uygulamaları yönlendirilen yasal düzenlemeler, standartların oluşumuna katkı yapan kuruluşlar ve Muhasebe Standartlarının son durumu ele alınmıştır.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde, BASEL kavramının çıkış noktası, BIS (Bank For International Settlement) veya Uluslararası Ödemeler Bankası ve BASEL Komitesi açıklanmış, BASEL I ve BASEL II düzenlemelerinin oluşum süreci incelenmiştir. Daha sonra BASEL II düzenlemelerinin genel çerçevesi içerisinde üç yapısal bloktan birincisi, en düşük (asgari) sermaye gereksinimi, ikincisi denetim otoritesi incelemesi ve üçüncüsü piyasa disiplini kavramı detayları ile beraber ele alınmıştır. Üçüncü bölümün sonunda ülkemizdeki BASEL II çalışmaları ele alınmış özellikle Türk bankacılığındaki BASEL II’ye uyum çalışmaları literatür araştırmaları verileri içerisinde ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Dördüncü bölümde, BASEL II ve UFRS’ nın KOBİ’lere muhtemel etkileri üzerinde durulmuştur. Öncelikle BASEL II’nin işletmelere muhtemel etkileri ve sağlayacağı yararları ele alınmış, daha sonra UFRS’nin KOBİ’lere muhtemel etkileri ve sağlayacağı faydalar neticesinde ele alınmıştır. Dördüncü bölümün sonunda BASEL II standartları ile UFRS’nın birbirleri ile ilişkisi, temel argümanları ve birbirlerini destekleyen unsurları ele alınmıştır.

Çalışmanın son bölümünde ise; BASEL II ve UFRS'nın KOBİ'lerde nasıl bir farkındalık oluşturduğu, veri toplama yöntemlerinden en çok kullanılan anket yöntemi ile 363 işletmeye ulaşılarak bilgiler toplanarak araştırılmıştır. Toplanan bu bilgiler, SPSS 17 bilgisayar programı kullanılarak analiz ve yorumları yapılmıştır. Daha sonra yapılan literatür ve anket çalışmalarının neticesinde elde edilen bilgiler, bulgular ve hipotezlerin sonuçları belirtilmektedir.

BÖLÜM 1: KOBİ'LERİN KISA TARİHİ, ÖNEMİ, TANIMI VE GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

KOBİ'ler her zaman hemen hemen her ülke ekonomisinde çok önemli rollere sahip olmuşlardır. KOBİ'leri önemli yapan birçok unsur vardır. KOBİ'lerin ekonomilerde yerleri, esnek yapıları, değişime kısa zamanda uyum sağlamaları ve bölgesel kalkınmaya önemli katkılarıdır. Bu bölümde, KOBİ'ler hakkında bilgiler verilecektir.

1.1. KOBİ'lerin Genel Tarihsel Gelişimi

KOBİ'lerin¹ tarihine bakıldığında insanlık tarihi kadar eski olduğu görülmektedir. Çünkü insan varlığından günümüze kadar, insan ihtiyaçları vardır ve bu ihtiyaçları karşılayan işletmeler olmuştur. Bu işletmeler de genellikle KOBİ'lerdir. KOBİ'lerin tarihsel gelişimi incelendiğinde konunun üç ayrı dönem halinde ele alınması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

- Endüstri devrimi öncesi,
- Endüstri devrimi sonrası,
- 1970'li yıllardan günümüze kadar.

Endüstri devrimi öncesi, ilkel toplumlarda, ürünler ticaret yapmaya yetecek ölçüde bol değildi. İnsanlar, maddeleri doğada bulunduğu biçimiyle kullanıyorlardı. Zamanla insanlar hayvanları evcilleştirip, doğayı daha yoğun biçimde ekip biçmeye başladı. İnsanlar giderek kendi kullanımları için gerekli olandan daha fazla ürün elde etmeye başlamışlar ve bunları bir yandan eksik olan ya da istedikleri ürünlerle değiş- tokuş etmişlerdir. Zamanla belli insanlar, toplumlar belli mesleklerde uzmanlaşmışlar, bir araya gelerek çeşitli esnaf ve zanaatkârlık kuruluşları oluşturmuşlardır. Tüm bu süreç içerisinde KOBİ tarzı küçük işletmeler var olmuştur.

Endüstri devrimiyle beraber, 1760'lı yıllarda İngiltere'de bir takım buluş ve keşifler, modern anlamda işletmecilik biliminin oluşmasına ve işletmelerin ortaya çıkmasına sebep

¹ Yerine göre küçük-orta boyda / büyüklükte / boyutta / ölçekte işletmeler kısacası "KOBİ" olarak adlandırılmaktadır. Çalışmamızın bundan sonraki aşamalarında küçük ve orta ölçekli işletme yerine "KOBİ" kısaltması kullanılacaktır.

olmuştur (Sabuncuoğlu,1997:12). Endüstri devrimiyle beraber canlanan talep, zamanla daha çok sayıda işletmenin kurulmasına ve ürün üretilmesine neden olmuş, bu durum seri üretim gerçekleştirebilecek makine yoğun teknolojinin kurulmasını, etkili ve verimli kullanılmasını gerektirmiştir. Dolayısıyla işletmeler yığın üretim yapabilecek kapasiteye erişebilmek için, büyüebildikleri kadar büyümeyi sağlamaya çalışmışlardır. Kitlesele üretim yapabilen büyük işletmeler üretim maliyetlerini düşürüp, düşük fiyatlı mal satarak KOBİ'lerin satışlarını olumsuz yönde etkilemiş ve onları zor durumda bırakmışlardır. Ekonominin bu yöndeki hızlı ilerleyişi endüstri devrimine kadar bütün ekonomilerin temel yapı taşı olan KOBİ'lerin yerlerini ölçek ekonomilerine sahip büyük işletmelere bırakmalarına neden olmuştur. Ancak büyük işletmelerin ürettikleri ürünlerin ara mamullerini ürettiyor olmalarından dolayı KOBİ'ler eski önemleri olmasa da piyasada var olmaya devam etmişlerdir.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra,1960'lı yıllardan itibaren, ülkelerin ekonomik kalkınmışlık düzeylerinin yükselmesinin meydana getirdiği gelir seviyelerinin artması ile beraber yaşam biçimlerindeki değişim, zevk ve tercihlerindeki farklılaşmalar kitlesele üretimle sunulan malların talebini azaltmış, onları daha farklı ve daha değişken ürünler aramaya, bulmaya ve kullandırmaya yönlendirmiştir.

KOBİ'lerin önemini arttıran bir diğer önemli etken de 1970'lerde art arda yaşanan ve bütün dünyayı etkisi altına alan petrol krizleridir. (Yıldız, 2007:16-18).1970 ekonomik krizine kadar KOBİ'lerin önemi çok yüksek düzeyde değildi. Bu kriz ile etkin kaynak kullanımı, istihdam ve gelir dağılımına katkılarıyla ön plana çıkan KOBİ'ler makro ekonominin temelini oluşturmuştur. Talebin yüksek gelir esnekliği veya düşük fiyat esnekliği gösterdiği ürünlerin üretiminde bulunan küçük işletmeler krizden çok az etkilenmişler ve büyük işletmelerin birer birer yıkılması ile daha da güçlenmeye başlamışlardır (Karacibioğlu, 2007:10) 20. yüzyılın ilk yarısında işletmelerin giderek büyümeleri nedeniyle, KOBİ'lerin yaşamlarında devam edemeyecekleri düşüncesinin gündeme gelmesine rağmen, KOBİ'ler ortadan kalkmamış, aksine 1970'li yıllardan itibaren teknolojinin gelişmesi, kişi ve toplumlardaki bağımsızlık eğiliminin artması ve bilgi toplumuna geçiş gibi nedenlerden dolayı daha önemli hale gelmişlerdir (Akgemci, 1998:91).

Ülkemizde ise KOBİ'lerin tarihinin, 13. yüzyılda Şeyh Mahmut Ahi Evran tarafından kurulan Ahilik Sistemi'yle belirgin olarak başladığı kabul edilmektedir (Bağrıaçık, 1989:82). Ahilik Sistemi, bir taraftan esnafın mesleki eğitim ve sosyal güvenlik gibi hizmetlerini yerine getirirken, diğer taraftan da esnafı birbirine bağlayarak mesleki ve ahlaki kurallara dayanan bir birlik oluşturmuştur. Zaman içinde Ahilik Teşkilatı yerini, her işte kurulmuş birlik anlamında kullanılan "Lonca" sistemine bırakmıştır. Bu sistemin günümüzdeki esnaf ve kefalet odalarına, üretim kooperatiflerine benzer bir özelliği vardı. En önemli fonksiyonu ürünlerin kalitesini yüksek tutmak ve standart üretimini gerçekleştirmektir.

18. yüzyıldaki sanayi devrimiyle birlikte Osmanlı İmparatorluğu'ndaki işletmeler yeni gelişmeleri yakından takip edip, kendilerini yenileyememelerinin bir sonucu olarak ülke içerisindeki önemlerini yavaş yavaş yitirmeye başlamıştır. Bu aşamadan sonra piyasaya Avrupa'da üretilen mallar hâkim olmuştur. Bu olumsuz gelişmeleri bertaraf etmek için 1863 yılında kurulan İslahı Sanayi Komisyonu bir dizi öneriler hazırlamıştır. Bu öneriler doğrultusunda, esnaf-sanatkâr ve sanayicileri tek çatı altında birleştirmek amacıyla, 1879 yılında İstanbul Ticaret Odası kurulmuştur. Ancak, bu uygulamalardan da istenilen netice elde edilememiştir.

1900'lü yılların başından bu tarafa gerek kanun çıkarmak (Teşvik-i Sanayi Kanunu Muvakkatini-1913) gerekse çeşitli mesleki birlikler ve destek kurumları oluşturmak suretiyle farklı düzenlemeler yapılmıştır. Bunlardan biri olan ve hala görevini sürdüren Halk Bankası 1933 yılında esnaf ve küçük sanayicilerin kredi ihtiyaçlarını karşılayabilmek için kurulmuştur. Ülkemizde KOBİ'ler 1950'lere kadar genelde tüketicinin siparişlerine cevap verecek tarzda küçük küçük faaliyette bulunmaktaydılar. 1963 yılında başlayan planlı ekonomi döneminde KOBİ'lerle ilgili çeşitli düzenlemeler yapılmış ve her dönemde KOBİ'lere yönelik politikaların geliştirilmesi amaçlanmıştır. Ancak bunların çoğu mevcut sorunların çözümüne fazla bir katkı sağlamamıştır.

Dünya konjonktüründe oluşan değişimler ve ekonomideki gelişmişliği yakalama isteği ekonomimizde 1980 sonrasında büyük değişikliklere yol açmış ve ülkemizde de küçük işletmelerin önemi kavranmaya başlamıştır (Küçük, 2005:199). Bu dönemde, ilk kez küçük sanayi ve esnaf ve sanatkârlar ayrımı yapılarak her iki kesim tanımlanmaktadır. Plan'da "Küçük Sanayi", bir dereceye kadar makineleşmiş veya modern araç-gereçlere

ve makinelere sahip küçük imalât birimleri olarak tanımlanmıştır. “Esnaf”, ticaret ve diğer hizmet dalında çalışanları; “Sanatkâr” ise imalât alanında ve henüz küçük sanayi kapsamına giremeyen iş sahiplerini ihtiva etmektedir. Küçük sanayi açısından önemli bir gelişme de 1983 yılında KÜSGET’in faaliyete geçmesidir. Bu kurum vasıtasıyla küçük sanayi kesimine Türkiye genelinde teknolojik, mali ve idari danışmanlık hizmetleri götürülmesi amaçlanmıştır (Müftüoğlu,1997:174). Küçük sanayi siteleri için açılan krediler sonucu 18.300 işyerini ihtiva eden 70 sanayi sitesi kurulmuş; 22.127 işyerini içine alan 62 sitenin inşaatına devam edilmiş ve 25 net proje de ihaleye hazır hale getirilmiştir (Bağrıaçık, 1989:85). 1983 ve 84 Yılı Geçiş Kalkınma Plânı’nda da başta ihracata dönük büyük sınaî ve ticari işletmelerin yan sanayi durumundaki küçük teşebbüsler ile kendi aralarında birleşerek çeşitli organizasyonlar gerçekleştiren işletmelere teşviklerde öncelik verilmesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca, küçük sanayi istatistiklerini düzenlemek amacıyla DİE koordinatörlüğünde 1984 yılından itibaren küçük sanayi anketleri yürütülmesi kararlaştırılmıştır. KÜSGET’in daha canlı faaliyetlerde bulunması için birtakım revizyonlar gerçekleştirilmiştir(Yalçın, 1986:108) Esnaf, sanatkâr ve küçük sanayicinin hizmet, küçük imalât ve sanayi sektöründe önemli bir üretim ve sosyal açıdan ise güvenilir bir istikrar unsuru olduğuna değinilen kesimlerin yeniden tanımlanması gerektiğine işaret edilmiştir. Söz konusu kesimlerin istihdamın %38’ini oluşturdukları ve bunun payının artırılmasının gerektiği üzerinde durulmuş ve tedbirlerin alınması yönünde karar alınmıştır. Esnaf, sanatkâr ve küçük sanayicinin ülkemizde mülkiyetin yaygınlaştırılması konusunda önemli rolüne değinilmiş, bunların üretiminin yurt içi ve dışı pazarlaması ile ilgili gerekli desteklerin sağlanmasına yönelik tedbirlere öncelik verileceğine karar verilmiştir. Ayrıca bunlara teknik danışmanlık hizmetlerinin sağlanması gerektiğine dikkat çekilmiş ve ihracat için özel teşvik sistemi geliştirileceği konusuna işaret edilmiştir. Bütün esnaf ve sanatkârların ülke çapında başlatılmış olan “Esnaf ve Sanatkârlar Sicili” kapsamına dahil edilebilmesi için gerekli tedbirler alınacağı bildirilmiştir. Aile tasarruflarının yatırıma dönüşmesinde önemli rolü olan küçük sanayi sitelerinin yapılmasına yaygın bir şekilde ağırlık verileceğine değinilmiştir. Söz konusu sektörü ilgilendiren kamu politikalarının oluşturulmasında ihtiyaç duyulan istatistiklerin zamanında ve sağlıklı olarak sağlanması için başlatılan çalışmaların sürdürüleceği ve DİE tarafından her yıl işyeri sayımı yapılacağı belirtilmiştir. Bu kesimlere devlet desteği ile sağlanan ucuz

tesis ve işletme kredisi imkânlarının artırılması kararlaştırılmıştır. Ancak, küçük sanayinin az gelişmiş bölgelerde yoğunlaştığı dikkate alınarak buralarda yer alacak imalât sanayii birimlerine işletme kredisi sağlanacağı, bu kredilere birtakım istisna ve muafiyetler getirilerek düşük maliyetli kredilendirmeye gidileceği ilave edilmiştir (Bağrıaçık, 1989:87). Ayrıca, büyük ve küçük sanayi bütünleşmesini sağlamak amacıyla organize sanayi bölgesi bulunan yerlerde tamamlayıcı faaliyetlerin mevcut olduğu küçük sanayi sitelerinin de kurulmasının teşvik edileceği, kalkınmada öncelikli yöreler başta olmak üzere, gelişmekte olan bölgelerde yer alan şehirlerde yan sanayisi fazla olan imalât sanayilerinin kurulmasının destekleneceği ifade edilmiştir (Müftüoğlu,1987:177).

Türkiye’de KOBİ’lerle ilgili politikaların geliştirilmesi, bunların uluslararası uyumunun sağlanması ve uygulanması ile ilgili olarak 1990 yılında Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Destekleme ve Geliştirme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) kurulmuştur. KOSGEB İşletme Geliştirme Merkezi (İGEM) ve Teknoloji Geliştirme Merkezi (TEKMER) tarafından yürütülen programlarda, bu konuda başarı sağlamış OECD ülkelerindeki uygulamalardan ve teknolojik gelişmelerden istifade edilmiştir. Ancak, bu merkezlerden çok sınırlı sayıda işletme yararlanmaktadır. Bunun sebebi söz konusu TEKMER ve İGEM merkezlerinin az sayıda olmasıdır (Sarıyol, 2008:145). Son yıllarda AB uyum süreci içerisinde KOBİ’lere verilen önem daha da artmış olup, KOBİ’leri derinden etkileyecek düzenlemeler yapılmaktadır.

1.2. KOBİ’lerin Önemi

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin varlığı, yaygınlığı ve ekonomi içindeki payları, ekonominin sağlıklı işleyişi ile doğru orantılıdır. Bu işletmeler gelişmiş ya da az gelişmiş olsun, tüm ekonomiler için büyük önem taşımaktadır. Avrupa Birliğinde ekonomik büyümenin ve istihdam artışının sağlanmasında en önemli unsurlardan birinin küçük ve orta ölçekli işletmeler olduğu kabul edilmiş ve bu işletmeleri destekleyecek çeşitli mekanizmalar uygulamaya konulmuştur (TESK, Esnaf ve Sanatkarlar Raporu, 2008:10). Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ), ekonomik yapıları ne kadar farklı olursa olsun hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde önem taşımaktadır. Bu önem özellikle Türkiye gibi zaman zaman ekonomik krizlerle karşı karşıya gelen ülkeler için daha da artmaktadır. Küçük ve esnek yapıları ile ekonomiye katkı sağlayan

KOBİ'ler tüm dünyanın gündemindedir (Türkiye Bankalar Birliği, 2004, Risk Yönetimi ve BASEL II'nin Muhtemel Etkileri, TBB Yayın No: 228, s.1, İstanbul).

1.2.1. KOBİ'lerin Ülke içindeki Yerleri Bakımından Önemi

KOBİ'ler birçok açıdan ülke ekonomilerinin yapı taşları olarak çok önemlidir. Ekonomik sistemleri oluşturan unsurları işletmeler oluşturmaktadır. Bu yapı taşlarına baktığımızda gerek gelişmekte olan, gerekse de gelişmiş ülke ekonomilerinde tüm işyerleri içerisinde en önemli payı KOBİ'ler oluşturmaktadır. Tablo 1' de açıkça görüldüğü gibi KOBİ'ler gelişmiş ülkelerdeki işyeri sayısının yaklaşık olarak %99'unu, gelişmekte olan ülkelerde ise %95'ini oluşturmaktadır (Tuncel, 1996: 112).

Tablo 1. KOBİ'lerin Ülke Ekonomileri İçindeki Yerleri

	ABD	Almanya	Hindistan	Japonya	İngiltere	G.Kore	Fransa	İtalya	Türkiye
KOBİ'lerin toplam işletmelere oranı	97,2	99,3	98,6	99,4	96	97,8	99,9	97	98,9
KOBİ'lerde çalışanların istihdama oranı	5,4	64	63,2	81,4	36	61,9	49,4	56	76,7
KOBİ'lerin yatırımdaki payı	38	44	27,8	40	29,5	35,7	45	36,9	38
KOBİ'lerin üretimdeki payı	36,2	49	50	52	25,1	34,5	54	53	37,7
KOBİ'lerin ihracattaki payı	32	31,1	40	38	22,2	20,2	23	-	10
KOBİ'lerin katma değer içindeki payı	36,2	49	50	52	25,1	34,5	54	53	26,5
KOBİ'lerin kredilerde payı	42,7	35	15,3	50	27,2	46,8	48	-	5**

Kaynak: OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü), 2002, *KOBİ (Küçük ve Orta Ölçekli İşletme), Stratejisi ve Eylem Planı 2003, **BDDK (Bankalar Düzenleme ve Denetleme Kurulu), 2007.

1.2.2. İstihdam Sağlama Bakımından KOBİ'lerin Önemi

KOBİ'lerin istihdama katkısı da önemlidir Tablo 2'de ülkeden ülkeye değişmekle birlikte, istihdamın % 40-80'i KOBİ'lerden oluşmaktadır (Tuncel, 1996:112).

Tablo 2. Ülkeler İtibarıyla İmalat Sanayindeki İşletmelerin Ve İstihdamın İşletme Büyüklüğüne Göre Dağılımı (2002)

Ülkeler İşletme Büyüklüğü (Personel Sayısı)	1-9		10-49		50-249		250+	
	İşletme Sayısı (Yüzde)	İstihdam (Yüzde)	İşletme Sayısı (Yüzde)	İstihdam (Yüzde)	İşletme Sayısı (Yüzde)	İstihdam (Yüzde)	İşletme Sayısı (Yüzde)	İstihdam (Yüzde)
Türkiye	90,3	27,6	7,8	20,9	9,1	34,9	0,4	30,5
Avustralya	72,6	14,1	21,8	20,5	4,1	17,8	1,5	47,7
Avusturya	71,0	10,3	21,8	18,9	5,5	26,9	1,6	43,8
Belçika	79,4	11,6	15,5	18,9	4,1	23,8	1,0	45,8
Çek Cumhuriyeti	89,2	14,2	7,6	15,6	2,6	25,5	0,7	44,7
Danimarka	71,4	7,4	21,1	18,9	6,0	26,3	1,5	47,4
Finlandiya	84,0	9,0	11,4	14,8	3,6	22,5	1,0	53,7
Fransa	81,6	12,0	14,0	19,0	3,4	22,3	0,9	46,7
Almanya	62,1	6,7	27,3	14,5	8,4	23,7	2,2	55,1
Yunanistan	79,4	26,6	17,1	34,0	3,5	39,5
Macaristan	87,2	16,1	9,4	16,5	2,7	23,2	0,8	44,2
İrlanda	39,0	4,4	42,0	19,2	15,2	32,3	3,8	44,2
İtalya	83,4	25,5	14,4	31,0	1,9	20,8	0,3	22,8
Japonya	50,9	10,8	39,2	28,4	8,5	29,9	1,4	30,9
Kore	88,6	42,9	8,3	20,7	2,9	23,2	0,2	13,3
Hollanda	74,7	9,9	18,9	23,3	5,2	30,6	1,2	36,2
Norveç	60,6	8,7	29,4	22,9	7,6	28,3	1,7	40,1
Polonya	89,7	19,4	6,5	12,8	3,0	27,9	0,8	39,9
Portekiz	78,9	18,9	16,7	28,1	3,9	29,3	0,5	23,7
İspanya	78,4	19,2	18,4	31,9	2,8	22,6	0,5	26,2
İsveç	85,4	11,1	10,8	15,2	3,0	20,7	0,8	53,0
İngiltere	71,7	10,1	21,0	18,8	5,9	25,8	1,5	45,3

Kaynak: TÜİK, Türkiye İstatistik Yılı, 2003, OECD 2005.

KOBİ'ler işletmeler içerisinde en önemli istihdam oluşturucularının başında gelmektedir. Yapılan incelemeler de, KOBİ'lerin yeni kurulmuş şirketlerden daha fazla istihdam oluşturduklarını ortaya çıkarmıştır. Zira KOBİ'lerin % 5'i hızlı büyüyen şirketler statüsündedir. İşletme büyüklüğünün yenilik yapmada her zaman için bir üstünlük sağlamadığı ve küçük işletmelerin yaptıkları her harcama birimi karşılığında daha fazla sonuç elde ettikleri görüşü, yaygın olarak ileri sürülmektedir. Büyük

işletmelerin genellikle belirli ürünü geliştirmek için, küçük işletmelerden üç ile on kat daha fazla harcama yapmaktadırlar. Dünya Bankası'nın bir raporuna göre, küçük işletmelerde bir kişiyi istihdam etmek için, büyük işletmelere göre 1/3 oranı kadar az sermaye yatırımı gerekmektedir. Sermayenin kıt olduğu Türkiye açısından söz konusu durum, küçük işletmelerin önemini artıran bir başka faktördür (Küçük, 2005:199).

Dünya literatüründe KOBİ'lerin önemine ilişkin çok sayıda yapılmış çalışma vardır. İtalya'da KOBİ'lerin istihdam yaratma, teknoloji, değişim, verimlilik ve katma değer gibi özellikleri bakımından büyük şirketlerden daha iyi durumda oldukları görülmektedir. Japonya'nın rekabet gücünün gerisinde sözleşmeli çalışan bu işletmelerin oluşturduğu bir ağın bulunduğunu ortaya koymaktadır. California'da ise KOBİ'lerin canlılığına ve ekonomide oynadıkları kritik role dikkat çekilmektedir. Dolayısıyla KOBİ'lerin ekonominin esnek üretim sistemine gayet iyi ayak uydurmuş örgütlenme biçimleri olarak görüldüğünün doğruluğu kanıtlanmış olmakla beraber yenilenmiş dinamizmlerin ekonomik güç yapılanmasının merkezinde yer alan büyük şirketlerin denetiminde olduğu da doğrulanmaktadır (Cansız, 2008:4).

1.2.3. KOBİ'lerin Esnek Yapıları ve Değişime Yatkinlıkları Açısından Önemi

“Değişmeyen tek şey değişimdir”. Yüzyıllar önce Herakleitos tarafından söylenen bu söz günümüzde sürekli ve yoğun şekilde esen değişim rüzgarlarını ekonomik sistemlerden, işletmelerin iş görme yöntem ve yaklaşımlarına kadar pek çok alanda kuşkusuz son derece belirleyici unsuru olan değişimi çok güzel anlatmaktadır. Boyutu ne olursa olsun, tüm işletmeler değişime ayak uydurabilme ve yönetebilme zorunluluğunu her zamankinden daha çok hissediyorlar (İSO, 2007:9).

Esnek talep ve esnek arz modeline büyük işletmelere göre daha iyi cevap verebilen Küçük ve Orta Ölçekli işletmelerin (KOBİ'lerin) krizlere karşı da kolay uyum sağladıkları tespit edilmiştir. Meselâ, 1930'lu yıllarda yaşanan ABD merkezli “Büyük Buhan” zamanında o zamana kadar daima büyük işletmeler öne çıkarılmış, desteklenmiştir. 1930'lu yıllardaki gelişmeler göstermiştir ki, büyük işletmelerin krizden çok daha fazla etkilendikleri ve birer birer krize dayanamayıp battıkları gözlemlenmiştir. Oysa KOBİ boyutundaki işletmeler esnek yapılarından dolayı o günün şartlarını hemen benimsemişler, kabullenmişler ve o şartlara hızla uyum sağlamışlardır. Krizin etkilerinin atlatılmasında çok önemli role sahip olmuşlardır. Bu deneyim ABD

ve dünya da ciddî fikir değişikliklerine sebep olmuştur.1970'li yıllardaki kriz sonrasında yapılan bilimsel çalışmalar ABD'nin büyük krizlerden en az etkilenen ülke olma sebebinin altında ticaret ve sanayisinde küçük ve orta boy örgütlenmeye verdiği önemin yattığını ortaya koymuştur (YKU Semineri, 1993, s.11). II. Dünya Savaşından sonra Japonya'da başlayan hızlı ekonomik kalkınma hareketinin motor gücünü de KOBİ'ler oluşturmaktadır. Özellikle mamul çeşitlendirmedeki başarısı ve büyük sanayinin yan sanayi olarak faaliyet göstermesiyle KOBİ'lerin Japon ekonomik kalkınmasındaki rolü dört kaplan olarak bilinen Güney Kore, Hong Kong, Taiwan ve Singapur'un dikkatini KOBİ'ler üzerine çekmiştir. 1980'li yıllardan sonra ise artık dünyada "Küçük Güzeldir" görüşü hâkim olmaya başlamıştır (KOSGEB, 1993:1).

KOBİ'ler dünya ekonomisinin dinamosu olarak tanımlanıyor. Bunun en önemli nedeni, değişime büyük işletmelere göre çok daha hızlı adapte olabilmeleri, daha az yatırımla daha çok üretim, ürün çeşitliliği ve istihdam oluşturmalarıdır. Yapıları itibarıyla ekonomik dalgalanmalardan daha az etkileniyor, talep değişiklikleri ve çeşitliliğine daha kolay uyum gösterebiliyorlar. Teknolojik yeniliklere daha yatkınlar; bölgeler arası kalkınmanın dengeli bir yapıda sürmesini sağlıyorlar. Gelir dağılımındaki çarpıklıkları asgarîye indirirken, ferdi tasarrufları teşvik ediyor, yönlendiriyor ve hareketlendiriyorlar (ATO, 2007:40).

Globalleşmenin yaşandığı dünyamızda KOBİ'lerin önemi gittikçe artmaktadır. Sürekli kendini yenileme gereği duyan endüstri içerisinde KOBİ'ler esnek yapıları sebebiyle adaptasyonu daha rahat sağlayan stratejik bir öneme sahiptir. Tüketici taleplerindeki değişmelere, teknik yeniliklere konjonktürel dalgalanmalara, krizlere, büyük işletmelere göre daha rahat uyum sağlayabilen KOBİ'ler ayrıca, üretim ve talep boşluklarını doldurmakta, büyük işletmelere yan sanayi olarak katkı sağlamakta, rekabeti teşvik etmekte ve istihdam imkânları oluşturmaktadır. KOBİ'ler büyük işletmelerin çekirdeğini oluşturarak, pek çok ülke ekonomisi için hayati bir öneme sahip, ekonomiye dinamizm kazandıran ve o ekonominin ölçütü olan işletmelerdir. KOBİ'ler büyük işletmelerin ürettiği mal ve hizmeti üreterek onları rekabet ortamına çekmekte, aynı zamanda büyük işletmelerin kullandıkları mamul ve yarı mamul girdileri üreterek onların girişimini tamamlamaktadır. Bu sayede KOBİ'ler ekonomide bir yan sanayi

oluşturarak büyük işletmelerle iş bölümü, zaman zamanda işbirliği yaparak ortak bir hayat kurmaktadır (Aypek; 2001:145).

1.2.4. Bölgeler Arası Ekonomik ve Sosyal Yapıya Katkıları Açısından Önemi

Büyük işletmeler kuruluş yeri seçerken pazara, müşterilere yakınlık, insan gücüne özellikle kalifiye insan gücüne sahip olmak ve ulaşım kanallarına yakın olmak gibi ekonomik nedenlerden dolayı genellikle belli bölgelere ve büyük şehirlere toplanmaktadır. Büyük işletmeler belli merkezlere toplanmasına rağmen, KOBİ'ler ülkelerin hemen hemen her yerine dağılmış vaziyettedirler. Bir ülkede en küçük yerleşim biriminden en büyük yerleşim birimine kadar KOBİ'lere rast gelinmektedir. Bundan dolayı KOBİ'ler bir ülkenin bölgesel ekonomik ve sosyal yapısına önemli katkılar sağlamaktadır. Bölgelerin kalkınmasına önemli katkı sağladıkları gibi kalkınma hızlarının artmasına da katkı sağlarlar.

AB uyumu çerçevesinde, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından 2005/ 9617 sayılı Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmeliğe göre esnaf ve sanatkâr kesimi aynı zamanda KOBİ tanımının içine de girmektedir. Daha doğru bir ifadeyle, yasal olarak KOBİ adı altında tanımlanan kesim, bu tanımda yer alan özellikler dikkate alındığında, büyük oranda esnaf ve sanatkârlardan oluşmaktadır. Esnaf ve sanatkârların bölgesel dağılımlarına bakıldığında bölgelerin gelişmişliği ile orantılı bir dağılım olduğu görülmektedir.

Küreselleşme süreci ile birlikte yerel ekonomilerin önemi artmış, yerel aktörler Dünya ile doğrudan etkileşim içine girmişlerdir. Bu süreç ile birlikte artan rekabet, esnek ve uyum yeteneği yüksek yapılarıyla KOBİ'leri, yeni sanayi odaklarını ve küçük ve orta boy kentleri öne çıkarmıştır. Yaşanan süreçte; yerel kurumlar, organizasyon yapıları ve dayanışma önem kazanmış ve genel olarak yerelleşme olgusu küreselleşmenin bir gereği olarak belirginleşmiştir. Bununla birlikte dünya ekonomisinde yaşanan diğer bir boyut ise, küresel rekabet sürecinin karşılaştırmalı üstünlükler temelinde, yerel uzmanlaşma sürecini hızlandırmasıdır. Yerel girişimcilik, yerel kaynaklar, bilgi ve beceri stoğu ve diğer yerel potansiyellere de bağlı olarak belirli sektörlerde uzmanlaşma becerisi gösteren yöreler, karşılaştırmalı bir üstünlük ve rekabet avantajı elde edebilmektedir (DPT, Bölgesel Gelişme ve Sektör-Bölge Yığılaşmaları Raporu, Haziran,2005, s.1). Bölgesel gelişmişlik düzeyi Türkiye gibi belli bölgelerde toplanmış

ülkelerde, bu farkların ortadan kaldırılabilmesi için, KOBİ'lere çok önemli roller düşmektedir.

Tablo 3. Bölgelere Göre Esnaf Ve Sanatkârların Sayısı

Bölge Adı	Esnaf ve Sanatkar Sayısı	% Oranı
Marmara Bölgesi	494.653	26.25
Ege Bölgesi	347.992	18.47
İç Anadolu Bölgesi	282.539	14.99
Akdeniz Bölgesi	274.182	14.56
Karadeniz Bölgesi	251.988	13.37
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	123.116	6.53
Doğu Anadolu Bölgesi	109.736	5.83
TOPLAM	1.884.206	100

Kaynak: TESK, (2008), Esnaf ve Sanatkarlar Raporu, s.116.

Tablo 3' e göre, esnaf ve sanatkarların %26'sı Marmara, %18'i Ege, %15'i İç Anadolu, %15'i Akdeniz, %13'ü Karadeniz, %7'si Güneydoğu Anadolu, %6'sı Doğu Anadolu bölgesinde bulunmaktadır. Ön Ulusal Kalkınma Plânına göre; Türkiye ekonomisi yapısal dönüşüm ve uluslararası piyasalara entegre olma bakımından önemli ilerlemeler kaydetmiş olmasına karşın, bölgeler arası gelişmişlik farklılıkları devam etmektedir. Türkiye'de uzun dönem ekonomik büyüme performansı, bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının giderilmesinde beklenen olumlu etkiyi yaratamamıştır. Türkiye'de; gelirin yanı sıra nüfus yapısı, fiziki ve sosyal altyapı, girişimcilik, insan kaynakları, eğitim düzeyi, sağlık hizmetlerine erişim, çevre kalitesi, istihdam, kadının rolü gibi konularda bölgeler arasında dengesizlikler mevcuttur. Süreç içerisinde, bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının giderilmesi amacıyla yönelik bazı politikalar oluşturulup, birtakım araçlar kullanılsa da istenilen hedeflere ulaşılammış, bölgeler arası dengesizlikler varlığını sürdürmüştür (TESK, 2008:116).

1.2.5. KOBİ'lerin İnovasyon-Yenilik Yapabilme Yetenekleri Açısından Önemi

Her alanda hızlı değişimin yaşandığı günümüzde işletmeler, ayakta kalabilmek için bir yandan sürekli yenilik yapmaya zorlanırken, bir yandan da yoğun rekabetle karşı karşıya kalmaktadırlar. Değişime uyum sağlamayan, kendini yenilemeyen kısacası sürekli inovasyon-yenilik yapmayan işletmelerin eninde sonunda yok olmaları kaçınılmaz görünmektedir. Bu işletmeler içerisinde KOBİ'ler daha fazla yer almaktadır.

KOBİ'ler yeni bir düşünceyi gerçekleştirmek, geçmiş birikimlerden hareketle yeni, bilinmeyen ürünleri üretmek veya tasarım gücünü kullanarak, teknolojiye değişiklik, yenilik yapmak gibi nedenlerle kurulurlar. Bu şekilde yeni düşüncelerin fiiliyata dökülmesinin, yenilik yapmanın, en kolay ve en uygun yolu KOBİ'lerdir. Bu yenilikler veya düşünceler işletmenin faaliyeti esnasında da geliştirilebilir. Çünkü rekabet ortamında işletmenin daha iyi konuma gelebilmesi için girişimciler, kendi imkânları çerçevesinde yeni yapılanmaları tasarlayabilirler(Küçük, 2005:203).Yeni düşünce veya ürünün piyasada denemesinde büyük işletmeler daha tutucu davranırlar. Oysa KOBİ'ler bu konuda çok daha hızlı ve cesaretle hareket ederler. Bu durum, KOBİ'lerin daha yenilikçi olmalarını sağlar. Tüm bu özellikleri KOBİ'leri büyük işletmelere göre daha dinamik yapmaktadır.

1.2.6. Türkiye'de KOBİ'lerin Yeri ve Önemi

KOBİ'lerin öneminin kavranması gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde farkı zamanlarda gerçekleşmiştir. ABD'de, KOBİ'lerin desteklenmesi ve teşvikine ilişkin ilk yasa 1953 yılında hazırlanmıştır. AB ve Birliğe üye olan ülkelerde ise büyüme, rekabet, istihdam gibi önemli konularda yaşanan problemlerin üstesinden gelebilmek için 1983 yılı KOBİ yılı ilan edilmiş ve bu tarihten itibaren çeşitli destekleme politikaları yürürlüğe konulmuştur.

Türkiye'de KOBİ'lerin son dönemlere kadar esnaf ve sanatkârlar kesimi içinde düşünüldüğünden bu işletmelere ilişkin belirli bir sanayi politikası geliştirilememiş ve KOBİ'ler ekonomik kalkınma sürecinde göz ardı edilmişlerdir.

Bu gelişmelerden izlendiği üzere işsizlik oranının yüksek olduğu ülkemizde KOBİ'lerin önemi ABD, Japonya ve Avrupa'da gelişmişliğin itici gücünün KOBİ'ler olduğunun tespit edilmesiyle beraber 1980 sonrasında anlaşılmaya başlanmıştır.

Bu işletmelerin desteklenmesine yönelik faaliyetler 1990'lı yıllarda gelişme kaydetmeye başlamıştır. Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından 1996 yılı, KOBİ yılı ilan edilmiş, KOBİ'ler ilk defa mevzuattaki yerini 16 Ekim 1996'da çıkan KOBİ Teşvik Kararnamesi ile almıştır.

Ancak 5 Nisan kararları sonrası ekonomik gelişmeler (yüksek enflasyon, artan kamu borçları, mali kriz gibi) KOBİ'lerin lehine olmayan bir ortam yaratacak şekilde biçimlenmiş ve bu işletmelerin ekonomik durumlarını güçleştirmiştir. Bu genel ekonomik güçlüklerle ek olarak KOBİ'ler 1996 yılında AB ile yapılan Gümrük Birliği Anlaşması'nın ardından açık ekonomi ve rekabetin ilk sarsıntısını yaşamışlardır.

Tablo 1'de görüldüğü gibi, ülkemizdeki KOBİ'lerin sayısı hizmet sektörü de dâhil olmak üzere tüm işletmelerin sayısının %98,9'ini, bu işletmeler toplam istihdamın %76,7'sini oluşturmaktadır. KOBİ yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki payı %38'dir. Toplam katma değer %26,5'i KOBİ'lerce oluşturulmaktadır. Toplam ihracat içindeki KOBİ payı ortalama %10 oranında gerçekleşmekte ve bu kesimin toplam banka kredilerinden aldığı pay %5'in altında bulunmaktadır (Sarıaslan, 1996: 9).

Tablo 4. Toplam İşletme Sayısı İçindeki Payına Göre İlk Beş İçindeki Faaliyet Kolları

Faaliyet Gösterdiği Alan	Payı (%)
Toptan ve Perakende Ticaret, Komisyonculuk, Tamirat	46,4
İmalat Sanayi	14,2
Ulaştırma, Depolama, Haberleşme	14,2
Otel ve Lokantalar	9,3
Diğer Sosyal, Toplumsal Ve Kişisel Faaliyetler	5,4
Gayrimenkul, Kiralama Ve İş Faaliyetleri	5,0

Kaynak: 3. KOBİ'ler Verimlilik Kongresi 17-18 Kasım 2006 İstanbul Kongre Kitabı, s.17

Tablo 4'de görüldüğü gibi, KOBİ'lerin en fazla faaliyet gösterdikleri alan % 46,4 ile Toptan ve Perakende Ticaret, Komisyonculuk, Tamirat işleridir. Onu 14.2'lik oranı ile İmalat Sanayi, Ulaştırma, Depolama, Haberleşme izlemektedir.

Türkiye'nin sermaye birikiminin, kalkınma ihtiyaçları karşısında yetersiz olması ve ülkeye yabancı sermaye girişinin yeterli seviyede bulunmamasından dolayı daha çok kentlerde ortaya çıkan ve büyük işletmelerin istihdam kapasitesinin üzerinde olan işgücü fazlası karşısında ekonomik bir istihdam oluşturma alanı olarak KOBİ'ler, ülkemiz için uygun kalkınma seçeneği olarak görülmektedir.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yer alan politika girişimlerinin büyük bir kısmı KOBİ'lerin üretkenliğinin artmasını ve uluslararası rekabet edebilme güçlerinin geliştirilmesini amaçlamaktadır. Uluslararası en iyi uygulamalara dayalı olarak hazırlanan bu plan, üniversitelerle işbirliği içerisinde, küçük işletmelerde ürün kalitesinin artması ile yeni buluşların ortaya çıkarılmasını, teknolojik kapasitenin güçlendirilmesini, risk sermayesi gibi finansman yöntemlerinin geliştirilmesi ve modern yönetim tekniklerinin kullanılmasını öngörmektedir. KOBİ'lerin ihracat yeteneklerini geliştirmek üzere yabancı şirketlerle ortaklık kurulmasının da destekleneceği belirtilmiştir. KOBİ'lere yönelik hizmetlerin iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması için izlenen yeni bir yaklaşım ise, KOSGEB ile TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği) arasında ortak merkezler oluşturulmasına yöneliktir.

KOBİ'lerin ülkemizin ekonomik ve sosyal yapısına uygun kuruluşlar olmaları sebebiyle, bugün olduğu gibi gelecekte de ekonomideki yerlerini koruyacakları ve önemlerinin daha da artacağı düşünülmektedir (Gonca Büyür Atıcı; 2006:29).

KOBİ'lerin Türkiye ekonomisi içindeki payı oldukça büyüktür. Bu payın büyük oluşuna etki yapan çok sayıda faktör mevcuttur. Ayrıca ülkemizde çalışma yasalarından doğan bazı düzenlemeler küçük işyerlerinin sayısını artırıcı yönde etki yapmaktadır (Çımat ve Laçinel, 2002: 42).

2002 genel sanayi ve işyerleri sayımına göre; ülkemizde 1,7 milyon işletme bulunmakta ve işletmelerin %14'ü (yaklaşık 247.000) imalat sanayi işletmelerinden oluşmaktadır. İmalât sanayinde çalışanların sayısı 2.043.815 olup, toplam çalışan sayısına oranı %32'dir. Sektör ayrımı dikkate alınır; KOBİ'lerin %26,5'i metal, %24'ü metal ürünleri, %22,9'u dokuma, %29,35'i gıda sektörlerinde faaliyet göstermektedir (Eser, 1996: 18). KOBİ'lerin yarattığı toplam katma değer 1985 yılında 5,6 trilyon TL'dir. KOBİ'lerin özel sektör ve devlet arasındaki dağılımı incelendiğinde; ölçek büyüklüğüne

bağlı olarak kamu payının arttığı izlenmektedir. 50–99 kişi çalıştıran işletmelerin %95’i özel iken, 200–499 işçi çalıştıran işletmelerde bu oran %75’e, 500’den fazla işçisi olan işletmelerde %51,7’ye düşmektedir (Tuncel, 1996: 112).

Tablo 5. Türkiye’de İmalat Sanayi İşletmelerinin Ölçeksel Dağılımı

Çalışan Sayısı	İşletme Sayısı	Toplam İşletmeler İçindeki Payı (%)	İstihdam Payı (%)
1 - 9	221.539	89,7	27,7
10 - 49	20.325	8,2	20,9
50 - 249	4.118	1,6	21,1
250+	917	0,3	30,3
Toplam	246.899	100	100

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2003.

İmalât sanayi işletmelerinin ölçeksel dağılımı ise Tablo 5’de verilmiştir. Tabloya göre imalat sanayi işletmelerinin yüzde 90’a yakını, sadece işletme sahibinin çalıştığı veya 1-9 işçi çalıştıran mikro ölçekli işletmelerdir. 10-49 işçi çalıştıran işletme sayısı 20.325’tir. 50-250 işçi çalıştıran işletme sayısı 4.118 ve 250+ işçi çalıştıran işletme sayısı ise sadece 917’dir.

Dünya’da ve ülkemizde, KOBİ’lerin önemi her geçen gün daha da artmaktadır. Artan bu önem nedeniyle birçok kurum ve kuruluş KOBİ’lere yönelik çalışmalar yapmaktadırlar. Özellikle son dönemde ülkemizde bankalar KOBİ’lere yönelik yoğun bir şekilde “KOBİ Bankacılığı” adı altında birçok faaliyeti gerçekleştirmektedir. Devletler ve hükümetler KOBİ’lere daha çok önem vermeye başlamış onların önlerini açmak için bir çok kanuni ve ekonomik düzenlemeler hayata geçirmektedirler.

1.3. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Tanımı

Ekonomilerin temel dinamikleri KOBİ’ler olmasına rağmen literatürde üzerinde görüş birliğine varılmış bir KOBİ tanımı mevcut değildir(Akpınar, 2009:173). Küçük ve orta ölçekli işletme denince, ‘belirlenmiş bazı kriterler açısından belli bir büyüklüğü aşmayan işletmeler’ genelde akla gelmektedir. KOBİ kavramı daha çok göreceli

büyüklik ifade etmektedir. Bu kavramın ifade ettiği büyüklük; sanayileşme düzeyine, pazarın büyüklüğüne, işletmenin iş kollarına ve kullanılan üretim tekniklerine bağlı olarak ülkeler arasında değişiklik göstermektedir. Dolayısıyla, ülkeden ülkeye farklı KOBİ tanımları geliştirildiği gibi, ülke içerisinde de sektörden sektöre, kurumdan kuruma farklı tanımlara da rastlanmaktadır. Bunu en önemli sebebi ülkelerin gelişmişlik ve kalkınmışlık düzeylerinin farklı farklı olmasıdır.

1.3.1. KOBİ Tanımı Yapılırken Kullanılan Nitel ve Nicel Özellikler

KOBİ tanımı yapılırken, bu tanımı yapabilmeye kullanılacak nitel ve nicel özelliklerin belirlenmesi gerekir. KOBİ'lerde ortaya çıkan en önemli özellik işletme sahibinin hem girişimci hem de işletmenin tüm fonksiyonlarının sorumluluğunu üstlenen genel yöneticisi olmasıdır. Bu da küçük ve orta ölçekli işletme tanımında nicel ölçütlerden ziyade nitel özellikleri ön plana çıkarmayı gerektirmektedir (Cihat Savsar; 2005:16).

Diğer taraftan son yıllarda kabul gören bir yaklaşıma göre de küçük ve orta ölçekli işletmeler grubunun belirlenmesine yönelik nitel ve nicel ölçütlerin bir bileşiminin esas alınması gerektiği belirlenmektedir. Ancak bu bileşimin hangi nitel ve nicel ölçütlerden oluşacağı konusunda farklı görüşler vardır (Müftüoğlu, 2002:42).

1.3.1.1. Nitel Özellikler

KOBİ'lerin tanımlarının ve sınıflandırılmalarının yapılabilmesi için bu işletmelerin özelliklerinin iyi bilinmesi, tanımlama ve sınıflandırmaların sağlıklı olmasının temel koşuludur. KOBİ'ler yapıları gereği bir takım niteliklere sahiptirler. KOBİ'lerin sahip oldukları bu nitel özellikleri; işletme sahibine ait nitel özellikler ve işletmeye ait nitel özellikler olarak ele alınmalıdır. İşletme sahibine ait nitel özellikler şunlardır:

- İşletme sahibi; girişimci ve yönetici aynı kişilerdir.
- İşletme ile işletme sahibinin kader birliği söz konusudur.
- İşletme sahibi girişimci ve yönetici rollerinin yanında aynı zamanda fiili olarak çalışan kişidir.
- İşletme sahibinin en önemli gelir kaynağı işletmesidir.

- İşletme sahibi ile işletmede çalışan personel arasında dolaysız ve kişisel bir ilişki vardır.
- Yönetimde uzmanlaşma söz konusu değildir.
- İşletmeye ilişkin nitel özellikler ise şunlardır:
- Yönetim işlevine ilişkin nitel özellikler: işletmenin yönetimi işletme sahibi tarafından yürütülür dolayısıyla sık sık yönetim kadrosu değişmez. Yönetim işlevi işletme sahibinin kendi hesabına ve riski kendi üstlenerek yürütülmektedir. İşletme sahibi işletmeyi kendi hesabına bağımsız olarak yönetir ve yönetim denetim altında değildir. İşletmede çalışma saatleri işletme sahibinin işletmede bulunduğu süre ile belirlenir. İletişim informal olduğundan bürokratik engeller olmaz. Merkezi bir yönetim anlayışı hâkimdir ve mutlak otorite işletme sahibine aittir. İşletme sahibi işletme kararlarını alan pozisyonunda olduğundan kendisini rahat hisseder. İşletmenin amacı ve hedefleri işletme yöneticisi tarafından belirlenir ve işletme sahibi işletmede ortaya çıkan aksamalara hemen müdahale edebilir. Son olarak büyük işletmelerde ortaya çıkabilen güç müdahalesi ve çıkar çatışmaları KOBİ yönetiminde ortaya çıkmaz.
- Finans işlevine ilişkin nitel özellikler: KOBİ'lerde büyük işletmelerde olduğu gibi ayrı bir finansman departmanı olmadığından, finans konusunda uzman kişinin istihdamı da söz konusu değildir. Bu özelliğe bilimsel anlamda finansal tekniklerden yararlanma olanağı ortadan kalkmaktadır. Küçük işletmeler sermaye piyasalarının imkânlarından yeterince yararlanamazlar. İşletme sahipleri genellikle işletmeye yeni ortak alma konusunda çekingen davranırlar. Kredi temininde yüksek risk taşıdıkları gerekçesiyle tercih edilmezler. Kredilendirme işletmeyle bütünleşmiş olmadan kaynaklanan şahsın itibarı ön plana çıkmaktadır. Oto finansman açısından da olumsuz şartlar mevcuttur.
- Pazarlama İşlevine İlişkin Nitel Özellikler: İşletmede bağımsız bir pazarlama departmanı yoktur. Ayrıca pazarlama faaliyetlerinden, kaynak yetersizliği nedeniyle yeterince yararlanılamaz. Düzenli bir piyasa araştırması yapılamaz. İhracat pazarı da yurt içi pazarı gibi dardır. Müşteri ile işletme sahibi genellikle doğrudan ilişki kurar. Bu özellik KOBİ'ler için önemli bir avantaj olabilir.

KOBİ'lerin genellikle mahalli pazara yöneldikleri görülmektedir. Müşterilerin özel arzu ve isteklerine cevap verebilme özellikleri de vardır.

- Satın Alma İşlevine İlişkin Nitel Özellikler: satın alma işlevi diğer işlevlerde olduğu gibi işletme sahibi tarafından yürütülmektedir. Kapasiteleri gereği büyük partilerle ham madde alamadıkları için iskontolardan yararlanamazlar.
- Üretim İşlevine İlişkin Nitel Özellikler: KOBİ'lerde genellikle emek yoğun teknoloji yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu da özellikle işçi maliyetleri düşük olan yörelerde kurulmuş olan KOBİ'lere avantaj sağlayabilir. Siparişe dayalı üretim anlayışı hâkimdir. Ancak sermaye yoğun sektörlerde faaliyette bulunan KOBİ'ler için işçilik maliyetleri olumsuz rekabet etkisi yaratabilir. İş bölümü düşük düzeydedir. Hemen her işçi üretimin her aşamasında faaliyette bulunabilir. Genellikle KOBİ'lerde kaliteli ve tecrübeli ustalar istihdam edilir. Aynı zamanda işletme sahibi de iyi bir ustadır. KOBİ'lerde en önemli üretim sorunlarından biri de araştırma geliştirme faaliyetlerine yeterli kaynak ayıramamasıdır.
- Personel Yönetimi İşlevine Ait Nitel Özellikler: İnsan faktörü ön plandadır. İşletmede çalışanlar arasında gayri resmi bir ilişki vardır. Sendikalaşma oranı işletme sahibiyle olan yakın ilişkilerden dolayı büyük işletmelere oranla daha azdır.

1.3.1.2. Nicel Özellikler

KOBİ'lerin tanımlama ve sınıflandırmalarının yapılmasında KOBİ'lerin sahip olduğu nicel özelliklerinde dikkate alınması özellikle devletle olan ilişkileri veya bağlı oldukları çeşitli kuruluşlarla olan ilişkileri ve sektörel karşılaştırmalar için son derece önemlidir. Ancak nicel ölçütler aşağıdaki şartları taşıması halinde, nitel özelliklere kıyasla KOBİ'leri karşılaştırma kolaylığı sağlayabilir (Yörük ve Ban,2002:5);

- Ölçülebilirlik,
- Ölçmeye esas alınacak bilginin kolayca sağlanabilmesi,
- İşletmenin üretim potansiyelini temsil edebilmesi,

- Nicel ölçütün parasal birimlerle değil fiziki birimlerle ölçülmesi,
- Fiyat dalgalanmalarından etkilenmemesidir.

En yaygın kullanılan nicel ölçütler şunlardır (Cihat Savsar; 2005:18);

- **Personel Sayısı:** En yaygın olarak kullanılan nicel ölçüttür. Gerek ülkemizde gerekse diğer ülkelerde küçük ve orta ölçekli işletmelerin tanımında personel sayısının bu özelliği geçerlidir.
- **Makine Sayısı:** İşletmelerde bulunan makine ve tesisler personel sayısı yanında kullanılan en önemli nicel özelliklerdendir.
- **Kullanılabilir Alan Ve Hacim:** Özellik arz eden işletmelerde kullanılabilen nicel ölçüttür. Örneğin tarım işletmeleri için kullanılabilir alan ve hacim nicel ölçüt olarak önem arz etmektedir.
- **İşletmenin Üretim Kapasitesi:** İşletmenin üretim kapasitesi ölçek büyüklüğünü yansıtmakla beraber fiili olarak üretimini yansıtmayabilir. Ancak kullanılan nicel ölçütler arasında yer almaktadır.
- **Sabit Varlıkların Değeri:** Uygulamada kullanılan nicel ölçütlerden biri olan sabit varlıkların değeri ölçütü bazı durumlarda yanlış karşılaştırmalara sebebiyet verebilmektedir. Önemli olan işletmede fiili olarak kullanılan sabit varlıkların tespit edilebilmesidir. Çünkü işletmenin kullanmadığı arsa arazi gibi varlıklar olabilir.
- **Makine Parkı Değeri:** KOBİ'lerde sabit varlıkların önemli bir kısmını makineler oluşturmaktadır. Bu ölçüt para ile ifade edilebilmesi ve aynı zamanda işletmenin kapasitesini daha iyi yansıttığı için kabul edilebilir bir ölçüttür.
- **Satış Tutarı:** Bu ölçüt sık sık kullanılmasına rağmen bazı sakıncalar içermektedir. Bunlardan birincisi, üretim derinliğini dikkate almamasıdır. Yani işletmenin sadece pazarlama yönünü dikkate almasıdır. İkincisi ölçütün parasal olarak ifade edilmesi sonucu eğer varsa enflasyonun etkisinin bertaraf edilmesi gereğidir.

- **Ortaya Çıkarılan Katma Değer**
- **Pazar Payı**

Bu açıklamalar neticesinde sonraki kısımda çeşitli ülke ve birliklere göre KOBİ tanımları ve Türkiye'deki çeşitli kurum ve kuruluşlara göre KOBİ tanımları yapılmıştır.

1.3.2. Çeşitli Birlik ve Ülkelerde KOBİ Tanımı

Ülkeden ülkeye KOBİ tanımlaması yaparken dikkate alınan farklı ölçütler vardır. Tablo 6' da çeşitli ülkelerin kullandığı ana ölçütlere göre sınıflandırılması gösterilmektedir.

Tablo 6. Ülkelerin KOBİ Tanımlarını Belirlerken Dikkate Aldığı Ölçütler

Ölçütler	Sermaye	İşçi Sayısı	Ciro+ Sermaye + İşçi Sayısı
Ülkeler	Bangladeş	Brezilya	AB
	Endonezya	Malezya	ABD
	Gana	OECD	Filipinler
	Hindistan	Tayland	Japonya
	Nepal		Peru
	Nijerya		Sudan
	Kenya		Türkiye
	Srilanka		Venezüella

Kaynak: Sanayi Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu (DPT, 2000)

Tablo 6'da da açıkça görüldüğü gibi bir çok ülkede temel ölçüt olara sermaye, işçi sayısı, yıllık satış miktarı(ciro) temel ölçüt olarak kullanılmaktadır.

1.3.2.1. OECD KOBİ Tanımı

OECD tanımında KOBİ sınıflamasında, 1 ile 9 kişi çalıştıran işletmeler mikro sanayi işletmesi sınıfı içerisinde değerlendirilmektedir. Küçük sanayi işletmesi 10 ile 99 işçi çalıştıran, orta ölçekli sanayi işletmesi ise (ki burada sayı biraz yüksek tutulmuş) 100 ile 499 kişi çalıştıran işletmelerdir. Bu sayıların AB'ye göre belirlenmiş kriterlerden oldukça yüksek olması dikkat çekerken, her iki kuruluşun sunacağı istatistikler farklı sonuçların elde edilmesine neden olacaktır (Yıldız Ayanoğlu; 2008:8).

1.3.2.2. Japonya’da KOBİ Tanımı

Japonya’da KOBİ’ler ekonominin her alanında çok önemli rol oynamaktadır. 1994 yılı istatistiklerine göre, ülkede 6,53 milyon işletme bulunmakta, bunlar arasında 6,47 milyon KOBİ yer almaktadır. Bu rakam ile KOBİ’ler temel endüstriler hariç toplam işletmelerin %99,1 ‘ine karşılık gelmektedir (Gonca Büyür Atıcı; 2006:40).

1.3.2.3. Almanya’da KOBİ Tanımı

Almanya’da üzerinde anlaşılan resmi bir tanım olmamakla beraber çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından, küçük ve orta ölçekli işletmelerin belirlenmesi konusunda genel kabul görmüş ölçütler kullanılmaktadır. Almanya’da en çok üzerinde durulan nitel ölçütler şunlardır:

- İşletme ile işletme sahibinin kader birliği,
- Sermaye piyasasından fon temin etmeme,
- İşletme sahibinin tüm işletme fonksiyonlarının sorumluluğunu üstlenmesi,
- Faaliyetlerde bağımsız olma.

Almanya’da yapılan tanımlamalarda nicel ölçüt olarak kullanılan işletmede çalışan personel sayısı yanında, işletmenin sermayesi, yıllık cirosu da ölçüt olarak ele alınmaktadır (Müftüoğlu, 2002:108). Genel kabul görmüş bir ölçüt olarak, küçük sanayi için çalışan personel sayısı 50 kişi, yıllık ciro olarak da 25 milyon EURO ölçüt kullanılmaktadır.

1.3.2.4. ABD’de KOBİ Tanımı

ABD’de küçük ve orta ölçekli işletmeler için geçerli ve resmi bir tanımlama bulunmamaktadır(Cihat Savsar, 2005:18).1953 tarihinde yayınlanan küçük işletme kanununa göre küçük işletme sahipliği ve yönetimi bağımsız faaliyet gösterdiği alanda hâkimiyet gücü bulunmayan işletme olarak tanımlanmıştır. Diğer taraftan ABD ‘de genellikle istihdam edilen işçi sayısı yanında işletmenin satış tutarı da nicel ölçüt olarak belirlenmiştir (Yörük ve Ban 2003).

Küçük işletmeler teşkilatı (SBA, Small Business Administration) 1 Ekim 2002 tarihinde, tavsiye niteliğinde almış olduğu kararlarla bir KOBİ tanımı belirlemiştir. SBA, üretim ve madencilik sektöründe faaliyet gösteren işletmeler için 500 işçi sayısını, üretim faaliyetinde bulunmayan işletmeler için ise yıllık 6 milyon \$ satış hasılatını nicel ölçüt olarak kullanmış ve bu ölçütleri küçük işletme olarak kabul etmiştir.

1.3.2.5. Avrupa Birliği'nde KOBİ Tanımı

Ülkelerin ekonomik yapıları arasında farklılıklar olması sebebiyle KOBİ'leri belirleyen ölçütler de değişmektedir. Özellikle 1990'lı yıllarda AB ülkelerindeki KOBİ'lerde farklı ihtiyaçların ortaya çıkması; her ülkenin kendi para birimi üzerinden KOBİ tanımı yapmasına neden olmuştur. 1994 yılına gelindiğinde; tüm üyeleri bağlayacak ortak bir tanımın yapılması kararına bağlı olarak, Avrupa Komisyonu bir yönerge hazırlamış, KOBİ tanımlamasına esas olacak maksimum çalışan sayısı da 250 olarak belirlenmiştir.

Tablo 7. 1996 ve 2005 Yılları- AB Komisyonu'nun KOBİ Tanımı

		Çok Küçük İşletme	Küçük İşletme	Orta Ölçekli İşletme
1996 Tanımı	Çalışan Sayısı	10'dan az	50'den az	50-250
	Yıllık Bilanço		5 milyon ECU 'dan Az	27 milyon ECU' dan Az
	Yıllık Ciro		7 milyon ECU' dan Az	40 milyon ECU' dan Az
	Bağımsızlık	X<%33	X<%33	X<%25
2005 Tanımı	Çalışan Sayısı	10'dan az	50'den az	50-250
	Yıllık Bilanço	2 milyon Euro	10 milyon Euro	50 milyon Euro
	Bağımsızlık	X<%25	X<%25	X<%25
	Bağımsızlık	X<%25	X<%25	X<%25

Kaynak: <http://www.iesob.org/kobi.asp>.

X: Büyük ölçekli firmaların KOBİ'lerin sermayesinde sahip oldukları hisselerin yatırılması

AB Komisyonu tarafından 07.02.1996 tarihinde tavsiye niteliğinde alınan kararlar sonucunda, gerek ulusal, gerek birlik bazında karışıklığa neden olmamak üzere ortak bir

KOBİ tanımı geliştirilmiştir. İşçi sayısı, bilanço büyüklüğü ve bağımsızlık derecesinin ele alındığı tanıma göre, 250 işçiden az işçi çalıştıran firmaların KOBİ olduğu kabul edilmemektedir. Aynı zamanda ortak para biriminin kabul edilmesi de bu tanıma daha fazla açıklık kazandırmıştır. Orta ölçekli işletmeler 50 ile 250 işçi çalıştıran, yıllık cirosu 40 milyon ECU'nün ve bilanço toplamı da 27 milyon ECU'nün altında olan işletmeler olarak tanımlanmakta; küçük işletmeye ilişkin ölçütler 50'den az işçi, 7 milyon ECU'yü aşmayan yıllık ciro veya 5 milyon ECU'nün altında bir bilanço toplam değeri ile belirlenmektedir. 10'dan az işçi çalıştıran işletmeler ise bağımsızlık düzeyiyle ilgili olarak da büyük ölçekli işletmenin veya ortaklaşa hareket eden birkaç büyük işletmenin bir orta ölçekli işletmede de sermayenin %33'ünden fazla olmaması koşulu aranmaktadır. 6.Çerçeve Programı dâhilindeki projeler de bu tanıma tabi kalınarak desteklenmiştir.

1 Ocak 2005 tarihinde Türkiye'nin de kabul ettiği ve yürürlüğe giren (Avrupa Birliği) AB Massricht Kriterlerinde KOBİ tanımı, işçi sayısı, bilanço büyüklüğü ve bağımsızlık derecesinden oluşan kriterleri kapsamaktadır. Buna göre KOBİ'ler (Gürdamar, 2007:13):

- 250'den az işçi çalıştıran,
- Yıllık satış cirosu 50 milyon Euro'yu geçmeyen veya arsa ve bina hariç mevcut sabit sermaye tutarı, bilanço net aktif değeri itibarıyla 43 milyon Euro'yu geçmeyen,
- Bağımsızlık kriterlerine uygun olan, İşletmeler olarak tanımlanmaktadır.

AB Komisyonu'nun getirdiği KOBİ tanımı dışında; Avrupa Yatırım Bankası ve Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası da, ortak bir tanım geliştirmiştir. Bu tanıma göre, 500 kişiden az işçi çalıştıran, net sabit sermayesi 75 milyon Euro'nun altında olan ve sermayesinin 1/3'ünden fazlası büyük şirketlere ait olmayan işletmeleri KOBİ olarak değerlendirilmektedir.

1.3.2.6. BASEL 2 Standardına Göre KOBİ Tanımı

Uluslararası sermaye hareketleri, elektronik fon transferleriyle, riski yüksek getirisi düşük piyasalardan, riski düşük getirisi yüksek piyasalara kaymıştır. Ancak kriz dönemlerinde bütün global piyasalar olumsuz etkilendiği için peş peşe birçok şirket iflas

etmiştir. Bu nedenle, uluslararası entegrasyon sürecine giren ulusal pazarlarda, istikrarı sağlayacak ve işleyiş kurallarını belirleyecek hukuksal düzenlemelerin konulması ihtiyacı doğmuştur (Yıldız Ayanoğlu; 2008:8).

Bu ihtiyaç çerçevesinde, ülkelerin merkez bankalarının bir araya gelerek oluşturdukları Uluslararası Ödemeler Bankası (Bank Of International settlements – BIS) bünyesinde ‘BASEL Bankacılık Komitesi’ kurulmuştur. Bu komite, 1998 yılında ‘Sermaye Uzlaşısı BASEL 1 Standartları’ nı yayınlamış ve bankaların çalışma kriterlerini belirlemiştir. Bankaların krize karşı dayanıklılığını arttırmak amacıyla %8 oranında asgari sermaye yeterlilik oranı (Riskli aktifler / Toplam sermaye) tespit etmiştir. Ancak bu oranı sağlamasına rağmen iflas eden bankaların olması, Haziran 2004’de ‘Yeni Sermaye Uzlaşısı BASEL 2 Standartları’ nın yayınlanmasına ve asgari sermaye yeterlilik rasyosunun hesaplanmasında operasyonel riskinde dikkate almamasına neden olmuştur. Bu kriterlerin AB ülkelerinde 2007’den, Türkiye’de ise 2008’den itibaren uygulanması öngörülmüştür (Yıldızeli, 2000:13).

BASEL 2 Standartlarının uygulamaya girmesiyle birlikte, ikili ilişkilerin ve subjektif değerlendirmelerin yoğun yaşandığı serbest bankacılık sistemi terk edilmekte, bunun yerini; daha objektif kriterlerin kullanıldığı bir kredilendirme ve bankacılık sistemi almaktadır. İlk bakışta sadece finansal piyasaları ve finansal kurumları etkileyebilecekmiş gibi görünen BASEL 2 kriterlerinin; başta KOBİ’ler olmak üzere, tüm işletmeler, muhasebe sistemleri, denetim sistemleri ve denetim otoriteleri üzerinde de önemli etkisi olacaktır (Gençtürk, 2006:163).

1.3.3. Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Tanımları

Ülkemizde çeşitli kurum ve kuruluşlarca yapılan KOBİ tanımları aşağıdaki gibidir. Çalışmamızın ekinde (EK 1) tüm bu tanımlamaları özet olarak verilmiştir.

1.3.3.1. Ticaret ve Sanayi Bakanlığı Tanımı

Bakanlar Kurulu’nun 2005 / 9617 sayılı kararı ile kabul edilen “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik”, 18.11.2006 tarih ve 997 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.12 / 04 / 2005 tarihinde kabul edilen 5331 no’lu ‘Sanayi ve Ticaret

Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesine İlişkin Kanun' ile Sanayi Ve Ticaret Bakanlığı AB uyumlu bir KOBİ tanımı yapma konusunda yetkili kılınmıştır. Türkiye'de, birden çok kurum tarafından oluşturulması nedeniyle, birbirinden farklı KOBİ tanımlarının bulunması özellikle destekler ve AB ile işbirliği konularında oluşturduğu sıkıntıların ortadan kaldırılması amacıyla, Türk KOBİ tanımı AB ile uyumlaştırılmıştır. Türkiye'nin KOBİ tanımının AB'ye uyumlaştırılması sonucunda; işletmelerin bağımsızlığına ilişkin olarak AB limitleri benimsenmiştir. KOBİ'lere yönelik destek veren bu yönde faaliyetlerini yürüten kamu kurumları yeni tanımı esas alan düzenlemeler yapmak durumundadır (Akpınar, 2009:173). Tablo 8'de yeni yönetmeliğe göre tanımlama verilmiştir.

Tablo 8. Ticaret ve Sanayi Bakanlığına göre KOBİ Sınırları

İşletmeler	Çalışan sayısı	Net Satış Hasılatı	Mali Bilanço Toplamı
Mikro Ölçekli İşletmeler	10 Kişiden az	1 Milyon TL'yi aşmayan	1 Milyon TL'yi aşmayan
Küçük Ölçekli İşletmeler	50 Kişiden az	5 Milyon TL'yi aşmayan	5 Milyon TL'yi aşmayan
Orta Ölçekli İşletmeler	250 Kişiden az	25 Milyon TL'yi aşmayan	25 Milyon TL'yi aşmayan

Kaynak : <http://www.tobb.org.tr/duyurular/yonetmelikler/%209%20mayıs1.doc> 17 Temmuz 2005

Tablo 8'deki "Mali Bilanço" kavramı, Bir işletmenin belirli bir tarihte sahip olduğu varlıklar ile bu varlıkların sağlandığı kaynakları gösteren mali tabloyu, "Net Satış Hasılatı" kavramı ise, bir işletmenin brüt satışlarından satış iskontoları ve iadeleri ile diğer indirimlerin düşülmesi sonucu bulunan tutarı belirtmektedir.

1.3.3.2. Devlet İstatistik Enstitüsü Tanımı

Devlet İstatistik Enstitüsü ve Devlet Planlama Teşkilatı aynı tanımları benimsemiştir. Bu kurumlara göre 1-9 işçi çalıştıran işletmeler çok küçük ölçekli, 10-49 arası çalıştıran işletmeler küçük ölçekli, 50-99 arası çalıştıran işletmeler orta ölçekli işletmelerdir. Tanımdan anlaşılacağı gibi 100 ve üzeri işçi çalıştıran işletmeler büyük ölçekli olarak tanımlanmaktadır (Çolakoğlu, 2002:8).

1.3.3.3. KOSGEB Tanımı

3634 sayılı 12.04.1990 tarihli resmi gazetede yayınlanan küçük ve orta ölçekli sanayi geliştirme ve destekleme idaresi başkanlığı kurulması hakkındaki kanunun 2. maddesinde 1 ile 50 kişi çalıştıran sanayi işletmeleri küçük ölçekli, 51 ile 150 işçi arasında işçi çalıştıran sanayi işletmeleri ise orta ölçekli sanayi işletmeleri olarak tanımlanır. Aynı kanunun 3. maddesinde ise 2. maddede tanımı yapılan işletmeleri büyüklük ve mahiyetine göre günün ekonomik ve sosyal şartlarına göre Bakanlar Kurulu değiştirmeye yetkili kılınmıştır (Gonca Büyür Atıcı; 2006:42). KOSGEB tanımında çalışan işçi sayısının geleneksel ölçüt olarak ele alındığı görülmektedir. Ancak KOSGEB İcra Komitesinin 31.07.2002 tarihli ve 2002-16 sayılı kararı ile yürürlüğe giren KOSGEB İstihdam Desteği Tebliğinde KOSGEB'in KOBİ tanımından farklı olarak KOBİ'lerin sermaye desteğinden bahsedilmiştir. Buna göre; İmalat Sanayi Sektörü'nde (meslekler sözlüğünde, mesleki kodlama sisteminde 30 ana faaliyet grubunda yer alan ve bu grupta iş yeri açan) faaliyet gösteren 1-150 işçi çalıştıran; sermayesinin % 25'ten fazlası büyük ölçekli işletmelere ve/veya sermayesinin %50'den fazlası Belediye veya İl Özel İdaresine ait olmayan, herhangi bir vakıf veya holding bünyesinde yer almayan küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleri KOBİ olarak tanımlanmaktadır.

1.3.3.4. TOSYÖV Tanımı

Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı (TOSYEV), KOBİ'lere hizmet vermek amacıyla 1989 yılında Ankara'da kurulmuştur. TOSYÖV Vakfı üyeleri serbest meslek mensupları, küçük ve orta ölçekli işletmelerin sahiplerinden oluşmaktadır. Bu kurum yaptığı tanımda;

- 1-50 arasında işçi çalıştıran işletmeler küçük ölçekli,
- 51-250 arasında işçi çalıştıran işletmeler orta ölçekli,
- 251 ve daha fazla işçi çalıştıran işletmeler büyük ölçekli işletmelerdir.

1.4. KOBİ'lerin Avantajları ve Dezavantajları

KOBİ'lerin diğer işletme türlerine göre birçok avantaj ve dezavantajları vardır. KOBİ'lerin avantajları ve dezavantajları aşağıda gibidir.

1.4.1. KOBİ'lerin Avantajları

Özellikle büyük sanayi işletmelerinin destekleyicisi ve tamamlayıcısı olan KOBİ'lerin, genellikle esnek yapısından kaynaklanan üstünlükleri, aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Daha az sermaye ile kuruldukları için kuruluşları kolaydır ve dolaylı olarak bireysel tasarrufları teşvik ederler,
- Daha az yatırımla daha çok üretim ve üretim çeşitliliği yaratırlar, dolayısıyla tekelciliğin kırılmasında bir araç olurlar,
- Daha düşük yatırım maliyetleri ile istihdam imkânı sağlarlar,
- Esnek içyapıları sayesinde ekonomik dalgalanmalardan daha az etkilenir ve krizlerin etkisinden daha hızlı ve kolay kurtulurlar,
- Yeni teknolojik gelişmelere ve buluşlara daha çabuk adapte olup girişimci ruhun ve kültürün geliştirilmesine uygun ortam sağlarlar,
- KOBİ'ler orta düzeydeki gelir sınıfını oluşturan yegâne faktör olup, gelir dağılımındaki dengesizlikleri azaltırlar,
- Emek yoğun teknolojilerle çalışarak genellikle düşük vasıflı eleman istihdam ederek işsizliğin aşağı çekilmesine katkıda bulunurlar,
- Talep değişikliklerine ve çeşitlerine daha kolay uyum gösterirler,
- Bölgeler arası kalkınma farklılığının ortadan kalkmasına yardımcı olurlar,

Kısacası, KOBİ'ler ekonomik ve sosyal sistemlerin denge unsuru olup, yeni iş sahalarının oluşmasında, pazardaki rekabet gücünün artmasında ve istikrarlı ekonomik büyümede jeneratör vazifesi görürler.

KOBİ'lerin değişime karşı gösterdikleri reaksiyon ve esnekliğin yüksek olması, onları yeniliklere daha yatkın kılmaktadır; konjonktürel dalgalanmalardan, ekonomik krizlerden, siyasi dengesizliklerden büyük işletmelere göre daha az etkilenmektedirler. KOBİ'lerin büyük işletmelerin şiddetle rekabetine karşı varlıklarının sürdürmelerinin nedeni budur. 1985 yılında İngiliz Endüstri Konfederasyonu tarafından yapılan bir araştırma, küçük işletmelerin ekonomik iyileşmeye daha erken cevap verirken, değişen

iş şartlarına hızla uyum gösterdiklerini, kapasitelerini daha etkin biçimde kullandıklarını göstermektedir (Yılmaz, 2003:3).

1.4.2. KOBİ'lerin Dezavantajları

KOBİ'lerin: (Yelkikalan ve diğ.,2001):

- Çok küçük ölçekli ve dağınık yapıda olmalarından dolayı verimlilikleri düşüktür,
- Kaynak yetersizliği ve finansman sıkıntısı nedeniyle, rekabet güçleri düşüktür,
- Pazar, sektör ve teknik bilgileri yetersizdir,
- Teknolojik düzeyleri, ürettikleri ürün ve hizmetlerin kalitesi genellikle düşüktür,
- Yönetim-organizasyonda zaafiyetleri vardır,
- Pazarlama ve tanıtım konularında alt yapı ve bilgi eksiklikleri vardır,
- Standartlara uygun üretim yapmadıklarından ihracat potansiyeli düşüktür,
- Yeterince kurumsallaşmamaları, sermaye piyasalarından kaynak temin etmelerine imkân vermemektedir,
- Devlet teşviklerinden ve diğer finansman araçlarından yeterli ölçüde yararlanamazlar,
- İşçi ödemeleri büyük işletmelere göre daha düşük olduğu için kalifiye eleman sıkıntısı çekerler,
- Yurt içi ve yurt dışı teknik ve ticari gelişmeleri izleyemezler,
- Vergi ve sosyal güvenlik primlerinden kaçınmak için kayıt dışı çalışmakta ve hasız rekabete yol açmaktadırlar,
- KOBİ'lere hizmet veren kurumlarla koordineli çalışmazlar, bu nedenle girişimci desteklerinden nasıl faydalanacaklarını bilmezler.

Kısaca, kaynak ve kalifiye eleman yetersizliği, bilgi ve iletişim araçlarından yeterli ölçüde faydalanamama, sanayi ve bölgesel örgütlenmenin zayıflığı, bürokratik ve diğer engeller, KOBİ'lerin lehinde olan durumları, aleyhe konuma getirmektedir. Mesela, yapıları teknolojik yeniliklerin uygulanmasına müsait olmasına rağmen, finansman sıkıntısı nedeniyle teknolojik düzeylerinin düşüklüğü; teşviklerin genellikle bunlara yönelik olmasına rağmen, bürokratik engeller ve iletişimsizlik nedeniyle kullanmamaları; ürün çeşitliliğine rağmen, kalite problemi nedeniyle pazarda etkin olamamaları; krizleri daha kolay atlattıklarına rağmen, bu durumdan karlı çıkmamaları gibi birçok çelişkili durum konuya örnektir. Dolayısıyla, bu işletmelerin kısmen de olsa büyük şirketlerle ilişkili ve koordinasyon içerisinde olmaları faydalı olacaktır. Çünkü günümüzde küçük işletmeler büyük işletmelerin rakibi değil, esas itibariyle onların tanımlayıcısıdır (Bayrak, 2005:2).

1.5. KOBİ'lerin Genel Sorunları ve Çözüm Önerileri

Günümüzde başta finansal sorunlar olmak üzere yaşadıkları diğer sorunlar, KOBİ'lerin daha az verimli olmalarına yol açmaktadır. Bu sorunları incelediğimizde, bu kesimin öncelikle sosyal, ekonomik ve siyasi koşullar ile rekabet, teknolojik değişim, bölgesel farklılıklar gibi faktörlere bağlı olarak kendi kontrolleri dışında oluşan şartlardan fazlasıyla etkilendikleri görülmektedir (Yörük ve Ban 2003). OECD tarafından yapılan araştırmalar, KOBİ'lerin kaynak maliyeti ve finansal yetersizlik konularından, büyük ölçekli firmalara göre, daha fazla etkilenmekte olduklarını ortaya koymaktadır (Arslan, 2003: 122). Özellikle yeni faaliyete geçtikleri dönemlerde, bankaların, finans kuruluşlarının ve pazardakilerin güvensizliği nedeniyle ciddi finansman sıkıntıları yaşarlar. Bu nedenle teknolojik yenilikleri uygulamakta gecikebilirler. Oysaki teknolojiye öncelik onlara büyük rekabet avantajları getirmektedir. Finansman sıkıntısı yaratan bir başka neden garantörlerin ve risk sermayesi sisteminin birçok ülkede gelişmemiş olması, bunun yanı sıra piyasadaki finansal araçlara da kolaylıkla ulaşamamalarıdır.

KOBİ'lerin mevcut bürokratik engellerden ciddi olarak etkilenmeleri girişimci ruhlarını kırmaktadır. Bu engeller doğal olarak büyük işletmeleri de etkilemektedir, ancak onların ekonomik gücü bu sıkıntıların daha kısa yoldan çözmesine imkan sağlamaktadır (Ayanoglu; 2008:15).

Dış pazarlar hakkında bilgi edinememeleri ve yabancı ortaklar bulmaları oldukça zordur. Bu nedenle ülkelerin KOBİ'lere yönelik destekleyici ve geliştirici proje ve programlarının olması gerekmektedir. Çünkü hızlı bir şekilde edinilen gerçek bilgiler doğru kararlar alma sürecini hızlandırmaktadır.

KOBİ'ler kendi arasında dayanışma ve işbirliğine giderek bu durum onların acımasız rekabet ortamında ayakta kalmalarını sağlayacaktır. Bu ilişkileri geliştirecek ve iş imkânlarını tanıtacak birliklerin ve merkezlerin olması oldukça önemlidir. Bu yönde yönlendirme ve teşvikler sağlanmalıdır.

AB'nin Çok Yıllık Programları ve Avrupa KOBİ Şartı gereği, KOBİ sıkıntılarını belirleme ve temel geliştirme ve çözümleme politikaları şu şekilde belirlenmiştir (DPT, 2007:14)

- KOBİ'lerde istihdam ve girişimcilik geliştirme eğitim çalışmalarının başlatılması,
- İşletme kurma teşviklerinin artırılması, bürokratik ve mali engellerin azaltılması,
- Daha iyi kanunlar ve mevzuat düzenlemesinin yapılması,
- İş yönetimi ve pazarlama kalitesinin artırılması, işletme kültürünün geliştirilmesi,
- KOBİ'lerin iç pazara entegrasyonu ve dış pazarlara açılmalarının kolaylaştırılması,
- Ar-Ge (İnovasyon) ve nitelikli personel eğitim çalışmalarının desteklenmesi,
- Finans ve kredi kaynaklarının geliştirilmesi ve yararlanılmasının sağlanması,
- Bilgi çağına uyum ve İnternet üzerinden erişim ve işlem yapma ağının oluşturulması,
- Teknolojik gelişmeleri izleme ve teknolojik kapasiteyi geliştirme ve kullanma imkanlarının yaratılması,
- Ulusal ve uluslararası platformlarda KOBİ'lerin daha iyi temsil edilmesi gerekmektedir.

1.6. Küreselleşmenin KOBİ'ler Üzerindeki Etkileri

Küreselleşme, teknolojik gelişmelere paralel olarak, işletmelerin kendi ulusal veya bölgesel pazarlarından çıkıp uluslararası pazarlara doğru kaymasından meydana gelen bir değişim sürecidir. Bu süreçte emek, mal, sermaye, bilgi ve benzeri ekonomik, teknolojik ve sosyal faktörler de toplumsal kimliğinden sıyrılıp, global kimlik kazanmışlardır.

Küreselleşme sürecinde, korumacılık ortadan kalkmakta, yabancı sermaye akışına serbestlik sağlamakta, ülkelerin dış ticaret kanalları yoluyla birbirinden etkileşimi kolaylaşmakta ve rekabetin yüksek olduğu bir ortamla karşılaşılmaktadır (Aras ve Müslümov, 2006). Korumacılığın ortadan kalkması ile devletin ekonomideki rolü ve işletmeler üzerindeki desteği azalmakta, buna karşılık özel sektördeki büyük işletmelerin gücü ön plana çıkmaktadır. Ancak, KOBİ'lerin, ülkelerin sosyal ve ekonomik yapısı içinde endüstrileşme, sağlıklı kentleşme optimum dağılım ve ticaret uygulamaları için önemli bir özellik taşıması, bunları bütün ülkelerin politika ve stratejilerinin oluşmasında etkin kılmaktadır.

KOBİ'ler, ülke ekonomisinde bir taraftan yatırım, üretim, istihdam, ihracat ve ödedikleri vergiler açısından katkıda bulunurken, diğer taraftan da coğrafi açıdan ülkenin bütün bölgelerine dağılmış olmaları nedeniyle bölgesel kalkınmada son derece önemli rol oynamaktadır. Ayrıca iç göçün önlenerek sağlıksız kentleşmenin önüne geçilmesinde, tam rekabetin sağlanmasında, sosyal barışın korunmasında ve kalifiye eleman yetiştirilmesinde önemli katkılar sağlamaktadır. Dolayısıyla gün geçtikçe hükümetler, küreselleşme nedeniyle gerçekleştirdikleri özelleştirme çalışmaları sonucunda, büyük işletmeler üzerinde azalan desteklerini KOBİ'lere yöneltme gereksinimi duymaktadır. Her yerde olduğu gibi, küreselleşmenin de ülkeler ve işletmeler üzerindeki olumlu etkisi ve yarattığı değişimleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Erkan ve Elveren, 2001):

- Sermayenin küreselleşmesi,
- İşletme yapısının yöresel veya ulusal işletmeden, çok uluslu ve küresel işletmeye dönüşmesi,
- Pazarların küreselleşmesi,
- Ürün çeşitliliğinin artması,
- Evrensel tüketici istekleri ve kalite normlarında ürün üretilmesinin şart hale gelmesi,
- Hammadde, malzeme ve yarı mamul gibi girdi kaynaklarının ucuzlaması,
- Teknolojik transferlerin kolay ve ucuz hale gelmesi,

- Modern üretim tekniklerinin uygulanması ve üretimde verimlilik ve performans artışlarının sağlanması.

Yukarıda açıklanan olumlu özelliklerin yanı sıra, küreselleşmenin özellikle yurt içindeki büyük işletmelerle bile rekabete zor dayanan küçük işletmeleri, yabancı firmalarla da rekabet etmek zorunda bırakmaktadır. Bunun sonucu olarak ulusal pazardaki payı azalan KOBİ'lerin uluslararası pazarda boy göstermeleri gerekmekte, ancak bu durum beraberinde daha fazla sorunlar getirmektedir.

1.6.1. Elektronik Ticaretin Gelişmesinin KOBİ'lere Etkileri

Günümüzde bir yandan teknolojinin hızla gelişmesi, diğer yandan rekabetin giderek küreselleşmesi ve artması ekonomik yapıda önemli değişiklikleri zorunlu hale getirmektedir. Yaşanmakta olan global yeniden yapılanma sürecinin uluslararası ekonomik yapıda ve ulusal ekonomilerde makro açıdan ortaya çıkardığı gelişmeler çerçevesinde günümüzde işletmelerin nasıl başarılı olacağı ve geleceğin işletmelerinin niteliğinin ne olacağı gibi sorular mikro ekonomik düzeyde ilgilerin odak noktasını oluşturmaktadır (Şahin ve Demir,2002).

Bilgisayar ve internetin hayatımızın bir parçası olmasının temel nedeni şüphesiz ki elektronik ortamda gerçekleşen işlemlerin sayısının artması ve her türlü bilgiye bilgisayar ağları aracılığı ile ulaşılmasıdır. Birçok ihtiyacın karşılanmasında bilgisayar teknolojilerinden faydalanılması 'elektronik işlem' (e-işlem) yapma imkanı sağlamaktadır. Bankaya gitmeden dünyanın bir ucundan diğer ucuna para transferinden, vergi dairesine gitmeden vergilerin ödenmesine kadar birçok elektronik işlem işletmelerin hayatına girmiş bulunmaktadır. Ancak küreselleşmeye neden olan işletmelerin başında, elektronik ortamda gerçekleşen uluslararası finans piyasasındaki sermaye hareketleri ile uluslar arası pazardaki mal ve hizmet alım-satım işlemleri oluşmuştur. İnternetin hızla yaygınlaşması, elektronik ticareti yeni ve etkin bir ticaret aracı haline getirmiştir.

Elektronik ticaret, tüm dünyada ticaretin serbestleştirilmesi eğilimi ile birlikte, son yıllarda yaşanan bilgi ve iletişimi kolaylaştıran teknolojik gelişmelerin bir ürünü olarak doğmuştur. E- ticareti, diğer ticaret şekillerinden üstün kılan birçok özellik sayılabilir.

Ancak özet olarak bu ticaretten beklenen yararlar şu şekilde sıralanabilir (Aytekin, 1999:175):

- Hızlı ve daha güvenli bilgi değişiminin sağlanması ve işlem maliyetinin düşmesi,
- Ticari işletmelerde uluslararası standartlara uygun hareket edilmesi,
- Ticari faaliyetlerin zaman ve mekân kısıtlamalarından kurtulması; yeni ürünler hakkında ayrıntılı bilgilere kolaylıkla ulaşılması ve etkin ürün tanımını yapabilmesi,
- Pazar talebindeki değişmelere göre yeni ürün ve hizmetlerin geliştirilmesi ve düşük maliyetlerle hızlı bir şekilde taleplere cevap verilmesi,
- Fiziksel uzaklıklardan kaynaklanan engellerin azalması ve erişim sağlanması,
- Dünyanın her yerindeki pazara girme ve müşteri yelpazesini genişletme imkânının olması.

Tüm bu üstünlükler bir bütün olarak işletmelere rekabet etme gücü verirken, aynı zamanda kurumsal yapılarının, tasarım ve reklâm anlayışlarının değişmesine de vesile olmaktadır.

Elektronik ticaretin sağladığı yarardan, hem büyük hem de küçük işletmeler faydalanabilir (Ayanoğlu; 2008:28). Ancak KOBİ'lerle ilgili olarak daha önceki kısımlarda açıklanan; bilgi eksikliği, kalifiye eleman çalıştıramamak, girişimci ruhunun gelişmemesi, yeniliklere karşı güvensizlik ve temkinli olmak, teknolojik donanım yetersizliği, geleneksel ticaret anlayışıyla hareket etmek gibi özellikler nedeniyle, daha ziyade mikro ve küçük ölçekli işletmeler elektronik ticaretten tam anlamıyla faydalanamamaktadır.

1.6.2. Sermaye Piyasalarındaki Gelişmelerin KOBİ'lere Etkisi

Küreselleşme, coğrafi sınırları ortadan kaldırarak yerküreyi küçük bir köy haline getirmiş, teknolojinin de yardımıyla dünyanın en ücra köşelerine erişim kolaylaşmış, bilgi ve kaynak akışı hızlanmıştır. Bu olgu sermayenin akışkanlığını kolaylaştırmış ve küreselleşmeyi dönüşü olmayan bir sürece sokmuştur (Koç, 2002:229). Dünyada ve

ülkemizde sermaye piyasasında yaşanmakta olan gelişmelerden KOBİ'ler çok yakından etkilenmekte ve hatta birçok KOBİ bu gelişmelere ayak uyduramamaktadır. İletişim ve bilgi işlem alanındaki çok büyük gelişmeler, sermaye piyasalarındaki uluslararası yatırımcı faaliyetleri, son dönemlere damgasını vuran küreselleşme sürecinin bir ürünüdür. Uluslararası sermaye piyasalarında işlem yapmak aslında KOBİ'lerle pek fazla özleştirilmeyen bir durumdur. Oysaki, finansman olmadan, finansal araçlarından yeterince yararlanmadan global olmak çok zordur.

Gerek mevcut finansman kaynaklarının etkin kullanılmaması, gerekse ihtiyaç duyulan fonların uygun koşullarda sağlanmaması, kaynak sıkıntısını KOBİ'lerin en önemli sorunu olarak yıllardır gündemde tutmaktadır. Literatürdeki gerek Türk gerek yabancı kaynaklara bakıldığında birçok akademisyenin, finans kuruluşlarının ve diğer ilgilerin KOBİ'lerin finansman sorunları üzerine hem teorik hem de ampirik çalışmalar yaptıkları ve çeşitli finansman modelleri (risk sermayesi, KOBİ yatırım ortaklığı, kiralama gibi) önerdikleri görülmektedir. Ancak günümüzde, bu sorun henüz çözülmemiş ve ulusal sorun olmaktan çıkıp OECD, AB, Birleşmiş Milletler Ticari ve Kalkınma Örgütü (UNCTAD) gibi uluslararası kuruluşların KOBİ'lerle ilgili çalışma programının birinci sırasındaki madde olmuştur.

Küreselleşmenin getirdiği faydalardan tam olarak yararlanmamak, yeni teknolojik ve ekonomik gelişmeleri izleyememek, sürekli bir finansman kaynak arayışı içerisinde olmak ve bu sıkıntıları kısmen yaşayan veya daha az ölçüde hisseden büyük şirketlerle rekabet etmek, KOBİ'ler için çok zordur. Bu nedenle rekabetten ziyade, ayakta kalabilmek için KOBİ'lerin büyük işletmelerle stratejik işbirliği veya dikey birleşme, yan sanayi veya taşeronu olma gibi gücü birleştiren ve rekabete dayanıklılığı arttıran girişimlerde bulunmaları ve bunun için teşvik edilmeleri gerekmektedir. Fakat bilindiği gibi, KOBİ'ler üretim faktörleri açısından önemli ölçüde faaliyet gösterdikleri ülkeye bağımlıdır ve çok uluslu şirketlerin özelliklerini taşımaları beklenemez. Bu nedenle rekabet koşullarının gerekliliklerine, ancak ayakta kalabilmek ve gelişebilmek için uymak durumundadırlar (Ayanoğlu, 2008:30). Yakın zamanda devam etmekte olan güçlü ekonomik büyümenin ardından emtia fiyatlarında yaşanan hızlı artış, faiz oranlarında ve döviz kurlarında yaşanan değişimler, sermaye piyasalarındaki gelişmeler nedeniyle uluslararası piyasalardaki istikrarsızlıklarda artış meydana gelmiştir. Özellikle, Amerika'da "sub-prime mortgage" piyasasında yaşanan ani ve keskin sarsıntı

sonrasında, uluslararası piyasalardaki belirsizlikler daha da artmış ve yansımaları, kısmi olarak 2007 yılı içerisinde sermaye piyasaları, emtia fiyatları ve döviz kurlarında ortaya çıkmaya başlamıştır. Gelecek yıllarda da söz konusu hususların dünya ekonomisinin geneline yayılarak devam etmesi beklenmektedir (İİB,2007:3).

1.6.3. Uluslararası Muhasebedeki Gelişmelerin KOBİ'lere Etkisi

Sermayenin uluslararası niteliği geliştikçe, farklı ülkelerdeki ekonomik faaliyetlerin aynı kurallar içinde ölçülmesi, tasnif edilerek kaydedilmesi, değerlendirilmesi, analiz edilerek yorumlanması ve raporlanması muhasebenin küreselleşmesine yol açmıştır. Küreselleşen muhasebenin uluslararası ortak dil olarak standartlaşma düzeyi arttıkça sermayenin küreselleşmesi de hızlanmıştır.

Ekonomik faaliyetlerin küreselleşmesi bugün dünyada giderek hızlanmaktadır. Yapılan ticaret anlaşmaları mal ve hizmet tüketimlerinin serbestleşmesini önemli derecede arttırmıştır. Ulusal ticari sınırlar ve devlet kontrolleri azalmaya devam ettikçe, işletmeler organizasyonlarını yeniden yapılandıracaklardır. Bunun yanı sıra telekomünikasyon ve enformasyon teknolojilerinden faydalanarak globalleşen sermaye piyasalarına açılan ve küreselleşen ekonomilerde gelişme motoru olan işletmelerin finansal bilgileri, bu hızlı değişimi yansıtacak şekilde hazırlanmalıdır. Son yıllarda küreselleşme ile birlikte uluslararası finansal piyasalarda tek bir finansal raporlama dilinin kullanılması yönünde atılan adımların hız kazandığı görülmektedir. Bu kapsamda yapılan çalışmaların başında Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (UMSK) tarafından hazırlanarak dünya çapında kabul görmüş olan Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) gelmektedir. UFRS ile likiditenin, şeffaflık düzeyinin, uluslararası işbirliklerinin ve uluslararası piyasalardan fon toplama olanaklarının artırılması, fon maliyetinin azaltılması, rekabetin korunması ve ekonomik birlik oluşturma çabalarına katkı sağlanması hedeflenmektedir. Bu amaçlara hizmet edecek standartların ilke bazlı, dinamik, özün önceliği ilkesine bağlı, her durum ve işletmeye uygun çözümler sunması gerekmektedir (Gönen ve Uğurluel, 2008).

Uluslararası ticaretin gelişmesiyle birlikte, farklı ülkelerde aynı anda faaliyet gösteren işletmeler, farklı ülke muhasebe uygulamalarıyla karşı karşıya kalmışlar ve her bir ülkedeki muhasebe kurallarına göre ayrı finansal tablolar düzenlemişlerdir. Yine sermaye piyasaları, gelişen ticaret faaliyetleri için fon bulma ve fon sağlama anlamında

birer çekim merkezi olmakta, işletmeler finansman ihtiyaçlarının karşılanmasında ulusal ve uluslararası sermaye piyasalarını kullanmakta ve finansal bilgilerin iletilmesinde ortak bir muhasebe diline ihtiyaç duyulmaktadır. Diğer taraftan bu alanda ihtiyaçlara tam olarak cevap verebilecek bir gelişme sağlanamamış olup, muhasebe uygulamalarında ülkeler arası farklılıklar hala devam etmektedir. Bu farklılıkların sonucu olarak değişik ülkelerde faaliyet gösteren işletmelerin finansal bilgilerinin karşılaştırılabilir olmaması, farklı raporlama yükümlülükleri nedeniyle maliyetleri arttırmakta, yatırımcıların yabancı sermaye piyasalarında yatırım yapmalarını caydırmakta, uluslararası menkul kıymet arzlarında, hem arz edenlere hem de yüklenicilere ek maliyetler yükleyerek yabancı sermaye piyasalarından fon toplanmasında güçlükler yol açmaktadır (Sağlam, 2001:12).

İşletme raporlarıyla sunulan finansal bilgilerin dünyanın her yerindeki kullanıcılar tarafından anlaşılır biçimde ve karar almalarını destekleyecek kapsamda olmalıdır. Her işletmenin finansal raporlarındaki bilgilerinde bu özelliklerin aranması, uluslararası ortak kurallara göre düzenlenmiş olmalarını gerektirmektedir. Uluslararası arena da geçerli olan muhasebe politika ve esasları Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (International Accounting Standart Board – IASB) tarafından Uluslararası Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları (IAS/IFRS) aracılığıyla belirlenmektedir.

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu–UMSK (International Accounting Standard Board-IASB) Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelere ilişkin finansal raporlama standardı oluşturulması çalışmalarını tamamlayarak Şubat 2007’de “KOBİ’ler İçin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları – KOBİ UFRS” taslağını hazırlamıştır (Parlakkaya, 2010:1). 09.07.2009 tarihinde IASB bütün işletmelerin %95’ini oluşturduğu tahmin edilen KOBİ’lerin kullanımı için hazırlanan bir standart seti yayımlamıştır. Söz konusu set, dünya genelindeki KOBİ’lerle yapılan geniş ölçekli bilgi ve fikir alışverişi içeren beş yıllık yoğun bir çabanın sonucunda ortaya çıkmıştır

IASB’nin Temmuz 2009’da yayınladığı “KOBİ’ler İçin UFRS” standardı dünya ekonomisine büyük katkısı olan küçük ve orta ölçekli işletmelerin finansal raporlama sorunlarını gidermek üzere hazırlanmıştır. Standart ilke bazlı ve kural bazlı standartların karışımı bir yapıya sahiptir. KOBİ’ler için UFRS standardı incelendiğinde, önemli sadeleştirmelerin yapıldığı, alternatif tercih gerektiren birçok durumun azaltıldığı ve

IASB'nin devam eden, tam set UFRS'lerdeki geliştirme projelerinden etkilendiği görülmektedir (Demir, 2009:1)

KOBİ Muhasebe Standartları, görece olarak küçük düzeydeki işletmelerin kapasiteleri ve ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmış, 230 sayfaya yakın, müstakil bir standarttır. Tam set UFRS'lerdeki varlık, borç, gelir ve harcamaların ölçümleri ile muhasebeleştirilmelerine ilişkin ilkeler basitleştirilmiş, KOBİ'leri ilgilendirilmeyecek olan bölümler çıkarılmış ve zorunlu tutulan açıklamalar azaltılmıştır. KOBİ'lerin raporlama yükünün daha da azaltılması amacıyla, söz konusu KOBİ Muhasebe Standardının her yıl (veya daha yakın aralıklar) yerine, üç yılda bir gözden geçirilmesi öngörülmüştür.

Ülkemizde Avrupa Birliği'ne giriş süreci, diğer alanlarda olduğu gibi muhasebe alanındaki uygulamaları ve muhasebe standartlarını da etkilemektedir. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) tarafından oluşturulan standartlar uluslararası yakınsamanın sağlanması ve ortak muhasebe standartlarının oluşturulması açısından oldukça önemlidir.

BÖLÜM 2: BASEL DÜZENLEMELERİ

BASEL, bir şehir adı olmasına rağmen, aynı zamanda uluslararası ticaretin artmasıyla beraber özellikle banka ve benzeri finans kuruluşlarını, dolayısıyla da tüm işletmeleri derinden etkileyen uluslararası düzenlemelerinde adıdır. BASEL düzenlemeleri, BASEL Komitesi tarafından gerçekleştirilen kapsamlı çalışmalar sonucunda oluşturulmuştur. Yakın zamanda yaşanan finansal krizler göz önüne alınarak değerlendirildiğinde, söz konusu düzenlemeler uluslararası finans piyasalarında istikrarın sağlanması açısından da çok büyük önem taşımaktadır (Ayan, 2007:26). BASEL II ile beraber risk odaklı sermaye yönetimi anlayışı ön plana çıkmıştır. Bu bölümde BASEL ile ilgili genel bilgiler verilecektir.

2.1. BASEL, BIS ve BASEL Komitesi

BASEL, İsviçre'nin kuzeyinde Fransız ve Alman hudutlarının birleştiği yere yakın, küçük bir kenttir. Fakat BASEL aslında dünya ekonomisi açısından son derece büyük önemi haiz bir kenttir. Çünkü BASEL 'Bank For International Settlements' denen ve kısaca 'BIS' adı ile anılan uluslararası kuruluşun bulunduğu yerdir (Gökçe, 2009:4).

Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) 1930 yılında, Versay Antlaşması sonucunda hazırlanan Young Planı çerçevesinde öngörülen 1. Dünya Savaşı borçlarının tahsil ve ödemesi faaliyetlerinin düzenlenmesi amacıyla, tarafsız bir coğrafya olması nedeniyle İsviçre'nin BASEL kentinde kurulmuştur. BIS, bugün biri Hong Kong diğeri Mexico City de bulunan iki temsilciliği, 50 ülkeden yaklaşık 550 personeli ile Dünyadaki merkez bankalarının bankası olarak uluslararası para ve finansal işbirliği konusunda faaliyette bulunan uluslararası merkezi bir kurumdur. 31 Mart 2005 tarihi itibarıyla, 140 Merkez Bankası ve resmi kuruluş BIS'e üyedir. Müşterileri, merkez bankaları ve uluslararası kuruluşlardır. Bundan dolayı, BIS özel kişi veya şirketlerden mevduat kabul etmez, onlara hizmet vermez (www.bis.org.tr)

Bankacılık sisteminin düzenlenmesinde en önemli uluslararası kuruluş olan BIS'in günümüzdeki misyonu, üye ülkeler tarafından kabul edilen bankalara yönelik düzenleme ve denetim stratejileri ve uluslararası finansal politikaları koordine etmektir. Banka bu amaçla bünyesinde aktifler tutar, üye ülkelere ve yeni gelişen ülkelere sıkıntıya girdiklerinde kredi kolaylıkları sunar ve farklı ülkelerin merkez bankalarından

toplanan finansal bilgi için bir takas odası hizmeti görür.

BIS bünyesinde birçok alt komite görev yapmaktadır. Altın ve Kambiyo Komitesi, Global Finansal Sistem Komitesi, Borçlar ve Ödemeler Sistemi Komitesi ve en önemlilerinden biriside burada ayrıntılı bir şekilde açıklamaya çalışacağımız, Bankacılık ve Denetim BASEL Komitesidir.

BASEL Bankacılık Gözetim Komitesi (BASEL komitesi) , 1973 yılının Mart ayında Bretton Woods¹ sözleşmesinin sona erdirilmesine bağlı olarak sabit kur politikasının terk edilmesi ve uluslararası ticaretin gelişmeye başlaması, ardından 1974 yılında OPEC' in petrol fiyatlarını dört kat artırması sonucunda ortaya çıkan petrol krizi uluslararası para piyasalarında büyük dalgalanmalara ve bankalar arasında sorunlar yaşanmasına yol açmıştır. Eşzamanlı olarak, Alman bankası Bankhaus I.D. Herstatt'ın bir gün içerisinde iflas etmesi, finansal piyasalarda ortaya çıkan sorunlara ortak bir çözüm bulunması gereğini gündeme getirmiştir (Candan ve Özün,2006:8).

BASEL Komitesi (BASEL Committee on Banking Supervision-BCBS) temel amacı dünyadaki parasal ve finansal istikrarı sağlamak üzere ilke ve kurallar tespit etmektir (Mısırlıoğlu, 2006:29). BASEL komitesi, 1974 yılında G-10 ülkelerinin (Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İngiltere ve ABD) Merkez Bankası tarafından kurulmuş, BIS bünyesinde faaliyet gösteren bir kuruluştur (Babuşcu,2005:259).

BASEL Komitesi, resmi olarak, uluslararası bir bankacılık otoritesi olmadığı gibi aldığı kararların veya yaptığı tavsiyelerin herhangi bir bağlayıcılığı da bulunmamaktadır. Ancak uygulamada Komite bankacılığın denetimi için uluslararası standartların belirlendiği, yeni standartlar için çalışmaların yürütüldüğü bir merkez haline dönüşmüştür. Komite karar ve tavsiyelerinin gücü, Komite üyesi ülkeler ve Avrupa Birliği'nce kısa sürede ulusal ve uluslararası mevzuata dönüşmelerinden kaynaklanmaktadır. Komite doğal olarak IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası mali kuruluşlarla da yakın temas halindedir. Merkez bankaları arasındaki altın ve döviz alım

¹ II. Dünya Savaşı sırasında Temmuz 1944'te ABD'nin Bretton Woods Kasabasında toplanan Birleşmiş Milletler Para ve Finans konferansında ortaya çıkan iktisadi sistemdir. Dünyanın önde gelen devletleri arasındaki ticari ve finansal işlemlerde uyulması gereken kuralları belirler. Uluslararası para sisteminin kurallarını belirleyen bu anlaşma, Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) kurulmasına karar vermiştir

satımına aracılık etmenin yanı sıra finans ve parasal iktisat alanlarında gerçekleştirdiği araştırmalarla önemli finansal verilerin toplanması, derlenmesi ve yayınlanmasını sağlamıştır (Ayan, 2007:27).

BASEL Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi'nin resmi bir denetimsel yetkisi yoktur, olması da planlanmamıştır. Ancak, geniş denetim standartları ve kılavuz dokümanlar düzenleyerek bankalarla ilgili kuruluşlara tavsiye niteliğinde sunmaktadır ve her bir otoritenin kendi ulusal sistemine en iyi uyacak bir biçimde detaylı çalışmalarla uygulamaları tavsiye eder. Bünyesinde otuz kadar çalışma grubu bulunmaktadır. Komite, üye ülkelerin denetim tekniklerine eşgüdümlemesine genel yaklaşımlara ve genel standartlara uyumu teşvik etmektedir. Komite, Uluslararası Takas Bankası (Bank of International Settlements: BIS, 2007)'da toplanan ülkeleri merkez bankası ve guvernörleri komitesine rapor verir ve ilgili guvernörlerin onayını ve desteklerini alır.

BASEL Komite'si amaçlarını iki temel prensip üzerine oturtmuştur. Hiçbir yurt dışı sermayeli banka kuruluş denetimden kaçmamalıdır ve denetim komitesinin uygun ölçülerde olması gerekmektedir. Bu prensip belge olarak ilk defa 1975 yılında "Anlaşma" (Concordat) olarak yayınlanmış, Mayıs 1983'te "Bankaların Yabancı Kuruluşlarının Denetimi İçin Prensipler" (Principles for the Supervision of Banks Foreign Establishment) olarak tamamlanmıştır. Bu belge bankaların yabancı şubeleri, iştirak ve ortakları konusunda ulusal ve uluslararası denetim otoritelerinin sorumluluklarının esaslarını belirlemektedir. Daha sonra, 1992 yılında anlaşmanın belirli prensipleri minimum standartlar olarak formüle edilmiş ve Temmuz 1992'de standartlar basılmıştır. Komite sürekli olarak bu standartların tam olarak pratikte uygulanması için çalışmaktadır. Kasım 1996'da komite karma çalışma grubu ve kıyı bankacılığı merkezlerinde denetimciler tarafından bir rapor açıklandı. Raporda; uluslararası bankaların sınır ötesi faaliyetlerinin etkin konsolide denetimi konusunda karşılaştıkları engellerin aşılması için öneriler yer almaktadır. Bu rapor, Haziran 1996 tarihinde Uluslararası Banka Denetimcileri Konferansı'na (International Conference of Banking Supervisors: ICBS) katılan yüz kırk ülke denetimcileri tarafından onaylanmıştır (Alp, 2009:4).

BASEL Komitesi etkin bankacılık denetimi için 25 temel ilke belirlemiştir. Bunlar konuları itibariyle;

- Etkin bankacılık gözetim ve denetimi için ön koşullar (1),
- Bankacılık lisansı verilmesine ilişkin ilkeler (2–5),
- Bankaların faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesine yönelik ilkeler (6–15),
- Bankacılık denetim ve gözetiminde kullanılacak ilkeler (16–20),
- Bilgi gereksiniminin karşılanması, kamunun aydınlatılması ilkeleri (21),
- Denetim ve gözetim otoritesinin yasal yetkilerine dair ilkeler (22),
- Sınır ötesi bankacılık faaliyetlerine yönelik ilkeler (23–25) dir.

2.2. BASEL I

Uzun çalışmalar neticesinde BASEL Komitesi, 1988 yılında, BASEL I Standartları'nı veya BASEL I-Sermaye Uzlaşısı'nı yayımlayarak, küresel finans dünyasına katmıştır.

BASEL I Standardı uluslararası finansal piyasalarda faaliyet gösteren bankaları dikkate alarak hazırlanmış bir yaklaşımdır. BASEL I, söz konusu bankaların aktiflerinin risklerini ağırlıklandırmak ve bu risklere karşılık gelen asgari sermaye yeterliliğini saptamak için yöntemler önermektedir. BASEL I Standardı, uluslararası alanda faaliyet gösteren bankaların ötesinde de kabul görmüş ve genelde bankaların yeterli risk ölçümü yapabilmeleri yönünde olumlu katkıda bulunmuştur (Aydoğmuşoğlu, 2007:18).

BASEL 1988 anlaşması, bir bankanın iflas etmesi halinde mevduat sahiplerinin karşılaşılabileceği maliyetleri en aza indirmek için minimum olarak tutulması gereken sermaye üzerine odaklanmıştır. Bu anlaşma ile banka risklerinin Sermaye Yeterliliğine dayalı olarak değerlendirme sistemi yolu ile tespiti için çalışmalara başlandı. Sermaye yeterliliğinde uluslararası standartlar belirlendi. Sermayenin risk ağırlıklı aktiflere oranına % 8 alt sınırı getirildi. (Ülkelerin ulusal otoriteleri kendi yerel bankaları için daha yüksek oranlar belirlemekte serbesttir. Ancak, alt sınır % 8'dir) Sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında sermayenin riskli aktiflere oranı dikkate alınmıştır (Pinelli, 2005: 3).

BASEL I sermaye yeterliliğinin düzenlemesinin özünde şu vardı; Bankalar, her 100 liralık nakit kredinin geri ödenmemesi riskine karşı, 8 lira sermaye tutmalıdır. Bu %8’lik orana, Sermaye Yeterlik Rasyosu (SYR) deniliyor (Özşahin, 2009: 7).

$$\text{Sermaye Yeterlilik Oranı} = \frac{\text{Özkaynaklar}}{\text{Kredi Riski}} \geq \%8$$

BASEL-II’nin Komite tarafından belirlenen tarihsel süreci ve uygulama aşamasındaki takvimi şematik olarak şöyledir:

Tablo 9. BASEL Uygulamalarının Tarihsel Gelişim Süreci

TARİH	GELİŞİM SÜRECİ
1988	BASEL-I Standardının yayınlanması
1996	BASEL-I Standardına divasa riskinin dahil edilmesi
06/1999	İstisare Metni-I
01/2001	İstisare Metni-II
10-12/2002	Kantitatif Etki Çalışması-III (OIS-III)
04/2003	İstisare Metni-III
26/06/2004	BASEL-II Metninin son hali
01/2006	Paralel Uygulama I/II
01/2007	BASEL-II Standardının yürürlüğe girmesi / İDD Temel
01/2008	BASEL-II Standardı / İDD Gelişmiş (İleri ölçüm yöntemlerinin kullanılmaya başlaması.)

Kaynak: PWC, Haluk YALÇIN, Alper ÖNDER, Kaan AKSEL “Kredi Değerlendirmenin Geleceği-BASEL-II Yaklaşımı” <http://www.pwc.com.tr>, Sunu-6)

Bankacılık denetim otoritelerinin ve gelişmiş ülkelerin merkez bankalarının temsilcilerinin katılımından teşekkül eden BASEL Bankacılık Denetim Komitesi, 1988 yılında ülkeden ülkeye değişen sermaye yeterliliği hesaplama biçimlerini yeknesak hale getirmek ve uygulama standardı geliştirmek amacıyla BASEL-I olarak adlandırılan Sermaye Yeterliliği Uzlaşısını (BASEL Capital Accord) yayımlamıştır. İlk kez bu

düzenlemede “Cook Rasyosu” olarak bilinen sermaye yeterliliği oranı gündeme gelmiştir (Evcil, 2010).

Ülkemizde de 1989 yılında TCMB tarafından bu yönde düzenleme yapılmıştır. Ülkemizin de kabul edip imzaladığı BASEL-I standardı kademeli olarak uygulanmıştır. 1989 yılında %5 olarak uygulanan Sermaye Yeterlilik Oranı, 1990 yılında %6, 1991 yılında %7 ve 1992 yılında %8 olarak uygulanmıştır. 1996 yılında kredi riskine dayalı sistem daha sonra piyasa riskini de içeren şekilde geliştirilmiştir.

BASEL-I, başlangıçta sermaye yeterlilik oranını kredi riskine duyarlı şekilde oluşturmuş fakat 1994 yılındaki Meksika Krizi ve devamında yaşananlar kredi riski yanında piyasa riskini de hesaba katmak gerektiğini göstermiştir. Buna göre sermaye yeterlilik oranı aşağıdaki gibi formüle edilmiştir;

$$\text{Sermaye Yeterlilik Oranı} = \frac{\text{Özkaynaklar}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski}} \geq \%8$$

Fakat BASEL-I’in risk sınıflamasında sadece ülkelerin OECD üyesi olup olmadıklarını kriter alması, büyüklükleri, aldıkları riskler ve yaptıkları işlemlerin karmaşıklığın dikkate alınmaması, gelişen ve derinleşen piyasalarda operasyonel riskler için de sermaye ayrılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca BASEL-I’de sadece 4 farklı risk grubunun (%0, %20, %50, %100) oluşturulmuş olması da bir başka eksiklik olarak ortaya çıkmıştır (Karapınar ve Ökten, 2008:79).

Ancak teknolojide ve finansal piyasalarda sürekli gelişmeler yaşanması, uygulanan sermaye standardının yeterince hassas bir risk ölçümü yapamaması, bankaların gerçekte operasyonel riskleri de üstlenmelerine rağmen mevcut düzenlemenin banka sermayesini sadece piyasa ve kredi riskleri ile ilişkilendirmiş olması, kredi riskini hesaplamada kullanılacak tek bir yöntemin bulunması ve farklı faaliyetlerde bulunan tüm bankaların aynı yönteme tabi tutulması, temel kredi risk kriteri olarak OECD üyeliğini esas alması nedeniyle BASEL I’in yetersiz kalmaya başladığı ve bankacılık sektöründe

rekabet eşitliğini engellediği anlaşılmıştır.

Komite, 1988 yılında yayınladığı ve 1996 yılında piyasa riskini de eklediği BASEL standardını geliştirmek ve yenilemek zorunda kalmıştır. Bu amaçla, istişare metinleri yayınlamış ve ülkelerin görüşleri alınmıştır. Yapılan Kantitatif etki çalışmasıyla da BASEL-II standardının son hali oluşturulmuştur (Matlum, 2007:72). Yeni Sermaye Uzlaşısı, BASEL II, 26.6.2004 tarihinde G-10 Grubu ülkelerinin Merkez Bankası ve kamu denetim otoritelerinin başkanlarının nihai uzlaşısı metnini onaylamasının ardından yayınlanmıştır. Uzlaşının ilki 1999'da olmak üzere 2001 ve 2003 yıllarında üç kez istişare taslağı yayınlanmış, söz konusu taslaklar uluslar arası kapsamda banka ve denetim otoritelerinin yorum ve değerlendirmelerine sunulmuştur (Özkul, 2008:20).

Dünyada ve ülkemizde BASEL II'nin uygulanması için yol haritaları ortaya konmuştur. Gerek BASEL standartlarının uygulanmakta olması, gerekse AB ülkeleri tarafından kabul görmesi ve desteklenmesi, Türkiye bankacılık sisteminin sadece uluslararası bankacılık sistemine entegrasyonu için değil, bunun yanında uluslararası kuruluşlara verilen taahhütlerin yerine getirilmesi için de oldukça önemlidir. Bu nedenle ülkemizde BDDK, BASEL-II standartlarının uygulanabilirliği, koordinasyonların sağlanması ve sorunların giderilmesi yönünde çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Bu amaçla hazırlanan yol haritası da sadece bankacılık sektörünün değil, tüm finans ve reel kesimin BASEL-II'ye geçişine yöneliktir (Yüksel ve Taştan, 2005:18).

2.3. BASEL II

Uluslararası piyasalardaki gelişmeler, mevcut düzenlemenin değişen koşullar karşısında yetersiz kalması, risk çeşidinin artması gibi unsurlar yeni sermaye standardı oluşturmayı gerektirmiştir. Bu açıdan bakıldığında BASEL I ortaya çıktığı dönemdeki ihtiyaçları karşılayan, ancak günümüzde risk ölçme yapısının yetersizliği nedeniyle eksik kalan bir uygulama halini almıştır (Babuşcu, 2005: 263).

BASEL-II Uzlaşısı'nda temel konu olarak bankalarda risk yönetimine odaklanılmakta ve dolayısıyla da bankacılık sisteminde bilinçli bir risk yönetimi kültürü oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bankacılık sistemi, risk yönetimi kültürünün oluşturulması sonucunda, daha verimli hale gelebilecek, piyasalar daha uygun bir yapıya kavuşacak, niteliksel ya da niceliksel bir sorun ortaya çıktığında, bu sorun risk yönetimi tarafından hızlı bir

şekilde tespit edilebilecektir. BASEL II, risklerin daha hassas ölçülmesi, bankaların risk profillerinin her bir banka için ayrı ayrı belirlenmesi, finansal tabloların bankanın gerçek durumunu en iyi biçimde yansıtacak şekilde şeffaf olması ve banka üst yönetimine düşen sorumlulukların artırılması ve bu sayede istikrarlı bir finans sektörüne ulaşılmasını amaçlamaktadır. BASEL komitesi, bu amacın üç temel yapı ile gerçekleştirileceğine inanmaktadır. Bunlar, asgari sermaye gereksinimi, denetim otoritesi ve piyasa disiplini.

Genel olarak bankacılık riski, çeşitli belirsizlik kaynaklarının karlılığa yönelik olumsuz etkileri olarak tanımlanmaktadır. Bankacılık sektörü ise doğası gereği çok sayıda risk unsuruyla karşı karşıyadır. Söz konusu risklerin ölçümüne yönelik sağlıklı çalışmalar yapılabilmesi, öncelikle bunların özenli bir biçimde belirlenmesine ve tanımlanmasına bağlıdır (Bessis,2000:27).

BASEL-II ile birlikte diğer firmalar gibi bankalar da sermaye durumlarını yeniden gözden geçirmek zorunda kalacaklardır. Bankalar BASEL-II önerisinde açıklanan metotları risklerin ölçümünde kullanmadıkları takdirde, sermaye ihtiyaçlarının katlanarak artması söz konusu olacak, bunun neticesinde ise, bankaların firmalara kullandırdıkları kredi maliyetleri olumsuz etkilenecektir. Neticede BASEL-II ile risklerin daha duyarlı ve gerçeğe uygun bir biçimde ölçülmesi, her bankanın risk profilinin ayrı ayrı belirlenmesi, banka üst yönetiminin sorumluluklarının artırılması, finansal tabloların bankanın gerçek durumunu yansıtacak şekilde hazırlanması suretiyle finans sektöründeki oyuncular arasındaki asimetrik bilginin en az düzeye indirilerek, finans sektörünün daha rekabetçi ve istikrarlı bir yapıya kavuşması amaçlanmaktadır (Yayla ve Kaya, 2005:5).

BASEL-II, bankaların sermaye yeterliliklerinin ölçülmesi ve değerlendirilmesinde sadece risklerin ölçülmesi değil, büyük oranda risklerin yönetimine ilişkin olarak yayınlanan standartlar bütünüdür. BASEL-II günümüz çağdaş bankacılığının oluşması gereklerinin yerine getirilmesini sağlayan uluslararası bir düzenleme ve denetleme yaklaşımıdır. Amacı, bankacılık sisteminde sağlamlığı ve etkinliği arttırmak, finansal istikrarı sağlamaktır. Bu nedenle sermaye yeterliliğinin ölçülmesi, piyasa disiplininin sağlanması ve geliştirilmesi, etkin risk yönetimi BASEL-II'nin ana hedefidir (Yüksel, 2005: 10).

Bu aşamada Tablo 10’da, BASEL-I ve BASEL –II arasındaki farkları daha açık olarak ortaya koymak gerekmektedir.

Tablo 10. BASEL I ve BASEL II Uzlaşmaları Arasındaki Farklar

BASEL-I	BASEL-II
-Kredi riski açısından sermaye yükümlülüğünün OECD ülkesi olup olmama kriterine göre belirlenmesi Klüp Kuralı (club rule)	-Kredi riski, krediyi alan kurumun derecelendirme notuna göre belirlenir. Standartta belirlenen bazı yöntemlerde bağımsız derecelendirme kurumlarının (Standart&Poors, Fitch, Moodys v.b.) verdiği dereceler kullanılırken, ileri yöntemlerde bankaların kendi değerlendirmeleri sonucu verdikleri dereceler kullanılır. (Denetim otoritesinin izni ile)
-Kredi ve piyasa risklerine karşılık sermaye bulundurma zorunluluğu bulunmaktadır.	-Kredi+piyasa+operasyonel risklerine karşılık sermaye bulundurma zorunluluğu getirilmiştir.
-Sermaye yeterlilik rasyosunu hesaplamak için standart yöntem kullanılır.	-Her bir risk kategorisi için alternatif yöntemlerin varlığı nedeniyle sağlanan esneklik yanında, bankaların kendi iç risk yönetim metotlarını da kullanabilmeleri.
-Tüm finansal kuruluşlara aynı yaklaşım	-Risk yönetiminin öneminin kavranılması ve banka yönetiminin risk yönetiminden sorumlu olması
-Sadece minimum SYR’nin hesaplanması.	-Üç temel prensibin (SYR, gözetim ve denetim, piyasa disiplini) göz önüne alınması ve ilgili düzenlemelerin yapılması
-Bankaların sermaye yeterliliklerine ilişkin bilgileri kamuoyuna açıklama zorunluluğunun olmayışı.	-Bankaların BASEL-II’ye özgü sermaye yeterliliklerine ilişkin detaylı bilgileri kamuoyuna açıklama zorunluluğunun getirilmesi.

Kaynak: BIS 2001- Kredi Derecelendirmenin Geleceği- BASEL-II Yaklaşımı PWHC 22 Aralık 2004

Yeni standart ile kredi riski yaklaşımı geliştirilmiş, operasyonel risk için de sermaye yükümlülüğü getirilmiştir.

Özkaynaklar

$$\text{Sermaye Yeterlilik Oranı} = \frac{\text{Özkaynaklar}}{\text{Kredi Riski + Piyasa Riski+Operasyonel Risk}} \geq \%8$$

BASEL-II sermaye uzlaşısının daha kapsamlı bir şekilde oluşturulan ana hedefleri şunlardır:

- i) Finansal sistemin daha güvenilir bir şekilde işlemlerini sağlamak,
- ii) Bulundurulması gereken sermayenin, alınan risklerle ilişkilendirilmesini sağlamak,
- iii) Bankaların risk yönetim kabiliyetlerini arttırmak,
- iv) Bankalar arası (uluslararası ve yerel bankalar) rekabeti geliştirmek ve güçlendirmek.

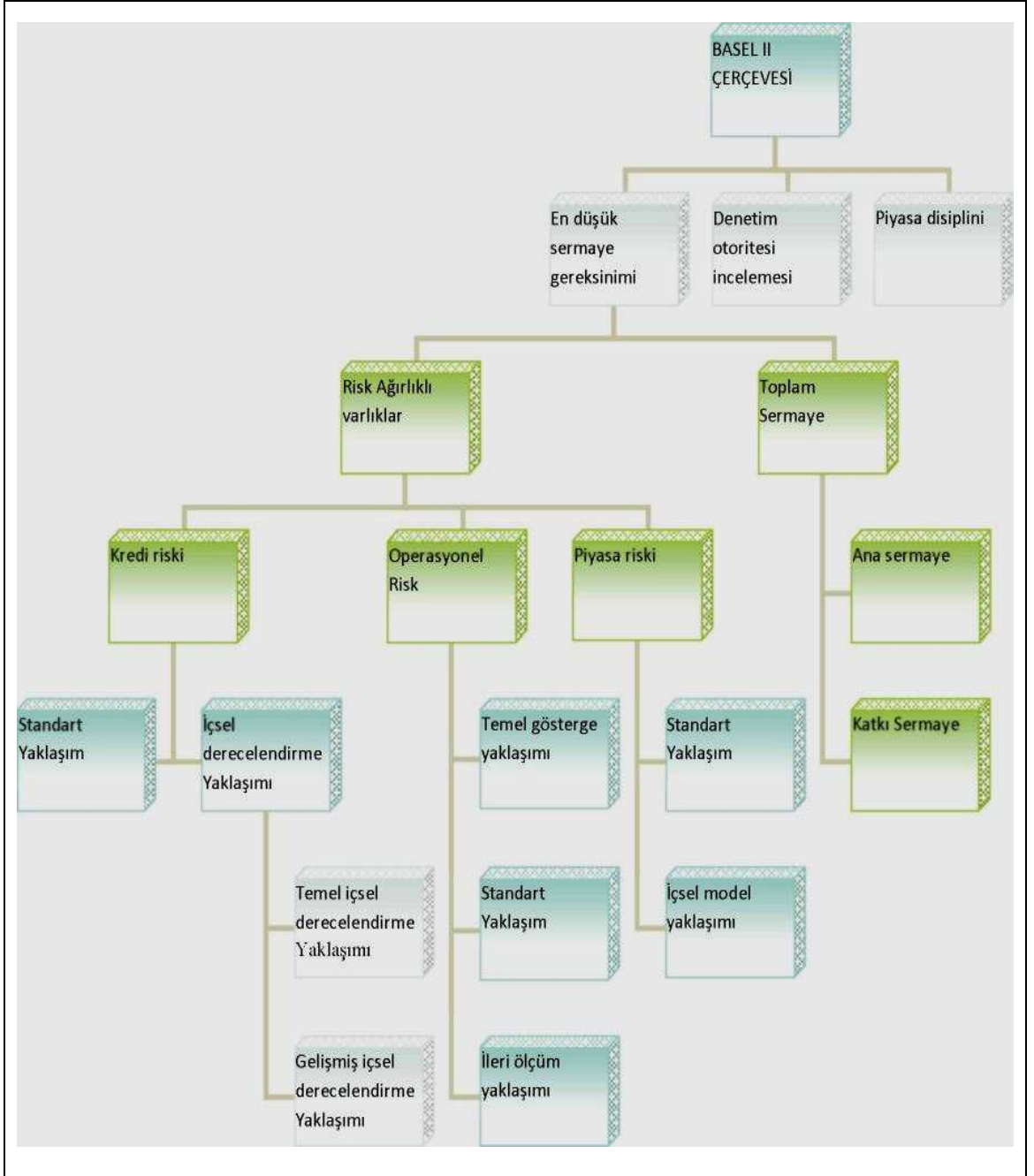
Bu hedefleri yerine getirmek amacıyla yayınlanan BASEL-II standardı içerisinde, sermaye yükümlülüğünün nasıl hesaplanacağı, risklerin nasıl yönetileceği, sermaye yeterliliğinin nasıl değerlendirileceği, kamuya nasıl açıklanacağına (şeffaflık), dair hükümler bulunmaktadır. Ayrıca, risk ölçümüne yönelik basit standart yöntem ile kredi, piyasa ve operasyonel risk ölçümüne ilişkin daha karmaşık matematiksel ölçüm sistemleri yer almaktadır. Bu aşamadan sonra, BASEL II'nin genel çerçevesi daha detaylı olarak açıklanacaktır.

2.3.1. BASEL II'nin Genel Çerçevesi

BASEL II'nin genel çerçevesi, üç ana başlıkta ele alınmaktadır;

1. En düşük (asgari) sermaye gereksinimi,
2. Denetim otoritesi incelemesi (Sermaye Yeterliliğinin Denetimi),
3. Piyasa disiplini.

Şekil 1. BASEL II Genel Çerçevesi

Kaynak: BASEL II Uzlaşısı Genel Çerçevesi Frank Dierec, Fatima Pires, Martin Scheicher, Kai Gereon Spitzer, “The New BASEL Frame work And Its Implemenation In European Union”, Occasional Paper, No:42 December 2005, s.10 Çev: Ayan,Ebubekir,s:82

2.3.1.1. En Düşük(Asgari) Sermaye Gereksinimi

BASEL-II’ nin birinci yapısal blok’unda hem sermaye yeterliliği tanımlanmış hem de bankaların asgari sermaye yeterliliği % 8 olarak belirlenmiştir (BIS, s.3). BASEL II

ilkelerine göre sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında sadece kredi riski değil, bunun yanında piyasa riski ve operasyonel riskler de dikkate alınmaktadır. Operasyonel risk; işletme içinde çalışanlar, uygulanan sistemler ve kontrol süreçlerinde yaşanan olumsuzluklar nedeniyle işletme varlıklarının zarar görmesi veya mevcut bir fırsattan yararlanamamasıdır. Operasyonel riskler değerlendirilirken politik riskler, ekonomik riskler, yasal riskler, pazar riskleri ve finansal riskler de dikkate alınmalıdır (Uyar ve Aygören, 2006, s.56).

Sermaye, bankanın maruz kaldığı risklerin gerçekleşmesi halinde müşterilerin uğrayacağı zararın telafi edilmesi anlamında doğrudan bir güvence sağlamaktadır. Risk, önceden sezilemeyen, belirlenemeyen bir faktördür. Sermaye işte bu beklenmeyen zararın karşılığıdır. Keza zarar önceden tahmin edilebilse karşılığı ayrılmakta ve risk oluşumu engellenmektedir. Zor olan, beklenmeyen zarara ne düzeyde bir sermayenin kafi geleceğidir. Düzenleyici otorite bu bağlamda yeni bir kavram ihdas etmiştir. Bu kavram “Sermaye Yeterlilik Oranı”dır. Sermaye Yeterlilik Oranı, basit anlamda, bankaların bir birimlik sermaye ile kaç birimlik riske göğüs gerdiğini ifade eden sayısal bir orandır. Düzenleyici otorite bu yeterliliği asgari düzeyde belirleyerek, yasal sermaye adını verdiğimiz bir oran tespit etmiştir. Bu oran bankaların yapılarını ve faaliyet gösterdikleri ekonomik ortamı dikkate almadan sabit bir yüzdeyi (% 8) ifade etmektedir (Evcil, 2010).

BASEL II, sermaye yeterliliği konusunda bir oran öngörmüştür. Bu oran uluslararası bankalar için minimum %8'dir. Ulusal otoriteler ise kendi bankacılık sistemlerindeki risk yapısını dikkate alarak sermaye yeterlilik oranını belirlemektedir. Böylece ulusal otoriteler yerel bankalar için daha yüksek oranlar belirleyebilmişlerdir (Değirmenci, 2003, s.23). Sermaye Yeterlilik Rasyosunun (SYR) 1988 BASEL Standardı'na göre hesaplanmasını gösteren Tablo 11 bu aşamada faydalı olacaktır:

Tablo 11. 1988 BASEL Standardı'na Göre SYO' nin Hesaplanması

A. Ana Sermaye	<ul style="list-style-type: none">- Ödenmiş Sermaye- Yedek Akçeler- Dağıtılmamış Kârlar
B. Katkı Sermaye	<ul style="list-style-type: none">- İhtiyari Rezervler- Yeniden Değerleme- Genel Karşılıklar- Sermaye Benzeri- Krediler
C. Sermaye = (A+B)	
D. Sermayeden İndirilen Kalemler	<ul style="list-style-type: none">- Şerefiyeler- Mali İştirakler
E. Sermaye Tabanı = (C-D)	
F. Toplam Risk Ağırlıklı Varlıklar	<ul style="list-style-type: none">- Risk Ağırlığı % 0 Olanlar- Risk Ağırlığı % 20 Olanlar- Risk Ağırlığı % 50 Olanlar- Risk Ağırlığı % 100 Olanlar
SYO = E/F ≥ % 8	

Kaynak : Nihal Değirmenci, a.g.e. , s. 23 (200533-9)

Kredi riski, bilanço dışında ve içinde yer alan tüm varlıkların taşıdıkları riske göre farklı katsayılar ile ağırlıklandırılması yoluyla hesaplanmaktadır. Tüm varlıklar 5 adet risk

ağırlığına konu olmaktadır. Bu ağırlıklar %0, %10, %20, %50 %100'dür. %0'lık oran matematiksel anlamda yutan eleman olduğu için bu ağırlığa sahip varlık %0 ile çarpıldığında paydaya etkisi yine %0 olacak bir başka deyişle paydayı hiç etkilemeyecektir. BASEL Sermaye Uzlaşısı, bankaların asgari sermaye yükümlülüklerini ve dolayısıyla risklerini saptama konusunda ülke riski kavramını ön plana çıkarmıştır. Bu esasa göre Ülke Riski II Grup altında izlenmiştir. I.Grup OECD'nin tam üyesi olan ve IMF Kredi Taahhütlerini yerine getiren ülkeler I.Grup, OECD üyesi olmayan ülkeler II Grup. Ülke Riski'nin sağladığı avantaj nedeniyle I. Gruba tabi ülkelerde yerleşik kuruluşların aktiflerinin risk ağırlıkları daha düşüktür (Evcil, 2010).

Risk ağırlıklı varlıklar şunlardır:

Her kurum, geleceğe ilişkin belirsizliklerle karşı karşıyadır. Alınan kararların, yürütülen faaliyetlerin, yapılacak yatırımların sonuçlarının kesin olarak bilinmesi genellikle mümkün değildir. Bu belirsizliklerden bazılarının olumlu sonuçlar doğurma potansiyeli vardır ve bunlar fırsata dönüştürülebilir. Öte yandan, olumsuz sonuçlar doğurma potansiyeli olan belirsizlikler tanımlanmalı ve bu tehlikeler karşısında nasıl bir strateji izleneceği önceden belirlenmelidir (Kırmızıtaş, 2007:4).

BASEL II'de, risk ölçüm altyapılarının gelişmişliklerine paralel olarak bankalara, denetim otoritesinin onayını alarak tercih edebilecekleri, risk duyarlılığı farklı seçenekler sunulur.

Tablo 12. BASEL II Standardı'na Gelişmişlik Düzeyine Göre Riskler

Gelişmişlik Düzeyi	Kredi Riski	Piyasa Riski	Operasyonel Risk
Basit	Standart Yaklaşım		Temel Gösterge Yaklaşımı
Orta	Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı	Standart Yöntem	Standart Yaklaşım (Alternatif S. Y.)
Gelişmiş	Gelişmiş İçsel Derecelendirme Yaklaşımı	İçsel Model Yaklaşımı	İleri Ölçüm Yaklaşımları

Bankalara risk yönetim ve ölçüm yöntemlerini geliştirmeleri için teşvik sağlamak amacıyla, daha gelişmiş risk yönetimi uygulamalarına sahip bankaların, maruz oldukları riskler karşısında daha düşük sermaye tutmaları hedeflenmiştir. Buna rağmen, uygulamada daha gelişmiş bir yaklaşımda, basit bir yaklaşıma göre yüksek bir sermaye tutarı hesaplanması mümkün olabilmektedir. İleriki bölümlerde kredi riski, piyasa riski ve operasyonel riske ilişkin sermaye yükümlülüğünün aşağıda yer verilen yaklaşımlar kapsamında nasıl hesaplanacağı ele alınacaktır.

a) Kredi Riski: Kredi Riski, bir banka müşterisinin yapılan sözleşme gereklerine uymayarak yükümlülüğünü kısmen veya tamamen zamanında yerine getirememesinden dolayı bankanın uğrayabileceği zarar olasılığını ifade etmektedir (Candan ve Özün, 2006: 115). Kredi riski, banka tarafından kullanılan fonların fiyatının en önemli belirleyicisidir (Amman, 2001:1). Firmalara verilen krediler için öngörülen risk ağırlığı finansal yapı ve ödeme gücü göz önünde bulundurmada her firma için eşit (100%) olarak belirlenmiştir. Kredi değerliliği düşük ve yüksek firmalara verilen krediler için eşit tutarda sermaye ayrılması mali yapısı bozuk ve dolayısı ile yüksek marj ile kredi verilen firmalar lehine haksız rekabet yaratmaktadır. Ayrıca kullanılan sermaye kavramı bankanın beklenen ve beklenmeyen zararları arasında bir ayırım yapmamakta ve riskin algılanması içinde bulunulan ekonomik konjonktüre göre farklılık gösterebilmektedir (TBB,2005:2).Yaşanan iflaslar çerçevesinde ele alındığında, kredi riskinin sermaye piyasalarındaki en temel risk olduğu görülmektedir (Deventer, 2003:5)

BASEL II, kredi riskinin ölçümünde klüp kuralına son vermektedir (Altıntaş, 2006: 79). Kredi risklerinin yönetilmesi için ölçülebilir seviyede olması gerekmektedir. Ölçülmesinde ihtiyaç duyulan faktörler ise; kredilerin yapısı, teminatı, limiti, vadesi ve içsel derecelendirme sonuçlarıdır. Kredi riskine ilişkin sermaye gereksiniminin hesaplanması esnasında her varlık için öncelikle risk ağırlıkları belirlenmekte, daha sonrasında bu varlıklara ilişkin olarak risk azaltıcı unsurlar ortaya konarak riske kaynak teşkil eden varlıktan eksiltilmekte ve risk ağırlığıyla kalan varlık değeri çarpıldıktan sonra elde edilen miktarın % 8'i kadar sermaye gereksinimi ortaya çıkmaktadır. Yeni BASEL Uzlaşısı ile önemli değişikliklere gidilmiş ve kredi riski hesaplamasında iki metot, Standard Yaklaşım ve İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım öngörülmüştür.

aa) Standart Yaklaşım: Standard Yaklaşım metodunun daha çok küçük ve orta ölçekli finans kuruluşları tarafından kullanılması beklenmektedir. Bu yöntemde, bankalar bir kredi için ayrılması gereken sermayeyi belirlerken uluslararası bağımsız derecelendirme kuruluşları tarafından verilmiş notu ile belirlenen kredi notunu kullanarak risk ağırlıklı aktif miktarını belirleyecektir. Buna göre, BaseI-I' den farklı olarak OECD üyesi ülkelere verilen kredilerin risk ağırlığının hesaplanması kredi derecelendirme kuruluşlarının değerlendirmelerine bağlanmıştır. BASEL I-II Uzlaşısı ile birlikte Türkiye gibi birçok gelişmekte olan ülke risk oranlarının artmasından dolayı OECD üyesi olma avantajını yitirecektir (Nermin,2004:4).

Bu aşamada BASEL II Sermaye Uzlaşısı, öncelikle KOBİ'leri yıllık toplam cirosu 50 milyon Euro'dan az işletmeler olarak tanımlamaktadır. KOBİ kredileri dolayısıyla bankacılık sektörünün maruz kalacağı riskleri göz önünde bulundurarak perakende ve kurumsal KOBİ olmak üzere ikili bir sınıflama yapmıştır. Sınıflamanın ayrıntıları ve bankacılık sisteminden kullanacakları kredileri miktarına göre risk ağırlıkları Tablo 13'deki gibidir.

Tablo 13. BASEL II Sermaye Uzlaşısına Göre KOBİ'lerin Sınıflandırması ve Risk Ağırlıkları

Kredi Tutarı	Yıllık Toplam Cirosu	Sınıflandırma	Risk Ağırlığı
1 Milyon Euro'dan Az	50 Milyon Euro'dan Fazla	Kurumsal KOBİ	Derecelendirme notuna göre
1 Milyon Euro'dan Fazla	50 Milyon Euro'dan Az	Kurumsal KOBİ	Derecelendirme notuna göre
1 Milyon Euro'dan Az	50 Milyon Euro'dan Fazla	Kurumsal KOBİ	Derecelendirme notuna göre
1 Milyon Euro'dan Fazla	50 Milyon Euro'dan Az	Perakende KOBİ	Standart Oran (% 75)

Kaynak:BDDK, [http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/3370BaselIIKapsamli.pdf_\(14.02.2010\)](http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/3370BaselIIKapsamli.pdf_(14.02.2010))

Perakende KOBİ kapsamı içerisine giren işletmeler için herhangi bir dış derecelendirme notu söz konusu olmayıp, bu işletmeler için bankacılık sisteminden kullanacakları kredilerin risk ağırlığı olarak standart oran % 75 uygulanacaktır. Kurumsal KOBİ

kapsamına giren işletmeler için ise uygulanacak oran, dış derecelendirme işlemi sonucunda alacakları nota göre dörde (% 20, % 50, % 100 ve % 150) ayrılmaktadır.

BASEL II ile birlikte bankaların kredi kullanırken bu kredinin firmaya yansıtılacağı maliyeti hesaplamak için kullanacağı yöntemlerden biri olan Standart Yöntem altında, bankaların bir firmanın kredisi için ayrılması gereken sermayeyi tespit ederken firmayı “perakende” ya da “kurumsal” olarak sınıflaması gerekmektedir. Bankalar kurumsal portföydeki firmalar için bağımsız uluslar arası derecelendirme kuruluşları tarafından verilmiş notu ile belirlenen kredi değerliliğini kullanacaklardır. Perakende portföyde yer alan firmalar için ise herhangi bir dış derecelendirme notu söz konusu olmayıp, bu firmalara standart % 75 risk ağırlığı uygulayacaklardır.

Tablo 14. Standart Yaklaşım Dayalı Risk Derecelendirmesi

Derecelendirme Notu	Risk Ağırlığı(Perakende)	Risk Ağırlığı(Diğer)
AAA'dan AA-'ye kadar	% 75	%20
A+'dan A-'ye kadar		%50
BBB+'dan BB-'ye kadar		%100
BB-'den düşük		%150
Derecelendirilmemiş		%100

Kaynak: BDDK, <http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/3370BaselIIKapsamli.pdf> (14.02.2010)

Tablo 14'den de anlaşılacağı üzere işletmelerin bağımsız denetim şirketlerinden almış oldukları derecelendirme neticesinde notları düştükçe, bankacılık sisteminden alacakları kredilere uygulanan risk ağırlıkları artmaktadır. Bunun anlamı ise, işletmelerin boyutları düştükçe daha yüksek kredi maliyetinin oluşmasıdır (Can ve Akyüz, 2008:98).

Sermaye piyasası şirketlerinde denetim ve gözetim yeterli düzeyde değil ise kurumsal alacaklar için uygulanan risk ağırlıkları uygulanacaktır (Babuşçu, 2006: 267-269).

Standart yaklaşım içerisinde birçok portföyün (örneğin hazine ve merkez bankalarına, bankalara, şirketlere verilen krediler) tabi olacağı risk ağırlığının derecelendirme notları ile ilişkilendirilmiş olması ve banka pozisyonlarının büyük bir çoğunluğunun bahsi geçen portföylere ait olduğu hususu dikkate alındığında, hesaplamalarda kullanılacak derecelendirme notlarının hangi kaynaklardan sağlanacağı hususu önem kazanmaktadır. Bu konuda Standart & Poor's, Moody's ve Fitch IBCA şirketlerinin derecelendirme notları Tablo 15'de detaylı olarak verilmiştir.

Tablo 15. Derecelendirme Notlarının Rakamsal Dönüşümü

S&P	Fitch	Moody's	Rakamsal Karşılığı
AAA	AAA	aaa	21
AA+	AA+	aa1	20
AA	AA	aa2	19
AA-	AA-	aa3	18
A+	A+	a1	17
A	A	a2	16
A-	A-	a3	15
BBB+	BBB+	baa1	14
BBB	BBB	baa2	13
BBB-	BBB-	baa3	12
BB+	BB+	ba1	11
BB	BB	ba2	10
BB-	BB-	ba3	9
B+	B+	b1	8
B	B	b2	7
B-	B-	b3	6
CCC+	CCC+	caa1	5
CCC	CCC	caa2	4
CCC-	CCC-	caa3	3
CC	CC	ca	2
C	C	c	1
SD	DDD		0

BASEL komitesi tarafından örnek mahiyetinde kullanılmış olup, notları dikkate alınacak derecelendirme şirketlerinin belirlenmesi denetim otoritesi tercihine bırakılmıştır. Ancak katılımcı bankalarla yapılan görüşmeler neticesinde bahsi geçen üç derecelendirme kuruluşu dışında diğer derecelendirme kuruluşlarının notlarının bankalarca sıkça kullanılmadığı tespit edilmiştir (BDDK, 2004: Diğer önemli hususta daha önce bahsedildiği gibi BASEL II’de OECD ülkeleri için uygulanan “klüp kuralı’nın” artık uygulanmayacak olmasıdır, böylece OECD üyesi olarak 0 risk ağırlığına ve düşük kredi derecesine sahip gelişmekte olan ülke ve bankalardan alacakları risk ağırlığı %100’e kadar çıkabilecektir. Bu oluşumun tersi yani OECD üyesi olmayan ve %100 risk grubuna kabul edilen bazı ülkelerin risk ağırlıkları aldıkları dereceye göre daha düşük çıkabilecektir (Aras, 2005: 9).

ab) İçsel Derecelendirme Yaklaşımları (IRB): İçsel derecelendirme (IRB) yaklaşımında her banka kendi içsel modelini ve veri setlerini kullanabilmek için daha fazla serbestliği haizdir. Standart yaklaşımdan farklı olarak, içsel derecelendirme yaklaşımını kullanacak bankalar, risk hassasiyeti yüksek içsel değerlendirmelerine göre varlıklarına risk ağırlığı saptayabilecekleri için sermaye karşılıkları optimum seviyede ayrılacaktır. IRB yaklaşımında sermaye yükümlülüğü, temel olarak bankalar tarafından müşterilerine verilen derecelendirme notları ile ilişkilendirilmiştir. Bankaların, içsel derecelendirme yaklaşımını kullanarak kredi risklerini ölçebilmeleri için en az 3 yıldır BASEL II’de belirtilen minimum gereklilikleri sağlayan bir rating sistemini kullanıyor olmaları gerekmektedir.

Mevcut uygulamadan farklı olarak, yeni öneri paketi (BASEL II) bankaların sermaye yeterlilik oranını hesaplamak üzere kendi iç risk derecelendirme sistemlerini kullanabilecekleri içsel derecelendirme metodu geliştirmiş ve belirli bir geçiş aşamasından sonra bankalarca bu metodun uygulanmasını önermektedirler. İçsel Derecelendirme Yöntemini (IRB) kullanacak bankalar kendi risk değerlendirmelerine göre varlıklarına risk ağırlığı saptayabilecekleri için sermaye karşılıkları optimum seviyede ayrılacaktır. Bu nedenle içsel derecelendirme yaklaşımında (IRB) banka kendi içsel derecelendirme kriterlerine göre firmaları değerlendirdiği için sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında riske karşı duyarlılık standart yaklaşıma göre daha yüksektir.

BASEL II'nin getirmiş olduğu en önemli değişikliklerden biri bankaların kendi oluşturdukları derecelendirme sistemlerine bağlı hesaplama yöntemi geliştirerek kendi risklerini hesaplayabilmeleridir (Babusçu, 2005: 277). Giese göre IRB yaklaşımı tatbik şartları göz önüne alındığında doğal olarak derecelendirme sisteminin salt uygulamasının ötesine geçmekte, özellikle kredi verme' fiyatlandırma' gibi hususları etkilemektedir (Boyacıoğlu, 2003: 71). Bankalar içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımları kullanmadan önce, BASEL komitesi tarafından belirlenmiş kriterleri sağladıklarını, denetim otoritelerine kanıtlamak ve denetim otoritelerinin onayını almakla yükümlüdürler (Candan ve Özün, 2006: 164).

aba) Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı: Birinci yapısal desteğin önemli bir kısmı analitik anlamda daha gelişmiş yaklaşımlara ayrılmış bulunmaktadır. Aslında BASEL-II'nin temel hedefi risklerle daha uyumlu sermaye yönetimi olduğundan, ileri düzey yaklaşımların görece olarak bu amaca daha fazla hizmet etmesi sebebiyle, söz konusu yaklaşımların üzerinde daha fazla durulması olağan karşılanmalıdır. İçsel derecelendirme yaklaşımları bankalara, kendi derecelendirme modellerini kullanma imkanını tanıdığından ve bu sayede temerrüt olasılıklarını (probability of Default-PD) belirlemeleri mümkün olduğundan, önemli bir manevra alanı sağlamakta ve yaklaşımın uygulanmasında özerklik vermektedir. Buna karşın, resmi otorite bankanın içsel derecelendirme yöntemini gözden geçirmek ve uygulanabilirliğine onay vermek durumunda olduğundan çok önemli bir sorumluluk üstlenmektedir. Özellikle "BASEL Temel İlkeleri"ne olan uyumun zayıf olduğu gelişmekte olan ülkelerde, içsel derecelendirme yöntemlerinin resmi otorite tarafından izlenmesinin ve kontrolünün güçlük yaratabileceği düşünülmektedir (Powel, 2004:7).

Bu çerçevede, içsel derecelendirme yaklaşımlarında (Temel veya İleri Düzey), kredi veren banka öncelikle varlıklarını şirket (kurumsal), ülke/hazine (Merkez Bankası dahil), banka, perakende ve hisse senedi benzeri yatırımlar olmak üzere beş farklı sınıfa ayırmaktadır. Örneğin, kurumsal sınıf kendi içerisinde beş farklı özel borç verme (Specialised Lending-SL) alt sınıfına ayrılmaktadır. Bunlar proje, obje (nesne), mal, gelir yaratıcı gayrimenkul ve fiyat ve getiri açısından yüksek "dalgalı" ticari gayrimenkul finansmanı şeklinde sınıflandırılmaktadır. Perakende sınıfında ise üç alt grup yer almaktadır; bireysel krediler (veya düşük tutarlı krediler), ipotekli konut

kredileri ve küçük ve orta ölçekli işletmelere verilen krediler (banka grubunun konsolide bazdaki alacağının 1 milyon Euro'nun altında olması gerekmektedir). Resmi otoritenin alacağın sınıfını belirleyen eşik değerler üzerinde değişiklik yapma esnekliği bulunmakla beraber, bu esnekliğin banka yönetimince kredi varlıkları için öngörülen sınıflandırmanın doğasını bozacak şekilde kötüye kullanılmasının da önüne geçilmesi beklenmektedir. İçsel derecelendirme yaklaşımlarının yukarıda bahsedilen varlık sınıflandırmalarında kullanılan üç temel unsuru vardır. Söz konusu elemanlardan ilki, banka veya otorite tarafından tahmin edilen risk parametreleri olan risk bileşenleridir. İkincisi, risk bileşenlerini risk ağırlıklarına ve dolayısıyla yasal sermaye tutarına dönüştüren risk ağırlığı fonksiyonlarıdır. Üçüncüsü ise banka tarafından ilgili varlık sınıfına yönelik olarak içsel derecelendirme yaklaşımının kullanılabilmesi için sahip olunması gereken asgari standartlardır.

Genel olarak içsel derecelendirme yaklaşımında belirli bir krediye ilişkin sermaye gereksinimi, risk bileşenleri için yapılan içsel hesaplamalara dayanarak belirlenmektedir. Söz konusu risk bileşenleri, temerrüt olasılığı(TO-PD), temerrüt halinde kayıp(THK-LGD), temerrüt halinde kayıp yüzdesi ya da temerrüt tutarı(TT-EAD); ve efektif vade(V-M)'den oluşmaktadır. İçsel derecelendirmeye dayalı yaklaşım bu bileşenlerden yola çıkarak beklenen ve beklenmeyen kayıp değerlerinin bulunmasına dayanmaktadır (BIS,2004:48).

Temel ve gelişmiş yaklaşımda bankalar risk bileşenleri için tahminlerini yukarıdaki tabloda olduğu gibi yaparlar. Ancak, ihtisas kredileri (İK) için temel yaklaşımı kullanan bankaların TO; tahmini yapmak için yeterli şartları sağlayamamaları durumunda, içsel risk derecelerini denetim otoritesi risk ağırlık kategorileriyle eşleştirmeleri gerekmektedir. Diğer risk bileşenleri tahmini için gerekli şartları yerine getiren bankalar gelişmiş yaklaşımı kullanabilirler. Volatilitesi yüksek ticari gayrimenkul (VYTG) kredisi için gerekli şartları yerine getiren bankalar, ileride bahsedilecek özel risk ağırlık fonksiyonlarını seçerek gelişmiş yaklaşımı kullanabilirler (Matlum, 2007 :130).

abb) Gelişmiş (İleri) İçsel Derecelendirme Yaklaşımı: Gelişmiş yaklaşımda ise bankalar temerrüt olasılığı, temerrüt halinde kayıp, temerrüt tutarı ve efektif vade bileşenlerinin tamamını kendileri belirlemektedir. Bunun dışında, risk ölçümüne ilişkin diğer hesaplama süreci temel yaklaşımdaki hesaplama biçiminden farklı değildir.

Sermaye gereksiniminin belirlenmesinde ise, temel ve gelişmiş ayrımı olmaksızın, Komitece belirlenen risk ağırlıklarının kullanılması zorunludur (BIS, 2004:55).

Gelişmiş yaklaşım, zorluk derecesi en üst düzeyde olan kredi riski ölçüm yöntemidir. Yaklaşımın uygulanabilmesi için, bankanın oldukça karmaşık bir kredi riski ölçüm modeli geliştirmesi ve bunun yanında etkin bir risk yönetimi anlayışına sahip olması gerekmektedir (Aratay, 2003:5). Uygulama zorluğu nedeniyle, bankaların gelişmiş içsel derecelendirme yaklaşımının kullanımına geçişi, bazı koşullara bağlı olarak aşamalı bir biçimde gerçekleşebilmektedir. Başlangıçta bankanın tamamında değil yalnızca bir işkolunda uygulamaya konulan gelişmiş yaklaşım, ilk iki yıl boyunca temel yaklaşımla bir arada kullanılmakta ve bu sürede yaklaşımın etkinliği test edilmektedir. Uygulama zorluğu nedeniyle, gelişmiş yaklaşımın oldukça az sayıda banka tarafından kullanılması beklenmektedir. İçsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımda risk ayrımları standart yaklaşıma göre daha çok çeşitlendirilmiş, böylece risk duyarlılığının artırılması sağlanmıştır (Atiker, 2005 :9).

b) Operasyonel Riski: Bankalar, faaliyetleri nedeniyle finansal risklerin yanı sıra finansal nitelikte olmamakla birlikte maddi ve itibari kayıplara yol açabilen risklere maruz kalmakta; hatta, bu risklerin gerçekleşmesi nedeniyle faaliyetleri son bulmaktadır. En genel şekliye” kredi riski ve piyasa riski dışında kalan tüm riskler” olarak tanımlayabileceğimiz operasyonel risk, risk yönetimi alanındaki yeni kavramlardan biridir.

Yakın zamanda yaşanan ve doğrudan kredi riski ya da piyasa riski olarak tanımlanamayacak olaylar, operasyonel riski ön plana çıkarmıştır, bankalar operasyonel riski, iç denetim işlevi kapsamının ötesinde, yeni bir risk yönetimi disiplini olarak değerlendirmeye götürmüştür. Bu gelişmeler, denetim otoritelerinin de konuyla ilgili düzenlemelerini yoğunlaştırmasıyla pekiştirilmiştir.

Operasyonel riske neden olan insan faktörü, dört alt grupta incelenmektedir: Banka çalışanının hatası, banka çalışanının yolsuzluğu, banka çalışanının iş kanununa aykırı davranışları, bankada kilit personel eksikliği. Banka çalışanının hatası ile ifade edilen, çalışanın kötü niyet gözetmeden yapmış olduğu hatalar sonucu bankanın zarara maruz kalmasıdır. Banka çalışanlarının yolsuzluk yapması insan faktörünün neden olduğu operasyonel kayıplarda büyük bir oranı teşkil etmektedir (Porter, 2003).

Operasyonel risk, alternatif olarak, “örgütlenme, iş akışı, teknoloji, insan gücü, mevzuat, yönetim ve faaliyet ortamı çerçevesinde oluşabilecek, bankayı maddi veya itibari kayba uğratabilecek, mutlak kredi ve mutlak piyasa riski dışında kalan her türlü risk” şeklinde tanımlanabilir. Düzenleyici otoritelerin operasyonel risk tanımlamaları ise yukarıdaki tanıma göre daha dar kapsamlıdır. Etkin risk ve sermaye yönetimi konusunda bankacılığa yeni kurallar getiren BASEL II düzenlemesinde operasyonel risk “yetersiz veya başarısız dâhili süreçler, insanlar ve sistemlerden veya harici olaylardan kaynaklanan kayıp riski” olarak tanımlanır. Bu tanımı yasal riski de içerir, fakat stratejik risk ile isim ve itibar riskini içermez (Candan ve Özün, 2009).

ba) Temel Gösterge Yaklaşımı: En basit yöntem olan temel gösterge yaklaşımının arkasındaki mantık, gelir elde etmek için faaliyette bulunmak gerektiği; dolayısıyla, gelir ve operasyonel riskler içeren faaliyetler arasında pozitif bir korelasyon olacağı düşüncesine dayanmaktadır. Bankaların operasyonel riskliliğın doğrudan brüt gelire bağlanması, risk duyarlılığının son derece düşük olması bakımından eleştiri görmektedir. BASEL Komitesi, gelişmiş yaklaşımları kullanmaları ve risk yönetimi sistemlerini geliştirmeleri için bankaları teşvik etme amacını gütmektedir. Bu bakımdan, en basit yöntem olan temel gösterge yaklaşımının riske duyarlılığının yüksek olması beklenmektedir. Uluslar arası alanda faaliyet gösteren ve/veya önemli ölçüde operasyonel riske maruz kalan bankalardan temel gösterge yaklaşımından daha gelişmiş bir yaklaşım kullanmaları beklenmektedir.

Temel gösterge yaklaşımı, en basit ve uygulaması en kolay yöntem olmasına rağmen, risk yönetimi sistemleri hakkında bankalar arası herhangi bir ayırım gözetmediğinden, gelişmiş bankalar bu yöntemi kullanmama eğilimindedir. Bu yöntemle göre, operasyonel risk için ayrılması gereken sermaye miktarı bankanın son üç yıllık brüt gelirleri ortalamasının %15’i kadardır. Burada tanımlanan brüt gelir, bankanın faiz gelirleri ve giderleri farkı ile faiz dışı gelirleri ve giderleri farkının farkına eşittir. Ancak brüt gelir hesaplanırken; provizyonlar, olağanüstü gelir/giderler ve menkul kıymet satışından doğan kar/zararlar dahil edilmez (Teker ve diğ.2005).

bb) Standart Yaklaşım: Standart yaklaşımda (SY), bankacılık faaliyetleri; kurumsal finansman hizmetleri, alım-satım ve satış hizmetleri, perakende bankacılık, ticari

bankacılık, ödemeler ve takas hizmetleri, acentelik hizmetleri, varlık yönetimi ve perakende aracılık hizmetleri olarak 8 faaliyet kolunu kapsamaktadır.

Bankanın toplam brüt gelirleri sekiz farklı faaliyet koluna ayrıştırılır ve her faaliyet kolu %12-18 arasında değişen risk ağırlıkları ile çarpılarak toplanır. Gelişmiş ölçüm yaklaşımında ise, ayrıştırılmış her bir farklı faaliyet alanı için yedi farklı risk alanı belirlenir ve her bir farklı faaliyet alanının her bir farklı risk alanı, bankanın kendi geçmiş gözlemlerine dayalı ve önceden belirlenmiş bir risk ağırlığı ile çarpılıp toplanarak, operasyonel risk için sermaye gereksinimi hesaplanır (Teker ve diğ.2005).

Sermaye yükümlülüğünün faaliyet kolları bazında hesaplanmasını takiben, faaliyet kollarına ilişkin tutarlar bir araya getirilerek yıllar itibariyle toplam tutarlar hesaplanmakta ve bunların ortalaması alınarak bankanın operasyonel riskler karşısında bulundurulması gerekli olan yasal sermaye belirlenmektedir. Bu hesaplama yapılırken, belirli bir yılda faaliyet kolu için negatif sermaye yükümlülüğü oluşması halinde, bu tutar diğer faaliyet kollarındaki pozitif tutarlardan düşülecektir. Ancak, o yıl için tüm faaliyet kolları itibariyle toplam sermaye yükümlülüğünün negatif olarak belirlenmiş olması halinde, negatif tutar hesaplama alınmayacaktır. Başka bir ifade ile o yılın sermaye yükümlülüğüne etkisi sıfır olacaktır.

Yapılan çalışmalar neticesinde, isteyen bankaların-ulusal denetim otoritesinin onayına bağlı olarak alternatif standart yaklaşımı kullanmalarına olanak sağlanmıştır. Bu yaklaşımın temel farkı, perakende bankacılık ve ticari bankacılık iş kolları için risk göstergesi olarak brüt gelir yerine toplam kredi tutarının %3,5 katsayısıyla çarpılarak kullanılmasıdır (Teker, 2004:66).

bc) İleri Ölçüm Yaklaşımları: Sermaye gereksiniminin ölçülmesinde bankaların kendi içsel ölçüm modellerini kullanmalarına olanak veren ve denetim otoritesinin belirlediği nitel ve nicel koşullara dayalı olarak kullanılan ileri ölçüm yaklaşımları, diğer yaklaşımlara göre daha risk duyarlılığına sahiptir (BIS,21).

İleri Ölçüm Yaklaşımları (İÖY) kapsamında, bankaların operasyonel risk için tutmaları gereken yasal sermaye, kendi operasyonel risk ölçüm yöntemleri ile hesaplayarak ulaştıkları değere eşit olacaktır. Bankaların İleri Ölçüm Yaklaşımlarını kullanabilmeleri için uymaları gereken nitel ve nicel standartlar BASEL Komitesince belirlenmiştir.

BASEL Komitesi, operasyonel risk ölçümüne ilişkin araştırma ve çalışmaların yolunu kesmemek için, operasyonel risk ölçümünde kullanılmak üzere herhangi bir yaklaşım veya istatistiksel dağılım varsayımı belirlemekten kaçınmıştır. Ancak ileri ölçüm yaklaşımları çerçevesinde sermaye hesaplamayı hedefleyen tüm bankaların risk ölçüm modellerinin 4 temel unsurdan oluşması gerekir. Bu unsurlara aşağıda yer verilmiştir.

Dahili veri unsuru, bankanın operasyonel risk ölçümlerini gerçek deneyimler ile ilişkilendirmek açısından, bankada meydana gelen operasyonel risk kaynaklı kayıp verilerinin izlenmesi büyük önem taşır. Bunun nedeni, geçmiş verilerden hareketle, gelecekte meydana gelecek operasyonel risk kaynaklı kaybın büyüklüğünün tahmin edilebilmesidir. Şüphesiz ki, verilerin kalitesi ne kadar yüksek olursa, bu verilere dayanılarak yapılacak geleceğe dönük tahminler de o kadar güvenilir olacaktır. BASEL II'ye göre banka tarafından üretilen operasyonel risk ölçümünün yasal sermaye gereksinimi hesaplamasında kullanılabilmesi için, asgari olarak 5 yıllık dahili kayıp verisine ihtiyaç duyulur. Ancak banka İÖY ile raporlamaya ilk kez geçtiğinde, 3 yıllık veri yeterli olacaktır.

Dış veri unsuru, özellikle, etkisi yüksek ve olasılığı düşük olaylarla ilgili olarak yeterli miktarda dahili veri oluşmadığı durumlarda bankanın operasyonel risk ölçüm sistemi, diğer bankaların kayıp deneyimleri ile, yani dış kayıp verisi ile desteklenmelidir.

Senaryo Analizi unsuru, olasılığı düşük ancak etkisi yüksek olaylar göz önünde bulundurulurken dış veriler kullanılmalı, ancak bu veriler senaryo analizleri ile desteklenmelidir. Senaryo analizi yapılırken, meydana gelmesi muhtemel olaylar, yöneticilerin ve risk yönetimi uzmanlarının deneyimlerinden faydalanılarak değerlendirilir. Örneğin İstanbul'da meydana gelebilecek büyük bir depreme ilişkin dahili veri yoktur. Yakın geçmişte İstanbul'da büyük bir deprem olmadığından, bu konuda ülkemizdeki diğer bankalardan da herhangi bir veri sağlanamaz. Bu gibi durumlarda, uzmanların tahminlerinden faydalanmak üzere senaryo analizi yapılmalıdır.

İş koşulları ve iç kontrol ortamı etkenleri unsuru, dahili veri, dış veri ve senaryo analizlerine ek olarak, bankanın operasyonel risk profilini değiştirebilecek olan iş ortamı ve iç kontrollere ilişkin etkenler de operasyonel risk değerlendirme yönteminde ele alınmalıdır. bu etkenler dikkate alınırca, bankanın risk değerlendirmeleri daha

geleceğe dönük olacaktır. ayrıca operasyonel risk profilindeki bozulmalar ve iyileşmeler daha çabuk fark edilebilecektir (Kırmızıtaş, 2007:45).

c) Piyasa Riski: 1988 yılında, bankacılık sisteminin sermaye standardını oluşturmak üzere “Sermaye Uzlaşısı” (BASEL Capital Accord), diğer adıyla “ BASEL I” yayımlandı. Bu düzenleme ile uluslararası alanda faaliyet gösteren bankaların riskli faaliyetleri ile bu risk için ellerinde tuttıkları sermaye arasında bir ilişki kurulması amaçlandı. Ancak uzlaşıda, sadece kredi riski hesaba katılmış, piyasa riski ve operasyonel risk sermaye yeterliliği oranı hesaplaması kapsamına alınmamıştı. İlk uzlaşısı’ya dönük yoğun eleştirilerin ve sunulan önerilerin etkisiyle gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda, piyasa riski için de sermaye ayrılmasını öngören taslak, 1993 yılında ilgili çevrelerin görüşleri alınmak üzere yayımlanmıştır. Söz konusu taslakta bankalarca gerçekleştirilen işlemler ”bankacılık işlemleri” ile “alım satım işlemleri” olarak ikiye ayrılmış ve alım satım işlemlerinden kaynaklanan piyasa riski için sermaye yükümlülüğü öngörülmüştür. 1988 yılındaki uzlaşısı’ya ek olarak hazırlanan ve piyasa riskini de sermaye yeterliliği hesaplamalarına ekleyen yeni düzenleme, 1996’da son halini alarak (1997 yılı sonunda yürürlüğe girmek üzere) yayımlanmıştır.

Piyasa riski, fiyatlardaki değişimlere bağlı olarak bankaların bilanço içi ve bilanço dışı pozisyonlarında ortaya çıkan zarar etme olasılığıdır. Bir başka tanımlamayla piyasa riski, risk faktörlerindeki değişimlerden kaynaklanan olası kayıpları ifade etmektedir (Chance, 2001:690). Komite söz konusu riskin kaynağını oluşturan etkenleri, faiz oranı riski, kur riski, pay senedi riski, fiyat riski, ticari mal (emtia) fiyat riski ve opsiyon riski olmak üzere 5 ayrı başlık altında toplamıştır (Ayan, 2007:87).

ca) Standart Yaklaşım: Bu yöntem kapsamında, kredi riski için sermaye gereği hesaplanmasına benzer bir yöntemle, bankanın bilanço içi ve bilanço dışı kalemlerinde yer alan; faiz, fiyat ve kur hareketleri sonucu değerlerinde değişim oluşabilecek alım-satım amaçlı varlıklar, belirli risk ağırlıkları ile ağırlıklandırılır. Standart Yöntem ile piyasa riski ölçümünde, temel olarak bilanço verileri kullanılır. Para ve sermaye piyasalarındaki geçmiş dalgalanmaların (volatilite) dikkate alınmaması nedeniyle, hesaplanan risk büyüklüğü, hesaplamaya konu tutarlarda farklılık olmadıkça belirgin bir değişim göstermez.

Piyasa riski, standart yöntem kapsamında; faiz oranı riski, kur riski ve hisse senedi pozisyon riskinin bir araya getirilmesi suretiyle hesaplanır. Faiz oranı riski: Faiz oranlarındaki hareketler nedeniyle bankanın pozisyon durumuna bağlı olarak maruz kalabileceği zarar olasılığı. Hisse senedi pozisyon riski: Bankanın hisse senedi pozisyon durumuna bağlı olarak hisse senedi fiyatlarındaki hareketler nedeniyle maruz kalabileceği zarar olasılığı.

Kur riski: Bankanın, döviz kurlarında meydana gelebilecek değişiklikler nedeniyle maruz kalabileceği zarar olasılığı. Her bir risk bileşeni bazında belirlenen sermaye gereksinimleri toplanmakta ve söz konusu toplam 12,5 katsayısı ile çarpılmak suretiyle Piyasa Riskine Esas Tutar (PRET) belirlenmektedir. Belirlenen PRET rakamına sermaye yeterliliği oranının paydasında kredi riski ve operasyonel risk ile birlikte yer verilmektedir. Bu bileşenlerin her biri için genel piyasa riski hesaplanırken, faiz oranı ve hisse senedi pozisyon riski için spesifik risk hesaplaması da yapılır.

Genel piyasa riski kapsamında, piyasalardaki genel hareketler dolayısıyla faiz oranlarında, hisse senedi fiyatlarında veya kurlarda meydana gelebilecek fiyat dalgalanmalarının alım-satım portföyüne etkileri dikkate alınır. Spesifik risk kapsamında, bankanın portföyünde bulundurduğu menkul kıymetleri ihraç eden tarafların kredi kalitesinin bozulmasından kaynaklanan olası fiyat hareketlerinin etkileri dikkate alınır (Kırmızıtaş, 2007).

cb) İçsel Model Yaklaşım(RMD): Bankaların piyasa riskleri karşılığında bulundurmaları gereken sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında, denetim otoritesinden izin almak ve belirli nitel ve nicel kriterlere uymak şartıyla kendi geliştirdikleri piyasa risk ölçüm modellerini kullanmaları olanaklıdır.

Çeşitli istatistiksel yöntemler kullanılarak yapılan bu hesaplamalar, belirli varsayımlar altında bankanın piyasa riskinden kaynaklanabilecek azami kayıp tutarını belirlemeye ve bu tutardan hareketle sermaye gereksiniminin hesaplanmasına hizmet etmektedir. Sözü edilen azami kayıp tutarı “riske maruz değer” olarak adlandırılmaktadır.

Piyasa riski ölçüm modellerinin kullanılması, 1990’ların başında JP Morgan Yönetim Kurulu Başkanı Dennis Weatherstone’un her gün öğleden sonra saat 4:15 itibariyle

piyasa riski büyüklüğünün tek bir değer olarak ifade edilerek kendisine raporlanmasını talep etmesi ile başlamıştır. JP Morgan'ın geliştirdiği modelde, risk faktörlerine ilişkin oynaklık ve korelasyonlar ile pozisyonların risk faktörlerine olan duyarlılıklarından hareketle bankanın portföyünün standart sapması hesaplanmıştır. Genel kabul görmüş yöntemlerden birinin temelini oluşturan bu modelde portföye ilişkin piyasa riski, portföy değerinin belirli bir istatistiksel dağılım gösterdiği varsayımı altında kaybedilecek en yüksek değer olarak ifade edilmiştir. Riske maruz değer olarak adlandırılan bu yöntem süreç içerisinde finansal kuruluşlar tarafından yaygınlıkla kullanılmaya başlanmış, düzenleyici otoriteler ve uygulamacılar tarafından benimsenerek bugün itibariyle sektör standardı haline gelmiş durumdadır. Bununla birlikte, sözkonusu yöntemin gerek hesaplanmasına, gerekse işbirliğine yönelik olarak akademisyenler tarafından ciddi eleştiriler yönetilmektedir.

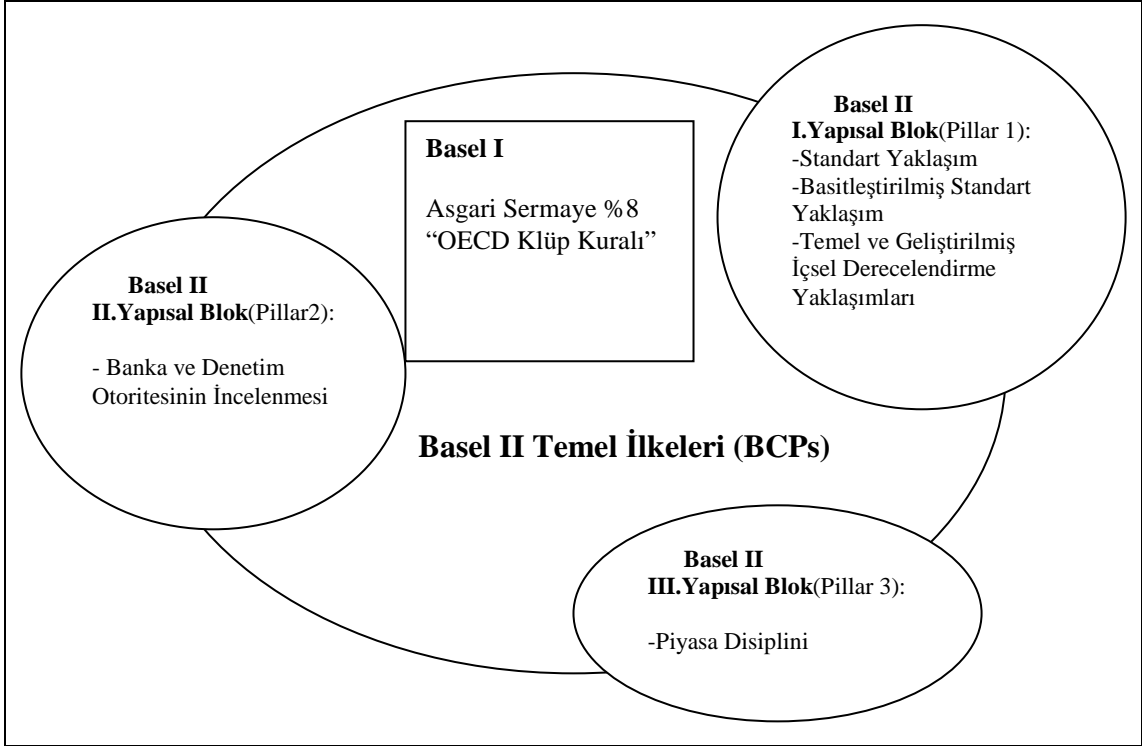
Piyasa riski, finansal araçların gelecek değerlerindeki belirsizlikten kaynaklanır. Örneğin, dövizde açık pozisyonu olan bir bankanın, döviz kurunun artışı durumunda karşı karşıya olduğu risk, piyasa riski tanımı içerisinde yer alır. Farklı yatırım araçları(bono, döviz, hisse senedi, v.b) farklı risk faktörleri (faiz riski, kur riski, fiyat riski...) içerir. Riskin doğru belirlenip ölçülmesinin, maruz kalınan risk faktörünün gelecekte alacağı değer doğru tahmin edilebilmesi ile yakından ilgisi vardır. Riske maruz değer hesaplaması, özünde tahmin yöntemidir. Bankanın belli bir süre için elinde tuttuğu portföyün değerinde piyasadaki hareketler nedeniyle meydana gelebilecek değer kaybının ölçülmesi amacıyla geliştirilmiştir. RMD, gelecekte ne olacağını bilen bir finansal falcılık aracı olarak görülmemelidir. Yöntemin temel varsayımı geçmişe ait gözlemler, geçmiş eğilimlerdir. Geçmişin gelecekte tekrarlanması ne denli çok olursa RMD tekniğinin tahmin başarısı da o denli yüksek olur (Candan ve Özün, 2006).

2.3.1.2. Denetim Otoritesinin İncelenmesi

İkinci Yapısal Blok, Pillar-II, aslında BASEL Temel İlkelerinde (BCPs) zaten kapsanmış olan hususların çoğunu içermektedir. Kamu denetimine ilişkin yapısal bloğu olarak da ifade edilen denetim otoritesi kavramı, banka denetimindeki temel ilkeler, rehber nitelikli yönetim kuralları ile denetim otoritesinin şeffaflığı ve sorumluluğu konularını içermektedir. İkinci yapısal blok, bankanın risk yönetimi yaklaşımının denetim otoritesinin incelemesi sürecini tanımlamaktadır. Bu blokta, bankaya ve denetçi

otoriteye özel görevler yüklenmektedir. Bankanın yönetim kuruluna ve yöneticilerine yüklenen görevler sayesinde, iç kontrol ve diğer kurumsal yönetim ilkelerinin güçlendirilmesi hedeflenmektedir. BASEL konusu çok ayrıntıyı içermektedir. Şekil 2’de konunun daha iyi anlaşılabilmesi için BASEL temel ilkeleri görülmektedir.

Şekil 2. BASEL Temel İlkeleri

Kaynak: Powell (2004a)

İkinci yapısal blokta, bir yanda banka toplam risklere karşı sermaye yeterliliğini değerlendirmekte, diğer yanda ise düzenleyici otorite bankanın risk değerlendirmesini gözden geçirerek, birinci yapısal blokta hesaplanan sermayenin ötesinde daha fazla sermayeye gerek olup olmadığını belirlemektedir. Bankanın, birinci yapısal blokta kullandığı yaklaşımların doğasına ve karmaşıklığına uygun bir risk değerlendirmesini gerçekleştirmesi, ikinci yapısal bloğa tam uyum açısından oldukça önemlidir.

BASEL Komitesi, söz konusu uyumun sağlanabilmesi için yol gösterici dört ana ilke belirlemiştir;

- Birinci ilkeye göre, bankalar risk profillerine ve stratejilerine uygun sermaye yeterliliğini değerlendirebilecekleri bir sürece sahip olmalıdır. Bu ilkeye göre, banka yönetim kurulu ve yöneticileri tarafından yapılan bir gözden geçirme süreci olmalı,

sermaye yeterliliğinin değerlendirilmesi sağlıklı yapılmalı, kapsamlı risk yönetimi gerçekleştirilmeli, iç kontrol gözden geçirilmeli ve izleme ile raporlama yapılmalıdır. Ülkemiz açısından bankalarda sermaye yönetiminin sorumluluğu yönetim kurulundadır. Sermaye yapısının risk profili ve faaliyet ortamı ile uyumlu olarak oluşturulması ve bu yapının değişen ekonomik şartlara göre ayarlanarak sürekliliğinin sağlanması esastır (Candan ve Özün,2006:354).

- İkinci ilke, denetleyici otoritenin bankaların içsel sermaye yeterlilik değerlendirmeleri ve stratejilerinin yanında ihtiyati sermaye rasyolarına olan uyumlarının gözden geçirilmesi suretiyle bir değerlendirme yapmasına ilişkindir. Dolayısıyla, resmi otoritenin yapacağı değerlendirmenin, yerinde denetlemek (on-site examination), uzaktan izlemek ve değerlendirmek (off-site review), banka yönetimiyle görüşmeler yapmak, sermaye yeterliliğine ilişkin bağımsız denetim raporlarını dikkate almak ve periyodik raporlamalar istemek gibi bileşenlerden oluşması öngörülmüştür. Denetim otoritesi, bankanın sermaye yeterliliği değerlendirmelerini ve stratejilerini, sürecin nasıl izlendiğini denetler. Denetim sonucu tatminkâr bulunmazsa önlem alınır. Denetim otoriteleri, yönetim bilgi sistemlerinin ve raporlamaların kalitesini değerlendirirken, risklerin ve faaliyetlerin nasıl toplulaştırıldığını ve yönetimin artan veya değişken risklere geçmişte nasıl tepki verdiğini önemle dikkate almalıdır. Sermaye düzeyi, her durumda, bankanın risk profili ile risk yönetimi süreçleri ve iç kontrollerin yeterliliği esas alınarak belirlenmelidir. BASEL II düzenlemesi, ekonomik döngünün etkisi ve makroekonomik ortam gibi dış etkenlerin de ayrıca ele alınmasının öngörülmesidir.

- Üçüncü ilkede; Resmi otoritenin, asgari yasal sermaye yeterliliği rasyosunun tutturulmasının yanı sıra gerekli olduğunu düşündüğü durumlarda bankalarda asgari oranın da üzerinde sermaye tutulmasını talep edebileceği hususu, üçüncü ilkede belirtilmiştir. Birinci yapısal blokta belirlenen asgari sermaye yeterliliği düzeyi(%8), pratikte çoğu bankanın stratejik olarak hedeflediği oranın altındadır. Bankalar, yüksek kredi derece notlarına sahip olmak istediklerinden, sermaye yeterliliği kapasitelerine ilişkin hedeflerinin de asgari yasal oranın üzerinde saptanması şaşırtıcı olmamalıdır. Bankaların bu yöndeki stratejileri güvenlik marjı kaygısıyla da açıklanabilir. Bu bağlamda olağan piyasa koşulları sürmekteyken bankanın ürün yelpazesinde,

faaliyetlerinin hacminde oluşabilecek farklılaşmalar dahi maruz kalınan riskin dramatik bir şekilde değişmesine ve dolayısıyla ilave sermaye ihtiyacına neden olabilir. Öte yandan, sermayenin asgari yasal seviyenin altına düşmesi, denetim otoritesinin bankanın iradesi dışında düzeltici önlemler uygulamasını gerektirecektir. BASEL II uzlaşısı metninde, denetim otoritelerinin bankanın yeterli miktarda sermayesinin bulunması için tetkik ve hedef oranları belirleyebileceği ve bu oranları yeterli veya iyi derece notlarıyla ilişkilendirebileceği belirtilmektedir.

- Dördüncü ilke ise, banka sermayesinin belirlenen asgari yükümlülüğün altına düşmemesi için bankanın kendi risk karakteristiğine uygun tedbirlerin resmi otorite tarafından önceden alınmasının sağlanmasına ilişkindir. Bunun gerçekleşmesi için resmi otorite, bankayı yoğun denetime veya yakından izlemeye alabilir, kar payı dağıtımında kısıtlamalara gidebilir veya bankadan sermayenin artırılması yönünde bir eylem planı talep edebileceği gibi acilen sermaye artırımını da isteyebilir. Bankanın karşılaştığı sorunların çözümü her zaman sermayenin artırılması değildir. Sermaye yeterliliği zayıflayan bankadan talep edilmesi gereken esas çözüm zayıflamaya yol açan etkenlerin ortadan kaldırılmasıdır. Uzun süreli ve zahmetli olan bu süreçte, bankaların sermayelerinin artırılması geçici bir önlem olarak denetim otoritesi tarafından talep edilebilir. Benzer şekilde, denetim otoritesi, temettü ödemelerinin kısıtlanması getirisi düşük bazı varlıkların nakde dönüştürülmesi gibi finansal bazı çözümleri şart koşabilir. Bununla beraber, bu süreçte esas olan, bankanın sermaye yeterliliğini güçlendirecek kontrollerin ve kalıcı önlemlerin alınmasıdır. Denetim otoritesi bu önlemlerin alındığından emin olana kadar bankadan geçici bir çözüm olarak ilave sermaye artırımını talebinde bulunabilir.

Yukarıdaki ilkelerin bir sonucu olarak ikinci yapısal blok ile aslında uluslar arası faaliyet gösteren finansal kuruluşların bir kaç yıldır kullandığı “ekonomik sermaye” kavramı resmen yeni uzlaşuya yerleştirilmiş bulunmaktadır. Ekonomik sermaye bankanın faaliyetlerinden kaynaklanabilecek potansiyel (beklenmeyen) kayıplara karşı tampon görevi görmesi için ayrılan sermayeyi ifade etmektedir. Yasal sermayenin seviyesi düzenleyici otorite tarafından tanımlanmakta ve finansal sistemin sağlığı ve mevduat sahiplerinin korunması amaçlanmaktadır. Halbuki ekonomik sermaye risklerin toplulaştırılması eğiliminin bir sonucu olarak ortaya çıkan ve farklı tipteki riskleri tek

bir ölçütle (metric) ifade etmeye çalışan bir yaklaşımdır. Ekonomik sermaye yönetiminin bankaya katma değer yaratan iş alanlarının belirlenmesine yardımcı olmak suretiyle, hissedarın/yatırımcının bilgi ihtiyacını karşılamaya, BASEL II'ye ve ihtiyati düzenlemelere uyumun gerçekleşmesine yardımcı olması beklenmektedir. Bir banka asgari yasal sermaye koşulunu sağlasa bile, yeterli ekonomik sermayeye sahip olmayabilir. Dolayısıyla, banka sahip olduğu toplam risklerle sermayesi arasındaki bağı iyi kurmalı ve bu bağı iyi kurulduğu resmi otorite tarafından da kabul edilmelidir. Ekonomik sermayenin belirlenmesinde bankalar çoğunlukla istatistiksel olan kendi metotlarını kullandıklarından resmi otorite açısından onay verme yükümlülüğü doğmaktadır (BDDK, 2005/3).

2.3.1.3. Piyasa Disiplini

26 Haziran 2004 tarihinde yayınlanan BASEL II düzenlemelerinin, bankalar başta olmak üzere tüm kredi ve yatırım kuruluşlarına uygulanması öngörülmüştür. BASEL II, bankalarda etkin risk yönetimini ve piyasa disiplini geliştirme, sermaye yeterliliği ölçümlerinin etkinliğini artırma, bu sayede sağlam ve etkin bir bankacılık sistemi oluşturma ve finansal istikrarı sağlamayı amaçlamaktadır. Sistem içerisinde tesis edilecek disiplinle bankaların finansal durumlarına, risklilik seviyelerine ve sermaye yeterliliklerine ilişkin nitel ve nicel verinin kamuoyuna açıklanmasına yönelik şekil, kapsam ve süre konusunda düzenlemeler bu bölümde yer almaktadır (BDDK, 2005:808).

Yeni sermaye uzlaşısının önemli yapısal bloklarından birisi de, piyasa disiplini ile açıklanmak istenen, kamuya artan oranda açıklama yapma yoluyla piyasa disiplininin sağlanmasına ilişkin bölümdür. Bir bankanın diğer piyasa katılımcıları tarafından durumunun değerlendirilmesinin sağlanmasıdır. Bankalar, gerekli tüm bilgileri zamanında ve şeffaf bir biçimde açıklamakla yükümlü olacak, böylece piyasa katılımcılarının değerlendirmeleri anlam kazanacaktır. Bu tür bilgiler, en azından bankanın finansal durumu ve performansı, iş faaliyetleri, risk profili ve risk yönetimi faaliyetleri konusunda niceliksel ve niteliksel detayları içermelidir. Niceliksel olarak ana sermaye, katkı sermaye, sermayeden düşülen kalemler ve toplam kullanılabilen sermaye tutarları örnek verilebilir. Niteliksel bilgiler içinse bankanın kullandığı risk ölçüm modelleri, uyguladığı muhasebe yöntemlerine ilişkin bilgileri içermektedir. Piyasa

disiplini sürecinin sağlanması, diğer prensiplerde olduğu gibi gözetim ve denetim otoritelerinin sorumluluğunda olacaktır. BASEL Komite, özellikle sermaye oranları, risk üstlenimi ve sermaye yeterliliği hususunda bankaların saydamlığının sağlanmasının piyasa disiplini açısından çok önemli olduğunu belirtmektedir (Sezer, 2006:5).

Piyasa disiplini ile, bankalar arasında karşılaştırma yapılabilmesi ve bu yolla şeffaflığın sağlanması hedeflenmektedir.

Üçüncü Yapısal Bloкта (Pillar-III) ana hedef piyasa disiplininin sağlanmasıdır. Bankaların sahip oldukları sermaye ile sermaye yeterliliği ve risk değerlendirme yöntemleri dahil olmak üzere önem arz eden konularda kamuya açıklama yapma (disclosure) gerekliliğini ortaya koyan üçüncü blokla, bankalar arasında karşılaştırma yapılabilmesi ve bu yolla şeffaflığın sağlanması hedeflenmektedir. Üçüncü yapısal blokta belirlenen açıklama standartlarının ulusal muhasebe standartları ile uyumlu olması ve bu standartlar ile çelişki içermemesi sağlanmaya çalışılmıştır (BDDK Çalışma Raporu, 2005:3).

BASEL Komitesi; bankaların riskleri, risk değerlendirme süreçleri ve sermaye yeterliliğiyle ilgili veri ve bilgilerin kamu tarafından değerlendirilmesini sağlayacak açıklama ve bilgilendirme sistemini geliştirerek piyasa disiplini teşvik etmek amacındadır. BASEL II ilkelerinin bankalara içsel derecelendirme ve değerlendirme yaklaşımlarını takdir ve seçim hakkı tanındığı dikkate alındığında, şeffaf ve işlerliği olan açıklama ve bilgilendirme sisteminin bankaların risk profilinin denetim otoritesi ile birlikte piyasaların değerlendirilmesine de imkânı olacak yapıda olması hedeflenmektedir. BASEL II uzlaşısı, bankalar ile denetim otoritesi ve piyasalar arasındaki asimetrik bilgi akışının önüne geçmek için bilginin paylaşımı ile bilgiye ulaşım konusunda piyasa etkinliğinin artırılmasına yönelik düzenlemeler içermektedir. Piyasanın, açıklama ve bilgilendirme gerekleriyle bankaların disipline etmesi ve risklerini ihtiyatlı şekilde yönetmelerini sağlaması, bilgi akışının etkin ve tam olmasıyla olanaklıdır.

BASEL II uzlaşısı, bankaların şeffaf ve etkin açıklama ve bilgilendirmede bulunmalarını sağlamak için denetim otoritesinin gerektiğinde başvurabileceği önlemlerin olması gerektiğine işaret etmektedir. Metin içerisinde, bu önlemlerin

kapsamına ilişkin bilgi yer almamasına karşın, bankaların belirli işlem ve yaklaşımları yürütebilmeye yönelik denetim otoritesinin onayını almaları için üçüncü yapısal blok'ta yer alan bilgilendirme sürecinin oluşturulması kriter olarak belirlenmiştir. Örneğin kredi riski için içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımları kullanmak isteyen bankaların, bu konuda yeterlilik alması için üçüncü yapısal blokta belirtilen açıklama ve bilgilendirmeleri yerine getirmeleri şarttır (Candan ve Özün,2006:410).

2.4. Ülkemizde BASEL II Çalışmaları

Ülkemizde, özellikle bankacılık tarihinin gelişimine bakıldığında, yakın zamanlarda bir çok krizlerin yaşandığını görülmektedir. Yakın zamanda özellikle AB uyum süreci içerisinde Türk bankacılığında çok önemli gelişmeler yaşanmaktadır. AB, özellikle ileriye dönük, yeni ve kapsamlı olarak sorunları ele almakta, çözüm önerileri sunmaktadır. Gerek bankacılıkta yaşanan sorunlar, gerek AB uyum süreci kapsamı içerisinde Türk bankacılığı, sorunlarını çözebilmek ve çağdaş bir yapıya kavuşabilmek için son yıllarda oldukça çaba ve gayret göstermektedir. Tüm bu çalışmalar, ilgili kurumlar ve kuruluşlar nezdinde çok ciddiye alınmaktadır. BASEL II çalışmaları bu kapsamda Türk bankacılığı için çok önemli fırsatlar sunmaktadır.

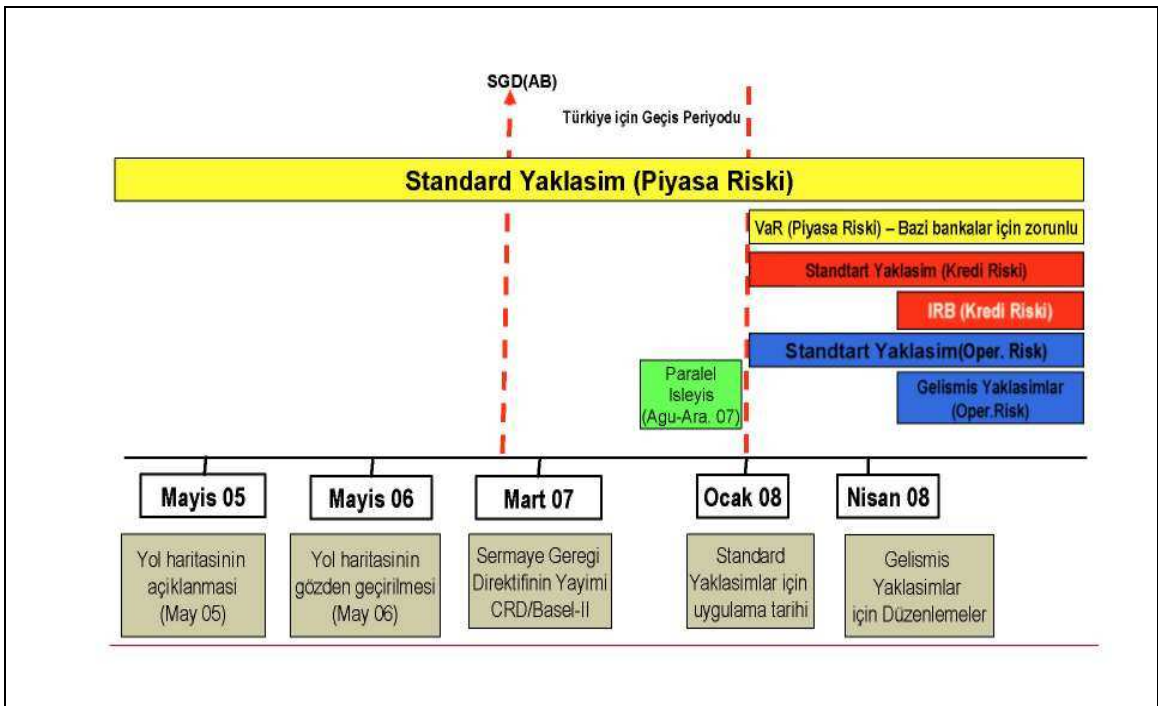
Türk bankacılığında BASEL II'ye uyum çabaları şu şekildedir;

2001 yılında çok büyük bir kriz atlatan ve önemli kayıplara uğrayan Türk bankacılık sektörüne dönük olarak, krizin hemen ardından daha da yoğunlaştırılan çalışmalar doğrultusunda oldukça geniş kapsamlı düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Temel olarak sektörün krizlere karşı oldukça kırılgan olan yapısının sağlamlaştırılmasını, bu yolla etkin bir biçimde ve güven içinde çalışmasını amaçlayan söz konusu düzenlemeler BASEL II Uzlaşısı'na uyum sürecinin de önemli aşamalarını oluşturmuştur. Türk Bankacılık sektörü 2001 yılında yaşadığı bankacılık merkezli kriz neticesinde çok önemli dersler almıştır. Takip eden süreç içerisinde devrim niteliğinde düzenlemelere gitmiştir. Tüm çalışmalar neticesinde 2008–2009 yıllarında yaşanan uluslararası kriz bankacılık sektörünü fazla etkilememiştir.

08.02.2001 tarihinde yürürlüğe giren "Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetim Sistemleri Hakkında Yönetmelik" uyarınca bankalara, karşı karşıya kaldıkları riskleri en iyi yönetebilmelerine olanak verecek ayrı bir risk yönetim birimi kurmaları ve bu yolla

etkin bir risk yönetimi sistemi oluşturmaları zorunluluğu getirilmiştir. Bu doğrultuda harekete geçen ve gerek insan kaynağı gerekse teknoloji bakımından önemli yatırımlar yapan bankalar, halen devam eden süreçte, söz konusu sistemlerin istenilen şekilde işlenmesine ve geliştirilmesine dönük olarak büyük çaba harcamaktadırlar. Geline aşamada pek çok banka içsel derecelendirme sistemlerini kurmuş ve veri seti oluşturma çalışmalarına başlamış bulunmaktadır (Ayan, 2007:78). BDDK'nın taslak yol haritası özet olarak Şekil 3'te yer almaktadır.

Şekil 3. BASEL-II Yol Haritası

Kaynak; Çabukel, Rıdvan. Yayınlanmamış Doktora tezi, 2006, Gazi Üniversitesi, s.53

BDDK tarafından yapılan anket çalışmaları ile sektördeki bankaların BASEL-II'ye geçiş konusunda hazırlıkları sürekli değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, özel sermayeli ve yabancı sermayeli bankaların önemli bir kısmı BASEL-II'ye geçiş sürecini kapsamlı bir proje olarak ele almaktadır. BASEL-II sürecinde ağırlıklı olarak veri problemi yaşanmaktadır. Yabancı sermayeli bankalar ve sektörde yüksek paya sahip birkaç özel sermayeli banka ileri düzeyde yasal sermaye hesabı yapabilirken, diğerleri daha çok standart yaklaşımları tercih etmektedir (BDDK, 2005b: 55). Öte yandan, BDDK tarafından yapılan bir çalışmada yasal çerçeve açısından BASEL Temel İlkelerine büyük ölçüde uyum sağlandığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla, BASEL II'ye geçiş

konusunda bu çalışmanın bulgularının girdi olarak kullanılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Diğer yandan, resmi otoriteler, BDDK, Hazine Bakanlığı, TCMB, SPK ve TBB öncülüğünde banka yetkililerinin katılımıyla oluşturulan “BASEL-II Yönlendirme Komitesi” ve “Koordinasyon Komitesi”nin kurulmuş olması bir fırsat olarak değerlendirilmeli ve bu komitelerin bulguları geçiş sürecinde “girdi” olarak kullanılmalıdır.

BDDK'nın sürekli yapmakta olduğu sayısal etki analizi QIS-TR Aralık 2009 tarihindeki çalışmasında Türk bankalarının BASEL II uzlaşısı uyum sürecine yaklaşımlarının farklılık içerdiği görülmektedir. Bankaların bir kısmı, uyumu sadece piyasa olarak düşünürken, önemli bir bölümü sadece belirli bölümleri ilgilendiren bir konu olarak ele almaktadır. Burada bankaların büyük bir kısmının BASEL II ile ilgili olarak çalışma grupları kurduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalarda bankaların hemen hemen tamamının BASEL II'ye geçiş ile ilgili politika ve stratejilerini oluşturdukları görülmektedir.

BDDK Şubat 2010 tarihinde BASEL II'nin etkilerini öngörebilmek amacıyla sayısal etki analizi çalışması QIS-TR yayımlamıştır. Yapılan QIS-TR çalışmasında Türk Bankalarının uzlaşıda standart yöntemleri kullanmaları durumunda önemli bir sermaye ihtiyacı ile karşılaşmayacakları tespit edilmiştir.

BASEL II kriterlerine göre kredi riski için sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında, Türk Bankalarının bir bölümü SA yaklaşımını uygulama kararlılığındadır. Ancak programda hedef olarak IRB yaklaşımını düşünen bankaların bir bölümü başlangıçta SA yaklaşımlarını kullanacaklarını, ilerleyen dönemlerde IRB yaklaşımına geçeceklerini belirtmişlerdir. Bu geçişin planlamalarda 10 yıllık bir süreyi kapsayacağı düşünülmektedir.

Söz konusu ankete Aralık 2009 itibarıyla verilen cevaplara göre; sektörün toplam aktif büyüklüğünün %39,4'unu oluşturan bankalar bireysel bazda, %29,3'unu oluşturan bankalar ise konsolide bazda CRD/BASEL II'ye geçişe ilişkin strateji ve politikalarını yönetim kurullarının onayına sunmuş veya söz konusu strateji ve politikaları yönetim kurullarına onaylatarak uygulamaya koymuştur.

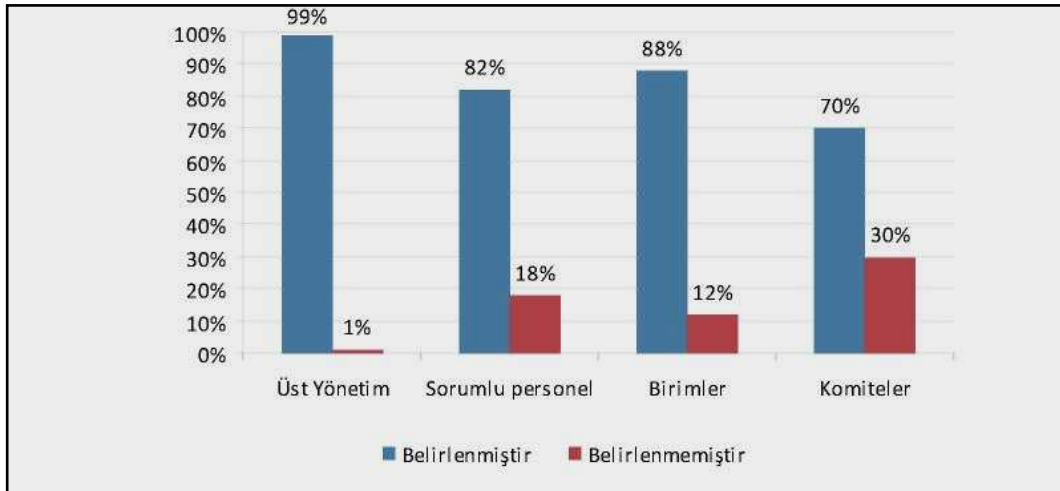
Tablo 16. Strateji ve Politikaların Oluşturulması

(%)	Bireysel	Konsolide
Hazırlanması düşünülmemektedir	0,3	0,2
Hazırlanması planlanmaktadır	36,9	49,6
Hazırlanmaktadır	23,4	20,8
YK onayına sunulmuştur/YK tarafından onaylanmıştır	39,4	29,3

Kaynak: BDDK, Bankacılık Sektörü BASEL II İlerleme Raporu, Şubat 2010, s:14

Bankacılık sektörünün %99'u CRD/BASEL II çalışmalarını yürütecek üst yönetim ve birimlerini oluşturmuş, %82'si sorumlu personelini, %70'i ise komitelerini belirlemiştir.

Şekil 4. Çalışmaları Yürütecek Yönetim, Personel, Birim ve Komitelerin Belirlenmesi

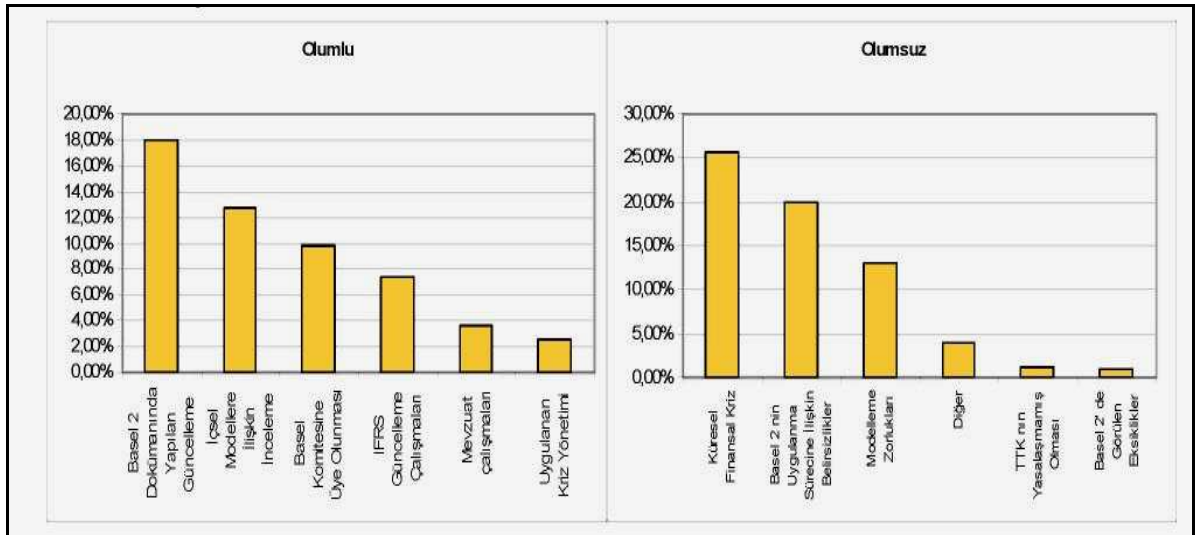

Kaynak: BDDK, Bankacılık Sektörü BASEL II İlerleme Raporu, Şubat 2010, s:14

Bankaların (Capital Requirements Directive -CRD) / BASEL II'ye uyum durumu anketler sonucunda, kredi riski, piyasa riski, operasyonel risk, ikinci yapısal blok ve üçüncü yapısal blok kapsamında verdikleri cevaplara göre, kredi riskinde bankaların

%99'u standart yaklaşıma, %53'u ise içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşıma %50 ila %100 arasında uyum sağlarken, menkul kıymetleştirmede bankaların hemen hemen tamamı %50'den düşük uyum sağlamışlardır. Bankaların tamamı piyasa riskinde standart yöntemle uyum sağlarken, içsel ölçüm yöntemlerinde ve değerlemeye ilişkin hususlarda büyük ölçüde (%75-%100 oranında) uyumlu olan bankaların oranı sırasıyla %86 ve %83'tur. Spesifik riske ilişkin hususlara büyük ölçüde uyumlu olduğunu belirten bankaların oranı %39 seviyesinde kalmaktadır. Operasyonel riskte bankaların tamamı su anda kullanılmakta olan temel gösterge yaklaşımına uyum sağlarken, standart yaklaşımda %75 ila %100 arasında uyum sağlayan bankaların oranı %30'da kalmaktadır. İleri ölçüm yaklaşımlarında ise bankaların %44'u, uyum düzeyinin %50'nin üzerinde olduğunu belirtmektedir. İkinci yapısal bloğa uyumun birinci yapısal bloğa kıyasla daha düşük düzeyde olduğu dikkat çekmektedir. Örneğin kredi riskinin birinci yapısal blokta kapsamayan hükümlerine ilişkin uyum durumunun %75-%100 aralığında olduğunu belirten bankalar sektörün sadece %1'ini oluşturmaktadır. Yapısal faiz oranı riski ve likidite riskine ilişkin uyum düzeyi %50-%100 aralığında olan bankaların payı ise %99 düzeyindedir. Üçüncü yapısal blok hükümlerine ise bankaların %93'unun %50 ila %100 arasında uyum sağladığı görülmektedir.

Şekil 5. CRD/BASEL II'nin Uygulamasında Son 6 Ay İçerisinde Gerçekleşen Önemli Gelişmeler

Kaynak: BDDK, Bankacılık Sektörü BASEL II İlerleme Raporu, Şubat 2010, s:16

Son 6 ay içerisinde BASEL II çalışmaları ile ilgili olarak, verilen cevaplara göre bankaların %26'sı yaşanan küresel krizi son 6 ayda yaşanan en önemli olumsuzluk olarak değerlendirmiştir. Bunun yanında bankaların %20'si BASEL II'nin uygulanma sürecinde yaşanan belirsizlikleri olumsuz bulurken %18'i ise BASEL II dokümanının güncellenmesi için gerçekleştirilen çalışmaları son altı ayda yaşanan olumlu bir gelişme olarak değerlendirmiştir.

BASEL II ile gündeme gelen operasyonel risk tanımı, Türkiye'nin de uzlaşya dahil olma kararlılığından dolayı bankacılık sektörünün üzerinde en çok durduğu konulardan biridir. Operasyonel riskler için sermaye hesaplamasında üç temel gösterge kullanılacaktır. Bunlar, temel gösterge yaklaşımı, standart yaklaşım, alternatif standart yaklaşım ve dahili ölçüm yaklaşımıdır. Sektörde faaliyet gösteren bankaların büyük bölümü hedef olarak IRB yaklaşımına geçmeyi amaçlasa da, uygulamaya IRB dışındaki yöntemlerle başlanacağı görülmektedir. Yapılan incelemelerde Türk Bankacılık sektörünün ağırlıklı olarak, karmaşıklık düzeyi yüksek olan ve ön çalışmaları uzun süren Pillar I safhasında yoğunlaştıkları görülmektedir (Doğuş Üniversitesi dergisi 2008 Ocak ISSN 1302-6739 sayfa 21-26).

Yukarıda bahsedilen konular ışığında Türk bankacılık sektörünün BASEL-II stratejisinde aşağıdaki hususların dikkate alınmasının faydalı olacağı düşünülmektedir:

- BASEL-II, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler açısından hem fırsat hem de yeni çabaların gerektiği bir alan olarak değerlendirilmektedir.
- Alternatifi ortaya konulabildiği sürece, BASEL-II ne zorunludur ne de vazgeçilmezdir (Köylüoğlu,2005). Ancak, gelişmekte olan ülkeler açısından bazı güçlükleri içerisinde barındırmasına ve geçişin maliyetli olmasına rağmen, Yeni Uzlaşma küresel finans sektörünün yeni düzenleme standardıdır ve uyum sağlayamamanın maliyeti de yüksek olabilecektir.
- BASEL-II, gelişmiş ülkelerin önerileriyle oluşturulmuş olsa bile, bir uzlaşma metni olması sebebiyle gelişmiş ülkeler için de bir geçiş maliyeti içermektedir. BASEL-II finansal sektörün daha istikrarlı olmasına katkı sağlayacaktır ancak finansal suçları, yolsuzlukları ve banka iflaslarını engellemeye tek başına yeterli olmayacaktır. Dolayısıyla, BASEL-II'nin de ötesinde çabalar her zaman gerekli olacaktır.

- Birinci yapısal bloktaki hesaplamaların karmaşıklığı ve özellikle ileri düzey yaklaşımların gerektirdiği veri standartları, bazı bankalar tarafından kısa vadede uyarlanması sürecinde sıkıntılarla karşılaşılacağını ortaya koymaktadır. Ancak, bütün sorunlara rağmen BASEL-II'ye geçiş konusunda kararlı davranılmasının, uzun vadede tüm finansal sektöre olumlu yansımalarının olması beklenmektedir.
- Aynı zamanda ikinci ve üçüncü yapısal blok üzerinde odaklanılması önemlidir. Zira bu bölümler risk yönetimi kültürünü ve piyasa disiplini teşvik etmektedir. Söz konusu yapısal bölümlerin daha ziyade nitel kriterler üzerinde durmaları dolayısıyla, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde finansal istikrara azımsanamayacak katkıda bulunabileceği düşünülmektedir.
- IMF ve Dünya Bankasının, finansal sektör değerlendirme programları (FSAP)'nda BASEL-II'nin uygulanmaması halinde olumsuz bir değerlendirme yapması beklenmemektedir. Ancak, bir ülke BASEL-II'ye geçeceğini açıkladıktan sonra, bu hususta yapacağı uygulamalar ve Yeni Uzlaşımın yürütülmesi dikkate alınarak daha sonraki finansal sektör değerlendirme programlarında skor verilecektir. Dolayısıyla, hazırlıksız ve erken geçişin maliyeti sadece sektör için değil, tüm ülke ekonomisi için geçerli olacaktır (Kruger, 2005:5).
- Ulusal tercihler ve diğer hususların otoriteler ve sektörle tartışılarak belirleniyor olması geçiş sürecinin başarısını olumlu yönde etkileyecektir. BASEL-II'nin öngördüğü parametrelerin tahmininde ülkenin bankacılık sektörünün esaslarına ilişkin tercihler veya "kalibrasyonlar" yapılması gerekebilecektir.
- Ülkemiz bankacılık sektörü, BASEL-II'nin sunduğu gelişmiş kredi riski ölçümlerinden mutlaka faydalanmalıdır. Ancak, makroekonomik riskler, likidite riski, iş alanı riski (business risk), jeo-politik riskler gibi hususlar Türk bankacılık sektörü açısından hala önemli gözükmemektedir.
- BASEL-II ile ortaya konulan yaklaşımlar ve ekonomik sermaye kavramı ile Türk bankacılık sektöründe mevcut olan finansal/endüstriyel, risklerini daha iyi yönetmeleri teşvik edilmiş olacaktır.
- Yeni Uzlaşımın geçişin zamanlamasının bankacılık sektörünün taleplerine, kapasitesine ve BDDK'nın hazırlanma sürecine göre şekillenmesi önem arz etmektedir. İçsel

yöntemlere erken geçişin ulusal bankaları ve BDDK'yı zorlayabileceği düşünülmektedir. Ancak, özellikle yabancı bankaların ileri düzey yaklaşımlara geçme konusunda istekli olabilecekleri ihtimal dâhilindedir. Bu durum karşısında hazırlıklı olunması için sektörün ve BDDK'nın insan kaynaklarına ve bilgi teknolojilerine azami ölçüde yatırımı planlaması ve yapması gerekmektedir. Özellikle, IRB yaklaşımlarının onayının BDDK açısından ciddi çaba gerektiren alan olması beklenmektedir.

- Avrupa Birliği'nin yeni direktifi "konsolidasyon yapan denetim otoritesi" kavramını gündeme getirmektedir. AB'ye üye ülkenin büyük bir bankası ileri düzey yaklaşımlar için kendi ülkesinde onay alabilir ve bu husus ülkemiz açısından bağlayıcı olabilir. Dolayısıyla, ana ülke (home) ev sahibi ülke (host) arasındaki ilişkiler konusuna ağırlık verilmelidir.

- Sektörün BASEL-II'ye geçişinin zamanlaması konusunda hassas bir dengenin tutturulması gerekmektedir. Erken geçiş ve yetersiz uygulama ileride FSAP değerlendirmelerinde Türkiye'yi olumsuz etkileyebilecek ama geç kalınması da uluslar arası finans sistemine olan uyumun maliyetini artırabilecektir. Zira uluslar arası derecelendirme kuruluşlarının BASEL-II'nin uygulanıp uygulanmadığını nasıl dikkate alacakları belirsizdir.

- Paralel hesaplamalardan önceki bir yılın "pilot" uygulama yılı olarak kabul edilmesi halinde daha yumuşak bir geçiş dönemi sağlanabilir.

- TCMB Risk Merkezi, Kredi Kayıt Bürosu, KOSGEB ve diğer veri tabanlarının BASEL-II çerçevesinde nasıl değerlendirilebileceği düşünülmelidir.

- Türk finans sektörünün Avrupa'yla olan yakınlığı düşünüldüğünde, AB ile olan yakınsamanın sağlanabilmesi ve üye ülkelerdeki gelişmeleri daha yakından takip edebilmek için Avrupa Bankacılık Otoriteleri Komitesi'ne (Committee of European Banking Supervisors- CEBS) ülkemizden de katılımın sağlanmasının orta ve uzun vadede faydalı olacağı düşünülmektedir (BDDK, Çalışma Raporu,2005/3).

AB ülkelerinde 2007 yılından itibaren uygulanmaya başlayan BASEL II uygulamalarının maalesef ülkemizde tüm sektörlerle yönelik uygulanması sürekli ertelenmektedir. Son yıllarda yaşanan Amerika merkezli kriz etkili olmaktadır. Erteleme ile ilgili açıklama şu şekildedir; "Türk Bankacılık Sektörünün BASEL-II'ye 01.01.2009

tarihinde geçişine yönelik Kurumumuzca yürütülen çalışmalar sonucunda önemli mesafeler kaydedilmiş olmakla beraber, son dönemde uluslararası finansal piyasalarda yaşanan sebepleri ve etkileri derin ve belirsiz gelişmeler ışığında özellikle sekürütizasyon ve likidite riski açılarından BASEL-II uzlaşısında eksiklikler tespit edilmiştir. Söz konusu eksikliklerin giderilmesi amacıyla ilgili dökümanlarda değişiklik çalışmalarının uluslararası düzeyde devam ettiği bilinmektedir. Bahsi geçen değişiklik çalışmaları yanında, uygulama sonuçları bu süreçte oldukça önemli olan Türk Ticaret Kanunu yeni yasallaşması, finans ve reel sektör temsilcilerinin BASEL II'nin uygulanma zamanlamasına ilişkin görüşleri de dikkate alınarak bankaların sermaye yeterliliğinin ölçümünde esas alınacak kredi riskinin derecelendirmeye dayalı olarak hesaplanmasına ilişkin uygulamanın ileri bir tarihe ertelenmesi uygun görülmüştür” (www.bddk.org.tr Erişim Tarihi: 10.01.2011).

Çalışmamızı hazırladığımız bu süreçte, Dünyanın yüzleştiği en büyük finansal krizlerden birisi olan son dönem gelişmeleri beraberinde, dışarıdan bakıldığında son derece detaylı ve karmaşık gözükken finansal düzenlemelerin yetersizliği tartışmalarını gündeme getirmiştir. Krizin ortaya çıkardığı eksiklikleri gidermek amacıyla yakın zamanda BASEL III olarak adlandırılan düzenleme değişiklikleri gündeme gelmiştir. 12 Eylül 2010 tarihinde Merkez Bankaları ve Denetim Otoriteleri Başkanları, sistemik önemi haiz finansal kuruluşların BASEL III standartları çerçevesinin ötesinde kayıpları karşılayacak kapasiteye sahip olmaları konusunda fikir birliğine varmışlardır. BASEL Komitesi çalışmalarını BASEL III ve ilgili denetime ilişkin sağlam standartların uygulanması alanlarında yoğunlaştırmayı planlamaktadır.

BÖLÜM 3: MUHASEBE AÇISINDAN ULUSLARARASI GELİŞMELER VE FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI

Dünyamızda son yüzyılda çok hızlı gelişmeler yaşanmaktadır. 21'nci yüzyılda ülkeler arasındaki sınırların ortadan kalkmaktadır. Ülkeler bir araya gelerek ekonomik, politik, siyasi ve askeri olarak tek bir ülkeymiş gibi ortak hareket edebilmektedirler. Geçmiş yüzyıllara göre ticari ve sınaî faaliyetlerde çok hızlı gelişimler yaşanmaktadır. Son iki yüzyıldaki ekonomik ve siyasi gelişmeler, aynı zamanda da teknolojideki gelişmeler, ülkeleri birbirlerine yakınlaştırmış, her türlü ekonomik faaliyeti arttırmıştır. Küreselleşme, teknolojinin gelişmesi, özellikle elektronik ticaretin ve internetin gelişmesi bu süreci hızlandırmış ve ülkeleri birbirlerine yaklaştırmıştır.

Bu bölümde uluslararası gelişmeler, Uluslararası Muhasebe Standartları, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları, KOBİ'ler için Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve Türkiye'deki gelişmeler hakkında bilgiler verilecektir.

3.1. Küreselleşmenin Etkileri ve Uluslararası Muhasebe

Küreselleşme, uluslar ve uluslararası piyasalar üzerine etkilerinin boyutları giderek artış göstermekte bu bağlamda ülkelerin ulusal bazdaki işletmeleri uluslararasıdaki sermaye piyasalarına kota edilerek, işletmelerini büyük piyasalarda sürdürmektedirler. Her iki piyasaya ait işletmeler de gerek işlem hacimleri ve gerekse farklılık gösteren muhasebe sistem ve uygulamalarını da küreselleşmenin doğasından kaynaklanan bir entegrasyon sürecine girmek ve onun kurallarına göre düzenlemelerine, yasalarına uymakla yükümlü duruma gelmektedirler.

Küreselleşme kavramının iki bileşeni bulunmaktadır. Bir tanesi sermaye birikimi süreci ile ilgilidir. Burada esas olan sermaye dolaşımının serbestleşmesi, hacminin artması, hızlanması, yaygınlaşması ve yeni yatırım araçlarının devreye girmesidir. Küreselleşmenin esas itici gücü budur ve son on beş yıl boyunca finansal piyasalar ufuklarını daha evvel hiç görülmemiş derecede genişletmişlerdir. Diğeri ise global finans merkezleridir. Küreselleşmeyi oluşturan faktörler olarak, yasal düzenlemeleri,

teknolojik gelişmeler, karlılık arayışları, yeni mali araçlar ve Sovyetlerin Birliğinin dağılması olarak sayılabilir (Uslu, 2007:31).

Ülkelerarasında yoğunlaşan ekonomik ilişkiler sonucu olarak çok miktarda Uluslararası işletmeler veya çok uluslu işletmeler ortaya çıkmıştır. Örnek olarak; Microsoft, Philips, Unilever, General Motor, Mc Donalds, Nike, Bp, Mobil, Citi Bank, Coca Cola, Ülker, Beko, Turkcell gibi bir çok işletme örnek verilebilir (Sabuncuoğlu, 1997:41).

Ulusal finansal piyasalar ülke içinde yalnızca o ülkede ihraç edilen menkul kıymetlerin işlem gördüğü piyasalardır. Uluslararası piyasalarda ise yabancı ülke ya da şirketlerin ihraç ettiği menkul kıymetler de işlem görmektedir. New York, Londra, Tokyo gibi büyük finansal merkezler hem ulusal hem de uluslararası piyasalar tanımına uygun piyasalardır. Söz konusu piyasalarda hem ulusal hem de uluslararası katılımcılarla borç alma ya da borç verme faaliyetlerinde bulunabilmektedirler. Örneğin; ABD'deki bir firma için Euro dolar piyasası veya Euro tahvil piyasaları uluslararası finansal piyasalar olarak kabul edilir. Türkiye'de bir firmanın ya da hazinenin Tokyo piyasasında ihraç ettiği borçlanma araçları uluslararası finansal piyasa işlemlerine örnek olarak verilebilir (Konuralp, 2005:20).

Bu açıdan bakıldığında, uluslararası sermaye piyasaları sadece işletmelerin işlem yapmış oldukları yerler değildir. Muhasebe açısından değerlendirildiğinde, aynı zamanda kapsamış oldukları düzenlemelere uyumu da gerekli kılan platformlardır. Küreselleşmenin sınırsız etkileri işletmeleri sınırlar ötesine taşımakta gecikmemiştir. Bu nedenle, ülkelerin yabancı ülkelerdeki sermaye piyasalarına kayıtlı işletmelerin sayıları giderek artmıştır. Küreselleşme tabanında, ülkeler siyasi anlamdaki sınırlarını koruyarak, ekonomik anlamdaki sınırlarını aşmışlardır. Bu bağlamda hatırlanması gereken bir hususta, Avrupa Birliği'nin Maastricht'ten sonra siyasal bir güç haline gelmesidir. Bu durum istisna olarak kabul edilmiştir. Ancak Avrupa Birliği'nde ekonomik ve siyasal anlamda bir blok düşünülecek olursa, uluslararası üye ülkelerin yatırımlar yapmakta ve faaliyetlerini geniş bir perspektif içinde sürdürmeleri gereği bazı yasal düzenlemelerin yapılmasını zorunu kılmaktadır (Gökdeniz, 2005:8).

Özellikle, İkinci Dünya Savaşı öncesi dünyadaki çeşitli ülkelere ait işletmeler yabancı ülkelerde yatırım yapmaya başladılar. O tarihlerde Amerikan işletmeleri ülkenin gereksinimi olan ham maddeyi dışarıdan temin etmekte ise de; birçok Amerikan şirketi

kendi piyasalarıyla ilgilenmekteydiler. Bu durum 1950 yılına kadar da devam etmiştir. Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun kurulmasıyla birlikte bu durum önemli ölçüde değişmiştir. Avrupa Ekonomik Topluluğu 1 Ocak 1994 tarihinde Avrupa Birliği (AB-EU) adını almıştır. 1950 yılından itibaren uluslararası ticaret hızlı bir şekilde gelişmeye ve genişlemeye başlamıştır. 20. yüzyılda işletmeler, kurumlar ve bireyler dünyadaki hızlı değişime entegre olabilmek için çeşitli stratejiler geliştirerek uluslararası düzeydeki plâtıformlarda yerlerini almışlardır.

23-24 Mart 2000 tarihinde Lizbon'da düzenlenen özel bir toplantıda alınan Lizbon Stratejisi Kararları için AB'nin bir gelecek projeksiyonu denilebilir. AB Lizbon Stratejisi ile kendi geleceğinin, ama çok da uzun vadeli değil, 10 yıl sonrasının sınırlarını çizmiş ve hedeflerini belirlemiştir. AB, Lizbon Stratejisini belirlerken küreselleşmenin giderek daha da hızlı gerçekleştiğinden yola çıkmıştır. Bu çerçevede, sadece Avrupa'da ya da Amerika'da değil, tüm dünyada giderek daha fazla bilgiye dayalı yeni ekonominin ortaya çıkacağını hesaplamıştır. AB bu çerçevede bilgiye dayalı ekonomilerin yarattığı fırsatlardan ve ortaya çıkması beklenen avantajlardan eksiksiz yararlanmak istemiş, bunun için de en doğru yolun geleceği hesaplamak olduğunu düşünmüştür (Çolakkadı ve Acar, 2006:17).

Bu nedenle, uluslararası ticarete ortaya çıkan değişim muhasebe bilimini de etkilemiştir. Önceleri daha çok ulusal bazda muhasebeden söz edilirken, artık uluslararası bir muhasebe sistem ve organizasyonundan, ülkelerarası ticari ilişkileri kolaylaştırması açısından üzerinde durulmaya başlanmıştır. Yine küreselleşme sonucu, âdeta tek ve büyük bir pazar haline dönüşen dünya ülkelerinin ulusal bazdaki işletmelerinin dışa açılımları ve yeni pazar arayışları içinde olmaları uluslararası bazda yatırımları arttırmıştır. Dünyada farklı ekonomik muhasebe sistem ve standartlarını uygulayan ülkelerin bu yakınlaşmaları sonucu farklı uygulamalar ortaya çıkmıştır. Dünyanın çeşitli ülkelerindeki borsalarda işlem gören işletmelerin, nicel ve nitel olarak artış eğiliminde olmaları finansal tablolardaki farklılıkların da, bir sorun haline gelmesine neden olmuştur. Toplumlar arası yasalar ve gelenekler farklılık gösterdiğinden muhasebe uygulamaları da hiç kuşkusuz farklılık göstermektedir (Kiracı ve Tunç, 2002:3).

Para ve sermaye piyasalarının gelişmesi, uluslararası rekabetin artması, muhasebe bilgi sistemlerinin kullanılarak kamuya bilgi vermenin öneminin artması gibi sıralanabilecek etmenler finansal raporlama sürecini etkileyen önemli etmenlerdir. Muhasebenin önemli görevlerinden biri olan “doğru bilgilendirme” görevinin yerine getirilebilmesi açısından muhasebe bilgi sisteminde üretilen bilgilerin şeffaf ve karşılaştırılabilir olması büyük önem taşımaktadır. Ticari ve sınaî faaliyetler açısından ülkeler arasındaki sınırların neredeyse ortadan kalktığı günümüzde farklı ülkelerde farklı muhasebe bilgi sistemlerinin kullanılması kamuya sunulan bilgilerde şeffaflık ve karşılaştırılabilirliği zedelemektedir (Karacan, 2009:4).

Bu aşamada uluslararası muhasebe konusunda bilgi vermek gerekmektedir. Uluslararası muhasebenin çeşitli boyutlarda tanımı yapılmaktadır ve bu tanımlar sayesinde uluslararası bir sistemin varlığının, dünya ülkelerinde gelişimi ve yaygınlaşmasını sağlamaktadır.

Uluslararası Muhasebe, dünya ekonomisinin muhasebesinin uluslararası konularına odaklanmış ve dünya çapında bir perspektiften hareketle muhasebenin sistem ve organizasyonundaki tüm enstrümanlarının işlevsel boyutlarındaki uluslararası ortaya çıkan farklılıklarını irdeleyen bir muhasebe türüdür (Gökdeniz, 2005:4).

Muhasebenin diğer oluşumlardan farklı olarak, küresel bir mantığa sahip olan uluslararası muhasebe, herhangi bir önyargıdan bağımsız olma özelliğine sahiptir. Aynı zamanda çokuluslu bir hareketi gerektiren bir yönlendirmeyi de gerekli kılmaktadır (Ricol, 2004:16).

Uluslararası muhasebenin, küreselleşmenin etkileri ve diğer farklılaşma nedenleri kapsamında ortaya çıkan bir kavramdır. Bu farklılaşmaları giderecek, hatta en aza indirmesine olanak sağlayacak bir modelin geliştirilmesi zor olabileceği konusunda çeşitli görüşlerle belirlenmektedir. Ancak sorunlar ortaya çıktıkça modellerin geliştirilmesi de zorlaşmaktadır. İşletmelerin varlıklarındaki sınırlar ötesindeki gerçek potansiyel akışları finans ve muhasebe fonksiyonlarındaki karmaşıklığı doğuran bir göstergedir. Çokuluslu işletmeler, farklı entegrasyon oranları, kur farkları, paranın kontrolü, kamusal riskler, gümrük vergileri, yerel ve bölgesel karmaşıklıklar üzerine etken olabilecek olguların üstesinden gelebilecek güçte olmalıdırlar.

İşletmelerin muhasebe ve kontrol fonksiyonları, bir ülkenin içindeki ve dışındaki kullanıcılar için veri toplamak ve bunlardan sorumlu olmak gibi özelliklere sahiptirler. Yabancı ülkelerde faaliyet gösteren işletmelerin yönetici ve yardımcıları genel olarak denetim ofislerince sağlanan veriler bazındaki raporlara göre işletmeleri değerlendirirler. Düzenlenmesi öngörülen bu raporlar ve veriler kapsamında, genel anlamdaki o ülkedeki düşünceleri, yerel hükümetlerin gereksinimlerini, kreditorleri, işverenler, ortaklar ve potansiyel yatırımcıları kapsayacak şekilde düzenlenmelidir. Aynı zamanda, farklı muhasebe sistemleriyle düzenlenen finansal tablolaradaki enflasyon oranları farklı para değerleriyle denetimlerin yapılmasını gerekli kılmaktadır (Gökdeniz, 2006:5).

İşte bu farklılıkları ortak bir dil haline dönüştüren bir çok danışmanlık, denetim ve uluslararası muhasebe şirketleri ortaya çıkmıştır. Günümüzde dünyanın önde gelen muhasebe şirketlerine bakılırsa, onların orijin olarak genellikle ABD ve Birleşik Krallık kökenli oldukları açıkça görülmektedir. Tablo 17 kapsamında söz konusu ülkelere ait muhasebe şirketleri gösterilmiştir.

Tablo 17. Uluslararası Muhasebe Şirketlerinden Örnekler

Uluslararası Muhasebe Şirketleri	Bağlı Oldukları Ülkeler
Arthur Andersen (2002 yılında Ernest & Young ile birleşmiştir.)	Amerika Birleşik Devletleri (USA)
Coopers & Lybrand	Birleşik Krallık Amerika Birleşik Devletleri
Deloitte Touche Tohmatsu	Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Japonya (UK, USA, Canada, Japonya)
Ernest & Young	Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık (USA, UK)
Klynveld Peat Marwick Coederler (KPMG)	Hollanda, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri (Netherlands, UK, USA)
Price Waterhouse	Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri (UK, USA)

Kaynak: Muhasebe Uygulamalarındaki Uluslararası Farklılıklar ve Çözüm Önerisi, Doç. Dr. A. Ümit Gökdeniz, 2005:7

Uluslararası muhasebenin gerçekleştirilmesinde, harmonizasyonun önemini vurgulamak için, farklı kriterlere de yer verilmesi yönünde çeşitli görüşler vardır. Bunlardan işletmeleri temel alan görüşler şunlardır (Alain, 2001:51):

a) Uluslararası İşletmeler Yönünden: Uluslararası işletmeler yönünden, kendi ulusal Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine (General Accepted Accounting Principles - GAAP) göre finansal tablolarını düzenlemeleri yanında, farklı ülkelerin finansal tablolarını düzenlemelerinin maliyeti yüksek olmakta ve işletmelere ağır yükler getirmektedir.

b) Yatırımcılar Yönünden: Uluslararası yatırımcılar için, iki farklı finansal tabloya sahip olmak son derece rahatsız edici olarak kabul görmektedir. Aynı işletmeye ait iki farklı şekilde düzenlenmiş finansal tablonun şaşırtıcı olması da, uluslararası yatırımcıların kararları üzerinde etkili olmaktadır.

c) Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Yönünden: Uluslararası Muhasebe Standartlarının uygulanması giderek uluslararası farklı anlayış içinde olan ülkelerde karmaşık bir durum yaratmaktadır. Ülkelerin küçük ve orta ölçekli işletmelerine-SME (Small & Medium Size Enterprises) bazı maliyet yükleri getirmektedir.

Muhasebe şeffaflığı, açıklığı, güvenilirliği ifade eder. Bu nedenle uluslararası harmonizasyon ve standardizasyon, sosyal gereksinimlerinden sorumlu olmalı, aynı zamanda, farklı çıkar grupları arasında bir uzlaşmayı teyit etmeyi ifade etmelidir.

Bazı ülkelerde işletmeler ayrı hesap kullanmak zorunda kalmaktadırlar. Bunlardan birincisi, kendi ortakları, diğeri ise, vergi otoriteleri kapsamında olmaktadır. Bu bağlamda da yine işletmeler ek bir maliyet yükü ile karşılaşmaktadırlar.

Küreselleşmenin en önemli etkilerinden birisi ülkeler arasındaki ekonomik sınırların hızlı bir şekilde ortadan kalkmasıdır. Bu hızlı ekonomik değişim şirketlerin çokuluslu hale dönüşmeleri, sermaye piyasalarının hızla gelişmesi, şirketler arasındaki birleşmelerin artması, yabancı yatırımcının ve yatırım faaliyetlerindeki hareketlenmenin hız kazanması şeklinde kendini göstermektedir. Tüm bu değişimlere kolayca uyum sağlayabilmek içinde UFRS'lere göre hazırlanmış kaliteli finansal tablolar yardımcı olacaktır (Selimoğlu, 2008:2).

Uluslararası alanda ortaya çıkan bu gelişmeler kuşkusuz kaliteli, ortak, anlaşılabilir, finansal bilgi ihtiyacını da beraberinde getirmektedir. İşletmeler tarafından gerçekleştirilen muhasebe ve finansal raporlama uygulamalarında farklı düzenlemeleri uyumlu hale getirmek amacıyla tek bir muhasebe standartları seti kullanımı gerekliliği de bu noktada karşımıza çıkmaktadır (Gökçen, Akgül, Çakıcı, 2006:1).

3.2. Muhasebe Standartlarının Tanımı ve İşlevleri

Muhasebede standart, muhasebe çalışmalarının yöntemini belirleyen düzenlemelerdir. Diğer bir tanıma göre muhasebede standart, muhasebe mesleğini yönlendirenlerce hesapların hazırlanması, kaydedilmesi ve düzenlenmesi için seçilmiş ve yerleştirilmiş bir yöntem veya yaklaşımdır. Bu bağlamda muhasebe standartları, muhasebenin hangi nitelikteki işlemleri ve olayları, hangi değerler üzerinden kaydedeceğini, sınıflandıracağını ve hangi raporlar aracılığı ile sunacağını belirlemektedir. Standartlar muhasebenin araçlarıdır. Her ülkede değişik kişi ve gruplar, işletmelerin finansal bilgilerinden değişik amaçlarla yararlanmaktadırlar. Finansal tablolar, muhasebe standartlarına uyularak hazırlandıklarında, tabloların kabul edilme ve dikkate alınma oranları artmaktadır. Finansal tabloların kamuya açıklanmaları halinde yapılacak denetimlerde, şeffaflığı sağlayacak göstergeler olarak muhasebe standartları ele alınmaktadır. Muhasebe standartları dikkate alınmadan hazırlanan mali tablolar, nicelik ve nitelik yönünden yetersizliği nedeniyle yanlış değerlendirmelere ve kararlara yol açabilir. Muhasebe standartlarının diğer bir işlevi mevzuata dayanan dağınık uygulamaları bir düzene oturtmak, muhasebe mesleğini seçenlerin eğitimlerini yönlendirmek ve mesleki yeterliliklerinin kaliteli olmasını sağlamaktır (Şensoy, 2008:7). Muhasebe standartlarının uygulamaya konulması işletmeler açısından çok önemlidir. Bu önem şöyle sıralanmıştır (Akgül, Akay,2005:25):

- 1) İşletmelerin finansal performansları farklı dönemler itibariyle aynı bazda karşılaştırma yapmalarına ve bu karşılaştırmanın sonuçlarına bağlı olarak işletme için hayati önem taşıyan konularda isabetli kararlar almalarına yardımcı olur,
- 2) İşletmelerin finansal performansı doğru analizi ile ileriye yönelik gerçekçi planların oluşturulması, isabetli hedef ve amaçların belirlenmesine yardımcı olur,

- 3) İşletme yönetimine dönemler itibariyle analiz kolaylığı sağlamanın yanında aynı sektördeki diğer firmaların finansal performanslarına dayanarak yapılan karşılaştırmalarında sağlıklı bir biçimde yorumlanmasına yardımcı olur,
- 4) İşletmelerin denetimlerinin kolaylaştırılmasına yardımcı olur.

3.3. Muhasebe Standartlarının Oluşum Süreci

İşletmelerin ve işletme dışı çevrelerin karar alma sürecinde belirleyici rolü olan muhasebe standartları birçok çıkar grubunun ilgi odağı durumunda olup, muhasebe standartlarının kimin tarafında belirleneceği de tartışma konusu olagelmıştır (Akgül, Ataman, 2004:120). Muhasebe standartlarının oluşturulması konusunda ileri sürülen görüşler, kamu sektörü tarafından yasama yoluyla, özel sektör düzenleyici kuruluşlar vasıtasıyla ve kamu sektörünün muhasebe standartları düzenleme yetkisini bir kuruluşa devretmesi olmak üzere üç ana başlık altında incelenecektir (Gökçen, Akgül, Çakıcı, 2006:1):

a) Muhasebe Standartlarının Yasama Yoluyla Belirlenmesi: Muhasebe standartlarının kanunlar, yönetmelikler ve benzeri yöntemlerle devlet tarafından belirlenmesi durumudur. Yasama muhasebe standartlarını belirlerken bu standartlara uyulmaması durumunda uygulanacak cezaları da belirleyerek, standartların uygulanmasında yaptırımlar getirmektedir. Bu noktada, son yaptırım organının ve yaptırım mekanizmasının mahkemeler olması da, hem standartların uygulanmasının sağlanmasını hem de standartlara uyulmaması halinde yaptırım uygulamasını pekiştiren bir nokta olarak gündeme gelmektedir. Örneğin; Avrupa Birliği'nde muhasebe standartları bu şekilde Konsey Direktifleri olarak kabul edilmekte ve bu düzenlemeler üye ülke mevzuatlarına zorunlu olarak geçirilmektedir.

Bu yolla yapılacak standart düzenlemelerinin, ilgili grupların baskılarına karşın daha güçlü olması beklenmektedir. Bu usule yapılan eleştiriler ise, düzenlemelerin siyasi partilerin politik etkilerinin muhasebeye yansıdığı yolundaki eleştirilerdir (Bostancı, 2002 :73).

b) Muhasebe Standartlarının Özel Sektör Kuruluşlarınca Belirlenmesi: Muhasebe standartlarının belirlenmesinde, özel düzenleyici kuruluşlar görev alabilir. Özel sektörde oluşturulan bu standartların uygulanması tamamıyla ihtiyari olmaktadır. Dolayısıyla

burada en önemli sorun, standartlara uyumun sağlanmasında yaptırım gücüne sahip olmamalarıdır. Bu kuruluşlar dernek, vakıf ve birlik şeklinde örgütlenen ve özel sektör temsilcilerinin içinde buldukları yerel veya uluslararası kuruluşlardır. Özel sektör düzenleyici kuruluşları otoriteleri ve standartlara uyumu sağlayabilmek için geniş fikir alışverişleri, standart taslaklarının yayınlamak görüşler alınması, belirlenecek standartlara temel oluşturmak üzere bir kavramsal çerçevenin kabul edilmesi gibi “uzmanlaşma arayışı” olarak adlandırılan geniş bir prosedür uygulama yoluna başvurmuştur. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu, Amerika’da 1973 yılına kadar muhasebe standartlarının belirlenmesinde etkin rolü olan Accounting Principles Board (APB) bu tip kuruluşlara örnek olarak gösterilebilir.

c) Kamu Sektörünün Muhasebe Standartları Düzenleme Yetkisini Bir Kuruluşa Devretmesi: Muhasebe standartlarının belirleme yetkisinin hükümet desteği bulunan bir kuruluşa devretmesi yöntemidir. Bu yöntemin avantajı, yargı ile her zaman pekiştirilebilecek olan yaptırım gücünün bulunmasıdır. ABD’de bu yöntem uygulanmaktadır ve Kongre muhasebe yükümlülüklerini belirleme yetkisini Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu’na (Securities Exchange Commission– SEC) devretmiştir. Düzenleyici kuruluşlar, politik baskıları azaltmak ve üst kurumlar nezdinde otoritelerini güçlendirmek için muhasebe standardı oluşturulması sürecinde tarafsız ve detaylı bir standart oluşturma yöntemi izleme, standartların oluşturulmasında temel alınmak üzere bir kavramsal çerçeve oluşturmak gibi yöntemlere başvurulmaktadır. ABD’de SEC’in yasal desteğe sahip olmasına karşın Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (Financial Standards Board- FASB)’ da aynı yöntemi izlemektedir.

Bu yöntemin diğer bir avantajı da, bu şekilde yapılandırılacak olan kuruluşlar muhasebe düzenlemelerini muhasebe organlarından daha hızlı ve etkin olarak gerçekleştirebileceklerdir. Bu yöntemle getirilen eleştiri, yapı olarak özel sektör düzenleyici kuruluşları yönetimine kıyasla daha güçlü bir otoriteye sahip olması nedeniyle yapılacak düzenlemelerde keyfi olarak davranılması ihtimalini arttırması ve bu kuruluşların baskılarına açık olmaları ve bu baskılardan kolayca etkilenebilmeleridir (Bostancı, 2002:73).

3.4. Muhasebe Standartlarının Oluşumuna Katkı Yapan Ülkeler

Bazı ülkeler muhasebenin gelişmesine öncü olmuşlardır. Kendi kurumlarını oluşturarak sürekli gelişmelerini sağlamışlardır. Modern muhasebe mesleği ilk kez İskoçya'da 1854 ve İngiltere'de 1880 yılında kurumsallaşmıştır. İskoçya yeni buluşların öncüsü olmuştur. İskoçya'da uygulanan muhasebe sistemi muhasebe kurum ve organizasyonları çok modern ve başarılıdır.

19. yüzyılda, Birleşik Krallık muhasebenin temel konularında lider ülke konumunda olmuştur. Daha sonra Amerika Birleşik Devletleri onu takip etmiştir (1887). Bu ülkelerin üstlenmiş oldukları rollere bakılacak olursa, İngilizce dünya muhasebe dilinin ortaya çıkmasında ve kurulmasında önder olmuştur.

3.4.1. İngiltere (Birleşik Krallık)

Birleşik Krallık muhasebesinin en belirleyici özelliği endüstri devriminin süratli bir şekilde gelişmesi çerçevesinde olmasıdır. Şirketler sözleşmesi düzenlemeleriyle daha da hız kazanarak muhasebe mesleğinin gelişmesine neden olmuş ve Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri kapsamında Britanya'da finansal raporlamanın gelişmesi mümkün olmuştur.

1980'li yılların ortalarından itibaren de Avrupa Birliği'nde ortaya çıkan harmonizasyon gereksinimi ve yenilikçi muhasebe konseptinin ön plana çıkması, daha fazla düzenleme yapılmasına neden olmuştur.

Birleşik Krallık, yeni ve aktif standart kuruculara sahiptir. Muhasebe Standartları Kurulu "Accounting Standards Board" kısaca adı (ASB) olan ve bağımsız diğer kurumlarla birlikte inceleme, kontrol ve uygunluk denetimi yapma yetkisine sahiptirler.

Anonim şirketler ve denetim endüstrisine hakim olan "Altı Büyükler" (Big Six) "Anglo Amerikan" denetim şirketleri ve üç yada dört büyük ulusal işletme kapsamında yasal denetim zorunlulukları vardır (Tablo 9'da bu şirketlere örnek verilmiştir). Yakın tarihlerde ortaya çıkan skandallarda bu işletmeler, yetkili ve bağımsız denetçiler tarafından sorgulanmışlardır.

Kamu sektörü muhasebesi ticari muhasebenin bağımsızlaştırılmasıyla gelişmiştir. Bir gelenek olarak, işletmelerin gelir ve harcama kalemlerinin fon kaynaklarıyla ve sermaye gelir harcamalarıyla ilişkilendirilerek raporlanması arasında bir fark bulunmamaktadır. Buradaki baskı sistemlerdir. Çünkü sistemlerde konsolide finansal tablolarda varlıklar tanımlanmıştır. Bu nedenle sistemlere önem verilmektedir.

Birleşik Krallıkta muhasebe aynı zamanda, muhasebe mesleğinin katkılarıyla oluşan ve büyük kamu işletmelerinin raporlanmasını temel alan bir karaktere sahiptir. Muhasebeciler çalışmış oldukları çevrede mesleğe üye olurlar. Tüm anonim şirketlere yasal denetim ve vergi danışmanlığı sağlarlar. Büyük muhasebe şirketleri ise, önemli yönetim danışmanlığı da yapmaktadırlar. Muhasebe düzenlemeleri, şirketler yasası ve şirketlerin gereksinimi olan raporlama dikkate alınarak şekillendirilmiştir.

İngiltere'de 1970 yılına kadar muhasebe uygulamalarına yönelik çalışmalar meslek mensuplarından oluşan İngiltere ve Galler Yeminli Muhasebeciler Enstitüsü "The Institute of Chartered Accountants in England and Wales" (ICAEW) tarafından gerçekleştirilmiştir. Muhasebe standartları oluşturulmasına ilişkin ciddi gelişmeler ise 1970 yılında, muhasebe uygulamalarındaki farklılığı ortadan kaldırmak amacıyla, muhasebe mesleği mensupları tarafından Muhasebe Standartları Belirleme Komite'sinin "Accounting Standards Steering Committee" (ASSC) kurulmasıyla başlamıştır. ASSC, 1976'da altı muhasebe kuruluşundan oluşan Muhasebe Kuruluşları Danışma Komitesi'nin "Consultative Committee of Accountancy Bodies" (CCAB)'nin desteğini elde etmiş, yeniden yapılandırılarak Muhasebe Standartları Komitesi "Accounting Standards Committee" (ASC) adını almıştır.

1990 yılına kadar standart oluşturmak ve uygulamaya koymak konusunda çalışmalar yapan ASC; oluşturulan standartların çok genel olması ve tam kesinlik taşınamaması, uygulama için yasal yaptırım gücünün bulunmaması gibi birçok sebeple tatmin edici bulunmamıştır. Bu yüzden 1985 yılında kurulan "Muhasebe Standartları Kurulu-ASB"na 1990 yılında standart oluşturma görevini devretmek durumunda kalmıştır (Karapınar; 2006b; 146).

İngiltere'de oluşturulan muhasebe sisteminin en önemli özelliklerinden biri de finansal raporlamanın vergi dairesinin ihtiyaçlarını içermemesidir. Vergi kavramı muhasebe uygulamalarından ayrı tutulmaktadır.

3.4.2. Amerika Birleşik Devletleri

Sermaye piyasalarının çok gelişmiş olduğu ABD' de muhasebe standartları konusunda yasal yetki SEC (ABD Sermaye Piyasası Kurulu)' dedir. Fakat yasal yetki sahibi gibi kamusal bir otoritenin varlığıyla birlikte, kamu ve özel sektör düzenlemeleri] karışımı esasına dayalı bir sistem geçerlidir (Ülkü, 2008:14).

ABD' de muhasebe standartlarına ilişkin ana düzenlemeye 1929- Büyük Buhran'dan sonra, krize tepki olarak çıkarılan "1933 Menkul Kıymetler Yasası" ile "1934 Menkul Kıymetler Borsası Yasası"nda rastlanmaktadır.

1934 yasası SEC'e finansal raporlamaya ilişkin düzenlemeleri belirleme yetkisi vermiştir. SEC, genel olarak muhasebe standartlarının belirlenmesi konusunda denetim ve gözetim fonksiyonuyla ilgilenmiş olmakla birlikte muhasebe ve bağımsız denetim için kuralların belirlenmesinde özel sektör düzenleyici kuruluşlarının etkili olmasına izin vermiştir (Şanlı; 2002;30).

Bunlar içinde ismi zikredilmesi gereken en önemli kuruluş AICPA (Amerikan Yetki Belgeli Kamu Muhasebecileri Enstitüsü)dır. AICPA; 1939-1959 yılları arasında "AICPA Muhasebe Prosedürleri Komitesi- CAP", 1959-1973 yılları arasında "Muhasebe Prensipleri Kurulu- APB" nu faaliyete geçirmiştir (Şanlı; 2002;32).

Fakat muhasebe uygulamalarındaki farklılık ile mücadele etmekteki başarısızlığı sebebiyle CAP; üyelerinin tamamının muhasebe meslek mensupları olmasının yoğun eleştirilere sebebiyet vermesi nedeniyle CAP yerine kurulan APB kaldırılmış ve bu iki kuruluşun yerine 1973 yılında Finansal Muhasebe Standartları Kurulu FASB faaliyete geçmiştir. Amacı; mali tablo kullanıcıları, denetçiler, eğitimciler için finansal raporlama ve muhasebe konularında yeni standartlar geliştirmek veya mevcut standartları iyileştirmektir.

Tam zamanlı 7 üyesi bulunan FASB'ın üyeliğine atanma, bağımsız bir organizasyon olan "Finansal Muhasebe Vakfı-FAF" tarafından yapılmaktadır. FAF aynı zamanda

FASB ile iş dünyası arasında iletişimi sağlayacak ve danışmanlık yapabilecek olan "Finansal Muhasebe Standartları Danışma Konseyi-FASAC" adında bir danışma kurulu da atamaktadır.

US GAAP'e göre etkin bir finansal raporlama için işletme ile ilgili mali nitelikli bilgilerin tarafsız, anlaşılır ve zamanında raporlanması gerekmektedir. Ayrıca mükemmel finansal tablolar için finansal raporlamada objektiflik anahtar unsur konumundadır. Mükemmel finansal tablolar bir işletme ile ilgili şu unsurları kapsamak zorundadır. Bunlar sırasıyla şu şekildedir:

- a) Belli bir tarih sonunda işletmenin finansal pozisyonu,
- b) Belli bir zaman dilimi için net gelir,
- c) Belli bir zaman dilimi için kapsamlı gelir,
- d) Belli bir zaman dilimi için nakit akışları,
- e) Belli bir zaman diliminde işletme sahip ve ortaklarının yaptıkları yatırımlar ve bunlara yapılan ödemeler.

Amerika Birleşik Devletlerinde muhasebeye yön veren kuruluşlar çeşitli kategorilerde ve misyonlarda görevlerini yapmaktadırlar. Bu kuruluşlara ilişkin bilgiler alt başlıklarda açıklanacaktır (Ülkü, 2008:15):

a) Amerika Kamu Hizmet Muhasebe Enstitüsü-American Institute Of Public Accountants (AICPA): 1987 Yılında "Amerikan Kamu Muhasebecileri Birliği" adıyla kurulmuş olan AIAPA (American Institute of Certified Public Accountants), daha sonra 'Amerikan Muhasebeciler Enstitüsü' şeklinde anılmış, 1957 yılında da, bu günkü ismini almıştır. AIA-CPA, Amerika'daki Sertifikalı Serbest Muhasebecilerin (Certified Public Accountants-(CPA)'in mesleki örgütü konumundadır. Organizasyonun amacı, profesyonel anlamda, üyelerinin topluma değerli hizmet sunmasına yardımcı olacak kaynak, bilgi ve deneyime sahip olmalarına olanak sağlamaktır.

b) Devlet Muhasebe Standartları Kurulu-Govermental Accounting Standards Board (GASB): Devlet Muhasebe Standartları Kurulu 1984 yılında eyalet ve yerel hükümet kurumlarının finansal muhasebe standartlarını ve raporlamalarını hazırlamak

amacıyla Finansal Muhasebe Kurumu (Financial Accounting Foundation-FAF) tarafından kurulmuştur. Kuruluş, GASB (Governmental Accounting Standards Board Advisory Council-GASAC) seçmek ve çalışmalarına kaynak sağlamakla yükümlüdür.

c) Finansal Muhasebe Standartları Kurulu-Financial Accounting Standards Board (FASB): Amerika Birleşik Devlet'lerinde Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerini geliştirmekle görevli kuruluş FASB (Financial Accounting Standards Board)'dur. FASB tarafından yayımlanan Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri yatırımcı ve kreditorlere sunulacak finansal tabloların düzenlenmesinde bütün işletmelerin takip etmesi gereken kurallar bütünüdür. FASB yedi üyeden oluşur ve bu üyeler zamanlarının büyük bir çoğunluğunu muhasebe standartlarının geliştirilmesi için harcarlar. FASB, AICPA'dan bağımsız ve yarı resmi bir kuruluş olarak 1973 yılında kurulmuştur. Özel sektör içerisinde finansal muhasebe ve raporlama standartlarının oluşturulmasıyla görevlendirilmiş bir kurumdur. AICPA-Mayıs 1979 tarihlerinde onaylanmış, Rule 203, Rules of Professional Conduct ile ve SEC-Financial Reporting Release No. 1, Section 101 yasalarıyla resmi olarak yetkili kurum seçilmiştir.

d) Amerikan Muhasebe Birliği-American Accounting Association (AAA): Amerikan Muhasebe Birliği (American Accounting Association-AAA) bir muhasebe uzmanları organizasyonudur. Organizasyonun muhasebe prensiplerinin oluşturulmasında dolaylı ve uzun vadeli bir etkisi söz konusudur. AAA üyeleri tarafından yapılan araştırmalar uygulamadan ziyade teoriye yöneliktir. AAA çözüm bekleyen muhasebe sorunları üzerinde sürekli bir şekilde bilimsel çalışmalarda bulunur.

e) Sermaye Piyasası Kurulu-Securities and Exchange Commission (SEC): Amerika Birleşik Devlet'lerindeki Sermaye Piyasası Kurulu'nun başlıca görevi, sermaye piyasasının güvenilirliğini sağlamak ve yatırımcıları korumaktır. Kendisinin ve çocuklarının geleceğini güvence altına almak amacıyla piyasaya yeni giren yatırımcı sayısı arttıkça, Sermaye Piyasası Kurulu'nun görevi her zamankinden daha da anlamlı olmaktadır.

ABD'de 1920'lerin sonlarında ortaya çıkan ekonomik bunalım, devleti bir dizi tedbirler almaya zorlamıştı. Bu dönemde yayımlanmış olan hileli finansal tablo ve bilgilere aldanan binlerce yatırımcı büyük kayba uğramıştı. Bu sosyal ve ekonomik

zararlı tepki onlara ABD Kongresi 1933 yılında Sermaye Piyasası Yasası'nı (Securities Act) 'i çıkartmıştır.

f) Kamusal Gözetim Kurulu-Public Oversight Board (POB): Kamusal Gözetim Kurulu (Public Oversight Board) Amerika Birleşik Devletleri'ndeki muhasebe sisteminin temel taşı durumundadır. AICPA tarafından geliştirilen yönetmelikler ile ilgili gözlemler yapan ve raporlar sunan özerk bir kurumdur. Kendi kendini yöneten sistemin güçlenmesi amacıyla yaptığı gözlemler sonrasında, uygulanabilecek geliştirmeler ile ilgili önerilerde bulunur. Finansal tabloları denetlenmiş şirketlerin mali durumlarını halka, yatırımcılarla ve kural koyucularla yansıtarak onların güven içerisinde çalışmalarını sağlar. POB, 1977 yılında, SEC Uygulama Bölümü'nün (SEC Practice Section-SECPS-1977) program raporlarını izlemek amacıyla özel sektör tarafından kurulmuş bağımsız bir kurumdur. SECPS, SEC'e rapor sunan 17.000 halka açık şirketin finansal tablolarını denetleyen bağımsız denetim firmalarından oluşur. SECPS, üye firmaların kalite kontrol gereksinimlerini belirler. Bu anlamda, her üye firmanın 3 yılda bir değerlendirilmeye alınması gerekmektedir. Ayrıca, üye bir firmada belirlenen denetim hatası iddialarını gözden geçirmek amacıyla firmanın kalite kontrol sistemini incelemeye alır. Amerika gözle görülür şekilde sermaye piyasası odaklıdır.

3.4.3. Almanya

Almanya'da muhasebe düzenlemeleri ayrıntılı olarak kanunlarla belirlenmiştir ve oldukça köklü bir tarihi olan Tekdüzen Hesap Planı uygulamasına dayanmaktadır. Hâkim olan ilke; finansal tablolarda kâr, varlıklar ve yükümlülüklerin vergi düzenlemeleri ile izin verilenden daha az veya daha çok olamayacağıdır. Bu bağlamda, Alman vergi kanunları, finansal raporlamayı ciddi biçimde kısıtlamaktadır ve bu katı tutum, muhasebe standartlarının finansal raporlamada kullanımını sınırlandırmaktadır (Beyazıtılı ve Diğerleri, 2006;17).

Son yıllara kadar Almanya'da muhasebe standartlarını hazırlayacak bir kurum bulunmamaktaydı. Fakat 1998 yılında yürürlüğe giren kanun ile "Almanya Muhasebe Standartları Komitesi- GASC" kurulmasına karar verilmiştir. Amacı; konsolide mali tablolara ilişkin standartlar oluşturmak, Adalet Bakanlığına muhasebe konularında danışmanlık yapmak ve Almanya'yı uluslar arası standartlaşma komitelerinde temsil etmek olan GASC, Almanya'nın muhasebe standardı oluşturan resmî kuruluşu

olmuştur. GASC'nin faaliyetleri konsolide finansal tablolar ile sınırlandırılmış olmasına rağmen, muhasebe uygulamalarında muhafazakarlığı ile tanınan Almanya'nın, uluslar arası uygulamalara paralel bir anlayışı benimsemesi; uygulamaların dünya üzerinde ne kadar etkili olduğunu göstermektedir.

3.4.4. Japonya

2001 yılı, Japonya için muhasebe standartlarının oluşturulması ve geliştirilmesi konusunda milat niteliğindedir. Muhasebe standartları alanında yaşanan uluslararası gelişmelerin de etkisiyle, Şubat 2001'de bazı özel sektör kuruluşlarının bir araya gelmesiyle "Finansal Muhasebe Standartları Vakfı-FASF" kurulmuştur. Vakıf bünyesinde faaliyet gösteren "Japonya Muhasebe Standartları Kurulu-ASBJ". Bağımsız bir şekilde muhasebe standardı geliştirebilecek bir biçimde yapılandırılmıştır.

ASBJ'nin kuruluşundan önce muhasebe standartları yayımlamakla sorumlu olan Muhasebe Danışma Konseyi bağımsız çalışma konusunda çeşitli eleştirilere mecbur kalmış, bu sebeple 2001 yılında ASBJ gibi yeni bir yapılanmaya gidilmesi mecbur olmuştur (Ülkü 2008:18).

Japonya muhasebe kurum ve kuruluşları muhasebenin gelişmesi yönünde sürekli çalışmalarını sürdürmektedir. Japonya, son 5 yıldır yapmış olduğu harmonizasyon ve reformların takipçisi olmuştur. Dolayısıyla, Japonya kurumları da bundan etkilenmişlerdir. Japon kurumlarının davranışlarına bakılacak olursa, Kenji Shiba tarafından üç yoğun araştırmanın sonuçlarına göre, Japon kurumları, Japon stili yönetim tarzını benimsemiş olmalarından dolayı onları iki ayrı gruba ayrılmasına neden olabileceği izlenimi vermiştir. Bu gruplar:

- Uluslararası faaliyette bulunan Japon işletmeleri,
- Ulusal bazda faaliyette bulunan Japon işletmeleri kapsamındadır.

Japon Muhasebe Sistemi, üçlü bir oluşuma benzetilebilir. Bunlar sırasıyla:

- Ticaret Yasası,
- Muhasebe Standartları,
- Kurumsal Davranışlar.

Yukarıda belirtilen bu olgular aynı zamanda Japon Muhasebe Sisteminin karakteristiğini göstermektedir.

Japon Muhasebe Sistemine etken olan üç yasal düzenleme vardır. Bunlar sırasıyla:

1. Ticaret Yasası,
2. Sermaye Piyasası Yasası,
3. Birleşik Vergi Yasası.

Bundan başka birçok konuya ilişkin yasa ve düzenlemeler de kapsam içerisindedir. Japon muhasebe sisteminde, uluslararası harmonizasyonun gereği olan UMS- IAS'ın entegrasyonundan çok kendi muhasebe sistem ve standartlarına önem veren bir ülke olduğunu görmekteyiz. Yine sistem içinde, muhasebe standartlarının hangisinin entegre edileceği sorun olarak kabul edilmemektedir. Nasıl olsa sürekli geliştirilmekte olduğu düşünülerek, asıl sorunun Japon Muhasebe Sisteminde uygulanacak yapısal stratejilerin nasıl tespit edileceği üzerine yoğunlaşmaktadır.

3.4.5. Çin

2001 yılının Aralık ayında Çin Halk Cumhuriyeti'nin Dünya Ticaret Örgütü'yle, 15 yıldır sürdürdüğü üyelik müzakereleri tamamlanmış ve Hükümet, başta ticaret rejimi olmak üzere ekonomide çeşitli yapısal değişikliklere gideceğini uluslararası ticaret kurallarına uyumlu hareket edeceğinin sözünü vermiştir. Hemen sonrasında yıllardır sinyalleri verilen yüksek büyüme hızı gelmiş, ticaret hacimlerinde rekorlar kırılmış, uluslararası doğrudan yatırımların en cazip çekim merkezi Çin olmuştur.

Çin'in, 1997 yılında IASC yönetim kurulunda gözlemci statüsünde çalışmalara başlaması önemli gelişmelerdendir. Sürekli güçlenen ve gelişen Çin ekonomisinde, Çinli şirketlerin yurt içinden ve yurt dışından sermaye edinimi ihtiyaçları ve yabancı girişimcilerle yürütülen ortak projelere, Çin için tüm dünyada anlaşılabilir finansal tablolara gereksinimi artırmıştır (IASC News, 1999). Çin'in batılı anlamda ilk muhasebe standardı olan " Accounting Standards for Business Enterprises (ASBE) 1992 yılında yayımlanarak 1 Temmuz 1993'de yürürlüğe girmiştir (Kaya,2003:228)

ASBE Çin'deki en önemli muhasebe reformu olup geleneksel muhasebenin sonunu müjdelemiş ve Çin muhasebe uygulamasını UMS' na yaklaştırmıştır (Gökdeniz,2006:94).

3.5. Muhasebe Standartlarının Oluşumuna Katkı Yapan Uluslararası Kuruluşlar

Ülkelerin farklı muhasebe kural ve uygulamalarına sahip olması nedeniyle uluslararası alanda ortaya çıkan sorunların giderilmesi için ilgili kuruluşlar çeşitli çözüm önerileri getirmişlerdir. Ancak, yakın zamana kadar bu konuda geniş kapsamlı bir görüş birliği sağlanması mümkün olamamıştır. Muhasebe standartlarının oluşumuna birçok kurum ve kuruluş katkı yapmaktadır.

3.5.1. Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC)

1977 yılında kurulan ve merkezi ABD' de bulunan IFAC, 120 ülkeden 160 üyesi ile dünya üzerinde 2,5 milyon kişiyi temsil eden bir kuruluştur. Temsil ettiği kişi ve kuruluşlar arasında; kamu, özel sektör, sanayi ve eğitim alanlarının yanı sıra muhasebe işiyle sık sık karşılaşan uzmanlaşmış gruplarda görev alan muhasebeciler bulunmaktadır (Ülkü,2008:18).

Üyeler arasında işbirliği geliştirerek küresel bir finansal sistem oluşturmayı hedefleyen IFAC; yerel muhasebecilik örgütleri, hükümetler, standart koyucu ve düzenleyici kuruluşlarla birlikte çalışmaktadır. Özellikle 1990 yılından itibaren UMS'nin gelişimi ile ilgili çalışmalarda bulunan ve halen "Uluslar arası Muhasebe Standartları Kurulu" (IASB)'nin da çalışmalarında aktif rol alan kuruluşlardan olan IFAC; denetim, kalite kontrol, etik, eğitim vs. konularında standart geliştirilmesi çabası içindedir.

3.5.2. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB)

Dünyada muhasebe standartlarını oluşturmada söz sahibi olan kurul; 1973 yılında Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (ISAC) olarak kurulmuştur. Komiteyi Avustralya, Kanada, İrlanda, Fransa, Japonya, Almanya, Meksika, Hollanda, İngiltere ve Amerika'dan gelen muhasebeciler oluşturmuştur. IASC'nin üyeleri olan profesyonel muhasebe birlikleri aynı zamanda IFAC 'da üyelerdir.

Kurulduğu tarihten itibaren, ulusal muhasebe standartlarını, yüksek kaliteli ve uluslararası muhasebe standartlarına yaklaştırmak yönünde çalışmalar yapmıştır. 1981

yılında IFAC, IASC'nin standart oluşturma konusunda tam bir özerkliği olduğunu kabul etmiştir.1989 yılında ulusal ve uluslararası muhasebe standartları hazırlayıcıları, uygulayıcıları ve denetleyicileri tarafından bir rehber olarak kullanılan "Kavramsal Çerçeve" yayımlanmıştır. Zaman içerisinde IASC'nin çalışmaları istenilen sonuçları vermeyince, değişiklik ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu sebeple 2000 yılında yapısal değişikliğe gidilerek, standart oluşturma ve uygulama süreçlerinde iyileştirilme hedeflenmiştir. IASC, 24 Mayıs 2000 tarihinde Edinburgh'da yapılan toplantıda IFAC'tan ayrılarak bağımsız bir kuruluş olan "IASB Vakfı" haline getirilmiştir. IASC ve yeni oluşum arasındaki farklar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 18. IASC ve IASB Arasındaki Farklar

IASC nin Önceki Yapısı	IASB' nin Mevcut Yapısı
Gönüllülük temelinde yarı zamanlı üyeye standart hazırlayan yapı	12 bağımsız tam zamanlı, 2 yarı zamanlı, gönüllü üye
Yalnızca bağışlara dayalı	Yalnızca bağışlara dayalı
Mevcut standartların açıklanmasıyla sınırlı	US GAAP ile uyumlu standartların geliştirilmesine odaklanmış
Kuşatıcı muhasebe ilkeleri çevresinde merkezlenmiş	Belirlenen düzenlemelerin spesifikliği
Avrupa merkezli kurul	Ağırlıklı olarak İngiliz ve Amerikalı teknokratlar
5 Büyük muhasebe firmasının önemli rol oynadığı bir karar süreci	Yerel gruplarla irtibat kurmak üzere atanan 7 üye

Kaynak: KOBİ'ler için UFRS Taslağının Muhasebe Mesleği Mensupları Tarafından Algılanışına Yönelik Bir Araştırma (İstanbul Örneği), Yüksek Lisans Tezi Mayıs-2008, Özmen Uysal (2006:98).

Vakfın amacı; dünyanın muhtelif sermaye piyasalarında faaliyet gösteren karar alıcıların ve diğer ekonomik aktörlerin karar alma süreçlerine katkıda bulunmak üzere; kamu yararına, yüksek kaliteli uluslar arası muhasebe standartlarını hazırlamaktır. Bunu yaparken de finansal tablolardaki bilgilerin karşılaştırılabilir ve şeffaf olmasını göz önünde bulundurur.

Vakfın mütevelli heyetinin 6'sı Kuzey Amerika ülkelerinden, 6'sı Avrupa'dan oluşmaktadır. 6'sı Asya- Pasifik'ten, 4 tane de diğer ülkelerden gelen 22 temsilci

oluşturmaktadır. IASC vakfının UMS konusunda yön verici bir aktör olarak üstlendiği lider rolü geniş kabul görmüştür ve yayımlanan standartlar, 100'den fazla ülkeyi temsil eden 152 mesleki örgüt tarafından benimsenmiştir.

IASC Vakfı'nın üç ana organı bulunmaktadır:

1. IASB (Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu)
2. IFRIC (Uluslararası Finansal Raporlama Yorum Komitesi)
3. SAC (Standart Danışma Konseyi)

IASB, yeni yapının standart belirleme organı olarak IASC'nin tüm sorumluluklarını üstlenmiştir ve bağımsız muhasebe standartları hazırlama konusunda genel kabul görmüş tek otoritedir.

18-20 Nisan 2001 tarihinde yapılan ilk toplantısında, daha önce çıkarılan tüm uluslararası muhasebe standartlarını onaylamış ve bu tarihten itibaren kendisince çıkarılacak olan tüm muhasebe standartlarının "Uluslararası Finansal Raporlama Standartları" olarak isimlendirileceğini hükme bağlamıştır. "Muhasebe Standartlarının tümü ise "Uluslararası Muhasebe Standartları" olarak adlandırılacaktır (Aksoy; 2005a;183).

IASB'nin görevleri şu şekilde sıralanabilir:

- Kaliteli, şeffaf ve anlaşılabilir UMS geliştirmek,
- Ulusal Muhasebe Standartları ile Uluslararası Muhasebe Standartlarını birbirine yaklaştırmak,
- IFRIC tarafından oluşturulan yorumları onaylamak,
- Oluşturulmakta olan bir standartla ilgili ulusal standartları ve uygulamaları gözden geçirmek,
- Büyük projelere, önceliği olan işlere ve gündeme ilişkin SAC'a danışmak,
- Her standart için şart olmamakla birlikte, standart son halini almadan önce, her çevrede işlevsel olduğundan emin olmak için hem gelişmiş hem de gelişmekte

olan ülkelerde saha araştırması yapmak,

- Güncelleme ihtiyacı gerektiğinde standartlarda gerekli görülen değişikliği yapmak, Uluslararası muhasebe standartları belirlenirken kurul şöyle bir yol takip etmektedir (İbiş ve Yükseltürk; 2007:28) ;
- Kurul öncelikle bir konu belirler,
- Bu konu uzmanlık kurulunda incelenir ve ön taslak haline getirilir,
- Ön taslak görüşülmek üzere Genel Kurula sunulur,
- Üçte iki çoğunlukla kabul edilirse taslak haline gelir ve üye kuruluşlara gönderilir,
- Üyeler belirlenen tarihe kadar eleştiri ve önerilerini kurula bildirir,
- Genel Kurul eleştiri ve önerileri tekrar görüşür, dörtte üç çoğunlukla kabul edilen şekil standart haline gelir,
- Standardın yürürlük tarihi belirlenir ve İngilizce olarak yayımlanır

IASB'ın kurumsal yapısı ve temsil yeterliliğine yönelik eleştiriler muhasebe literatüründe IASB temel olarak (Şensoy, 2008:96);

- 1) Anglo – Amerikan muhasebe modeline olan yakınlığı,
- 2) Önerdiği standartlar nedeniyle politik baskılara maruz kalması,
- 3) Örgüt yapısını oluşturan birimlerin yetersiz düzeydeki temsil kapasitesi,
- 4) Gelişmekte olan ülkeleri ve diğer ulusal muhasebe standartlarını ihmal etmesi,
- 5) IASB'ın eylemleri dolayısıyla hesap verme sorumluluğunu yeterince yerine getirmemesi gibi farklı nedenlerle eleştirilmektedir.

3.5.3. Uluslararası Sermaye Piyasası Kurumları Örgütü (IOSCO)

Günümüzde sermaye piyasaları için standart koyucu bir kurum olarak tanınan IOSCO 1983 yılında kurulmuştur. Dünya sermaye piyasalarının %90'ına hakim olan IOSCO'nun amacı; etkin bir sermaye piyasası yapısı için yüksek nitelikli

düzenlemeler oluşturmak, yerel sermaye piyasası kuruluşlarıyla işbirliğine giderek onların gelişmelerinde rol oynamak, uluslararası menkul kıymet işlemlerinin gözetiminde rol oynamaktır.

Uluslararası Muhasebe Standartlarının gelişmesinde ve ülkeler arasındaki muhasebe uygulamalarındaki farklılıkların ortadan kaldırılması konusunda önemli bir pay sahibi olan IOSCO; gelecekte de bu katkısını devam ettirmek için IASB ile önemli bir anlaşmaya imza atmıştır. Bu anlaşmaya dayalı olarak, uluslararası menkul kıymet ihraçlarında, işletmelerin finansal tablolarını düzenlerken kullanacakları UFRS'leri 17 Mayıs 2000 tarihinde onaylamıştır. Ayrıca hisse senetlerini uluslararası sermaye piyasalarına arz edecek şirketlerin, UFRS'lere ek olarak ulusal düzenlemelerini de UFRS'ler ile uyumlaştırması beklenmektedir. IOSCO, üye olan ülkelere 2005 yılı başından itibaren UMS'nin uygulaması yönünde tavsiye kararı almıştır.

3.5.4. Avrupa Muhasebeciler Federasyonu (FEE)

Avrupa Muhasebeciler Federasyonu (FEE), Avrupada muhasebe mesleğini temsil eden en üst kurumdur. 29 ülkeden 41 meslek örgütünü bir araya getirmiştir. FEE'ye üye meslek kuruluşları; 24 Avrupa Birliği üyesi ülkeyi ve 3 EFTA üyesi ülkeyi temsil etmektedir. Bu ülkelerdeki üye kuruluşlar; yaklaşık %94'ü AB ülkelerinden olmak üzere, 500.000 meslek mensubunu kapsamaktadır. FEE'de temsil edilen meslek mensuplarının takriben %45'i serbest çalışmakta, geri kalan %55'i sanayi, ticaret, devlet ve eğitim sektöründe bir kurum veya kuruluşa bağlı olarak çalışmaktadırlar.

Olağan toplantılarını her 2 yılda bir yapan kurumun en üst karar organı genel kuruldur. Federasyonun üst yönetimini Konsey/Yöneyim Kurulu, yerine getirir. Konseyin kararlarının; Başkan, Başkan Vekili ve Başkan Yardımcılarından oluşan icra kurulu yerine getirir.

FEE muhasebe alanında Avrupa'da özellikle de AB'de önemli rol oynamaktadır. Muhasebe standartlarının uyumlaştırılması konusunda kilit bir role sahip olan FEE, Avrupa Komisyonu ve diğer uluslararası ya da ulusal örgütler tarafından sıkça başvurulan bir kurumdur. FEE, şu anda uygulamada olan çalışma programına ek olarak, pek çok önemli projeyi gerçekleştirmiştir.

3.5.5. Avrupa Birliği Muhasebe Dzenleme Komitesi (ARC)

UFRS'nin kresel standartlar seti olma yolunda mesafe kat ettiğini gsteren gelişmeler dikkate alındığında AB yasal dzenleme çerçevesinin UFRS ile uyulaştırılmasına yönelik atılan adımlar; hem AB'ye üye lkelere hem de üyelik sürecinde ki llkemiz açısından önem arz etmektedir (Aksoy; 2005a;190)

ARC; AB üye lkelere temsilcilerinden oluşan ve bir komisyon üyesi tarafından başkanlık edilen yasal bir oluşum olarak, AB'nin muhasebe konusundaki dzenlemelerinin onay mercii konumundadır.

AB muhasebe uygulamalarının UMS ile uyumlu hale getirilmesi ve şirketler tarafından verilen bilgilerin kalitesinin, şeffaflılığının ve karşılaştırılabilirliğinin arttırılması konusunda çalışmalarını sürdüren ARC, ISAB, IFAC, IOSCO gibi girişimleri desteklemekte ve iş birliği yapmaktadır.

3.5.6. Uluslararası Muhasebe Standartları Vakfı (IASF)

Mart 2001 ayında, Amerika Birleşik Devletlerinde Delaware'de, Uluslararası Muhasebe Standartları Vakfı (International Accounting Standards Foundation) kar amacı gütmeyen bir tüzel kişilik olarak şekillendirildi. Vakıf İngiltere'de IASB kapsamında bağımsız bir standart dzenleyicisi olarak da faaliyetlerini sürdürmektedir.

Bağımsız bir organizasyon olan Uluslararası Muhasebe Standartları Vakfı (IASF)'in yapısı şöyledir:

a) Mütevelli Heyeti ve IASB: Dünya coğrafyasında birçok lkkede muhasebe mesleğinin tanımlanması ve temsil edilmesi, uluslararası organizasyonların, akademisyenlerin ve kullanıcıların bilgilendirilmesi ve standartlara uyumlarının sağlanması Mütevelli Heyetinin görevidir. Heyetin önemli görevleri şöyledir:

- IASB'nin denetimlerinin gerçekteştirilmesi,
- Kurul için fon sağlanması,
- IASB'nin bütçesinin onaylanması,

- IASB'nin faaliyet ve durum değişikliklerinde sorumluluk alınması,
- IASB, Standart Tavsiye Kurulu ve Uluslararası Finansal Raporlama ve Yorumlama Komisyonu'nun atanması,
- Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü, (International Organization of Securities Commissions) (IOSCO)'nun yapmış olduğu harmonizasyon çalışmalarına destek sağlamaktır.

b) Standart Tavsiye Konseyi (SAC): Farklı coğrafi bölgelerden ve farklı fonksiyonlara sahip uzmanlardan oluşan bir konseydir. Konseyin, 50 üyesi bulunmaktadır. (SAC)'nin görev ve sorumlulukları şunlardır:

-(IASB)'nin çalışmalarında tavsiyelerde bulunmak,

-(IASB)'nin öngörmüş olduğu standartları ve finansal tablolarının hazırlanma aşamasında şekillendirilmesi,

-(IASB) ve müteveli heyetine tavsiyelerde bulunmaktır.

c) Uluslararası Finansal Raporları Yorumlama Komitesi (IFRIC): Bu komite, IASB'nin bir alt komitesidir. Ve amacı, (IASB)'nin, finansal tabloları düzenleyenler, kullananlar, yararlananlar ve denetçilerin maksimum faydayı sağlayabilmeleri için standartların geliştirilmesinde yardımcı olmaktır. Sorumluluk alanları aşağıdaki gibidir:

- Uluslararası Muhasebe ve Raporlama Standartlarının, sadece uygulanmasıyla değil, aynı zamanda eşzamanlı olarak, IASB'nin çatısı içindeki genel durumlar ve diğer görevleri kapsamındaki her türlü desteği sağlamaktır. Hedefleri (Gökdeniz,2006:36):

- IAS ve IFRS'in yüksek kalitede çözümünü sağlamak,

- IASB'nin yayımlamış olduğu taslakların kamunun görüşüne sunulması,

- IASB'nin taslaklarının kamunun düşünce ve yorumuna sunulan taslak standartların önceden belirtilen süreler içinde yayımlanmasını temin etmek ve getirildikten sonra onların yayımlanmasını gerçekleştirmektir.

Yukarıdaki tüm maddelerle ilgili işlemlerin tamamlanmasından sonra, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB)'nin bunları açıklaması için onayına sunmak üzere raporlamaktır.

3.6. Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS)

Uluslararası Muhasebe Standartlarının dünya ülkelerince uyumlaştırılmasının amacı; uluslararası muhasebenin ortak bir standart düzeniyle finansal tablolarda tekdüzen sağlanarak, aynı muhasebe diliyle anlaşılan ulusların oluşturulması ve farklılıkların giderilmesi bağlamında finansal tabloların anlaşılır bir şekilde düzenlenmesidir.

Uluslararası Muhasebe Standartlarının, uyumlaştırmayı yapacak olan ülkeler tarafından titizlikle kendi ülkelerinin diline çevrilmesi gerekir. Aksi takdirde yanlış anlaşılmalardan sonucu, yanlış uygulamaların ortaya çıkmasına neden olabileceği gibi; anlamsız bir takım çeviri hatalarından dolayı gereksiz prosedürlerin uygulanması da mümkündür. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu ve önceki adıyla Komisyonu, bu konuda çeşitli bilgilendirmeler yapmışlardır (Gökdeniz; 2005:43-53).

Ancak dünyadaki ülkelerin kendi ulusal muhasebe standartlarını oluşturmalarını ve bu standartların uluslararası düzeye getirmesi bir uyumlaştırma (entegrasyon) işlemidir. Bu entegrasyonun sağlıklı olabilmesi için uluslararası muhasebe standartlarını uygulayacak ülke bazında her türlü entegrasyon koşullarıyla da uyumlu olması zorunlu kılmaktadır. Uluslararası Muhasebe Standartları Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerinin 3 temel kavramı üzerine kurulmuştur. Bunlar;

- İşletme Devamlılığı,
- Tutarlılık,
- Dönemsellik.

Bunlara ek olarak Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS), muhasebe politikalarının seçim ve uygulanmasında;

- İhtiyatlılık,
- Özün Önceliği,

- Önemlilik.

Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi, bu standartları dünyada etkin olarak uygulanabilecek basitlik ve anlaşılabilirlikte yapmaya çalışmaktadır. Ayrıca, ortaya çıkan uygulama sorunları karşısında güncelleme ihtiyacı söz konusu olduğunda bunlar yerine getirilmekte ve tekrar gözden geçirilmiş standartlar yayınlanmaktadır (Kiracı, Tunç, 2002:3).

1973-2000 yılları arasında Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC) tarafından çıkarılan ve kimileri şu an yürürlükten kaldırılmış olan standartlar Uluslararası Muhasebe Standardı (UMS) veya International Accounting Standards (IAS), 2000 yılında bu kuruluşun devamı niteliğinde kurulan Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) tarafından çıkarılan standartlar ise Uluslararası Finansal Raporlama Standardı (UFRS) olarak adlandırılmakta olup, toplam 41 standart yürürlükte bulunmaktadır.

Standartlar ilke bazlı olup, finansal tablo hazırlayıcılarına kayda alınma, ölçüm, sunum ve dipnotlara ilişkin rehberlik etmektedir. Standartların çoğu tüm sektörlerde uygulanacak şekilde hazırlansa da, sektörlere özel olarak hazırlanan standartlar da mevcuttur.

Aşağıda açıklanacak olan IAS veya UMS'lar bu anlamda özen gösterilmiş olup Türkiye'de gerek standart belirleyen kuruluşlar, muhasebe şirketleri ve gerekse, kaynağından yani, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun kendi yayın ve web sitelerinden yararlanılmıştır (Gökdeniz; 2005:45):

UMS 1- Finansal Tabloların Sunumu: (Presentation of Financial Statements):

Bu standart, 1 Temmuz 1998 tarihinde ve bu tarihten sonra başlayan hesap dönemleri için hazırlanan mali tablolar için geçerlidir. Haziran 2005 ayında revize edilmiştir.

Genel kullanım amaçlı mali tabloların sunumuyla ilgili olarak mali tabloların yapısını ve içermesi gereken asgari bilgileri özetlemektir.

Standardın amacı; İşletmelerin genel amaçlı finansal tablolarının dönemler arası ve işletmeler arası karşılaştırmaya imkan verecek şekilde hazırlanması için temel kuralların

belirlenmesi bu standardın amacıdır. Finansal raporlamanın genel kurallarını tanımlamaktır. Bu standart bilanço kalemlerinin hangi sırada ve biçimde sunulacağını açıklama amacı taşımaz (İbiş ve diğerleri; 2008:45).

UMS 2- Stoklar (Inventories): Bu standart 1 Ocak 1995 tarihinde ve bu tarihten sonra başlayan dönemler için hazırlanan mali tablolar için geçerlidir. Revize edilen bazı paragraflar 1 Ocak 2003 tarihinden sonra UMS 41 "Tarım" standardının uygulanmaya başlamasıyla birlikte geçerlidir. Aralık 2003 ayında revize edilmiştir.

Stokların tarihi maliyet esasına göre muhasebeleştirilmesi ile ilgili hususları belirler.

Bu standardın amacı; bilançonun varlıklar bölümünde yer alan "Stokların" muhasebe işlemlerini açıklamaktır. Stokların muhasebeleştirilmesinde temel sorun, stokların bir varlık olarak muhasebeleştirilmesinde, kullanılmasında ve elden çıkarılmasında gerçekleşen gelirler ile karşılaştırılacak olan ilgili maliyetin belirlenmesidir (İbiş ve diğerleri; 2008:46).

UMS 7- Nakit Akım Tabloları (Cash Flow Statements): Bu standart, 1 Ocak 1994 tarihinde ve bu tarihten sonra başlayan dönemler için hazırlanan mali tablolar için geçerlidir.

Amaç, bir işletmenin nakit ve nakit benzeri kalemlerindeki değişimlerin işletme, yatırım ve finansman faaliyetlerinden bir dönem boyunca oluşan nakit giriş ve çıkışlarına göre sınıflanarak nakit akım tablosunda sunulması.

Nakit akış tablosu, işletmenin nakit yaratma kabiliyetini ve nakdi nasıl kullandığı hakkında finansal tablo kullanıcılarına bilgi verir. Bu standart kapsamında işletmenin temel finansal tablolarında nakit akış tablosunun hazırlanması ve sunulması ile ilgili temel ilkeler ve kurallar açıklanmıştır (İbiş ve diğerleri; 2008:47).

UMS 8- Raporlama Döneminde Net Kar veya Zarar, Muhasebede Temel Hatalar ve Muhasebe Politikalarında Değişiklikler (Profit or Loss for the Period, Fundamental Errors and Changes in Accounting Policies): Bu standart, 1 Ocak 1995 tarihinde ve bu tarihten sonra başlayan dönemler için hazırlanan finansal tablolar için geçerlidir.

Amacı tüm işletmelerin gelir tablolarının tutarlı bir şekilde hazırlanmasının sağlanması, gelir tablosundaki kalemlerin ne şekilde sınıflanacağı ve gösterileceği ve de bazı kalemlerle ilgili muhasebe işlemlerinin ne şekilde yapılacağını belirlemesi.

UMS 10- Bilanço Tarihinden Sonraki Olaylar (Events After Balance Sheet Date): Bu standart, 1 Ocak 2000 tarihinde ve bu tarihten sonra başlayan dönemler için hazırlanan mali tablolar için geçerlidir.

Bilanço tarihinden sonra, fakat finansal tabloların yayınlanmasından önce, ortaya çıkan olaylarla ilgili olarak, işletmenin finansal tablolarında yapılması gereken düzeltmeleri ve finansal tabloların dipnotlarında yer alması gereken açıklamaları kapsar. Finansal tabloların işletmelerin sürekliliği temelinde hazırlanması öngörülmektedir.

UMS 11- Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Sözleşmeleri (Construction Contracts): Bu standart 1 Ocak 1995 tarihinde ve bu tarihten sonra başlayan dönemler için hazırlanan mali tablolar için geçerlidir.

Amaç yıllara yaygın işler (inşaat sözleşmeleri) ile ilgili olarak gerçekleşen gelir ve giderlerin projeyi gerçekleştiren işletmenin (müteahhit firma) kayıtlarında nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiğinin açıklamasını kapsamaktadır.

UMS 12- Gelir Vergilerinin Muhasebesi (Accounting For Income Taxes): Bu standart 1 Ocak 1998 tarihinde ve bu tarihten sonra başlayan dönemler için hazırlanan finansal tablolar için geçerlidir, 2000 yılında yapılan değişiklikler ise 1 Ocak 2001 sonrası finansal tablolar için geçerlidir.

Kurum kazançları üzerinden hesaplanan vergilerin muhasebeleştirilmesiyle ilgili olan bu standarda göre, cari yıl vergi gideri, hem cari yıl vergilerini hem de ertelenmiş vergi giderlerini içermelidir. Standardın Önemli bir bölümü ertelenmiş vergilerin muhasebeleştirilmesiyle ilgilidir.

UMS 16- Maddi Duran Varlıklar, (Gayrimenkul, Tesis ve Ekipman) (Property, Plant and Equipment): Bu standart 1 Temmuz 1999 tarihinde ve bu tarihten sonra başlayan dönemler için hazırlanan mali tablolar için geçerlidir.

Standardın amacı, Maddi duran varlıklar ile ilgili muhasebe uygulamalarının belirlenmesi. Maddi duran varlıkların kayda alınma zamanlarını ve müteakip muhasebe kayıtları ile ilgili ilkeleri belirler ve yol gösterir.

UMS 17- Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi (Accounting for Leases):

Bu standart, 1 Ocak 1999 tarihinde ve bu tarihten sonra başlayan dönemler için hazırlanan finansal tablolar için geçerlidir.

Finansal kiralama ve işletme kiralaması sözleşmelerinde kiraya veren ve kiralayan tarafların uygulaması gereken muhasebe politikalarının belirlenmesini öngörmektedir.

UMS 18- Gelirler (Revenues): Bu standart 1 Ocak 1995 tarihinde ve bu tarihten sonra başlayan dönemler için hazırlanan finansal tablolar için geçerlidir.

Standardın amacı, belirli işlemlere ilişkin gelirlerin ve karların muhasebeleştirilme yöntemlerinin belirlenmesidir.

UMS 19- Çalışanlara Sağlanan Haklar (Employee Benefits): 1 Ocak 1999 tarihinde ve bu tarihten sonra başlayan dönemler için hazırlanan finansal tablolar için geçerlidir. Revize edilen kısımlar ise 1 Ocak 2001 tarihinden itibaren geçerlidir.

Standardın amacı çalışanlara sağlanan haklar ile ilgili muhasebe politikalarının ve ilgili açıklamaların belirlenmesi. Çalışanların hizmetleri karşılığında işletme tarafından yapılan tüm ödeme ve benzeri faydaları kapsar.

UMS 20- Devlet Bağışlarının Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Kamuya Açıklanması (Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance): Standardın amacı, devlet tarafından işletmelere verilen hibelerin ve benzeri yardımların muhasebeleştirilmesi ve açıklayıcı dipnotların hazırlanması.

UMS 21- Yabancı Para (Döviz) Kurlarındaki Değişikliklerin Etkileri (The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates): Bir işletme, yabancı para birimlerinde işlemler yapmak ya da yurt dışında işletmeye sahip olmak suretiyle yabancı faaliyetlerde bulunabilir. Ayrıca, bir işletme finansal tablolarını bir yabancı para biriminde sunabilir. Bu standardın amacı, yabancı para işlemlerin ve yurt dışındaki

işletmelerin finansal tablolara nasıl dahil edileceğini ve finansal tablolarda kullanılan para birimine nasıl çevrileceğini düzenlemektir (İbiş ve diğerleri; 2008:50).

Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin ulusal para biriminden Euro'ya dönüştürülen finansal tablolar için UMS 21, Yabancı Para Kurlarındaki Değişikliklerin etkilerinin gerekleri, kesinlikle uygulanmalıdır.

Ani kur devalüasyonu sebebiyle oluşan kur farkları ile ilgili olarak UMS 21 tarafından belirlenen alternatif uygulamalar Euro'ya geçiş aşaması için geçerli değildir.

Yabancı para cinsinden yükümlülüklerden kaynaklanan kur farklarının ilgili varlığın maliyeti üzerinde aktifleştirilebilmesi için gerekli bazı şartlan ortaya koyar.

Raporlama için kullanılan para biriminin yüksek enflasyonlu bir ekonominin para birimi olması durumunda, mali tabloların UMS 29, Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama kapsamında düzeltilmesi zorunludur.

UMS 23- Borçlanma Maliyetleri (Borrowing Costs): Borçlanma maliyetlerine ilişkin muhasebe uygulamalarının belirlenmesi. Borçlanma maliyetleri banka kredi faizlerini ve borçlanmadan kaynaklanan çeşitli diğer giderleri içerir.

Hesaplanabilmesi durumunda aktifleştirilebilir. Bu şartları yerine getirmeyen tüm borçlanma maliyetlerinin oluştukları dönemde gider olarak kaydedilmesi gereklidir.

Borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilebileceği varlıklar, amaçlanan kullanım şekline veya satılabilir hale gelmesi uzun bir süre alan varlıklardır. Buna örnek olarak üretim tesisleri, yatırım amaçlı gayrimenkuller ve bazı stoklar verilebilir.

Temel yöntem; borçlanma maliyetlerinin gerçekleştikleri dönemde gider olarak tanımlanarak muhasebeleştirilmesi ve dönem kar/zarar tablosu ile ilişkilendirilmesi öngörülmektedir (Prof. Dr. Cemal İbiş ve diğerleri).

Alternatif yöntem; özellikle varlıkların inşaası ve üretimi ile ilgili olarak yapılmış borçlanmalarla ilgili maliyetlerin söz konusu varlıkların maliyetine ilave edilmesi öngörülmüştür (İbiş ve diğerleri; 2008:62).

UMS 24- İlişkili Taraflarla İlgili Açıklamalar (Related Party Disclosures): Bu standardın amacı, işletmelerin kontrolü altındaki veya önemli düzeyde etkisi altına aldığı ilişkili kuruluşlarla olan ilişkileri ve işlemleri hakkında yapılması gereken açıklamaların belirlenmesidir.

UMS 26- Emeklilik ve Sosyal Yardım Planlarının Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması (Accounting and Reporting by Retirement Benefit Plans) : Bu standart, emeklilik fonlarının değerlendirme esasları ve ilgili finansal tablo dipnotlarının hazırlanması ile ilgili ilkelerinin belirlenmesini öngörmektedir.

UMS 27- Konsolide Finansal Tablolar ve Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımların Muhasebeleştirilmesi (Consolidated and Separate Financial Statements) : Bu standart ana şirketin kontrolü altında olan şirketler grubunun konsolide finansal tablolarının hazırlanması ve sunulması ile ilgili gerekliliklerinin belirlenmesini ve ana şirketin konsolide olmayan finansal tablolarında bağlı ortaklıklarının ne şekilde muhasebeleştirileceğinin belirlenmesini öngörmektedir.

UMS 28- İştiraklerdeki Yatırımların Muhasebeleştirilmesi (Investment in Associates): Bu standart, bir işletmenin, üzerinde önemli etkiye sahip olduğu bir iştirakini ne şekilde muhasebeleştirilmesi gerektiği açıklamaktadır. Standartta göre, iştiraklerle yapılan işlemlerden doğan gerçekleşmemiş gelir ve giderlerin iptali oransal yöntemle yapılmalıdır.

UMS 29- Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama (Financial Reporting in Hyperinflationary Economies): Bu standardın amacı, yüksek enflasyonlu ekonomilerde faaliyet gösteren işletmelerin finansal tablolarının raporlanması ile ilgili standartları belirleyerek sunulan Finansal bilgilerinin anlamlı olmasını sağlamaktır.

UMS 31- Ortak Girişimlerdeki Çıkarların Finansal Raporlanması (Interests in Joint Ventures): Bu standart, ortak girişimlerdeki çıkarların finansal raporlamasında ortak katılıma ait payların konsolide ve konsolide olmayan finansal tablolarda gösterilmesini öngörmektedir.

Ortak kontrol edilen varlıklar: iştirak eden işletme, ortak kullanılan varlıkları, doğrudan kendine ait yükümlülükleri ve diğer ortaklarla birlikte taşıdığı

yükümlülükleri, varlıkların satımından veya kullanımından elde edilen gelirleri, iş ortaklığının giderlerini ve iş ortaklığındaki iştiraki ile ilgili doğrudan yapmış olduğu giderleri ilgili ortaklık oranı nispetinde mali tablolarına yansıtır. Ortak kontrol edilen kurumlar: Öncelikli yöntem oransal konsolidasyondur. İzin verilen alternatif yöntem ise özkaynaktan pay alma yöntemidir.

UMS 32- Finansal Enstrümanlar: Açıklamalar ve Sunuş (Financial Instruments- Disclosures and Presentation): Bu standardın amacı, Finansal tablo kullanıcılarının, bilanço veya bilanço dışı finansal enstrümanların işletmenin finansal durumu, performansı ve nakit akımları üzerindeki etkilerini daha iyi anlamalarını sağlamaktır. Finansal enstrümanların, finansal tablolarda açıklanması ve bunlara ilişkin açıklamaların belirlenmesi. Finansal enstrümanları özün önceliği ilkesi çerçevesinde varlık veya borç aracı olarak sınıflamaya tabi tutar.

Sınıflama, ilgili finansal aracın kayıtlara ilk defa alınması sırasında yapılır ve daha sonraki dönemlerde değiştirilemez.

Finansal yükümlülükler, nakit veya diğer bir finansal varlığı devretmeyi veya diğer bir finansal enstrüman ihraç etmeyi zorunlu kılan, potansiyel olarak işletmenin yararına olmayan şartları içeren sözleşmeler olarak tanımlanır.

UMS 33- Hisse Başına Kazanç (Earnings Per Share): Bu standardın amacı, hisseleri borsada işlem gören, hisse senedi ihraç etmek üzere olan veya gönüllü olarak hisse basma kar payı tutarını açıklayan işletmelerin aynı veya farklı muhasebe dönemlerindeki performanslarının karşılaştırılmasını sağlamak amacıyla hisse başına kar payının hesaplanması ve gösterilmesi ile ilgili ilkelerin belirlenmesidir.

UMS 34- Ara Dönemlerde Finansal Raporlama (Interim Financial Reporting): Bu standart, 1 Ocak 1999 tarihinde ve bu tarihten sonra başlayan dönemler için hazırlanan mali tablolar için geçerlidir.

Bu standardın amacı, ara dönem finansal raporlamanın içermesi gereken asgari bilgileri belirlemektir.

Ara dönem finansal tablolara ilişkin kayda alma ve değerlendirme standartlarını belirler.

UMS 36-Varlıklarda Değer Düşüklüğü (Impairment of Assets): Bu standardın amacı, finansal tablolarda varlıkların, elden çıkarılması durumunda tahsil edilebilecek değerlerinden daha yüksek olarak gösterilmesini önlemek ve tahsil edilebilir değerlerin hesaplanmasına ilişkin esasları tespit etmektir.

Bilanço tarihi itibarıyla, gerçekleşmiş bir olayla ilgili yükümlülük tutan parasal olarak hesaplanabiliyor ve ileride işletme kaynaklarının azalmasına yol açabileceği öngörülüyorsa, bu yükümlülük için karşılık ayrılması gerekir. Gerçekleşmesi kesinleştiğinde ilgili varlık artık şarta bağlı olmadığından kayıtlara alınmalıdır.

UMS 37- Karşılıklar, Şarta Bağlı Borçlar ve Şarta Bağlı Varlıklar (Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets): Bu standardın amacı, karşılıklar, şarta bağlı yükümlülükler ve şarta bağlı varlıkların tanımlanması ve kayda alınması ile ilgili kriterlerin belirlenmesidir. Finansal tablo dipnotlarında bu konularda yeterli bilgilerin yer alması, içeriklerinin, tutarlarının ve zamanlamalarının finansal tablo kullanıcılarına açıklanmasının sağlanmasıdır.

UMS 38- Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Intangible Assets): Bu standardın amacı, maddi olmayan duran varlıkların muhasebeleştirilmesi ile ilgili ilkeleri, aktifleştirme ve doğrudan gider yazma esaslarının, itfa paylarının belirlenmesi, finansal tablolardaki sunumu ve dipnotlarda verilmesi gereken açıklamaların belirlenmesidir.

UMS 39- Finansal Enstrümanlar (Financial Instruments): Bu standardın amacı, finansal tablolarda yer alan finansal varlık ve yükümlülüklerin muhasebeleştirilmesi, değerlendirilmesi ve dipnotlarda yapılması gereken açıklamaların ilkelerinin belirlenmesidir.

UMS 40- Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller (Investment Property): Bu standardın amacı, gayrimenkul yatırımlarıyla ilgili muhasebe uygulamaları ve mali tablo dipnotlarında yapılması gereken açıklamaların tanımlanması kapsamındadır. Bu standart, işletmenin sahip olduğu ve kullandığı gayrimenkullere, ileride kullanılmak üzere yatırım amacıyla inşa edilen veya geliştirilen gayrimenkullere veya olağan faaliyetler kapsamında satışa hazır olarak bulundurulmuş gayrimenkullere

uygulanmaz. Yatırım rayiç değeriyle gösterilerek değerlendirme farkı gelir tablosuna kaydedilir.

UMS 41- Tarım (Agriculture): Bu standart, tarımla ilgili faaliyetlerin yani, canlı hayvan ve bitkilerden oluşan biyolojik varlıkların biyolojik dönüşümle tarımsal ürün haline getirilmesi aşaması yönetiminin muhasebeleştirilmesini belirler.

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi UMS'nin bazılarının eksik olduğu düşünülebilmektedir. Yapılan çalışmalar sonucu bazı UMS'ler Tablo 19'da olduğu gibi yürürlükten kaldırılmış veya birleştirilme yoluna gidilmiştir. Detaylı tablo Ek 4'te verilmiştir.

Tablo 19: Kaldırılan veya Diğer Standartlarla Birleştirilen UMS'ler Listesi

Önceki adı	Birleştirildiği UMS
UMS 3	Yürürlükten kalktı, bunu yerini UMS 27 ve UMS 28 aldı
UMS 4	Geri çekildi, bunu yerini UMS 16, 22 ve 38 aldı
UMS 5	Yürürlükten kalktı, bunun yerini UMS 1 aldı
UMS 6	Yürürlükten kalktı, bunun yerini UMS 15 aldı
UMS 9	Yürürlükten kalktı, bunun yerini UMS 15 aldı
UMS 13	Yürürlükten kalktı, bunun yerini UMS 1 aldı
UMS 15	Yürürlükten kalktı, bunun yerine UMS 29 aldı
UMS 22	Yürürlükten kalktı, bunun yerini UMS 3 aldı
UMS 25	Yürürlükten kalktı, bunun yerini UMS 39 ve 40 aldı
UMS 30	Yürürlükten kalktı, bunun yerini IFRS 5 aldı.
UMS 35	Yürürlükten kalktı, bunun yerini UMS 7 aldı

Kaynak: www.tmsk.org.tr. Erişim Tarihi: 10.06.2010

IASC tarafından öngörülen Standartların uygulanması önemli yapılanmalarla birlikte bazı iyileştirme ve yeni düzenlemeleri de beraberinde getirmiştir.

Çalışmamızın sonunda Ek 3 kapsamında Uluslararası Muhasebe Standartları ve Finansal Raporlama Standartlarının yayımlanma ve revize edilmiş oldukları tarihler itibariyle belirtilmiştir. Ancak, Uluslararası muhasebe standartlarının hazırlanmasını hedef alan çalışmalarla devam eden küresel uyumlaştırma veya muhasebede küreselleşme sürecini aşağıdaki biçimde özetlemek mümkündür (Karakaya,2010:7):

- **1972 yılında**, Sydney’de toplanan X. Dünya Muhasebe Kongresi’nde verilen bir önerge ile 29 Haziran 1973 tarihinde Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (UMSK) kuruldu. Komitenin amacı Uluslararası Muhasebe Standartlarını (UMS) hazırlamak ve kullanımını yaygınlaştırmaktı.

- **1975 yılında**, Komite, ilk defa üç adet muhasebe standardını hazırlayarak taslakları çok sayıda meslek mensubunun görüşüne sundu. Amaç, mümkün olduğu ölçüde uluslararası düzeyde destek toplamaktı.

- **1977 yılında**, Münih’te toplanan XI. Dünya Muhasebe Kongresi’nde ise Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) kurulmuştur. Federasyon muhasebe mesleğinin küresel bir kurumu olmuştur.

- **1977 yılında**, XI. Dünya Muhasebe Kongresinde muhasebe mesleğinin küresel düzeyde gelişimini sağlayacak

- **1982 yılında**, IFAC ve UMSK aynı çatı altında toplanarak, IFAC üyeleri aynı zamanda UMSK’nın da üyesi haline getirildi.

- **1989 yılında**, Avrupa Muhasebeciler Federasyonu (FEE) küresel uyumlaştırmaya destek vermek üzere UMSK çalışmalarına katkı sağlama kararı aldı.

- **1995 yılında**, UMSK ile Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Organizasyonları arasında bir anlaşmayla AB çokuluslu şirketlerin UMSK tarafından hazırlanan UMS’nı uygulaması imkanı sağlandı. Bunun için temel standartların birlikte hazırlanması gerekiyordu.

- **2000 yılında**, Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (UMSK), Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (UMSK) haline dönüştürüldü.

- **2002 yılında**, Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB) ile US-

GAAP, UMS'lerin uyumlaştırılması konusunda çalışılması kararı alındı. Bu konuda henüz bir sonuca varılamamıştır.

- **2002 yılında**, AB üye ülkelerin Menkul Kıymet Borsalarında yer alan şirketlerinin UFRS' yi uygulamalarını 2005 yılında zorunlu hale getireceğini açıkladı.

- **2005 yılında**, UFRS'lerin uygulama süreci başlatıldı.

31 Mart 2005 tarihinden itibaren Uluslararası Muhasebe Kurulu (IASB) dünyadaki yaklaşık 90 ülkeye ait olan şirketlerle birlikte Avrupa'daki uluslararası sermaye piyasalarına kayıtlı olan 7.000 şirketin Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına (UFRS - IFRS) entegrasyonlarını gerçekleştirmelerini öngörmüştür.

- **2009 yılında**, KOBİ'ler için UFRS'ler yayınlandı.

Yeni Türk Ticaret Kanunu'na göre, Türk Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) tarafından yayımlanan Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) ile uyumlu şekilde çıkarılan ve çıkarılacak olan Türkiye Muhasebe Standartları'nın (TMS), halka açık olma ayrımı yapılmaksızın, küçük ve orta ölçekli işletmeler de dahil olmak üzere, tüm işletmelerin konsolide olan ya da olmayan finansal tabloları için yürürlüğe girmesi beklenmektedir.

3.7. Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS)

Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) veya International Financial Reporting Standards (IFRS), dünya genelinde muhasebe standartlarını birbirine yakınlaştırarak, hazırlanan mali tabloların karşılaştırılmasına imkan vermeyi amaçlayan standartlardır.

Hatta bazı Amerikan işletmeleri de kapsama alınmıştır. Bu işletmeler, uluslararası bazı projeler kapsamında işlemlerini gerçekleştirmek isteminde olanlardır.

Avrupa Birliği'nde, 23-24 Mart 2000 tarihinde yapılan, Lizbon Avrupa Konseyi toplantısında, Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Finansal Hizmetler Eylem Planının (Financial Services Action Plan - FSAP) 2005 yılına kadar uygulamaya geçirilmesi ve halka açık şirketlerin finansal raporlarının karşılaştırılabilir olması için gerekli adımların hızla atılması kararlaştırılmıştır. Ayrıca AB'nin uluslararası alanda

rekabet gücünü artırması için, hedeflenen ortak standartların aynı zamanda uluslararası kabul görmesi ve küresel standartlar olması gereğinden hareketle, AB çapında ortak muhasebe standartları arayışı, AB standartlarının uluslararası düzeyde uygulanan standartlara doğru kaymasına neden olmuştur. 19 Temmuz 2002 tarihinde, sermaye piyasasının etkin ve verimli işlemesine yardımcı olmak üzere, uluslararası muhasebe standartlarının uygulanmasına ilişkin 1606/2002 sayılı Tüzük kabul edilmiştir. Bu düzenlemeyle, AB’de faaliyet gösteren, hisse senetleri borsada işlem gören tüm işletmelerin hazırlayacakları konsolide finansal tabloların, en geç 1.1.2005 tarihinden itibaren UFRS Kurulu’nca yayınlanan UFRS uyumlu olması benimsenmiştir. Böylece, iç pazarda sermayenin serbest dolaşımı ilkesi daha güçlü bir şekilde uygulamaya konmuş ve Birlik içinde faaliyette bulunan şirketlerin aynı şartlarda rekabet edebilmesi hedeflenmiştir.

UFRS’nin giriş niteliğini oluşturan bu kısım bir UMS değildir ve bu yüzden kesin ölçüm veya açıklama konularında standartları tamamlayıcı niteliğe sahip değildir. Bu kısım ile;

- a) UMSK’ya gelecekteki UMS’lerin geliştirilmesine yardımcı olmak ve mevcut UMS’ler hakkında görüş bildirmektir;
- b) UMS tarafından izin verilen alternatif muhasebe çözümlerinin sayısını düşürmek için kaynak sağlayarak finansal tabloların sunumuna ilişkili düzenlemelerin, muhasebe standartlarının ve prosedürlerin uyumunun arttırılmasında UMSK’ya yardımcı olmak;
- c) Ulusal standartların geliştirilmesinde standart koyucu organizasyonlara yardımcı olmak;
- d) UMS kullanımında finansal tabloların hazırlanmasına yardımcı olmak ve henüz UMS’i olmayan konularda çözüm önerileri geliştirmek;
- e) Finansal tabloların UMS ile uyumlu olup olmadığı konusunda görüşün biçimlendirilmesinde denetçilere yardımcı olmak;
- f) UMS ile uyum içerisinde hazırlanmış olan finansal tabloların içerdiği bilgileri yorumlamada finansal tablo kullanıcılarına yardımcı olmak ve

- g) UMS'nin açık ve kesin şekilde ifade edilmesinde UMSK'nın yaklaşım tarzı hakkında ve UMSK'nın çalışmalarıyla ilgilenen kişilere bilgi sağlamaktır.

Bu kısım yukarıdaki bilgilerden de anlaşılacağı üzere daha çok finansal tabloların genel yapısı ile ilgilenmekte ve UMSK için asistan rol üstlenmektedir.

Tablo 20'de UFRS'ler verilmiştir:

Tablo 20. Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (International Financial Reporting Standards)

UFRS 1: Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının İlk Kez Uygulanmasına İlişkin İlkeler (First-Time Adoption International Financial Reporting Standards)
UFRS 2: Hisse Senedi Esas İşleme (Share-Based Payment)
UFRS 3: Şirket Birleşmeleri (Business Combinations)
UFRS 4: Sigorta Sözleşmeleri (Insurance Contracts)
UFRS 5: Elden Çıkarılacak Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler (Non – Current Assets Held for Sale and Discontinued Operations)
UFRS 6: Maden Kaynaklarının Araştırılması ve Değerlendirmesi (Exploration for and Evaluation of Mineral Assets)
UFRS 7: Finansal Araçlar – Açıklamalar, Dipnotlar (Financial Instruments- Disclosures)
UFRS 8: Faaliyet Bölümleri (Operating Segments)
UFRS 9: Finansal Araçlar (Financial Instruments)

Kaynak: www.iasplus.com 02.06.2010

Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının (UFRS) açıklamaları şu şekildedir:

UFRS 1- Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının İlk Kez Uygulanmasına İlişkin İlkeler (First-Time Adoption International Financial Reporting Standards): UFRS 1'in amacı, “müteşebbislerin UFRS altındaki ilk finansal tablolarına (özel raporlama dönemleri için hazırlanan ara dönem finansal raporlar da dahil olmak üzere) uygun bir başlangıç noktası temin etmek, kullanıcılarına şeffaflık ve sunulan bütün dönemler üzerinde karşılaştırılabilirliği garanti etmektir” (Solmaz, 2008:23; Greuning, 2006:11) “kullanıcılara, maliyet faydasını aşmayacak şekilde yüksek kalitede finansal raporlarla ilgili bilgi üretmektir.” (IFRS – 1, 2006:4). Bunları

gerçekleştirmek içinde “ilk kez mali tabloların temelini oluşturacak kuralların belirlenmesini amaç edinir”(Deloitte UFRS Cep Kitapçığı, 2007:25).

UFRS 2- Hisse Bazlı Ödemeler (Share-Based Payments): Bazı şirketler çalışanlara veya üçüncü kişilere hisse ve hisse benzeri araçlar verme yoluna giderler. Bu hisse senetleri, şirket içinde en alt kademe çalışandan en üste yer alan CEO’ya kadar verildiği görülür. Bazı şirketlerde bu yöneticileri motive etmede bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu ödeme şekli şirketin yakın münasebette bulunduğu tedarikçileri de kapsamı içine alabilmektedir. Bu UFRS yayınlanmadan önce, bu işlemlerin muhasebeleştirilebilirliği ve ölçüm kriterleri bulunmamaktaydı. Bu standart ile “işletme, hisse temelli ödeme işlemleri üstlendiği zaman, işletme tarafından hazırlanan finansal raporun belirlenmesidir” (IFRSs IFRS – 2, 2006:4, Solmaz 2008:27). Burada aranan temel sorun “hisse bazlı ödeme muhasebeleştirilmeli mi ve ne zaman muhasebeleştirilmelidir ve ne zaman bu işlemler gelir tablosuna gider olarak gösterilmelidir” (Greuning, 2006:83)

UFRS 3- İşletme Birleşmeleri (Business Combinations): Küreselleşmenin de etkileri şirket birleşmelerini oldukça önemli hale getirmiştir. Şirket birleşmeleri değişik katılım payı oranlarında gerçekleşebilmekte ve UFRS ve UMS açısından farklı standartlar altında ele alınmaktadır. Bunu aşağıdaki tabloda olduğu gibi özetlemek mümkündür.

Tablo 21 : Değişik Menkul Kıymet Sahiplerinde Çözüm Önerileri

Menkul Kıymet Sahipliği		
Sahiplik Yüzdesi	Çözüm Önerisi	UFRS Referans
%20’den daha az	Adil Değer	UMS 39
%20 - %50 arası	Ortaklık Hesabı	UMS 28
%50’den fazla	Konsolidasyon ve şirket birleşmeleri	UMS 27
Diğer	Joint Ventures ve Şirket Birleşmeleri	

Kaynak: Greuning 2006:49, UFRS ve SPK Düzenlemeleri Arasındaki Farklılıklar ve Çözüm önerileri; Yüksek Lisans Tezi-Erhan SOLMAZ; Haziran 2008:25

Tablo 21’de açıkça görüldüğü üzere UFRS 3 sadece şirket birleşmeleri üzerine yoğunlaşmaktadır. Diğer türdeki, joint venture gibi, birleşmeleri konu almamaktadır. Bu anlamda UFRS 3 “işletme birleşmelerinde uygulanan finansal raporlama ilkelerinin tanımlanmasını” amaçlar (Deloitte UFRS Cep Kitapçığı, 2007:27). Ama UFRS 3 ile hedeflenen öncelikli amaç, “hangi kontrol amaçlanırsa amaçlansın zamanla gerçekleşen bütün şirket birleşmeleri için benzer muhasebe çözümleri belirlenmektedir” (Greuning, 2006:49)

UFRS 4- Sigorta Sözleşmeleri (Insurance Contracts): Standardın başladığından da anlaşıldığı üzere bu standart, sigorta sözleşmeleri ile ilgilidir. Bu standart öncelikle, bu anlamda meydana gelen talebi karşılama için, yüzeysel anlamda çıkarılmıştır. UMSK’nın proje aşamalarının ikincisi içerisinde yer alan bu konu tam anlamıyla tamamlanana kadar bu standardın kullanılması öngörülür. Bilindiği üzere, sigorta işlemlerinin muhasebeleştirilmesi diğer sektörlerle kıyaslandığında farklılık göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında, bu standart başlı başına ele alınması gereken önemli bir konu halini almaktadır.

Bu standart ile “sigorta sözleşmesi yayınlayan sigortacılar açısından sigorta sözleşmelerinin muhasebeleştirilmesinde sınırlı da olsa bir gelişme sağlamak” (IFRSs IFRS – 4, 2006:4, Solmaz, 2008:27) ve “finansal tablo kullanıcılarına, sigorta sözleşmelerinden gelecek olan nakit akımlarının miktarı, zamanı ve belirsizliği anlamada” (Greuning, 2006:91, Solmaz, 2008:27) yardımcı olmaktır. Bu standart konusunda ilk olması nedeniyle bu ve benzeri sözleşmelerin görüldüğü alanlarda kullanılması bir zorunluluk olmaktadır.

UFRS 5- Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler (Non – Current Assets Held for Sale and Discontinued Operations): İşletmeler bazı maddi duran varlıkları satış amaçlı alabilir ve bunları sonraki dönemlerde satarak ekonomik fayda etmek isteyebilir. Bununla birlikte bazı faaliyetlerde aynı bu şekilde vücut bulabilir. Bu standart ile bu gibi muhasebe olaylarının muhasebeleştirilmesi, finansal tablolarda gösterilmesi ve açıklanmasına ilişkin hususlar bu standart ile belirlenir. Bu standardın uygulanmasında bazı koşullar göz önünde bulundurulması gerekir. Bunlar; Maddi duran varlıklar defter değerinin düşüklüğü ve gerçeğe uygun değer daha az satıştan daha az miktara mal oluyorsa ve bu gibi varlıkların

amortismanları sona ermesi ve bu varlıklar bilançonun içeriğinde ayrıca sunulabilmesi ve durdurulan faaliyetlerin sonuçları gelir tablosunda ayrıca sunulabilmesidir.

UFRS 6- Maden Kaynaklarının Araştırılması ve Değerlendirilmesi (Exploration for and Evaluation of Mineral Assets): Maden kaynakları ve benzeri kaynakların doğada yenilenememesi nedeniyle, bu kaynakların söz konusu olduğu mali tabloların hazırlanmasında özel bir standardın izlenmesi öngörülür. UFRS 6 bu anlamda yayınlanmış olup, bu kaynaklar işletmenin varlıklarını meydana getirmekte ve bunlarda üretimden kaynaklanan nedenlerle bir azalma söz konusu olmaktadır. Diğer bir faktörse, işletmelerin bu doğal kaynakları araştırırken kullandıkları maliyet yaklaşımından kaynaklanmaktadır. Bu anlamda iki yaklaşımdan söz edilebilir (Holt, 2007:48, Solmaz, 2008:37);

Tam maliyetli (full cost) yöntemi. Bu yöntemde bütün maliyetler aktifleştirilir. Başarılı girişimler (successful efforts) yöntemi. Eğer keşif gerçekleşmezse, harcamalar gider olarak ele alınır. Bu iki yaklaşım arasındaki farklılıklar, bazı ülkelerde uygulama bulmamaktadır. Bu amaçla UMSK, UFRS 6'yı yayımlayarak, uygulama farklılıklarını ortadan kaldırmayı amaçlar.

UFRS 7- Finansal Araçlar- Açıklamalar, Dipnotlar (Financial Instruments- Disclosures): Her işletme doğası gereği finansal araçlardan kaynaklanan belirli riskler üstüne alarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Mali tablo kullanıcıları da işletme hakkında daha yeterli bir bilgiye ulaşmada, işletmenin sahip olduğu finansal araçların risk dereceleri hakkında bilgi almak isteyebilir. Bu bilgiler finansal tabloların dipnotlarında, finansal tablo kullanıcıları ile buluşturulur. Bu dipnotlar hakkındaki hususları belirlemek amacıyla UFRS 7 yayımlanmıştır. Ayrıca UMS 32 ve UMS 39 için bir tamamlayıcı rol üstlenir. İşletmelerin sağladığı finansal tablo açıklamaları ile (IFRSs IFRS 7, 2006:4, Solmaz, 2008:38): İşletmenin finansal pozisyonu ve performansı için finansal araçların önemini, İşletmenin raporlama döneminde ve dönem boyunca karşılaştığı finansal araçlardan kaynaklanan risklerin doğası ve derecesinin ve işletmenin bu riskleri nasıl yönettiği, hakkında finansal tablo kullanıcılarının değerlendirme yapabilmelerini amaçlar.

UFRS 8- Faaliyet Bölümleri (Operating Segments) : Bu standart 2009 yılında yürürlüğe girecek olup, işletmeler bu standardı uygulama serbestine sahiptir. Bu

standardın amacı, finansal tablo kullanıcılarına “işletmenin gerçekleştirdiği faaliyetler ile faaliyette bulunduğu ekonomik ortamın niteliğini ve finansal etkilerini değerlendirmelerini mümkün kılmayı amaçlayan bilgileri” açıklamaktadır (Deloitte UFRS Cep Kitapçığı, 2007:33, Solmaz, 2008:38).

1 Ocak 2009 veya bu tarihten sonra başlayan yıllık hesap dönemleri için hazırlanan mali tablolar için geçerli olan bu standardın erken uygulanmasına da izin verilir. Bu standart, UMS 14 Bölüm Raporlaması standardına ilişkin açıklama gerekliliklerinin yerini almıştır. Bir işletme, finansal tablo kullanıcılarının, işletmenin gerçekleştirdiği faaliyetler ile faaliyette bulunduğu ekonomik ortamın niteliğini ve finansal etkilerini değerlendirmelerini mümkün kılan bilgileri açıklar.

IFRS 8 genel olarak bir açıklama standardıdır. İşletme tarafından bölümsel bazda açıklanacak bilgilerin formatını ve niteliğini belirlemektedir. IFRS 8, gelirlerin, giderlerin, varlıkların, yükümlülüklerin veya özkaynakların kayıtlanması, ölçülmesi veya finansal tablolarda sunumu ile ilgili hususlar içermemektedir (Arsoy, 2008:178).

UMSK göreve geldiği tarih itibarıyla yukarıdaki değişikliklere gitmiştir. İçerik bakımından birbiriyle benzerlik gösteren standartlar birleştirilirken, yetersiz görülen standartların yerini yenileri almış ve ayrıca bazı standartların UFRS ile birleştirilmesi ve UMS hazırlanmamış olan konularda da yeni UFRS’lerin hazırlanması UMSK tarafından teklife sunulmuş ve uygulanmıştır.

UFRS 9- Finansal Araçlar (Financial Instruments): Bu standart 31/12/2012 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için uygulanmak üzere ilk olarak 27/10/2010 tarih ve 27564 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Amacı, finansal tablo kullanıcılarına işletmenin finansal varlıklarının tutarını, zamanını ve gelecekteki nakit akışlarının belirsizliğini değerlendirmelerinde, finansal varlıklara ilişkin ihtiyaca uygun ve faydalı bilgiyi sunacak finansal raporlama ilkelerini belirlemektir.

Bu TFRS, “TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme” Standardı kapsamındaki tüm varlıklara uygulanır.

3.8. KOBİ'ler İçin UFRS (IFRS for SMEs)

Şu an dünyamızda uluslararası piyasalarda büyük işletmelerden daha fazla KOBİ'ler faaliyet göstermektedir. KOBİ'lerin oransal olarak ekonomiler üzerinde %95'lerin üzerinde bir ağırlıkları vardır. Ülkeler arasında artık sınırlar kalkmaktadır. Özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde KOBİ'ler kendi ülkeleri dışındaki işletmelerle ticari ilişkiler kurmaktadır. Bu ilişkilerden dolayı, ticaret yapan taraflar, kredi veren kuruluşlar, tedarikçiler ve müşterilerle kurulan ilişkilerde uluslararası finansal ortak bir dile ihtiyaç vardır. Ayrıca, Avrupa Birliği Süreci, BASEL II kriterlerinin uygulanması kararı, ilgili tarafların ortak, şeffaf finansal tabloların, kısacası KOBİ'ler içinde ortak bir dil olan Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının kullanılmasını şart koşmaktadır.

Kaliteli ve şeffaf bilgi sağlamak amacıyla uygulamaya konulan UFRS'ler büyük çoğunlukla sermaye piyasalarında işlem gören firmalar tarafından kullanılmaktadır. Bu firmalar genellikle muhasebe sistemlerini kurmuş, donanımlı muhasebe mensupları ve bağımsız denetim firmalarının denetiminde yaşamlarını sürdürmektedir. Dolayısıyla UFRS'lerin uygulanması noktasında çok fazla sıkıntı yaşamamaktadırlar. Diğer taraftan KOBİ'lerde ise durum biraz daha farklıdır. KOBİ'lerde muhasebe altyapısında sorunlar olan, konusunda uzman idarecilerden çok patron idaresinde sevk ve idare edilen bağımsız denetime tabi olmamaktadır (Karacan,2009:40).

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu–UMSK (International Accounting Standard Board-IASB) Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelere ilişkin finansal raporlama standardı oluşturulması çalışmalarını tamamlayarak Şubat 2007'de “KOBİ'ler İçin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları – KOBİ UFRS” taslağını hazırlamıştır (Parlakkaya, 2010:1). 09.07.2009 tarihinde IASB bütün işletmelerin %95'ini oluşturduğu tahmin edilen KOBİ'lerin kullanımı için hazırlanan bir standart seti yayımlamıştır. Söz konusu set, dünya genelindeki KOBİ'lerle yapılan geniş ölçekli bilgi ve fikir alışverişi içeren beş yıllık yoğun bir çabanın sonucunda ortaya çıkmıştır

IASB'nin Temmuz 2009'da yayınladığı “KOBİ'ler İçin UFRS” standardı dünya ekonomisine büyük katkısı olan küçük ve orta ölçekli işletmelerin finansal raporlama sorunlarını gidermek üzere hazırlanmıştır. Standart ilke bazlı ve kural bazlı standartların karışımı bir yapıya sahiptir. KOBİ'ler için UFRS standardı incelendiğinde, önemli

sadeleştirmelerin yapıldığı, alternatif tercih gerektiren birçok durumun azaltıldığı ve IASB'nin devam eden, tam set UFRS'lerdeki geliştirme projelerinden etkilendiği görülmektedir (Demir, 2009:1)

KOBİ Muhasebe Standartları, görece olarak küçük düzeydeki işletmelerin kapasiteleri ve ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmış, 230 sayfaya yakın, müstakil bir standarttır. Tam set UFRS'lerdeki varlık, borç, gelir ve harcamaların ölçümleri ile muhasebeleştirilmelerine ilişkin ilkeler basitleştirilmiş, KOBİ'leri ilgilendirilmeyecek olan bölümler çıkarılmış ve zorunlu tutulan açıklamalar azaltılmıştır. KOBİ'lerin raporlama yükünün daha da azaltılması amacıyla, söz konusu KOBİ Muhasebe Standardının her yıl (veya daha yakın aralıklar) yerine, üç yılda bir gözden geçirilmesi öngörülmüştür (IASB,2009).

3.8.1. KOBİ'ler İçin UFRS'nin Faydaları

KOBİ'ler için Muhasebe Standartları, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin, KOBİ'leri için daha sade standartlardan oluşturulmasına yönelik yoğun çağrılarına karşılık olarak hazırlanmıştır. İlgili standart set ile;

- Kullanıcılar açısından tabloların karşılaştırılabilirliğini arttırmak,
- Genel olarak KOBİ'lerin hesaplarının güvenilirliğini güçlendirmek,
- Standartları ulusal ölçekte uygulamanın maliyetini önemli ölçüde azaltmak, hedeflenmektedir.

KOBİ'ler için Muhasebe Standartları, büyümekte olan işletmelerin, gelecekte, UFRS'lerin uygulanmasının zorunlu tutulduğu halka açık sermaye şirketler piyasalarına girebilmek içinde önemli bir hazırlık zemini sağlayacaktır.

Ayrıca, KOBİ'ler için Muhasebe Standartları (Grand Thorton, 2009):

- Küresel düzeyde finans kaynaklarına ulaşmak mümkün olabilecektir,
- Uluslararası ticareti kolaylaştıracaktır,
- KOBİ finansal tablo kullanıcıların gerekliliklerine odaklı finansal tablolar hazırlanabilecektir,
- Denetim kolaylığı ve verimlilik sağlanacaktır,

- KOBİ'ler için UFRS'lerin her yıl yerine üç yılda bir gözden geçirilmesi öngörüldüğünden uygulamada istikrar sağlanacaktır,
- Kapsamlı UMS/UFRS'nin uygulandığı işletmelerde, KOBİ UFRS için ağırlığını hafifletirecektir,
- Gelecekte halka açılmayı hedefleyen şirketler için kapsamlı UMS/UFRS'ye geçişin ilk adımını oluşturabilecektir.

3.8.2. KOBİ'ler İçin UFRS'nin Genel Özellikleri

KOBİ'ler için Muhasebe Standartları, tam set UFRS'den (büyük kitap-big book) bağımsız olup, tek başına yeten ve hüküm ifade eden bir yapıya sahiptir. Başka bir deyişle, tam set UFRS'leri kabul etmemiş ülkeler tarafından dahi kabul edilip uygulanabilir. Ayrıca, hangi işletmelerin bu standartları kullanabileceği ilgili ülkelerin inisiyatifine bırakılmıştır (IASB,2009).

KOBİ'ler için UFRS'nin temel özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Deloitte, 2009):

- Varlıklar, borçlar, gelirler ve giderlerin tanımlanması ve ölçüm ilkelerinin birçoğu basitleştirilmiştir.
- Kapsamlı UMS/UFRS'de yer alan bazı konular KOBİ'ler için UFRS'lerle ilişkili olmadığından kapsam dışı bırakılmıştır.
- Yapılması gerekli finansal tablo açıklamaları ciddi anlamda azaltılmıştır. Kapsamlı UFRS'de 3000 civarında tablo açıklamaları yer alırken, KOBİ'ler için UFRS'lerde 300 civarında tablo açıklaması olabilecektir.
- Kapsamlı UMS/UFRS'nin alternatif uygulama seçeneği sunduğu bir takım konularda daha basit seçenek imkânları sağlanmıştır.
- Kapsamlı UMS/UFRS'de standart olarak numaralandırma yapılırken, KOBİ UFRS'de düzenleme konu bazında yapılmıştır.

IASB tarafından yayınlanan “KOBİ'ler İçin Finansal Raporlama Standardı” 35 bölümden oluşmaktadır (IASB, 2009). Kapsamlı UMS/UFRS'de standart kodu ile numaralandırılan standartlar KOBİ'ler için UFRS'lerde bölüm kodları ile yer

almaktadır. Her bölüm bir veya duruma göre birkaç standardı kapsayacak şekilde oluşturulmuştur.

KOBİ'ler için UFRS bir kısaltmadan çok sadeleştirme özelliğindedir. Sadece gereksinime göre örgütlenmiş KOBİ'lerin her yönüyle kurumlarını oluşturmuş büyük işletmelere göre elbette ki farkı olacaktır. Zaten burada adı geçen sadeleştirme bu iki büyüklüğün izdüşümü olarak UFRS'lerin yansımasıdır (Karacan, 2009:42).

KOBİ'ler için UFRS, kapsamlı UFRS'lerin % 10'u kadardır. Kapsamlı UFRS 2800 sayfa iken, KOBİ'ler için UFRS 230 sayfadan daha azdır (Parlakkaya, 2010:10).

Tablo 22. KOBİ'ler İçin Finansal Raporlama Standartları

Bölüm	KOBİ'ler için UFRS'lerin Bölümleri (IFRS for SME's Chapters)
1	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler Kapsam (Small and Medium Sized Entities Scope)
2	Kavramlar ve Genel İlkeler (Concepts and Pervasive Principles)
3	Finansal Tabloların Sunuluşuna İlişkin Genel Esaslar (Financial Statement Presentation)
4	Finansal Durum Tablosu Bilânço (Balance Sheet or Statement of Financial Position)
5	Kapsamlı Gelir Tablosu (Income Statement)
6	Öz Kaynak Değişim Tablosu, Gelir ve Dağıtılmamış Karlar Tablosu (Statement of Changes in Equity and Statement of Income and Retained Earnings)
7	Nakit Akış Tablosu (Cash Flows Statement)
8	Finansal Tablo Dipnotları (Notes to the Financial Statements)
9	Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar (Consolidated and Separate Financial Statements)
10	Muhasebe Politikaları, Tahminler ve Hatalar (Accounting Policies, Estimates and Errors)
11 and 12	Temel Finansal Araçlar ve Diğer Finansal Araçlar (Basic Financial Instruments and Other Financial Instruments Issue)
13	Stoklar (Inventories)
14	İştiraklerdeki Yatırımlar (Investments in Associates)
15	Müşterek Yönetime Tabi Yatırımlar (Investments in Joint Ventures)
16	Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller (Investment Property)
17	Maddi Duran Varlıklar Gayrimenkul, Makine ve Ekipman(Property, Plant and Equipment)
18	Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Intangible Assets other than Goodwill)
19	İşletme Birleşmeleri ve Şerefiye (Business Combinations and Goodwill)

Tablo 22'nin Devamı	
20	Kiralama İşlemleri (Leases)
21	Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar (Provisions and Contingencies)
22	Öz Kaynaklar (Equity)
23	Hasılat (Revenue)
24	Devlet Teşvikleri ve Yardımlar (Government Grants)
25	Borçlanma Maliyetleri (Borrowing Costs)
26	Hisse Bazlı İşlemler (Share-based Payment)
27	Finansal Olmayan Varlıklarda Değer Düşüklüğü (Impairment of Non-financial Assets)
28	Çalışanlara Sağlanan Faydalar (Employee Benefits)
29	Gelir Vergiler (Income Taxes)
30	Yabancı Para İşlemlerinin Çevrilmesi (Foreign Currency Translation)
31	Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Finansal Raporlama (Financial Reporting in Hyperinflationary Economies)
32	Bilanço Tarihinden Sonraki Olaylar (Events after the End of the Reporting Period)
33	İlişkili Taraf Açıklamaları (Related Party Disclosures)
34	Özellikli Sektörler (Specialised Industries)
35	KOBİ'ler için UFRS'ye Geçiş İlk Uygulama (Transition to the IFRS for SMEs)

Kaynak: www.ias.org Erişim Tarihi: 10.06.2010

KOBİ'ler için UFRS Standartları Taslağı Tablo 22'de belirtildiği gibi 35 bölümden oluşmaktadır. KOBİ'ler için hazırlanan Standartlar "section - bölüm" olarak ifade edilmektedir. Bu bölümler aşağıdaki gibidir.

BÖLÜM 1. Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler - Kapsam (Small and Medium Sized Entities-Scope): Bu bölümde taslak standartları uygulaması öngörülen KOBİ'lerin niteliksel tanımı yapılmıştır. Dış kullanıcılar için genel amaçlı finansal tablolar hazırlayan ve kamuya açıklama sorumluluğu olmayan bir işletme KOBİ'ler için UFRS'yi kullanabilir. Kamusal pazarda herhangi bir senet ihraç etmek amacıyla finansal tablolarını sermaye piyasaları kuruluna ya da diğer düzenleyici kuruluşlara sunuyorsa ya da üçüncü şahıslardan geniş bir muhatap kitle için varlıkları yediemin kapsamında saklıyorsa, bu işletme "kamuya açıklama yapma (hesap verme) sorumluluğu taşıyan bir işletmedir. Bankalar, sigorta şirketleri, aracı kuruluşlar, emeklilik fonları yediemin sıfatıyla geniş bir muhatap kitle adına varlıkları muhafaza eden işletmelerdir. Eğer, bir UFRS işletmesinin bağlı ortaklığı, kapsamlı UFRS'nin kayıt ve ölçüm ilkelerini kullanıyorsa, açıklamalarında da kapsamlı UFRS'yi

kullanacaktır. Standarttaki küçük ve orta ölçekli işletme ifadesi, herhangi bir büyüklük kriteri ile ilgili değildir (Parlakkaya, 2010:10).

KOBİ'leri tanımlamak için nicel bir kriter belirtilmemiş veya herhangi bir "boyut testi" önerilmemiştir. Her ülke kendisi bunu belirleyebilecektir. Ayrıca ülke ekonomisi için büyük önem taşıyan KOBİ'lerin, KOBİ'ler için IFRS yerine tam set IFRS'lerin uygulanması ülke otoriteleri tarafından istenebilir (Ayanoğlu, 2008:120).

BÖLÜM 2. Kavramlar ve Genel İlkeler (Concepts and Pervasive Principles):

Kaynağını UMS 1'den almaktadır. Bu bölümde; KOBİ'lerin hazırlayarak sunacakları finansal tabloların mahiyeti ile muhasebeleştirilme de esas alınacak en genel kavramların tanımları yapılmaktadır. KOBİ finansal tablolarının aynen UFRS'de olduğu gibi işletme dışına raporlama amacıyla hazırlandığı ve bu itibarla genel amaçlı olduğu ifade edilmiştir (Karacan, 2009:64)

KOBİ'ler için finansal tablolarının amacı ve niteliksel özellikleri, varlık, yükümlülük, özkaynak, gelir ve gider tanımları, finansal durum, performans, toplam kapsamlı gelir, gelir ve giderler, temel muhasebeleştirme (kayıt) kavramı, değerlendirme ölçüleri, kar-zarar ve toplam kapsamlı gelir kavramları, varlık-yükümlülük ile gelir-giderlerin netleştirilmesi ile ilgili açıklamalar yer almaktadır.

BÖLÜM 3. Finansal Tabloların Sunumu (Financial Statement Presentation):

Kaynağını UMS 1'den almaktadır. Finansal tablolar, bir işletmenin finansal durumunu, finansal performansını ve nakit akımlarını gerçeğe uygun şekilde yansıtmalıdır. Gerçeğe uygun sunum, işlemlerin, diğer olayların ve koşulların etkilerini varlık, borç, gelir ve gider tanımlarına ve muhasebeleştirme kriterlerine uygun olarak sunumunu gerektirir.

Finansal tablolar seti, KOBİ'ler için UFRS'de kapsamlı UMS/UFRS'de olduğu gibi, finansal durum tablosu (bilanço), ya tek kapsamlı gelir tablosu ya da gelir tablosu ve kapsamlı gelir tablosu olmak üzere iki tablo, nakit akış tablosu, özkaynak değişim tablosu ve dipnotlardan oluşur. Kapsamlı UFRS dönem başı ve dönem sonu arasında öz kaynak kalemlerinin güncellenmesini sunan, öz kaynak değişim tablosunun düzenlenmesini ister. KOBİ'ler için UFRS'lerde aynı durum geçerlidir. Bununla birlikte eğer sadece, dönem süresince kar veya zararlar, temettü ödemeleri, muhasebe politikasındaki değişimler ve önceki dönem hatalarının düzeltilmesinin sonucu olarak

öz kaynaklarda değişme oluyorsa, kapsamlı gelir tablosu ve öz kaynaklarda değişim tablosu yerine birleşik gelir ve dağıtılmamış kazançlar tablosu sunulabilir.

BÖLÜM 4. Finansal Durum Tablosu - Bilanço (Balance Sheet or Statement of Financial Position): Kaynağını UMS 1’den almaktadır. Bu bölümde asgari bilanço kalemleri belirlenmiştir. TMS’ye benzer şekilde varlık ve yükümlülüklerle ilişkin uzun/kısa vadeli ayırımına yer verilmiş, bilanço kalemlerine ilişkin dipnotların içeriği belirlenmiştir. Bilanço, bir işletmenin belli bir tarihteki varlıklarını, yabancı kaynaklarını ve özkaynaklarını gösteren tablodur.

Bu standarda göre bilançoda sunulacak bilgiler, bilançonun yapısına uygun olarak aşağıdaki tabloda olduğu gibi gösterilebilir (Karacan, 2009:68):

Tablo 23. Bilançoda Sunulacak Bilgiler

Bilançonun Aktifinde Sunulacak Bilgiler	Bilançonun Pasifinde Sunulacak Bilgiler
A) Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar	A) Ticari ve Diğer Borçlar
B) Ticari ve Diğer Alacaklar	B) A ve C Dışındaki Diğer Finansal Borçlar
C) A,B ve H Dışındaki Diğer Finansal Varlıklar	C) Dönem Vergisi İle İlgili Yükümlülükler
D) Stoklar	D) Elden Çıkartılacak Varlıklarla İlgili Borçlar
E) Maddi Duran Varlıklar	E) Karşılıklar
F) Maddi Olmayan Varlıklar	F) Ertelenmiş Vergi Yükümlülükleri
G) Canlı Varlıklar	G) Özkaynakların İçerisinde Sunulan Azınlık Payları
H) Özkaynak Yöntemine Göre Muhasebeleştirilen Yatırımlar	H) Ana Ortaklık Pay Sahiplerine İsbet Elden Çıkarılmış Sermaye ve Yedekler
I) Ertelenmiş Vergi Varlıkları	
J) Satış Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıklar ile Elden Çıkartılacak Diğer Varlıklar	

Kaynak: KARACAN, Sami. “KOBİ’lerde UFRS’ye Uygun Finansal Raporlama”, Umuttepe Yayınları, Yayın No: 21, Kocaeli. 2009:68

Cari/cari olmayan yaklaşımı gerekli değildir. Eğer, likidite yaklaşımı ihtiyaca daha uygun bilgi üretecekse, cari/cari olmayan ayırımı yapılabilir. Finansal durum tablosu veya notlarda sunulması istenen bazı kalemler sıralanmıştır. Finansal durum tablosu

kalemlerinin yerleşim düzeni (sıralanması), şekil ve başlıklarla ilgili kesin bir hüküm yoktur.

BÖLÜM 5. Gelir Tablosu (Income Statement): Bu bölümde gelir tablosunun asgari kalemleri ile dipnotlarda açıklanacak hususlar belirtilmiştir. Kaynağını UMS 1'den almaktadır. Gelir tablosunda; sürdürülen faaliyet sonuçlarıyla, durdurulan faaliyet sonuçları ayrı gruplar olarak raporlanmalıdır. Dönem net kar zarar tutarı ile kapsamlı gelir tablosunun sonucu olan toplam kar zarar, ana ortaklık payı ve kontrol gücü olmayan paylara paylaştırılarak raporlanmalıdır. Bu bölüm hükümlerine göre; olağandışı gelir ve karlar olağan dışı gider ve zararlar gelir tablosunda ayrı grup olarak raporlanmaz. Ancak arızı nitelik taşıyan kalemler ayrı kalem olarak diğer gelir ve karlar veya gider ve zararlar içinde raporlanır. Kapsamlı gelir tablosunun düzenleme esasları tam setteki UMS 1- Finansal tabloların sunuluşu standardı ile benzer niteliktedir. Tek tablo yaklaşımı ya da iki tablo yaklaşımı benimsenmiştir. Ya tek olarak kapsamlı gelir tablosu ya da gelir tablosu ve kapsamlı gelir tablosu olmak üzere iki tablo düzenlenecektir. Bilindiği gibi, gelir tablosu, bir işletmenin bir döneme ilişkin gelir ve giderlerini sunar. Bir işletmenin gelir tablosunda aşağıdaki bilgiler sunulur:

- a) Hâsılat,
- b) Finansman maliyeti,
- c) Özkaynak yöntemine göre muhasebeleştirilen iştirak ve ortak girişimlerdeki yatırımların kar ve zarar payları,
- d) Vergi gelirleri,
- e) Durdurulan faaliyetler,
- f) Dönem Kar ve Zararı
- g) Dönem kar ve zararının dağıtımı olarak azınlık paylarına isabet eden kar ve zarar, ana ortaklık payına isabet eden kar ve zarar tutarı.

BÖLÜM 6. Özkaynak Değişim Tablosu ve Kapsamlı Gelir ve Dağıılmamış Karlar Tablosu (Statement of Changes in Equity and Statement of Income and Retained Earnings): Bu bölümde özkaynak değişim tablosunun asgari kalemleri ile dipnotlarında açıklanacak hususlara yer verilmektedir. Özkaynak değişim tablosu, bir işletmenin

kar/zararını, dönem içinde doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilen gelir ve gider kalemleri, muhasebe politikalarındaki değişiklikleri ve dönem içinde muhasebeleştirilmiş hataların düzeltilmesinin etkileri, dönem içinde ortakların yatırım tutarlarını ve pay sahiplerine verilen temettü ve diğer dağıtım tutarlarını sunar. Kaynağını UMS 1’den almaktadır. Bu standartta, eğer sadece dönem süresince kar veya zararlar, temettü ödemeleri, muhasebe politikasındaki değişimler ve önceki dönem hatalarının düzeltilmesinin sonucu olarak öz kaynaklarda değişim oluyorsa, kapsamlı gelir tablosu ve öz kaynaklarda değişim tablosu yerine birleşik gelir ve dağıtılmamış kazançlar tablosu sunulabilir. Tam set IAS/IFRS’lerde bu olanak bulunmayıp, şirketlerin öz kaynak değişim tablosu düzenleme mecburiyetleri bulunmaktadır.

BÖLÜM 7. Nakit Akış Tablosu (Cash Flows Statement): Kaynağını UMS 7’den almaktadır. Bir işletmenin bir döneme ilişkin nakit ve nakit benzerlerindeki değişimler hakkında bilgi sunar. Nakit akış tablosu, işletme faaliyetleri, yatırım faaliyetleri ve finansman faaliyetlerindeki değişiklikleri ayrı ayrı göstererek, raporlama dönemi içerisinde bir işletmenin nakit ve nakit benzerlerindeki değişiklikler konusunda bilgi sağlar. Nakit akış tablosunun düzenlenme esasları ve içereceği bilgiler, tam setteki’’ IAS 7 Nakit Akış Tablosu’’ standart hükümleri ile benzer niteliktedir.

BÖLÜM 8. Finansal Tablo Dipnotları (Notes to the Financial Statements): Kaynağını UMS 1’den almaktadır. Yönetimce yapılan tahminler ve bu tahminlere ilişkin belirsizliklerin kilit kaynaklarını kapsayan önemli muhasebe politikalarının özeti, finansal tablolardaki kalemler için destekleyici (kanıtlayıcı) bilgiler ve diğer açıklamalar yer alır. Bu bölüm finansal tablo dipnotlarında sunulacak bilgilere ilişkin ilkeleri ve bunların nasıl sunulacağını belirtir. Dipnotlar (Akdoğan, 2010:12):

- a) Finansal tabloların hazırlanmasında kullanılan esasları ve kullanılan belirli muhasebe politikaları ile ilgili bilgileri sunar;
- b) IFRS tarafından gerekli görülen fakat finansal tabloların herhangi bir yerinde sunulmamış olan bilgileri açıklar,
- c) Finansal tablolarda yer almayan fakat bunların herhangi birinin anlaşılması için gerekli olan ek bilgiyi sağlar.

Dipnotların sunumunda aşağıda belirtilen bilgiler sıra ile sunulur:

- a) Finansal tabloların, KOBİ'ler için IFRS'ye uygun olarak hazırlandığına dair bildirim,
- b) Uygulanan önemli muhasebe politikalarının bir özeti,
- c) Her tablonun ve sunulan her kalemin sıralanış biçimiyle aynı sıralama düzeninde, finansal tabloların içeriğinde sunulan kalemler için destekleyici bilgi,
- d) Diğer tüm açıklamalar,

KOBİ Finansal Raporlama Standardında; tam sete göre dipnot sayısında önemli azalma olmuştur. Tam sette 3.000 yakın açıklama bilgisi istenirken, KOBİ standardında 300 kalem için bilgi istenmektedir.

BÖLÜM 9. Konsolide Finansal Tablolar (Consolidated and Separate Financial Statements): Kaynağını UMS 27'den almaktadır. Konsolide finansal tablolar ve bireysel finansal tabloların düzenlenmesine ilişkin hükümler yer almaktadır. Bu bölümde, konsolide tabloların düzenlenme esasları açıklanmaktadır. IAS 27 paralelinde düzenlenmiştir, ayrıca şu anda konsolide tablo standart taslağında yapılması planlanan değişiklikleri de kapsamaktadır.

Ayrıca, bireysel finansal tablolar ve birleşik finansal tablolar hakkında da açıklamaları içerir. Konsolide finansal tablolar, ana ortaklığın tüm bağlı ortaklıklarını içerir. Aşağıdaki durumlarda ana ortaklığın konsolide finansal tablolar sunmasına gerek yoktur:

- a) Ana ortaklığın kendisi de bir bağlı ortaklık ise, ve nihai ana ortaklık (veya herhangi bir ara ana ortaklık), tam IFRS setine veya bu IFRS'ye uygun genel amaçlı konsolide finansal tablolar hazırlıyorsa,
- b) Bir yıl içerisinde satılmak veya elden çıkartılmak amacıyla edinilmiş olan bir bağlı ortaklıktan başka hiçbir bağlı ortaklığı yoksa gerek yoktur.

KOBİ standardında konsolide kapsamına alınan işletmelerle ilgili olarak aşağıdaki açıklamalar yapılmıştır:

- Üzerinde Kontrol gücü olan bütün işletmeler konsolide kapsamına alınır,
- Farklı konularda faaliyette bulunsa dahi üzerinde kontrol gücü olan bütün işletmeler konsolide kapsamındadır. Sektör ayırımı önemli değildir,
- Faaliyet gösterdiği bölge dışına nakit veya diğer varlıkların transferine kısıtlama

getiren bir mevzuata tabi olması nedeniyle bağı ortaklık konsolidasyon kapsamı dışında bırakılmaz,

- Özel amaçlı işletmeler de konsolide finansal tablo kapsamındadır.

BÖLÜM 10. Muhasebe Politikaları, Tahminler ve Hatalar (Accounting Policies, Estimates and Errors): Kaynağını UMS 8’den almaktadır Muhasebe politikalarındaki değişimler, muhasebe tahminlerindeki değişimler ve geçmiş dönem hatalarının düzeltilmesi konuları ele alınmaktadır. Bu bölüm; IAS 8 - Muhasebe Politikaları, Tahminler Ve Hatalar standardı paralelinde hazırlanmıştır. Bu bölümde, finansal tabloların hazırlanmasında kullanılan muhasebe politikalarının seçimi ve uygulanması için uyulacak esaslar açıklanmıştır. Ayrıca, muhasebe tahminlerindeki değişiklikleri ve önceki dönem finansal tablolarında yapılmış hataların düzeltilmesinde uyulacak esaslar da belirlenmiştir. Muhasebe politikaları; finansal tabloların hazırlanmasında ve sunulmasında işletmeler tarafından kullanılan belirli ilkeler, esaslar, gelenekler, kurallar ve uygulamalardır. Muhasebe politikalarında değişikliklerin uygulanması KOBİ finansal raporlama standardı hükümlerindeki bir değişimden kaynaklanan muhasebe politikası, geçiş hükümlerine göre düzeltilir. IAS 39 uygulamasına geçilmesinde IAS 39 un geçiş hükümleri, diğer politika değişiklikleri geçmişe dönük olarak uygulanır.

- Geçmişe dönük uygulamada verilerin bulunmadığı durumlarda en erken geçmiş dönem için ki bu cari dönem olabilir, yeni muhasebe politikası varlıkların ve borçların defter değerlerine uygulanır ve ilgili dönem için etkilenen her bir öz kaynak bileşeninin açılış bakiyesinde, karşılık gelen bir düzeltme yapılır.

- Muhasebe tahminindeki değişiklik ise; bir varlık veya borcun defter değerinde veya dönemsel kullanım tutarında yapılan bunların cari durumunun saptanmasından ve gelecekte beklenen fayda ve yükümlülüklerinin değerlendirilmesinden kaynaklanan, düzeltmelerdir. Düzeltme;

a) Değişiklik sadece o dönemi etkiliyorsa, değişikliğin yapıldığı dönemde,

b) Değişiklik geleceği de etkiliyorsa, hem değişikliğin yapıldığı dönem hem de gelecek dönemlerde düzeltme yapılır.

- Bu bölümde düzenlenen geçmiş dönem hatalarının düzeltilmesi ile ilişkili hükümler aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Geçmiş dönem hataları; finansal tabloların yayın için onaylanması sırasında mevcut olan, finansal tabloların hazırlanması ve sunulması esnasında elde edilebilir olması ve dikkate alınmış olması mantık dahilinde beklenen ancak işletmenin bir veya daha önceki döneme ait finansal tablolarının düzenlenmesinde, güvenilir bilgi kullanmaması veya yanlış kullanması sonucu ortaya çıkan ihmaller veya yanlış bilgilendirmelerdir.
- Bu tip hatalar; matematiksel hataların, muhasebe politikalarının uygulanmasındaki yanlışlıkların, bilgilerin gözden kaçırılması veya yanlış yorumlanmasını ve hilelerin etkilerini içerir.
- Düzeltme en eski dönemden başlanarak yapılır. Ancak KOBİ'lerde eski dönem bilgileri kolayca temin edilemiyorsa, mümkün olan en eski dönemin (bu cari dönem de olabilir) varlık, borç ve öz kaynaklarının açılış bakiyeleri yeniden düzenlenerek düzeltme yapılır.

BÖLÜM 11 ve BÖLÜM 12. Temel Finansal Araçlar ve Diğer Finansal Araçlar (Basic Financial Instruments and Other Financial Instruments Issue): KOBİ'ler için UFRS'ler işletmelere 11 ve 12. Bölümler yerine UMS 39 uygulamasını seçmek konusunda seçim hakkı tanımıştır. Kaynağını UMS 32 ve UMS 39 ve UFRS 7'den almaktadır Temel finansal araçlar bölümünde; temel finansal araçlar; nakit, vadesiz ve vadeli mevduat, kredi borçları ve alacakları, bir kredi almak için verilen taahhütlerden ve imtiyazlı hisse senedine çevrilemeyen yatırımlar ile satış opsiyonu olmayan imtiyazlı ve adi hisse senetleri ile özel sektör tahvili, bono ve benzeri borçlanma araçları yatırımlarından oluşmaktadır. Temel finansal araçlar ve finansal yükümlülükler, yapılan işlem bir finansman işlemi olmadığı sürece başlangıç olarak işlem fiyatından (kar ve zarar yoluyla GUD'de ölçülen finansal varlık ve yükümlülüklerin başlangıç ölçümü hariç işlem maliyetlerini kapsayan) değerlendirilir. Bir finansman işlemi örneğin, eğer ödeme normal ticari vadenin ötesine ertelenirse veya piyasa faiz oranından farklı bir orandan finanse edilirse mal veya hizmet satışlarıyla ilişkilendirilerek tanımlanabilir. Eğer yapılan işlem bir finansman işlemiyse, finansal varlık veya yükümlülük benzer bir borçlanma aracının piyasa faiz oranında iskonto edilen gelecek ödemelerin şimdiki değeri üzerinden ölçülür. Sonraki dönemlerdeki ölçümlerde, borç senetleri etkin faiz yöntemiyle hesaplanan amorti edilmiş maliyetinden ölçülür. Cari varlık veya cari yükümlülük olarak sınıflandırılan borç senetleri, eğer işlem bir finansman işlemi

değilse, bir düzenleme yapılmadıkça, alınması veya ödenmesi beklenen nakit veya diğer karşılığın iskonto edilmemiş tutarında ölçülür. Halka açık şirketlerin dönüştürülemeyen imtiyazlı hisseler ve satış opsiyonu olmayan adi veya imtiyazlı hisselerdeki yatırımlardaki değer değişiklikleri kar/zarara yansıtılan gerçeğe uygun değer üzerinden; bu şekildeki diğer tüm yatırımlar hisselerin gerçeğe uygun değeri güvenilir bir şekilde ölçülebiliyorsa, gerçeğe uygun değerinden; yoksa maliyetinden toplam değer düşüklüğü çıkarılarak ölçülür. Maliyetinden ve amorti edilmiş maliyetinden gösterilen finansal araçlara ilişkin değer düşüklüğü oluştuğuna yönelik tarafsız bir göstergenin bulunması durumunda ilgili değer düşüklüğü zararı tutarı gelir tablosuna yansıtılır.

Temel finansal araçlar içinde yer almayan finansal araçlar, gerçeğe uygun değerden ölçülür ve gerçeğe uygun değer farkı kar zarara yansıtılır. Bunlar; dönüştürülemeyen imtiyazlı hisseler ve satış opsiyonu olmayan adi veya imtiyazlı hisseler ile opsiyon, futures, swap ve diğer türevlerden oluşur. 12. bölüm riskten korunma muhasebesi ile ilgili düzenlemeleri de kapsamaktadır.

BÖLÜM 13. Stoklar (Inventories): Bu bölüm IAS 2- Stoklar standart hükümleri paralelinde hazırlanmıştır. Stoklara ilişkin muhasebeleştirme ilkelerini kapsar. IAS 2' den temel esaslar açısından herhangi bir fark bulunmamaktadır. Bu bölümde stokların muhasebeleştirilmesi ve ölçülmesine ilişkin ilkeler belirlenmiştir. Muhasebede stokların muhasebeleştirilmesi ile ilgili temel konu, stokların bir varlık olarak muhasebeleştirilmesinde, kullanılmasında ve elden çıkarılmasında gerçekleşen gelirler ile karşılaştırılacak olan ilgili maliyetin belirlenmesidir. Bu bölümde, stok maliyetlerinin, net gerçekleşebilir değere indirgemeyi de içererek, nasıl saptanacağı ve gidere dönüşeceği açıklanmıştır. Ayrıca stok maliyetlerinin oluşumu, içeriği ile uygulanacak değerlendirme yöntemleri hakkında da bilgi verilmiştir

Bu bölümde stoklarla ilgili olarak yer alan hükümleri aşağıdaki gibi özetleyebiliriz:

a) Stoklar; satılmak üzere elde tutulan ticari mal, mamul gibi stok kalemleriyle, üretimde bulunan henüz üretimini tamamlamamış yarı mamuller veya tamamlanmamış hizmet maliyetleri ile işletmenin henüz ilgili geliri elde etmediği hizmetin maliyetini ve üretim sürecinde ya da hizmet sunumunda kullanılacak ilk madde ve malzemeler şeklinde bulunan varlıkları içerir.

b) Stoklar, maliyet ile net gerçekleşebilir değerden düşük olanı üzerinden ölçülür. Net gerçekleşebilir değer; tahmini satış fiyatından, tahmini tamamlanma maliyeti ve satışı gerçekleştirmek için gerekli tahmini satış maliyetleri toplamının, düşürülmesiyle elde edilen tutardır.

c) Stokların maliyeti, tüm satın alma maliyetlerini, dönüştürme maliyetlerini ve stokların mevcut konum ve durumuna getirilmesi için yapılan diğer maliyetleri içerir

d) Stokların vadeli ödeme koşuluyla alındığı durumlarda, peşin alım fiyatı ile ödenen fiyat arasındaki fark, finansman döneminde faiz gideri olarak muhasebeleştirilir ve stokların maliyetine dahil edilmez.

e) Üretilen ürünlerin maliyeti direkt ilk madde malzeme giderleri ile dönüştürme maliyetlerinden oluşur. Dönüştürme maliyetleri; direkt işçilik giderleriyle genel üretim giderlerinden oluşur. sabit genel üretim giderleri dönüştürme maliyetlerine, üretim faaliyetlerinin normal kapasitesi temel alınarak dağıtır. Her bir üretim birimine dağıtılan sabit genel üretim gider tutarı, düşük kapasite ya da atıl kapasite nedeniyle arttırılmaz. Dağıtılmayan genel üretim giderleri, gerçekleştiği dönemde gider olarak muhasebeleştirilir.

f) Her bir ürünün hammadde veya dönüştürme maliyetlerinin ayrı olarak belirlenemediği durumlarda, işletme bu maliyetleri ürünler arasında rasyonel ve tutarlı bir esasa göre dağıtır. Ayrışım noktasında kadar aynı üretim sürecinden geçen ortak ürünlere maliyetlerin dağıtımı; ürünlerin ayrı olarak tanımlanabilir hale geldiği üretim aşamasındaki veya tamamlandıktan sonraki nispi satış değerlerine göre yapılabilir. Yapıları gereği ana ürüne göre önemsiz olan yan ürünler ise, satış fiyatından tamamlanma ve satış maliyetleri düşülmüş tutarıyla ölçülür ve bu tutar ana ürünün maliyetinden düşülür. Bunun sonucu olarak, ana ürünün defter değeri, maliyetinden önemli ölçüde farklılık göstermez.

g) Normalin üzerindeki fire ve kayıplar, bir sonraki üretim aşamasında kullanılacak stokların depolama giderleri dışındaki depolama giderleri, genel yönetim giderleri ve satış giderleri stok maliyetine dahil edilmez.

h) Maliyetlerin ölçülmesinde, standart maliyet yöntemi, perakende yöntemi veya en güncel alış fiyatı gibi stokların maliyetinin ölçülmesine yönelik teknikler, eğer sonuçlar maliyete yaklaşıyorsa kullanılabilir.

ı) Maliyet yöntemleri olarak, gerçek parti maliyet yöntemi, ilk giren ilk çıkar (FİFO)yön-temi veya ağırlıklı ortalama maliyet yöntemi kullanılabilir. Kobi standardı da tam set de olduğu gibi, son giren ilk çıkar (LİFO) yönteminin kullanılmasına izin vermemektedir.

j) Her raporlama döneminde, stoklarda değer düşüklüğü olup olmadığının, yani defter değerinin geri kazanılabilir olup olmadığının değerlendirilmesi ve eğer stok kaleminde veya grubunda değer düşüklüğü tespit edilmişse yani stok kaleminin kayıtlı değeri, stok kaleminin satış fiyatından tamamlama ve satış maliyetleri düşülmüş tutarından fazla ise, aradaki farkın değer düşüklüğü zararı olarak muhasebeleştirilmesi gerekir. Değer düşüklüğünün ortadan kalktığı durumlarda ise konusu kalmayan karşılık geliri olarak kaydedilmesi gerekir.

k) Stoklar satıldığında, bu stokların defter değeri, ilgili hasılatın muhasebeleştirildiği dönemde gider olarak(satışların maliyeti olarak) muhasebeleştirilir.

l) Açıklama notlarında, stoklarla ilgili uygulanan maliyet yöntemleri, stokların ölçümünde uygulanan muhasebe politikaları, stok sınıfları, teminat olarak verilen stoklar, satışların maliyeti, stok değer düşüklüğü karşılık giderleri ve bunun iptalinden doğan konusu kalmayan karşılıklarla ilgili bilgiler açıklanır.

BÖLÜM 14. İştiraklerdeki Yatırımlar (Investments in Associates) : Kaynağını UMS 28'den almaktadır. Bu bölüm iştiraklerin konsolide finansal tablolarındaki ve bir veya daha fazla iştirakte yatırımı bulunan ama bir ana ortaklık olmayan bir yatırımcının finansal tablolarındaki iştiraklerin muhasebeleştirilmesinde uygulanacak esasları belirler. Bir iştirak, adi ortaklık gibi tüzel kişiliği olmayan işletmeler de dahil olmak üzere, yatırımcı işletmenin üzerinde önemli etkisinin bulunduğu, iş ortaklığı veya bağlı ortaklık niteliğinde olmayan, bir işletmedir. KOBİ'ler, iştiraklerdeki tüm yatırımlarını, maliyet yöntemi, öz kaynak yöntemi veya gerçeğe uygun değer yöntemlerinden birini kullanarak muhasebeleştirir. Gerçeğe uygun değer ölçümünde, iştirakin gerçeğe uyum değer değişimleri kar zarara kaydedilir.

Yatırımcı ek maliyet veya çaba göstermeden gerçeğe uygun değer ile ölçülmesi mümkün olmayan iştiraklerdeki yatırımları için maliyet yöntemini kullanmalıdır.

BÖLÜM 15. İş Ortaklıklarındaki Yatırımları (Investments in Joint Ventures):

Kaynağını UMS 31’den almaktadır KOBİ’ler için UFRS’lerde bir işletme, iştiraklerdeki veya müşterek kontrol edilen işletmelerdeki yatırımları ile iş ortaklıklarındaki yatırımları muhasebeleştirmede maliyet modeli (maliyet bedelinden birikmiş değer düşüklüğü zararları düşüldükten sonra kalan tutar), özkaynak yöntemi ve gerçeğe uygun değer farkı kar zarara yansıtılmak üzere gerçeğe uygun değer modelinden biri ile değerlendirilir. İştiraklerdeki yatırımlar her zaman cari olmayan (duran) varlık olarak sınıflandırılır. Müşterek kontrol; bir ekonomik faaliyet üzerindeki kontrolün sözleşmeye dayalı olarak paylaşılmasıdır ve sadece ekonomik faaliyetle ilgili stratejik finansal ve faaliyetle ilgili kararların, kontrolü paylaşan tarafların (ortak girişimciler) oy birliği ile mutabakatını gerektirdiği durumlarda var olduğu kabul edilir.

İş ortaklığı iki veya daha fazla tarafın, müşterek kontrole tabi bir ekonomik faaliyeti gerçekleştirmesini sağlayan sözleşmeye bağlı düzenlemedir. İş ortaklıklarında, müşterek kontrol edilen faaliyetler, müşterek kontrol edilen varlıklar veya müşterek kontrol edilen işletmeler olabilir.

İş ortaklıklarının ölçümünde; maliyet yöntemi, öz kaynak yöntemi, gerçeğe Uygun değer yön-temi(gerçeğe uygun değer farkları kar zararda muhasebeleştirilir.) uygulanabilir. KOBİ finansal raporlama standardında, konsolidasyonda iş ortaklıklarının oransal konsolidasyon yöntemi uygulaması kalktı. Tam sette tercihli yöntem olarak uygulanan oransal konsolidasyon yönteminin yeni taslak da tam setten de kaldırıldığı görülmektedir.

BÖLÜM 16. Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller (Investment Property):

Kaynağını UMS 40’dan almaktadır Aşırı çaba ve maliyet gerektirmeden gerçeğe uygun değerle güvenilir bir şekilde ölçülebilmesi halinde yatırımın değeri, gerçeğe uygun değerden muhasebeleştirilir. Aksi durumda, maliyet eksi amortisman ve değer düşüklüğü esasına göre ölçülür. KOBİ’lerde, Yatırım amaçlı gayrimenkuller gerçeğe uygun değerleri kolayca saptanabilen ve ek maliyet ve çabayı gerektirmeden gerçeğe uygun değeri hesaplananlar bu grupta izlenir. Değer değişiklikleri kar zararda muhasebeleştirilir. Aksi durumda maliyetle değerlendirilir ve maddi duran varlık kalemi gibi işlem görür.

BÖLÜM 17. Maddi Duran Varlıklar, Gayrimenkul, Makine ve Ekipman (Property, Plant and Equipment): Kaynağını UMS 16'dan almaktadır Yeniden değerlendirme modeline izin verilmez, varlıklar maliyet modeliyle yani, maliyet eksi amortisman ve değer düşüklüğü yöntemiyle değerlendirilir. Bu bölüm IAS 16 Maddi duran Varlıklar standardı paralelinde düzenlenmiştir. Maddi duran varlıkların ve gerçeğe uygun değeri ek maliyet ve çaba sarf etmeden ölçülemediği için maliyet bedeli ile ölçülen yatırım amaçlı gayrimenkullerin muhasebeleştirilme ve ölçme esasları bu bölümde belirlenmiştir. IAS 16 dan farklı olarak maddi duran varlıklar sadece maliyet yöntemine göre ölçülmekte, KOBİ'lerde yeniden değerlendirme modeli uygulanmamaktadır. KOBİ'lerde de maddi duran varlıkların kayıtlı değeri, geri kazanabilir tutarından fazla olduğu durumlarda aradaki fark kadar değer düşüklüğü karşılığı ayrılması gerekmektedir. Maddi duran varlıkların satın alma maliyetlerinin hesaplanmasında dikkate alınan maliyet unsurları, amortisman ayırma esasları kayıttan çıkarma işlemleri IAS 16'daki hükümler gibidir.

BÖLÜM 18. Şerefiye Dışındaki Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Intangible Assets other than Goodwill): Kaynağını UMS 38'dan almaktadır Maddi olmayan duran varlıklar maliyet bedeli ile ölçülür. Yeniden değerlendirme modeli uygulanmaz. Araştırma ve geliştirme giderleri tümüyle gider yazılır. Tüm maddi olmayan duran varlıkların sınırlı ömre sahip oldukları ve amorti edilecekleri kabul edilir. Sınırlı ve sınırsız ömre sahip maddi olmayan duran varlıklar arasında ayrım yoktur. Bu maddi olmayan duran varlıklar, sadece değer düşüklüğüne ilişkin bir gösterge olması halinde değer düşüklüğü testine tabi tutulur. Bu bölüm IAS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar standardı paralelinde düzenlenmiştir. Maddi olmayan duran varlık, fiziksel niteliği olmayan tanımlanabilir parasal olmayan varlıktır. Bu tür bir varlık, aşağıdaki durumlarda tanımlanabilir:

- a) Ayrılabilir olması,
- b) Sözleşmeye bağlı haklardan ya da diğer yasal haklardan kaynaklanması.

Maddi olmayan duran varlıklar maliyet bedeli ile ölçülür. IAS 38 den farklı olarak yeniden değerlendirme yöntemi uygulanmaz. Bütün araştırma geliştirme faaliyetleri ile ilgili harcamalar gider yazılır, aktifleştirilmez. Oysa tam sette IAS 38 de geliştirme giderleri aktifleştirilirken sadece araştırma giderleri doğrudan sonuç hesaplarında gider

kaydedilmektedir. Maddi olmayan duran varlıklar yararlı ömür boyunca itfa edilir. KOBİ'lerde de maddi olmayan duran varlıkların kayıtlı değeri, geri kazanabilir tutarından fazla olduğu durumlarda aradaki fark kadar değer düşüklüğü karşılığı ayrılır.

BÖLÜM 19. İşletme Birleşmeleri ve Şerefiye (Business Combinations and Goodwill): Kaynağını UFRS 3'den almaktadır. Müşterek kontrol altındaki işletme birleşmeleri KOBİ'ler için UFRS kapsamında değildir. İşletme birleşmeleri satın alma yöntemine göre muhasebeleştirilir. Satın alma maliyetine işlem maliyetleri de dahil edilir. Şerefiye, amortismanına tabi tutulur. Şerefiyenin yararlı ömrünün belirlenemediği durumlarda yararlı ömür 10 yıl olarak alınır. Yönetimin tanımlanabilir kalemleri ölçümlemesi ve işletme birleşmesinin maliyetini yeniden değerlendirmesinden sonra negatif şerefiye ortaya çıkması halinde, negatif şerefiye derhal gelir tablosuna kaydedilir.

BÖLÜM 20. Kiralama (Leases): Kaynağını UMS 17'den almaktadır. Faaliyet ve finansal kiralama düzenlemelerini kapsar. Bu standardın amacı, finansal ve faaliyet kiralamalarında, kiracı ve kiralayan açısından muhasebe politikaları ve raporlama esaslarının açıklanmasıdır.

Bu standart, aşağıda yer alanlar hariç olmak üzere her çeşit kiralama işleminin muhasebeleştirilmesinde kullanılır.

- a) Maden, petrol, doğalgaz ve benzeri yeniden teşekkülü mümkün olmayan kaynakların araştırılması ve kullanılmasına ilişkin kiralama işlemleri,
- b) Sinema filmleri, video kasetler, oyunlar, el yazıları, patentler ve telif hakları gibi hak ve ürünlerin lisans anlaşmaları.

Bu standartta yer alan tanımlar şunlardır:

Kiralama: Kiraya verenin bir varlığın kullanım hakkını, bir ödeme veya ödeme planı karşılığında, taraflarca kararlaştırılmış bir zaman süresince kiracıya devrettiği sözleşmedir.

Finansal Kiralama: Bir varlığın mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan her türlü risk ve yararların devredildiği sözleşmedir. Sözleşme süresi sonunda, mülkiyet devredilebilir veya devredilmeyebilir.

Faaliyet Kiralaması: Finansal kiralama dışındaki kiralamadır.

BÖLÜM 21. Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar (Provisions and Contingencies): Kaynağını UMS 37'den almaktadır. Karşılıklar, koşullu borçlar ve koşullu varlıkların muhasebeleştirme ilkelerini kapsar. Bu bölüm, karşılıklar, koşullu borçlar ve koşullu varlıkların muhasebeleştirilme esaslarındaki kriterleri ve ölçüm esaslarını belirler.

Bu bölüm hükümleri; KOBİ standardının başka bölümleri tarafından düzenlenenler hariç tüm karşılıklara (belirsiz zamanlı ve tutarlı borçlar), koşullu borçlara ve koşullu varlıklara uygulanır. Değer düşüklüğü karşılıkları bu kapsamda değildir. Bu bölümde düzenlenen karşılık; gerçekleşme zamanı veya tutarı belli olmayan yükümlülüktür. Bir karşılık, aşağıda yer alan koşulların varlığı halinde finansal tablolara borç olarak yansıtılır:

- Geçmiş bir olaydan kaynaklanan mevcut bir yükümlülüğün bulunması;
- Yükümlülüğün yerine getirilmesi için ekonomik fayda içeren kaynakların işletmeden çıkmalarının muhtemel olması,
- Yükümlülük tutarının güvenli bir biçimde tahmin edilebiliyor olması.

İşletme, koşullu borçlarını finansal tablolarına yansıtmaz, finansal tablo dipnotlarında açıklanır. İşletme, güvenilir bir tahminin yapılamadığı son derece nadir durumlar hariç, ilgili yükümlülüğün ekonomik fayda içeren kaynakların çıkışı ihtimalinin bulunduğu kısmı için karşılık ayırır.

Koşullu varlıklar da finansal durum tablosunda yer almaz; dipnotlarda gösterilir. Koşullu varlıklar, genellikle, ekonomik yararların işletmeye girişi olasılığını doğuran, planlanmamış veya diğer beklenmeyen olaylardan oluşur.

KOBİ standardında bu bölüm, tam setteki IAS 37 karşılıklar, Koşullu Borçlar Ve Koşullu Varlıklar standardına paralel hazırlanmıştır.

BÖLÜM 22. Özkaynaklar (Equities): Kaynağını UMS 1 ve UMS 32'den almaktadır. Bir aracın öz kaynak veya yükümlülük olarak sınıflandırılmasını kapsar. Finansal araçların özkaynak olarak sınıflandırılma kriterleri ve muhasebeleştirme ilkeleri yer almaktadır.

BÖLÜM 23. Gelirler, Hâsılat (Revenue): Kaynağını UMS 11 ve UMS 18'den almaktadır Mal ve hizmet satışlarından sağlanan gelirler ile inşaat sözleşmelerinden sağlanan gelirlere ilişkin muhasebeleştirme ilkelerini düzenlemektedir. Mal satışları (satış amaçlı olarak işletme tarafından üretilmiş veya yeniden satış amaçlı alınmış), hizmet sunumları, işletmenin yüklenici olduğu inşaat sözleşmeleri ve işletme varlıklarının başkaları tarafından kullanılmasından sağlanan faiz, isim hakkı ve temettüer gibi hasılat unsurlarının muhasebeleştirme esasları bu bölümde düzenlenmiştir. Tam setten farklı olarak, IAS 11 inşaat sözleşmeleri standart hükümleri ile IAS 18 Hasılat standart hükümleri bu bölümde birleştirilmiştir.

BÖLÜM 24. Devlet Teşvikleri (Government Grants): Kaynağını UMS 20'den almaktadır Bu standart vergi indirimi şeklindeki teşviklere uygulanmaz. Devlet teşviklerine ilişkin muhasebe uygulamaları yer almaktadır. Tüm teşvikler varlığın alındığı veya alınabileceği gerçeğe uygun değerinden ölçülür. Teşvikler gelecekteki performans şartlarına bakılmaksızın alınabilir olduğunda gelir tablosunda muhasebeleştirilir. Eğer bir performans şartı varsa, teşvikler sadece şartlar karşılandığı zaman gelir tablosunda muhasebeleştirilir.

BÖLÜM 25. Borçlanma Maliyetleri (Borrowing Costs): Kaynağını UMS 23'den almaktadır. Borçlanma maliyetleri bir işletmenin finansal borçlarından veya finansal kiralama borçlarından kaynaklanan faiz ve diğer maliyetlerdir. Tüm borçlanma maliyetleri gerçekleştiğinde gider kaydedilir, aktifleştirilmez.

BÖLÜM 26. Hisse Bazlı Ödemeler (Share-based Payments): Kaynağını UFRS 2'den almaktadır. Temel ilke tüm hisse bazlı ödemeler muhasebeleştirilmelidir. İşletme hisse bazlı işlemlerden elde ettiği ürün veya aldığı hizmeti ürünün veya hizmetin alındığı tarihte muhasebeleştirir. Hisse bazlı ödemeler; özkaynaktan karşılanan, nakit olarak ödenen ve nakit alternatifine sahip hisseye dayalı ödeme şeklinde olabilir. Öz kaynaktan karşılan hisse bazlı ödeme işlemlerinde; çalışanlar dışındaki kişilerle olan işlemler güvenilir bir şekilde ölçülebilmesi halinde gerçeğe uygun değerle ölçülür. Alınan mal ve hizmetlerin gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir şekilde ölçülebildiği hallerde veya işgörenlerle yapılan işlemlerde verilen öz kaynak aracı gerçeğe uygun değerine atfen ölçülür. Özkaynaktan karşılanan hisse bazlı ödemeler sonraki dönemlerde piyasa dışı devir ve birleşme durumları dışında takip eden dönemlerde ölçüme tabi değildir. Nakit

olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemleri borcun gerçeğe uygun değeriyle ölçülür. Gerçeğe uygun değer değişiklikleri gelir tablosunda muhasebeleştirilir.

BÖLÜM 27. Finansal Olmayan Varlıklarda Değer Düşüklüğü (Impairment of Non-financial Assets): Kaynağını UMS 2 ve UMS 36'dan almaktadır. Stoklar, kayıtlı değerlerin satış fiyatından tahmini tamamlanma maliyeti ve satış giderleri düşüldükten sonra bulunan tutar (net gerçekleşebilir değer) ile karşılaştırılarak değer düşüklüğü testine tabi tutulur. Değer düşüklüğü olması halinde hesaplanan değer düşüklüğü gelir tablosunda muhasebeleştirilir. İzleyen dönemlerde de değer düşüklüğü testi yapılır. Sonuca göre gelir tablosu ile ilişkilendirilir. Diğer varlıklar için, kayıtlı değerlerin geri kazanılabilir değerden yüksek olması halinde değer düşüklüğü söz konusudur. Değer düşüklüğü gelir tablosunda muhasebeleştirilir. Değer düşüklüğünün ortadan kalkması halinde, değer düşüklüğü karşılığı iptal edilir. Geri kazanılabilir değer, gerçeğe uygun değer eksi satış maliyetleri ve kullanım değerinden büyük olanıdır.

BÖLÜM 28. Çalışanlara Sağlanan Faydalar (Employee Benefits): Kaynağını UMS 19'dan almaktadır. Çalışanlara sağlanan kısa vadeli faydalar, işten ayrılma sonrası sağlanan faydalar, çalışanlara sağlanan diğer uzun vadeli faydalar ve işten çıkarma tazminatlarına ilişkin muhasebeleştirme esasları yer almaktadır. Yatırım esaslı emeklilik planı içerisinde ödenecek primler vadesi geldiği dönemde giderlere atılır. Maaş esaslı emeklilik planları hususunda planın net varlıklar için, bir kurum sorumluluklarını tanımlar. Dönem içinde maliyette olan değişiklik, dönem içinde planın maliyeti olarak sayılır. İşletmeler, aktüer yal kazanç veya kayıpları kar ve zarara veya diğer kapsamlı gelire yansıtabilir. Çalışanlara sağlanan faydalar, müdürler ve yönetim de dahil olmak üzere, çalışanlara sağladıkları hizmetler karşılığında işletme tarafından sağlanan her türlü bedeldir. Bu bölüm hükümleri 26. Bölüm Hisse Bazlı Ödemeler'in kapsamında olan hisse bazlı ödeme işlemleri hariç çalışanlara sağlanan tüm faydalara uygulanır.

Bu bölümde, çalışanlara sağlanan dört türdeki faydaların muhasebeleştirme esasları düzenlenmiştir. Bunlar;

- Çalışanlara sağlanan kısa vadeli faydalar: Çalışanların hizmet sundukları dönemin sonundan itibaren on iki ay içinde tamamı ödenecek olan faydalardır (işten çıkarma tazminatı dışındaki).

- İşten ayrılma sonrası sağlanan faydalar: Çalışmanın (iş akdinin) tamamlanmasından sonra ödenebilir hale gelen faydalardır (işten çıkarma tazminatı dışındaki).

- Çalışanlara sağlanan diğer uzun vadeli faydalar: Çalışanların hizmet sundukları dönemin sonundan itibaren on iki ay içinde tamamı ödenmeyen faydalardır (işten ayrılma sonrası faydalar ile işten çıkarma tazminatları dışındaki).

(d) İşten çıkarma tazminatları: Normal emeklilik tarihinden önce işverenin kararı ile çalışanın işine son verilmesi veya çalışanın gönüllü olarak, söz konusu faydalar karşılığında işten ayrılmaya karar vermesi sonucunda ödenebilir duruma gelen faydalardır.

BÖLÜM 29. Gelir Vergileri (Income Taxes): Kaynağını UMS 12'den almaktadır. Cari vergiler ve ertelenmiş vergilerin muhasebeleştirme esaslarını ortaya koymaktadır. Ödenmesi gereken cari vergiler ödenmiş vergileri aşıyorsa bu durumda bir vergi yükümlülüğünün muhasebeleştirilmesi gerekir. Cari ödenmiş vergiler, cari ödenmesi gereken vergileri aşıyorsa veya işletmenin önceki yıldan gelen zararı bulunuyorsa ve bu cari yılda cari vergiyi telafi etmek için kullanılabiliriyorsa cari vergi varlığı söz konusudur. Cari ve önceki dönemler için cari vergi varlığı ve yükümlülükler gerçek miktarından ölçülür. Bu ölçüm vergi otoritelerince yapılması muhtemel incelemelerin etkilerini de kapsamalıdır. Eğer bir varlık veya yükümlülüğün, onun defter değerini karşılayacak, vergilenebilir karı etkilemesi bekleniyorsa bu durumda ertelenmiş vergi varlığı veya yükümlülüğü kaydedilir.

BÖLÜM 30. Yabancı Para Çevrim İşlemleri (Foreign Currency Translations): Kaynağını UMS 21'den almaktadır. Yabancı para çevrim işlemleri ile ilgili muhasebe uygulamasını gösterir. Yabancı paralı işlemler raporlayan kurumun fonksiyonel parasına çevrilir. Yabancı para işlemleri işlem tarihindeki kurdan fonksiyonel para birimine çevrilir. Kurda önemli dalgalanmalar olmaması halinde ortalama kur kullanılabilir. Raporlama tarihinde yabancı paralı parasal kalemler kapanış (dönem sonu) kurundan çevrilir, tarihi maliyetle değerlendirilen parasal olmayan kalemler işlem tarihindeki kurdan çevrilir. Gerçeğe uygun değerden ölçülen yabancı para cinsinden parasal olmayan kalemler, gerçeğe uygun değerlerinin belirlendiği tarihteki döviz kurları kullanılarak çevrilmelidir. Parasal ve parasal olmayan kalemlerin çevriminden kaynaklanan kar veya zararlar, kar zararda, kapsamlı gelir veya özkaynaklarda

raporlanır. Raporlayan işletmenin yurtdışındaki işletmesindeki net yatırımının bir parçasını oluşturan parasal bir kalemden kaynaklanan kur farkları hariç olmak üzere, kur farkları oluştukları dönemde işletmenin kar veya zararı olarak gelir tablosunda raporlanır. Raporlayan işletmenin yurtdışındaki işletmesindeki net yatırımının bir parçasını oluşturan parasal bir kalemden kaynaklanan kur farkları ise net yatırımın elden çıkarılmasına kadar özkaynaklarda ayrı bir hesap olarak muhasebeleştirilir ve net yatırımın elden çıkarılmasında oluşan kar veya zararın bir parçası olarak gelir tablosunda raporlanır.

BÖLÜM 31. Yüksek Enflasyonlu Dönemlerde Finansal Raporlama (Financial Reporting in Hyperinflationary Economies): Kaynağını UMS 29'den almaktadır. Bu bölüm doğrudan UMS veya TMS 'a yollama yapmaktadır. Bu standartta sadece yüksek enflasyonlu ekonominin tanımı yapılmıştır. Buna göre son üç yıl içerisindeki kümülatif enflasyon oranı % 100 ve üzeri olan ekonomiler yüksek enflasyonlu ekonomilerdir. Yüksek enflasyonlu bir ekonomiye sahip olan ülkelerde faaliyet gösteren işletmelerin TMS 29 Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama Standardı uyarınca genel fiyat düzeyine göre düzeltilmiş finansal tablo hazırlaması gereklidir (Karacan, 2009:128)

Bir işletmenin fonksiyonel parası yüksek enflasyonlu bir ekonominin para birimi ise genel fiyat düzeyine göre düzeltilmiş finansal tablolar hazırlanır. KOBİ'ler için finansal raporlama standartları yüksek enflasyon göstergelerini sunar, fakat bunlar kesin değildir.

BÖLÜM 32. Bilânço Tarihinden veya Raporlama Tarihinden Sonraki Olaylar (Events After The End of The Reporting Period): Kaynağını UMS 10'dan almaktadır. Raporlama döneminden sonraki olaylar raporlama döneminin sonu ile finansal tabloların yayım için onaylandığı tarih arasındaki işletme lehinde veya aleyhinde ortaya çıkan olayları ifade eder. Bunlar raporlama dönemi sonrası düzeltme gerektiren ve düzeltme gerektirmeyen olaylardır. Düzeltme, raporlama dönemi itibariyle bu olayların var olduğuna dair kanıtların bulunması durumunda ortaya çıkar. İlgili olayın raporlama döneminin sonunda ortaya çıkması ve raporlama dönemle ilgili olmaması durumunda finansal tablolarda düzeltme yapılmaz. İşletmeler, raporlama döneminden sonraki düzeltme gerektiren olayları yansıtmak için finansal tablolarda

muhasebeleştirilmiş tutarları ilişkili açıklamalarla birlikte, yeni duruma uygun bir şekilde düzeltirler.

BÖLÜM 33. İlişkili Taraf Açıklamaları (Related Party Disclosures): Kaynağını UMS 24'den almaktadır. İlişkili taraflarla yapılan işlemlerin kamuya açıklanmasını düzenler. İlişkili taraf ilişkisini değerlendirirken, işletme sadece yasal şekli değil, ilişkinin özünü de dikkate almalıdır. İlişkili tarafla olan işlemleri iki taraf arasında kaynakların, hizmetlerin ya da yükümlülüklerin bir bedel karşılığı olup olmadığına bakılmaksızın gerçekleşen transferlerdir. KOBİ'lerle gerçekleştirilen ilişkili taraf işlemleri aşağıda belirtilmiş olup, sadece bunlarla sınırlı değildir (Karacan, 2009:133):

- a) Bir işletme ile işletmenin sahibi(leri) arasında gerçekleştirilen işlemler,
- b) Bir işletmenin müşterek kontrolü altında olan iki işletme arasında gerçekleştirilen işlemler,
- c) Raporlanan işletme üzerinde kontrolü olan bir işletmenin doğrudan masraf yaptığı, aksi takdirde bu masrafların raporlanan işletme tarafından yapılacak olduğu işlemlerdir.

BÖLÜM 34. Özellikli Faaliyetler (Specialised Industries): Kaynağını UMS 41'den ve UFRS 6'dan almaktadır. Bu bölüm tarımsal faaliyetler, maden kaynaklarının araştırılması ve değerlendirilmesi ve hizmet imtiyaz sözleşmelerini kapsamaktadır.

a) Tarımsal faaliyetler, bir biyolojik varlık sınıfının gerçeğe uygun değeri aşırı bir maliyet ve çaba gerektirmeden belirlenebiliyorsa gerçeğe uygun değer farkı kar zarara yansıtılan gerçeğe uygun değerde ölçüm yapılır. Eğer gerçeğe uygun değer kolaylıkla belirlenemiyorsa, biyolojik varlıkların maliyetinden birikmiş amortisman ve değer düşüklüğü tutarı düşüldükten sonraki değerle ölçüm yapılır. Hasat döneminde, tarımsal ürün gerçeğe uygun değerden satış maliyeti düşülmek suretiyle ölçülür. Hasat sonrası, bir stok olarak işlem görür.

b) Maden Kaynaklarının Araştırılması ve Değerlendirilmesine ilişkin muhasebeleştirme ilkelerini gösterir.

c) Hizmet İmtiyaz Sözleşmeleri: Hizmet imtiyaz sözleşmelerinin nasıl muhasebeleştirileceğine ilişkin bir rehber sağlar. İşletmeci, hizmet imtiyaz sözleşmelerini ya bir finansal varlık veya imtiyazı veren (hükümet) tarafından bir ödeme garantisi verilip verilmediğine bağlı olarak maddi olmayan duran varlık olarak

muhasebeleştirir. İşletmeci, koşulsuz ve sözleşmeye bağlı olarak, sözleşmenin diğer tarafından veya tarafın yetkilendirmesi ile nakit veya finansal varlık elde etme hakkı olduğunda, söz konusu hizmet sözleşmesine dayalı olarak finansal varlık olarak muhasebeleştirir. İşletmeci söz konusu kamu hizmetini kullananlara ilgili hizmetin bedelini yükleme lisansına sahipse, bu sözleşme bir maddi olmayan duran varlık olarak muhasebeleştirilir.

BÖLÜM 35. KOBİ'ler İçin UFRS'ye Geçiş ve İlk Uygulama (Transition to the IFRS for SMEs): Kaynağını UFRS 1'den almaktadır. KOBİ'ler için UFRS'yi ilk kez uygulayacak olan işletmeler, önceki muhasebe çerçevelerin kapsamlı UMS/UFRS veya genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinin diğer bir seti olmasına bakılmaksızın ilk yıllık finansal tablolarını KOBİ'ler için UFRS'ye uygun olarak düzenleyip sunarlar. Finansal tablolarını KOBİ'ler için UFRS standartlarına göre ilk kez düzenleyecek işletmeler, geriye dönük olarak raporlama tarihi itibarıyla yürürlükte olan tüm standartları uygulamak zorundadır. Geriye yönelik uygulama için zorunlu, seçimlik ve genel muafiyetler vardır.

a) Zorunlu Muafiyetler: KOBİ'ler için UFRS'yi ilk kez uygulayan işletmeler aşağıdaki işlemlerin herhangi biri için önceki dönemde kullandığı muhasebe uygulamasını değiştirmez. Bu muafiyetler şunlardır: Finansal varlık ve yükümlülüklerin bilanço dışı bırakılması, hedge (riskten korunma) muhasebesi, tahminler, durdurulan faaliyetler, kontrol gücü olmayan paylar (azınlık payları).

Kapsamlı UFRS, KOBİ'ler için UFRS'deki istisnalara ek olarak satış amacıyla elde tutulan varlıklar olarak sınıflandırılan varlıklara ilişkin zorunlu muafiyete sahiptir.

b) Seçimlik Muafiyetler: Geçmişe yönelik uygulamaların gerekliliğine yönelik olarak muafiyetler şunlardır: işletme birleşmeleri, hisse bazlı ödeme işlemleri, maddi duran varlıklar, yatırım amaçlı gayrimenkuller ve maddi olmayan duran varlıkların gerçeğe uygun değerlerinin veya yeniden değerlendirilmiş tutarlarının tahmini maliyet olarak değerlendirilmesi, kümülatif yabancı para çevrim farkları, bireysel finansal tablolar, birleşik finansal araçlar, ertelenen gelir vergisi, TFRS Yorum 12 (imtiyazlı hizmet anlaşmaları)'ye göre muhasebeleştirilen bir finansal varlık veya maddi olmayan duran varlıklar, maden kaynaklarının araştırılması ve değerlendirilmesi faaliyetleri, bir kiralama kapsayan düzenlemeler, maddi duran varlıkların maliyetine dahil edilen

faaliyete son verme yükümlülükleri. KOBİ'ler için UFRS'deki muafiyetlerin çoğu kapsamlı UMS/UFRS'de de geçerlidir. Borçlanma maliyetleri ve kiralamalar gibi ek muafiyetler vardır.

c) **Genel Muafiyetler:** Makul her türlü çabanın gösterilmesine rağmen uygulanabilirliğin olmaması durumunda genel muafiyet geçerlidir. Genel muafiyetlerin kapsamlı UFRS'de de uygulanabilirliği yoktur.

3.9. Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye

Türkiye'de muhasebe uygulamalarının ve muhasebe standartlarının gelişimi devlet öncülüğünde gerçekleşmiş, ekonomik ve siyasi olarak ilişkilerimizin yoğun olduğu ülkeler örnek alınarak aktarılan yasalar ile uygulamaların ve standartların gelişiminde bu ülke uygulamaları etkili olmuştur. Özellikle AB katılım süreci, ülkemizdeki muhasebe alanındaki çalışmaları hızlandırmıştır.

3.9.1. Türkiye'de Muhasebe Uygulama ve Standartlarının Gelişimi

Muhasebe uygulamalarında önce Fransız mevzuatı ve yayınlarının daha sonra Alman mevzuatı ve yayınlarının etkisi olmuş, 1950 yılından sonra ABD ile olan ilişkilerin ekonomik ve kültürel alanda gelişmesiyle, Amerikan sisteminin etkisi görülmüştür.¹⁷⁶ Muhasebe uygulamalarına ilişkin kaynakların farklı ülke uygulamalarına dayanması, Türkiye muhasebe uygulamalarının yeknesak olmasını engellemiştir. Türkiye'de standartların gelişimi, 1987 sonrasında AB'ye tam üyelik başvurusunda bulunulması ile AB düzenlemelerinin ve son dönemlerde görülen uyum sürecinde Uluslar arası Muhasebe Standartlarının etkisinde kalmıştır. Türkiye'de sistemli ve belirli bir hesap planına dayalı ilk muhasebe uygulaması Sümerbank tarafından 1930'lu yıllarda gerçekleştirilmiştir.

1972 yılında yürürlüğe giren "Kamu İktisadi Teşebbüsleri Tekdüzen Hesap Sistemleri", 1977 yılında KİT'ler için yürürlüğe giren "Maliyet Muhasebesi İlkeleri", 1987 yılından itibaren Türkiye'de faaliyet gösteren bankalar için Türkiye Bankalar Birliği'nce hazırlanmış "Tek Düzen Hesap Planı", "Bankalar Mevzuatı", TCMB düzenlemeleri içinde yer alan kurallar, Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın Sigorta ve Reasürans şirketleri için yayınladığı "Tek Düzen Hesap Planı" ve Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi olan şirketler için 1989 yılı başında yayınlanan SPK Tebliği

yayımlanmıştır. Söz konusu çalışmaların tamamı sınırlı işletme gruplarını kapsamaktadır. Bu sınırlı işletmeler grubu dışında kalan işletmeler için uyulması gereken muhasebe ilkelerine ilişkin düzenlemelerin ise ilk olarak 1992 yılında yayınlanan Maliye Bakanlığı 1 numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile getirilmiş olması nedeniyle, Vergi Usul Kanunu'nun muhasebeye ilişkin hükümleri uzun yıllar muhasebe ilkelerinin yerine ikame edilmiştir. Önemli bir gelişme de Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nın 1990 yılında yayınladığı "Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odaları Birliği'ne İlişkin Yönetmelik" ile muhasebe ve denetim alanında ilke ve standartlar belirleme yetkisi Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TURMOB)'ne verilmesiyle gerçekleşmiştir. Türkiye'de muhasebe uygulamalarını genelde Türk Ticaret Kanunu ile Vergi Usul Kanunu'ndaki hükümlerin yönlendirdiğini, ancak bu konulardaki hükümlerin ihtiyaca cevap vermediği durumlarda, yasal statüye sahip olan bazı kuruluşların kendi yetki alanlarına giren işletmeler için, yönlendirici çalışmalar yaptığı gözlenmektedir. Bu kuruluşlardan en önemlileri aşağıda verilmektedir (Şensoy; 2008:178):

- İktisadi Devlet Teşekküllerini Yeniden Düzenleme Komisyonu,
- Türkiye Bankalar Birliği(TBB),
- Türk Standartları Enstitüsü Muhasebe Standartları Özel Daimi Komitesi,
- Sigorta Murakabe Kurulu,
- Maliye Bakanlığı Koordinatörlüğünde Kurulan Muhasebe Standartları Komisyonu,
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK),
- Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK),
- Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK),
- Sermaye Piyasası Kurulu(SPK).

3.9.2. Türkiye’de Muhasebe Uygulamalarını Yönlendiren Yasal Düzenlemeler

Türkiye’de muhasebe uygulamalarına yönelik son yıllarda çok yoğun bir şekilde yasal düzenlemeler yapılmaktadır. Bu düzenlemeler bir çok kamu ve özerk kuruluşu kapsamaktadır.

a) Türk Ticaret Kanunu: Türkiye’de, 1850 tarihli “Kanunname-i Ticaret“ yasasının yürürlüğe girmesiyle muhasebe uygulamalarının belirli bir düzene kavuştuğu görülmüştür. Bu yasa 1807 tarihli Fransız Ticaret Kanunu’nun bir tercümesi olup, tüccarların tutmakla yükümlü olduğu defterler hakkında hükümler getirmiştir.

1926 yılında yürürlüğe giren 865 sayılı “Ticaret Kanunu“, Alman ticaret kanunundan alındığı için bu kez uygulamalarda Alman kaynaklarının etkisi kendini göstermeye başlamıştır. Bu kanunda şirket hesaplarının tutuluş şekli ile karın hesaplanması üzerinde durulmuş, ayrıca hesap dönemleriyle sınırlı kalmak üzere envanter çalışmaları, bilanço ve kar zarar tablolarının düzenlenmesi gibi konularda belli esaslar getirilmiştir. 1933 yılında kurulan Sümerbank’ın maliyet muhasebesinin organize edilmesinde çalışan Alman Sachsenberg’in çalışmaları da Alman etkisinin bir örneğidir. Bu çalışmalar dolayısıyla gider yerleri, gider türleri, gider taşıyıcıları, icmal ve dağıtım tabloları gibi kavramlar tanınmıştır. 1957 yılında ise 6762 sayılı yeni “Türk Ticaret Kanunu“ yürürlüğe girmiştir. Bu yasanın hazırlanmasında da İsviçre Borçlar Hukuku, İtalyan ve Alman mevzuatlarının etkisi olmuştur.

Türk Ticaret Kanunu (T.T.K.)’nda muhasebeye ve hesaplara ilişkin olarak kullanılan terimlerde birlik olmadığı söylenebilir. Bu durum muhasebeyle ilgili yazı ve raporların, okuyanlar tarafından kolayca anlaşılabilmesini engelleyebilmektedir. Yasada deyim birliğinin sağlanamamasının yanı sıra, işletme hesapları ve hesap planına ilişkin yasal düzenlemelere de yer verilmemiştir. Oysa hazırlanacak finansal tabloların açık ve kolay anlaşılabilir bir biçimde düzenlenmesi için öncelikle hesap planına gereksinim vardır. Hesap planına ait hükümlerin olmaması, doğal olarak, finansal tablo örneklerinin de verilmemesi sonucunu doğurmuştur.

Türkiye’de ortaklıkların muhasebe ve finansal tablo ve raporlarına ilişkin ilk hükümler TTK’da yer almıştır. Ancak TTK hükümleri genel çerçeveyi verdiği için, hükümler uygulamaya yeterince yansımamıştır. Temel amaç olarak ticari işleri düzenleyen, hem

ortakların, hem de üçüncü kişilerin haklarını korumayı öngören TTK'da kamuyu aydınlatma ilkesi yetersiz olarak düzenlenmiş ve sınırlanmıştır.

Bunlarla birlikte muhasebe uygulamalarının halen yeknesak olmaması, işletmelerin farklı durumlarda farklı düzenlemeler doğrultusunda finansal raporlama yapmaları sonucunu doğurmaktadır. Bu nedenler, yasada yeni düzenlemeleri gerekli kılmıştır.

Türkiye'nin 3 Ekim 2005 tarihinden itibaren AB'ye tam üyelik için müzakerelere başlamış olması, başta temel kanunlar olmak üzere tüm mevzuatın AB müktesebatı ile uyumlu hale getirilmesini zorunlu kılmıştır.

Bunun üzerine Adalet Bakanlığı tarafından 1999 yılı sonunda kurulan "Ticaret Kanunu Komisyonu" tarafından çalışmalara başlanmış ve 2007 yılında büyük ölçüde İsviçre ve Alman Bilanço Hukuku'nu kaynak alan yeni bir TTK tasarısı hazırlanmıştır. 2008 yılında uygulamaya geçmesi beklenen ancak yaşanan uluslararası ekonomik krizler neticesinde hala yasallaşamayan yeni TTK tasarısının 88. maddesinde Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu'nun yetkisi;

-Gerçek ve tüzel kişilerin gerek ticari defterlerini tutarken, gerek münferit ve konsolide finansal tablolarını düzenlerken, TMSK tarafından yayımlanan Türkiye Muhasebe Standartları (TMS)'na, kavramsal çerçevede yer alan muhasebe ilkelerine ve bunların ayrılmaz parçası olan yorumlara aynen uymak ve bunları uygulamak zorunda olduğu,

-Yapılan düzenlemelerin, uygulamada birliği sağlamak ve finansal tablolara uluslararası pazarlarda geçerlilik kazandırmak amacıyla, IFRS'lere tam uyumlu olacak şekilde, yalnız TMSK tarafından belirlenip, yayımlanacağı,

-TMSK tarafından değişik ölçütteki işletmeler ve sektörler için, IAS'ler tarafından farklı düzenlemelere izin verildiği hallerde özel ve istisnai standartların konulabileceği ve bunları uygulayanların da söz konusu durumu finansal tablo dipnotlarında açıklayacakları,

-Kanunlarla belirli alanları düzenlemek ve denetlemek üzere kurulmuş bulunan kurum ve kurulların, TMS'lere uygun olmak ve TMSK'nın onayını almak şartıyla, kendi alanları için geçerli olacak standartlar ile ilgili olarak ayrıntıya ilişkin, sınırlı düzenlemeleri yapabilecekleri,

-Uygulamada TMS'lerde hüküm bulunmayan hallerde, ilgili oldukları alanlar itibariyle belirtilen ayrıntıya ilişkin düzenlemelere, anılan düzenlemelerde de hüküm bulunmadığı hallerde dünyada yaygın uygulaması bulunan genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinin uygulanacağı şeklinde ifade edilmiştir.

Türk Ticaret Kanunu taslağının yasalaşması ile beraber halen yürürlükte olan Muhasebe Uygulama Genel Tebliği'ne göre değil, Türkiye Muhasebe Standartları'na göre finansal raporlar hazırlanacaktır.

Türkiye'de TMS / TFRS'lerin uygulanmasındaki en önemli dönüm noktalarından biri de Türk Ticaret Kanunu taslağıdır. Köklü bir reforma tabi tutularak çağdaş bir uygulama zemini kazanacak olan Türk Ticaret Kanunu henüz tasarı halinde olmasına karşın, yasalaştığı takdirde, Türkiye için uluslar arası muhasebe standartlarını uygulamak bir zorunluluk olacak ve bu sayede ülkemiz, şeffaf mali tablolara ve şeffaf bir ticari yaşama kavuşacaktır (Bilanço Dergisi; 2005:5).

TTK tasarısı hazırlanırken, bazı hedefler belirlenmiştir. Bunlardan biri de UFRS'nin kanunda genel ve mutlak uygulanma olanağına kavuşturulmasıdır. Ayrıca finansal tabloları hem şirketler hem de şirketler topluluğu yönünden çağdaş anlayışa uygun kurallara bağlanmalı, anonim ve limited şirketlerin etkin, bağımsız uluslar arası standartlarla uyumlu denetimi sağlanmalıdır (Selimoğlu ve Göktepe; 2007:27).

Tasarının genel gerekçesinde de belirtildiği gibi, bir ülkenin sermaye ve kredi piyasalarının rekabet piyasasında bir güç olarak yer alabilmesi için tam şeffaflığa dayalı, UMS'ye göre çıkarılmış finansal tablolara ihtiyaç vardır. Bu kapsamda tasanda bu unsurlara vurgu yapılması ve TMSK'nın bir otorite olarak kabul edilmesi önemli bir gelişmedir (Arıkan; 2005:8). Standartların sürekli bir gelişim süreci içinde bulunması nedeniyle bu tarz bir atıfta bulunma kavramsal çerçevede birlik beraberlik sağlama açısından olumlu görülmektedir (Aksoy; 2005c;l 19).

TTK taslağında TMSK'nın yetkilerinin tanımlanmasıyla birlikte muhasebe uygulamalarına ilişkin düzenlemelerde TMSK'nın yayımladığı standartlara gönderme yapmaktadır. Taslak, çağdaş dünyanın paylaştığı ortak muhasebe raporlama dilini esas almıştır (Dural; 2005:30, Ülkü; 2008:31).

TTK taslağında ayrıca geçici madde ile Türkiye Muhasebe Standartlarına geçişe ilişkin hükümler de yer almaktadır. Buna göre;

“Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu Türk Ticaret Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on gün içinde, gerçek ve tüzel kişi her ölçekteki işletmelerin, ticaret şirketlerinin ve şirketler topluluklarının ticari defterleri ile münferit konsolide finansal tablolarına doğrudan doğruya uygulanacak olan Uluslar arası Finansal Raporlama Standartlarına veya bunun yerine geçen standartlara tam bir uygunluk içinde hazırlanmış bulunan Türkiye Muhasebe Standartlarının tam metninin Türkçesini Resmî Gazetede yayımlar. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, ayrıca Uluslar arası Finansal Raporlama Standartlarında veya yerlerine geçen standartlarda yapılacak her türlü değişikliği hemen Türkiye Muhasebe Standartları olarak yayımlar. Resmi Gazetede yayımlanan Türkiye Muhasebe Standart ve kavramsal çerçevede belirlenen ilkeleri bu kanunun ticari defterler, finansal tablolara ve raporlamaya ilişkin hükümleri ile ilgili diğer hükümlerine uygulanır" (TTK: 2005 ve Ülkü; 2008:33).

Türkiye'de, ülke genelinde geçerli olmak üzere uluslar arası standartlara uygun bir setin oluşturulabilmesi ve kanun maddesinde zikredilerek yasal yollardan da desteklenmesi son derece umut verici bir durum olarak görülmelidir.

Türkiye'nin güncel ve uzun vadeli ihtiyaçlarına cevap verebilmek için modern ticaret hukukuyla örtüşen gelişimi sürdürülmesini hedefleyen TTK tasarısı; kanunlaşması sağlanmak üzere 22.06.2005 tarihinde Başbakanlığa sunulmuş ve Başbakanlıkça 09.11.2005 tarihinde TBMM Başkanlığına gönderilmiştir. TBMM Adalet Komisyonu, 22. Dönemde Genel Kurul'da görüşülemediği için ertelenen ve yeni dönemde Hükümet Tarafından yenilenen 1535 maddelik Türk Ticaret Kanunu Tasarısını 26.12.2007 tarihinde kabul etmiştir.

Adalet Komisyonu Başkam, Tasanda bazı eksiklikler ve uyumsuzluklar bulunduğunu belirterek, Genel Kurulda önergelerle gerekli düzenlemelerin yapılacağı söylemiştir. 2008 yılının ikinci yarısında yasalaşması beklenen TTK Tasarısı hem işletme sahipleri hem de muhasebe mesleğiyle hem akademik hem de profesyonel olarak uğraşanlar için yeni bir dönemin başlangıcı olacaktır (Arıkan; 2007:21).

2010 tarihi itibariyle yeni Türk Ticaret Kanunu yasallaşamamıştır.

b) Vergi Usul Kanunu: İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte savaş ekonomisinden çıkan Türkiye, yeni ekonomik ve finansal sorunlarla yüz yüze gelmiştir. Bu nedenle hazırlıkları tamamlanıp, 1950 yılında yürürlüğe giren vergi reformuna bağlı olarak çıkarılan 213 sayılı Vergi Usul Kanunu (VUK) ve Gelir Vergisi Kanunu (GVK) hükümlerinin muhasebe üzerindeki etkileri, günümüz Türkiye muhasebe uygulamalarını yönlendirmede önemli bir etken olmuştur. Çıkarılan vergi kanunları, etkisini iki yönde göstermiştir. VUK ile belgeleri düzenleme, kaydetme, defter tutma ve değerlendirme gibi kanunlarda muhasebeye bir düzen getirilmiş ve muhasebe uygulamaları belirli esaslara dayandırılmıştır. Öte yandan, VUK ile getirilen düzenlemelerin kapsamına kamu sektörünün yanı sıra özel sektör de girmiş, böylece özel sektörü de içeren bir düzenleme sağlanmıştır.

VUK'un genel amacı, kamu yararına, işletme çalışmaları sonunda bölüşülecek payın doğru olarak hesaplanmasını sağlamaktır. Bu nedenle karın oluşumunu etkileyen unsurların yeknesak bir biçimde sınırlandırılması kamu yararı bakımından gerekli görülmüştür. Ancak kanunda, hesap planına ait bir hüküm bulunmamaktadır.

1992 yılında yayınlanan Maliye Bakanlığı Tebliği'ne kadar Türkiye'de muhasebe ilkelerine yönelik düzenleme olmadığı için VUK hükümleri muhasebe ilkeleri yerine kullanılmıştır. Bu hükümlerin kullanılması sonucunda hazırlanan finansal tablolar, sadece devlet açısından vergi almak amacıyla kullanılmış ve diğer işletme ilgililerine bilgi vermekten uzak bir hale gelmiştir. Ancak belirtilmesi gerekir ki, Maliye Bakanlığı'nın Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği de yine VUK içinden doğmuştur. Çünkü Maliye Bakanlığı adı geçen tebliği, 213 sayılı VUK'un 175. ve mükerrer 257. maddelerinin Bakanlığa verdiği yetkiye dayanarak hazırlamıştır.

c) Banka ve Sigorta Kanunları: Banka ve sigorta işletmelerindeki muhasebe uygulamalarının yeknesak hale getirilmesi ve finansal raporların standart olarak sunulması amacıyla hukuki düzenlemeler gerekli görülmüş ve İlk olarak 7129 sayılı Bankalar Kanunu yayınlanmıştır. 7129 sayılı Bankalar Kanunu'nun bazı maddelerinde değişikliğe gidilmesi ile yeni bankalar kanunu 1987 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun'un sekizinci bölümünde "Hesap ve Kayıt Düzeni" başlığı altında bankaların muhasebe uygulamaları ile ilgili hükümler yer almaktadır.

Bankalara ilişkin olarak yapılan bu düzenlemelerde SPK'daki uygulamaların tersine önce Tek Düzen Hesap Planı (THP) belirlenmiştir. 1987 yılından itibaren Türkiye'de faaliyet gösteren bankalar için Türkiye Bankalar Birliği'nce hazırlanmış Tekdüzen Hesap Planı ve ayrıca Bankalar Mevzuatı ve T.C.Merkez Bankası düzenlemeleri içinde yer alan kurallar, bankaların muhasebe düzenine yön vermiştir. Ayrıca, TCMB'nin Türkiye'de faaliyet gösteren bankaları denetleyen bağımsız denetim kuruluşlarından talep ettiği, bağımsız denetim çalışmalarının Uluslararası Muhasebe Standartları dikkate alınarak yapılması isteği ise bu standartların Türkiye'de resmi nitelikteki kullanımına ilk örneği teşkil etmektedir.

Son olarak 4389 sayılı Bankalar Kanunu 1999 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun'un hesap ve kayıt düzeni ile ilgili olan 13. maddesine göre; "Bankalar, hesaplarını ve yıllık bilançoları ile kar ve zarar cetvellerini, Türkiye Bankalar Birliğinin görüşü alınarak, BDDK tarafından belirlenecek esas ve usullere uygun şekilde tutmak, yayımlamak ve ilgili mercilere göndermekle yükümlüdür. BDDK, bu kanunun uygulanmasını izlemek amacıyla bankalardan belirleyeceği esaslar ve örneklere uygun her türlü cetvel, rapor ve mali tabloları istemeye, uluslararası ilke ve standartları da dikkate alarak mali bünyeleri ve kaynaklarının kullanımı ile ilgili standart oranları, bu oranlar ile mali tabloların gerekli görüldüğü takdirde yayımlanmasına ilişkin esas ve usulleri, Türkiye Bankalar Birliğinin görüşlerini alarak tespiti yetkilidir. Bankalar, bu cetvel, rapor ve mali tabloları BDDK'ya tevdi etmek ve tespit edilecek oranlara uymak zorundadır. Bankaların genel kurullarına sunacağı yıllık bilançoları ile kar ve zarar cetvellerinin bağımsız denetim kuruluşlarınca onaylanması şarttır. Bağımsız denetim kuruluşlarının kurulmasına, çalışmalarına, faaliyetlerinin geçici veya sürekli olarak durdurulmasına ilişkin esaslar Merkez Bankası ve TÜRMOB'un görüşü alınarak Kurulca düzenlenir. Bağımsız denetim kuruluşları, bu Kanun uyarınca yaptıkları faaliyetler dolayısıyla üçüncü kişilere verecekleri zararlardan sorumludurlar.

Türkiye'de sigorta işletmelerinin kuruluş ve faaliyetleri de kanunla düzenlenmiştir. Sigorta Şirketlerinin Muhasebesi Hakkında Kanun'un (SŞMHK)'un 39. maddesine göre, sigorta ortaklıkları her yıl genel kurullarına sunacakları bilançoları ile kar ve zarar hesaplarını, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile Maliye Bakanlığı'nın görüşünü alarak, standartlara uygun şekilde düzenlemeye ve en az iki gazetede yayınlamaya ve ilan

etmeye mecburdurlar. Ancak yasada sigorta işletmelerinde kullanılacak tekdüzen hesap planının olmaması büyük bir eksikliklerdir.

d) Sermaye Piyasası Kanunu: 30.07.1981 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu (SPK)’nun konusu, tasarrufların menkul kıymetlere yatırılarak halkın iktisadi kalkınmaya etkin ve yaygın bir şekilde katılmasını sağlamak amacıyla, sermaye piyasasının güven, açıklık ve kararlılık içinde çalışmasını, tasarruf sahiplerinin hak ve yararlarının korunmasını düzenlemek ve denetlemektir.

Sermaye Piyasası Kurulu’nun 29.01.1989 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan Seri XI, 1 numaralı Sermaye Piyasasında Mali Tablo ve Raporlara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliği, halka açık anonim ortaklıkların ve aracı kuruluşların muhasebe sistemine, tek düzen hesap planı, finansal tablo şekilleri ve dipnotlar gibi önemli değişiklikler getirmiştir.

Bu tebliğ, kapsamı içindeki anonim ortaklıkların muhasebesine standart ilke ve kurallar getirmiştir. Devamında ise Seri XI, No:3 ve No:24 tebliğleri muhasebe ile ilgili düzenlemelere ışık tutmuştur. Muhasebenin, finansal kararlar alınırken kamuyu ve ilgilileri aydınlatma ve bilgilendirme amacına yönelik esas düzenlemeler, Sermaye Piyasası Kanunu’nun yürürlüğe girmesi ile başlamıştır.

e) SMMM ve YMM Kanunu: Muhasebenin gelişim sürecinde ekonominin çeşitli bölümlerinde yapılan hamlelerle, devlet ve özel sektör tarafından işletmeler, banka ve sigorta şirketlerinin muhasebelerinin düzenlenmesi, yürütülmesi ve denetlenmesi için gerekli meslek bilgisine sahip elemanlara ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Muhasebe mesleğinin gelişimi ile ilgili olarak 3568 sayılı Kanun öncesi yasal süreç incelendiğinde, mesleğin yasallaşması için ilk girişimin, 1932 yılında o dönemdeki Ticaret Vekaleti’nce yapılan bir çalışma ile başladığı görülmektedir. İkinci girişim, 1938’de Avukatlık Kanunu’nun görüşülmesi sırasında yine Ticaret Vekaleti’nce yapılmıştır. Fakat bu iki girişim de o günlerde Türkiye’de yeterli sayı ve büyüklükte kurum ve işletme henüz bulunmadığı gerekçesiyle sonuçsuz kalmıştır.

1942 yılında “Eksper Muhasipleri ve İşletme Organizatörleri Derneği’nin kurulması, Türkiye’de özel kesim işletmelerinin denetlenmesini sağlayacak bir mesleğin oluşturulması amacıyla ortaya çıkan ve günümüze kadar yaşamış bulunan ilk ciddi

girişimdir. 1967 yılında bu ilk Muhasebe Uzmanlığı Derneği'nin adı "Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği (TMUD)" olarak değiştirilmiş ve günümüze kadar yaşaması sağlanmıştır. Türkiye'de mesleği düzenleyen bir kanunun çıkması, TMUD nin en önemli amaçlarından biri olmuştur. 1969 yılında Dernek, üyelik koşullarına staj ve sınavları ekletmiş, batı ülkelerinde uygulanan muhasebe ilke ve kurallarının Türkiye'ye taşınmasında önemli roller almıştır.

Türkiye'de muhasebenin tarihsel gelişimi sürecinde, muhasebe eğitimi de önemli bir yer tutmaktadır. Muhasebe eğitimini ön plana çıkaran kurallar ise meslek mensuplarının örgütlenmesi ile oluşmuştur. Muhasebe mesleği ile ilgili 3568 sayılı "Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu", 13 Haziran 1989 tarihinde yürürlüğe girmiştir ve muhasebe mesleği yasal statüye kavuşmuştur.

1980'li yılların sonlarına kadar Türkiye'de muhasebe uygulamaları vergi ağırlıklı olmuştur. Muhasebe uygulamaları, vergi kanunları ön planda tutularak değerlendirilip yönlendirilmekteyken, muhasebenin yalnız vergi kanunları için tutulmadığı gerçeği de ortadadır. Fakat vergi kanunları dikkate alınmadan da muhasebe yürütülmesi elbette düşünülmez. Meslek yasasının çıkışının geç kalması ve ülke ekonomisinde denetim eksikliği sonucu kamu finansman ihtiyacı olan vergiler yeterince toplanamamıştır. Meslek yasası çıktıktan sonra toplanan vergilerle mukayese yapıldığında meslek yasası ile bütünlük arz eden meslek üyesinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Yasal statüye kavuşan muhasebe mesleği ve birlikleri, meslek örgütleri Türkiye uygulamalarını uluslararası alanda temsile yetkili olduğundan, uluslararası alandaki gelişmelerin Türkiye'ye aktarılmasına yönelik kanal görevi de yapmaktadır. Kanunun ana düzenlemelerinden olan meslek eğitimi ile muhasebe uygulamalarında başrolü oynayan meslek mensuplarının kalitesi artırılmış ve muhasebe uygulamalarının gelişimine büyük katkı sağlanmıştır.

Türkiye'de muhasebe alanındaki yenilik ve gelişmeler, 3568 sayılı yasanın çıkmasından sonra da devam etmiştir. Bu kapsamda Türkiye'de uygulanmakta olan muhasebe standartları ve uluslararası muhasebe standartları arasındaki farklılıkları ortadan kaldırmak ve yeni standartlar geliştirerek uygulamaya yön vermek amacıyla 1994 tarihinde TÜRMOB tarafından TMUDESK kurulmuştur. Sonrasında ise TMUDESK görevini TMSK'ya devretmiştir (Şensoy; 2008:180).

3.9.3. Türkiye’de Muhasebe Standartlarının Oluşumuna Katkı Yapan Kuruluşlar

Ülkemizde gerek TMS’lerin, gerekse de TFRS’lerin oluşumuna bir çok kuruluş katkı sağlamaktadır. Türkiye’de muhasebe standartlarının gelişimi devlet öncülüğünde gerçekleşmiş, ekonomik ve siyasi olarak ilişkilerimizin yoğun olduğu ülkeler örnek alınarak aktarılan yasalar ile bu ülke uygulamalarının etkileri görülmüştür. Muhasebe uygulamalarında önce Fransız mevzuatı ve yayınlarının daha sonra da Alman mevzuatı ve yayınlarının etkisi olmuş, 1950 yılından sonra ABD ile olan ilişkilerin ekonomik ve kültürel alanda gelişmesiyle Amerikan sisteminin etkisinde kalınmış ve 1987 sonrası AB’ne tam üyelik başvurusunda bulunulması ile AB düzenlemelerinin ve son olarak da Uluslararası Muhasebe Standartlarının etkisinde kalınmıştır.

Türkiye’de muhasebe uygulamalarını genelde Türk Ticaret Kanunu ile Vergi Usul Kanunu’ndaki hükümlerin yönlendirdiği, ancak bu konulardaki hükümlerin ihtiyaca cevap vermediği durumlarda, yasal statüye sahip olan bazı kuruluşların kendi yetki alanlarına giren işletmeler için, yönlendirici çalışmalar yaptığı gözlenmektedir.

Bu kuruluşlar aşağıdaki gibidir:

a) Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK)

Bankalar, sigorta şirketleri ve finans kuruluşlarına ilişkin özel düzenlemeler dışında, Sermaye Piyasası Kurulu ve diğer bağımsız kurullarca ilgili sektörlere yönelik düzenlemeler, vergi mevzuatı ile getirilen düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde; muhasebe uygulamalarında ve muhasebe standardı belirleme fonksiyonuna sahip kurumlar açısından bir düzenleme çeşitliliğinin söz konusu olduğu bir gerçek olarak göze çarpmaktadır. Anılan düzenleme çokluğunun; finansal raporlama gibi beklenen faydanın sağlanabilmesi için yeknesak bir uygulamanın hayati önem taşıdığı bir alanda; uygulama farklılıklarına neden olması yanında, kamu kaynaklarının kullanımı açısından da verimsizliğe yol açtığını söylemek mümkündür. Bu ortamda, sözü edilen çoklu düzenlemelerin çözülebilmesi ve ülke genelinde tüm işletmelerce uygulanan tek bir muhasebe standartları setine ulaşılabilmesi açısından, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK)’nin kurulmuş olması ve faaliyetlerine başlamış olması önemli bir adım olarak ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Yaşanan ekonomik krizler sonucunda, bu defa Dünya Bankası ve IMF’nin istekleriyle Türkiye’de Uluslararası Muhasebe Standartlarına uyumlu yasal düzenlemeler yapılması

gündeme gelmiştir. AB üyesi ülkelerde IAS'nın uygulanmaya başlanacak olması, Türkiye'nin de bu yöndeki niyetini belirtmesi ve hatta IMF 4. gözden geçirme niyet mektubunda, 2004 yılına kadar IAS'a uyumlu en az 20 adet ulusal muhasebe standardı yayınlama taahhüdünde bulunmuş olması, hızlı bir değişim süreci içine girildiğini göstermektedir.

12 Aralık 1999 tarihli ve 4487 sayılı Kanunla, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda değişiklik yapan Kanun'un ek 1. Maddesi uyarınca kurulan ve idari ve mali özerkliği bulunan TMSK, 07.03.2002 tarihinde, IFRS ile uyumlu muhasebe standartları saptamak ve yayınlamak amacıyla faaliyete geçmiş olup, bundan böyle TMUDESK' in görevlerini bugüne kadar yapmış olduğu çalışmalarla birlikte devralmıştır. Söz konusu düzenleme aşağıda verilmektedir:

“Denetlenmiş mali tabloların sunumunda; mali tabloların ihtiyaca uygun, gerçek, güvenilir, dengeli, karşılaştırılabilir ve anlaşılabilir nitelikte olmaları için ulusal muhasebe standartlarını saptamak ve yayınlamak üzere, kamu tüzel kişiliğine haiz, idari ve mali özerkliğe sahip ‘Türkiye Muhasebe Standartları Kurul’u kurulmuştur. Kurul, Başbakanlığın ilgili kuruluşudur.” TÜRMOB'un kurulmasıyla çalışmalarına ara veren Türk Standartları Enstitüsü Muhasebe Standartları Özel Daimi Komitesi de, muhasebe standartlarının tek elden yapılmasını sağlamak üzere koordinatörlüğünü TÜRMOB'un yürüteceği TMSK'nun kurulmasını ilke olarak benimsemiştir.

Kurul, kanunla kurulmuş, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi olup, Başbakanlığın ilgili kuruluşudur. Görev süresi 3 yıl olan kurul üyeleri şunlardır;

- Maliye Bakanlığı,
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı,
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK),
- Hazine Müsteşarlığı,
- Sermaye Piyasası Kurulu,
- Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu (BDDK),
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB),

- Türkiye Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği'nden (TÜRMOB),
- Yeminli Mali Müşavir,
- Serbest Muhasebeci Mali Müşavir'den oluşmaktadır. Kurul kendi üyeleri arasından başkan ve başkan yardımcısı seçer.

Kurul, Muhasebe Standartlarının geliştirilmesi ve faaliyetlerinin düzenli yürütülebilmesi için personel istihdam edebileceği gibi, diğer kuruluşların personelinden de yararlanabilir. Ayrıca, muhasebe standartlarının hazırlanması amacıyla, çalışma komisyonları kurar ve komisyonların üyelerini ilgili kuruluşların temsilcilerinden oluşturur.

Sermaye Piyasası Kanunu'nun EK-1. maddesinde, Kurul'un çalışmalarına ilişkin usul ve esaslar ile Kurulca belirlenecek standartların uygulama nitelik ve kapsamına ilişkin usul ve esasların Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmeliklerle belirleneceğinin hükme bağlanması, TMSK tarafından çıkarılacak standartları bir yaptırıma kavuşturmuştur. Sonrasında hazırlanan "Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu'nun Çalışmalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik", 16.03.2004 tarih ve 25404 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiştir. Söz konusu yönetmeliğin 9. maddesine göre belirlenen Kurul'un görevleri aşağıda belirtilmektedir.

- Muhasebe standartlarının oluşturulmasında esas alınmak üzere, kavramsal çerçeveyi belirlemek ve Türkiye Muhasebe Standardı taslak metinlerini hazırlayıp kamuoyunun görüşlerine açmak,
- Gerçek, güvenilir, karşılaştırılabilir, ihtiyaca uygun, anlaşılabilir ve tutarlı finansal bilgi üretilmesini sağlayacak Türkiye Muhasebe Standartlarını oluşturmak,
- Muhasebe standartlarının gelişen ve değişen ihtiyaçlara cevap verebilmesini teminen standartların güncelliğini sağlamak üzere gerekli çalışmaları yapmak,
- Finansal bilgilerin karşılaştırılabilirliğinin uluslararası alanda da sağlanmasını teminen, ulusal muhasebe standartlarının kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve en

iyi muhasebe uygulama örnekleri ile uyumunu gerçekleştirmek üzere gerekli çalışmaları yapmak,

- Finansal tabloların ihtiyaçlara uygun bilgi sunmasını ve belirlenecek standartlarla ilgili olarak uygulamada karşılaşılabilecek sorunlara ilişkin önlem alınmasını sağlamak üzere, standartların oluşturulması sürecinde düzenli olarak kamuoyunu bilgilendirmek,
- Gerektiğinde uygulamaya açıklık kazandırmak üzere muhasebe standartlarının uygulanmasında tereddüt oluşan konularda yorumlar yayımlamak,
- Ulusal muhasebe standartlarının benimsenmesine ve standartların uygulanmasına ilişkin kamu bilincinin yerleştirilmesine yönelik olarak toplantı, konferans, sempozyum, kongre gibi faaliyetler düzenlemek ve gerekirse çeşitli yayınlar hazırlamak ve bastırmak.

Sayıştay'ın denetimine tabi olan Kurul'un gelirleri; Hazine Yardımı ile Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği'nin gelirlerinin %2'sinden oluşmaktadır. Kuruluş Kanunu uyarınca, Kurul gelirleri arasında, oluşturulacak muhasebe standartlarının telif haklarından elde edilecek gelirler de vardır. Bu kurulun amacı, denetlenmiş finansal tabloların sunumunda, finansal tabloların ihtiyaca uygun, gerçek, güvenilir, dengeli, karşılaştırılabilir ve anlaşılabilir nitelikte olmaları için ulusal muhasebe ilkelerinin gelişmesi ve benimsenmesini sağlayacak ve kamu yararı için ulusal muhasebe standartlarını saptamak ve yayınlamaktır (Şensoy; 2008:205-209).

İlk olarak, Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) 9 Şubat 1994 tarihinde denetlenmiş finansal tabloların sunumunda ihtiyaca uygun, gerçek, güvenilir, dengeli, karşılaştırılabilir ve anlaşılabilir nitelikte olmaları için ulusal muhasebe ilkelerinin gelişmesi ve benimsenmesini sağlayacak ve kamu yararı için uygulanacak ulusal muhasebe meslek mensuplarının, denetim faaliyetlerini disiplinli yürütebilmeleri için ulusal denetim standartlarını saptamak ve yayınlamak üzere TÜRMOB tarafından kurulmuştur. TMUDESK 19 adet muhasebe standardı yayınlamıştır. Ardından, 18 Aralık 1999 tarih ve 4487 sayılı kanunla Sermaye Piyasası Kanunu'nda değişiklik yapan Kanun'un Ek 1. maddesi ile denetlenmiş finansal

tabloların sunumunda, finansal tabloların ihtiyaca uygun, gerçek, güvenilir, dengeli, karşılaştırılabilir olmaları için ulusal muhasebe ilkelerinin gelişmesi ve benimsenmesini sağlayacak ve kamu yararı için uygulanacak muhasebe standartlarını saptamak ve yayımlamak üzere kamu tüzel kişiliğine haiz, idari ve mali özelliğe sahip Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) kurulmuştur.

Bu kurul, Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurulu, Hazine Müsteşarlığı, Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nden birer üye, Türkiye Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği'nden bir yeminli mali müşavir olmak üzere 9 üyeden oluşur. Üyelerin görev ve süresi 3 yıldır. Süresi dolmadan ayrılan üyenin yerine ilgili kurum yeni üye seçmektedir. Kurul üyelerinin iktisat, maliye, siyasal bilgiler, işletme, iktisadi ve idari birimler ve benzeri dallarda en az 4 yıl lisans düzeyinde öğrenim yapmış olmaları öngörülmüştür. Ayrıca başka dallarda lisans düzeyinde öğrenim yapmış olanların ise yukarıda belirtilen alanlarda lisansüstü eğitim yapmış olmaları ve bu alanlarda en az 12 yıl uygulama deneyimine sahip olmaları koşulu da getirilmiştir. TMSK tarafından yayınlanan, ancak yürürlükten kalkan 19 adet standart, TMSK tarafından yapılan çalışmalara önemli bir altyapı oluşturmuştur. TMSK tarafından, aşağıdaki standartlar yayınlanmıştır (Gökçen ve diğerleri; 2006;9).

b) Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMSK)

Ülkemizde muhasebe uygulamalarının geçmişi eski dönemlere dayanmasına rağmen, meslek örgütlerinin yasal statüye kavuşması, ancak 1989 yılında gerçekleştirilebilmiştir. Muhasebe mesleğinin dernekler çatısı altında örgütlenmeye çalışması, meslek mücadelesine önemli katkılar sağlamıştır. Ancak mesleğin asıl gelişimi ve ivmesi, meslek yasasının ve örgütlenmesinin sağlanması ile gerçekleşmeye başlamıştır. 1989 yılında 3568 sayılı Kanun (Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu) ile mesleğin yasal statüye kavuşmasıyla birlikte hızlı bir örgütlenme sürecine gidilmiş ve mesleki sorunlar TÜRMOB çatısı altında sahiplenilmiştir.

Muhasebe standartlarının düzenlenme ihtiyacı 3568 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle artmış, IFAC'ın bir üyesi olan Türkiye, IAS'deki esasları kabul etmek ve bu

amaçla kendi ulusal muhasebe standartlarını hazırlamak ve bunun için yeni düzenlemelere gitmek zorunda kalmıştır.

1993 yılında, o yıllarda mesleğin en önemli eksikliklerinden biri olan standartlar konusunda, Türkiye’de finansal raporlama ve denetim düzenine ilişkin olarak, Dünya Bankası uzmanlarından Mourice Mould tarafından, “Türkiye Cumhuriyeti Muhasebe Finansal Raporlama ve Denetim Hizmetlerinin Gelişimi“ konulu bir rapor hazırlanmıştır. Raporda bazı saptamalar yapılarak, muhasebe ve denetim standartlarının gelişimi için öneriler sunulmuştur. Fakat bu rapordaki bazı öneriler sakıncalı ve kabul edilemez bulunmuştur. Bu sakıncalardan en önemlisi, Türkiye Muhasebe Standartlarının, TSE tarafından hazırlanması ve yayımlanması önerisidir. Bu gelişme üzerine TÜRMOB, ilgili tüm kesimlerin katılımı ile T MUDESK’i oluşturmuştur. Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (T MUDESK), 9 Şubat 1994 tarihinde kurulmuştur ve aynı tarihte ilk toplantısı gerçekleşmiştir.

Türkiye’de standart karmaşasına son vermek ve tüm kesimleri bağlayıcı standartları tek elden yayınlamak üzere, çeşitli kesimlerden temsilcilerin katılımıyla 1990 yılında Muhasebe Standartları Komisyonu kurulmuştur. Bu komisyon görevini, çalışma esasları 09.02.1994 tarihinde yayınlanan 1 Nolu yönerge ile kurulan Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu’na devretmiştir. Üye sayısı 60’la sınırlandırılan T MUDESK’in faaliyetleri bir başkan, bir sekreter ve iki sekreter yardımcısından oluşan Yürütme Komitesi tarafından yürütülmüştür. Üyeler, TÜRMOB’un tayin ettiği kişiler ile ilgili kuruluşların temsilcilerinden oluşmaktadır.

T MUDESK’in kuruluş amacı, ülkede faaliyet gösteren işletmelerin ve diğer kuruluşların mali tablolarının düzenlenmesini esas almak, muhasebe ilkelerinde tek düzeni yani ulusal standardizasyonu gerçekleştirmek ve bağımsız denetimde esas alınacak denetim standartlarını saptamaktır. T MUDESK’in kuruluş amacı, yönergenin birinci maddesinde şöyle yer almaktadır:

“Denetlenmiş mali tabloların sunumunda ihtiyaca uygun, gerçek, güvenilir, dengeli, karşılaştırılabilir ve anlaşılabilir nitelikte olmaları için ulusal muhasebe ilkelerinin gelişmesi ve benimsenmesini sağlayacak ve kamu yararı için uygulanacak ulusal muhasebe standartları ile muhasebe meslek mensuplarının, denetim faaliyetlerini disiplinli yürütebilmeleri için ulusal denetim standartlarını saptamak ve yayınlamaktır”.

TMUDESK'in muhasebe standartları ile ilgili amaçlarını IASC'nin amaçlarından farklı görmek mümkün değildir. IASC amaçları ile paralel olarak, TMUDESK'in muhasebe standartlarını saptama ile ilgili amaçları şu şekilde ifade edilebilir (Şensoy; 2008:198-200):

-Türkiye Muhasebe Standartlarının, Uluslararası Muhasebe Standartları ile uyumlu olmasını sağlamak,

- Finansal tabloların düzenlenmesi ve sunulmasına temel alınacak muhasebe standartları geliştirmek ve yayımlamak. Bu standartların ülke genelinde kabulünü ve uygulanmasını sağlamak,

- Türk ekonomisinin yapısını ve gereksinimlerini göz önünde bulundurmak,

- Finansal tabloların düzenlenmesi ve sunulmasına ilişkin çalışmalar yapmak,

-Ülke muhasebe uygulamalarında genel kabul görmüş muhasebe kavram ve terimlerinden muhasebe standartlarının geliştirilmesinde yararlanmak.

c) Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)

Türk Bankacılık Sistemi'nde gözetim ve denetim fonksiyonlarının tek bir çatı altında toplanması amacıyla Ağustos 2000'de kurulan BDDK, bankacılık sisteminde güven ve istikrarı sağlamak için, bankacılık gözetiminde kullanılan uluslararası standartların Türk Bankacılık Sistemi'ne uyarlanması, bankaların risk ölçüm ve yönetim tekniklerinin geliştirilmesi ve iç denetim mekanizmalarının oluşturulması konularında çalışmalar yürütmektedir.

2002 yılı sonu itibariyle, bankaların finansal tablolarının UMS ile uyumlu olmasını sağlamak amacıyla, IAS'ye paralel düzenlemeler içeren Muhasebe Uygulama Yönetmeliği ve bu yönetmeliğe ilişkin olarak 01.10.2002 tarihinden itibaren yürürlüğe giren 19 adet tebliğ BDDK tarafından yayınlanmıştır. Bu tebliğ başlıkları aşağıdaki gibidir:

1. Finansal Araçların Muhasebeleştirilmesi Standardı,
2. Maddi Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi Standardı,
3. Maddi Olmayan Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi Standardı,

4. Kiralama İşlemlerine İlişkin Muhasebe Standardı,
5. Bankanın Dahil Olduğu Risk Grubuyla Yaptığı İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi Standardı,
6. Banka Birleşme ve Devirleri ile Bankalarca İktisap Edilen Ortaklıkların Muhasebeleştirilmesi Standardı,
7. Varlıklardaki Değer Azalışının Muhasebeleştirilmesi Standardı,
8. Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Varlıkların Muhasebeleştirilmesi Standardı,
9. Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının, Dipnotlarda Açıklanması Standardı,
10. Banka Çalışanlarının Haklarının Muhasebeleştirilmesi Standardı,
11. Kur Değişim Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi Standardı,
12. Dönem Net Kar / Zararı, Temel Hatalar ve Muhasebe Politikalarında Yapılan Değişikliklerin Muhasebeleştirilmesi Standardı,
13. Bilanço Tarihinden Sonra Ortaya Çıkan Hususların Muhasebeleştirilmesi Standardı,
14. Mali Tabloların Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Düzenlenmesine ilişkin Muhasebe Standardı,
15. Konsolide Mali Tabloların Düzenlenmesi, Bağlı Ortaklık, Birlikte, Kontrol Edilen Ortaklık ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesi Standardı,
16. Nakit Akım Tablosunun Düzenlenmesine ilişkin Muhasebe Standardı,
17. Kamuya Açıklanacak Mali Tablolar ile Bunlara ilişkin Açıklama ve Dipnotlar Standardı,
18. Vergilerin Muhasebeleştirilmesi Standardı,
19. Özel Finans Kurumlarınca Kamuya Açıklanacak Mali Tablolar İle Bunlara İlişkin Açıklamalar Dipnotlar Standardı Yıllık Faaliyet Raporu.

d) Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)

Sermaye Piyasalarının etkin bir şekilde işleyebilmesi ve gelişmesi için öncelikle tasarruf sahiplerinin yani yatırımcıların hak ve yararlarının korunmasının sağlanması ve eşit rekabet şartlarının oluşturulması gereklidir. Bu görevi Türkiye’de Sermaye Piyasası Kurulu yerine getirmektedir.

1981 yılında 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile kurulan Sermaye Piyasası Kurulu, yetkilerini kendi sorumluluğu altında bağımsız olarak kullanan, idari ve mali özerkliğe sahip düzenli bir kamu kurumudur.

Kurul biri başkan, biri ikinci başkan olmak üzere yedi üyeden oluşur. İlgili olduğu bakanlık, Başbakan tarafından görevlendirilen Devlet Bakanlığıdır. Merkezi Ankara’da bulunan kurulu bir temsilciliği İstanbul’da da bulunmaktadır.

SPK’nın kuruluş amaçları şu şekilde sıralanabilir:

1. Sermaye Piyasa’sının açıklık, güven ve kararlılık içinde çalışmasını sağlamak,
2. Tasarruf sahiplerinin hak ve yararlarını korumak,
3. Menkul Kıymet Borsalarının gelişmesi için tedbirler almak,
4. Tasarrufları Sermaye Piyasalarına yönlendirerek, halkın iktisadi kalkınmaya etkin ve yaygın bir şekilde katılmasını sağlamak.

Kurul’un mali özerkliği vardır. Kurul’un bütün giderleri özel bir fondan karşılanır. Menkul Kıymet ihraççıları bu fona ihraç ettikleri menkul kıymetlerin binde ikisi tutarında ücret öderler. Fon gelirleri kurum giderlerini karşılayamayacak durumda ise açık, bütçeden alınan yardımla kapatılır (Kuba; 20075-6).

Sermaye Piyasası Kanunu'nun 4. Bölümü Sermaye Piyasası Kurulu'na ilişkin hükümleri düzenlemektedir. Sermaye Piyasası Kanunu'nun ilgili madde hükmü Kurul'a çeşitli görev ve yetkiler vermiştir. (SPK Md.22) Bunlardan birisi de kamunun aydınlatılması amacıyla, genel ve özel nitelikte kararlar almak; özellikle bilanço, kâr zarar tablosu, yıllık raporlar, denetim raporları ve diğer tablolar hakkında standartlar tespit etmek ve

bunları tebliğlerle duyurmaktır. Sermaye Piyasası Kurulu bu amaçla birçok tebliğ ve yönetmelik yayınlamıştır. Ayrıca Sermaye Piyasası Kurulu örgütü içinde Muhasebe Standartları Dairesi kurulmuştur. Kurul, 2003 yılında, UFRS ile uyumlu muhasebe standartları hazırlanmış ve Seri XI, No:25 sayılı tebliğ ile 33 adet standart yayınlamıştır. Söz konusu standartlar aşağıda açıklanmıştır:

Kısım 1. Mali Tablolara İlişkin Genel İlkeler,

Kısım 2. Tabloların Sunumu,

Kısım 3. Ara Mali Tablolar,

Kısım 4. Nakit Akım Tablosu,

Kısım 5. Hasılat,

Kısım 6. Stoklar,

Kısım 7. Maddi Varlıklar,

Kısım 8. Maddi Olmayan Duran Varlıklar,

Kısım 9. Varlıklarda Değer Düşüklüğü,

Kısım 10. Borçlanma Maliyetleri,

Kısım 11. Finansal Araçlar,

Kısım 12. İşletme Birleşmeleri,

Kısım 13. Konsolide Mali Tablolar, Bağlı Ortaklıklar, Müşterek Yönetime Bağlı Teşebbüsler ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesi,

Kısım 14. Kur Değişiminin Etkileri

Kısım 15. Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesi,

Kısım 16. Hisse Başına Kazanç,

Kısım 17. Bilanço Tarihten Sonraki Olaylar,

Kısım 18. Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler,

- Kısım 19. Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklik ve Hatalar,
- Kısım 20. Kiralama İşlemleri
- Kısım 21. İlişkili Taraflar,
- Kısım 22. Finansal Bilgilerin Bölümlere Göre Raporlanması
- Kısım 23. Banka ve Benzeri Finansal Kuruluşların Mali Tablolarının Kamuya Açıklanması
- Kısım 24. İnşaat Sözleşmeleri,.
- Kısım 25. Durdurulan Faaliyetler,
- Kısım 26. Devlet Teşvik ve Yardımları,
- Kısım 27. Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller,
- Kısım 28. Kurum Kazancı Üzerinden Hesaplanan Vergiler,
- Kısım 29. Çalışanlara Sağlanan Faydalar,
- Kısım 30. Emeklilik Planları,
- Kısım 31. Tarımsal Faaliyetler,
- Kısım 32. Mali Tablo ve Raporların Açıklanması ve Borsaya Gönderilmesi,
- Kısım 33. İlk Dönem Mali Tablolar,
- Kısım 34. Muhtelif Hükümler.

d) Muhasebe Standartlarının Oluşturulmasına Yönelik Olarak İktisadi Devlet Teşekküllerini Yeniden Düzenleme Komisyonu Tarafından yapılan Çalışmalar: İktisadi Devlet Teşekküllerini Yeniden Düzenleme Komisyonu 1968 yılında yayımlanan ve 1972 yılında uygulamaya koyduğu ve KİT'ler için zorunlu tuttuğu Tekdüzen Muhasebe Sistemi çalışmasını yapmıştır.

Yapılan bu çalışmada; Muhasebe Usullerinin Islahı ve Yeknesaklaştırılması, Muhasebenin Temel Kavramları ve Genel Kabul Görmüş Muhasebe Prensipleri, Rapor Sistemi, Tekdüzen

Genel Hesap Planı ve Açıklamaları, Mali İşler-Muhasebe ve Kontrol Dairelerinin Organizasyonu ile Terimler ve Açıklamalar şeklinde olmak üzere 6 adet rapor yayınlanmıştır.

Bu çalışma başlangıçta KiT'lerde zorunlu olduğu halde sonraları diğer işletmelerce de benimsenerek Türkiye'de muhasebe sisteminin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Böylece KiT'lerde muhasebe uyumlaştırılması için önemli bir adım atılmış ve düzenleme daha sonra yapılacak olan düzenlemelere ve özel sektör kuruluşlarına örnek oluşturmuştur. Ancak bu düzenleme 22 yıl yürürlükte kalarak 31.12.1993 tarihine kadar uygulama alanı bulabilmiştir.

e) Muhasebe Standartlarının Oluşturulmasına Yönelik Olarak Türkiye Bankalar Birliği Tarafından Yapılan Çalışmalar: Bankalar Birliği, bankalar arasında uygulama birliği sağlamak için muhasebe konusunda çeşitli çalışmalar yapmıştır. Örneğin 1969 yılında yürürlüğe giren bir çalışma ile bankalardan kredi talep eden işletmelerin son üç yıla ait bilanço ve gelir tablosunun tiplerini belirleyerek Türkiye'de bu tip bilançoların kullanılmasına önderlik etmiştir. Yine bankalarda kullanılmak üzere hazırlanan tekdüzen hesap planı ve finansal tablo modelleri, raporları bankalar arasında tekdüzen bir uygulamayı gerçekleştiren önemli bir çalışmadır (Akgül ve Akay, s:15).

f) Muhasebe Standartlarının Oluşturulmasına Yönelik Olarak Türk Standartları Enstitüsü Muhasebe Standartları Özel Daimi Komitesi Tarafından Yapılan Çalışmalar: 1987 yılında kurulan komite, Türk Muhasebe Standartlarını hazırlamakla görevlendirilmiştir. Komitenin iş programında 43 adet muhasebe standardı bulunmaktadır. Teknik kurullarından geçip yayına hazır hale gelen standartlar şunlardır (Arıkan, 1996:63, Akgül ve Akay, s:16):

- Raporlama- Bilanço Formu Standardı,
- Raporlama- Kar ve Zarar Tablosu Formu Standardı,
- Muhasebenin Temel İlkeleri Standardı,
- Denetim - Genel İlkeleri, Denetçiye İlişkin Açıklama Standardı.

Bu komitenin hazırlamış olduğu standart, AB Dördüncü Direktifine yaklaşma açısından ve Türk muhasebesinin gelişmesi açısından önemlidir. Fakat uygulamada, TSE'nin standartlarının etkili olduğunu söylenemez (Sağlam, 2001:48, Akgül ve Akay, s:16).

Bu komite, TÜRMOB kurulduktan sonra çalışmalarına ara vermiş ve muhasebe standartlarının tek elden yapılmasını sağlamak üzere, koordinatörlüğünü birliğin yürüteceği "Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu"nun kurulmasını ilke olarak kabul etmiştir (Arıkan, 1996, 63, Akgül ve Akay, s:16).

g) Muhasebe Standartlarının Oluşturulmasına Yönelik Olarak Sigorta Murakabe (Denetleme) Kurulu Tarafında Yapılan Çalışmalar: Türkiye'de faaliyette bulunan sigorta ve reasürans şirketleri; Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu ve Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği'nin temsilcilerinin katılımı ile oluşturulan "Tekdüzen Hesap Planı Komitesi" tarafından hazırlanan ve 01.01.1994 tarihinden itibaren kullanılmaya başlanan tekdüzen hesap planına göre iş ve işlemlerini muhasebeleştirmek zorundadırlar.

Bu tekdüzen hesap planı; tek tip bilanço ve gelir-gider tablosu hazırlanmasına imkan tanımak, sigortacılık sektöründe muhasebe kayıtlarında ve mali raporlama açısından yeknesaklığı sağlamak, sektörün ve şirketlerin maddi gelişimini sağlıklı biçimde değerlendirerek ilgililerin ihtiyacı olan bilginin elde edilmesine olanak sağlamak amacını gütmektedir

h) Muhasebe Standartlarının Oluşturulmasına Yönelik Olarak Maliye Bakanlığı Koordinatörlüğü'nde Kurulan Muhasebe Standartları Komisyonu Tarafından Yapılan Çalışmalar: 1990 yılında çeşitli kesimlerin temsilcilerinin katılımı ile oluşturulan komisyonun temel amacı, ülkemizde standart karmaşasına son vererek tüm kesimleri bağlayıcı nitelikte tek elden yayınlanacak muhasebe standartları hazırlamaktır. Bu komisyonun çalışmaları Maliye Bakanlığı'nca 26.12.1992 tarih ve 21447 sayılı Resmi Gazete'de 1 sıra nolu "Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği" yayınlanmıştır (Gökçen ve diğerleri; 2006;9).

Yayınlanan bu tebliğ ile aşağıdaki konularda düzenlemeler yapılmış bulunmaktadır:

1. Muhasebenin temel kavramları,
2. Muhasebe politikalarının açıklanması,
3. Mali tablolar ilkeleri,

4. Mali tabloların düzenlenmesi ve sunulması, tekdüzen hesap çerçevesi, hesap planı ve işleyişinden oluşmaktadır (Gökçen ve diğerleri; 2006;9).

3.9.4. Türkiye’de Muhasebe Standartlarının Son Durumu

Türkiye’de genel olarak muhasebe standartlarının geliştirilmesinde devlet yönlendirmesinin geçerli olduğu söylenebilir. Ekonomik ve siyasi olarak ilişkilerimizin yoğun olduğu ülkeler örnek alınarak aktarılan yasalar ile bu ülke uygulamalarının etkisi, yapılan çalışmalarda kendini hissettirmektedir.

Türkiye’de muhasebe uygulamaları genellikle Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Usul Kanunundaki hükümler yönlendirmektedir. Ancak bu konulardaki hükümler ihtiyaca cevap vermekte yetersiz kalırsa, yasal statüye sahip olan bazı kuruluşlar kendi yetkileri kapsamındaki işletmeler için, yönlendirici çalışmalar yapmaktadır (Arıkan;1996;61).

Muhasebe mesleğinin yasal dayanağa kavuştuğu 3568 sayılı "Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu" nun kabul edildiği 13.06.1989 tarihinden bu yana muhasebe standartları ile ilgili gereksinim daha belirgin hale gelmiştir (Koç Yalkın ve Diğerleri,2006:295)

Kanunla birlikte muhasebe mesleğinin yasal zemine oturması ile kurulan "TÜRMOB, mesleğin ulusal ve uluslar arası düzeyde temsilini üstlenmiştir. Bu bağlamda 1994 yılında, uluslararası muhasebe standartları ile uyumlu standartlar geliştirecek ve muhasebe bilgileri ile ilgili tüm tarafların temsil edildiği özerk bir yapı olarak "TMUDESK" i kurmuştur (Ülkü, 2008:27).

TMUDESK, faaliyet süresi boyunca 19 adet standart yayımlamıştır. Ancak, TMUDESK tarafından kabul edilen standartlar, kurulun bu standartları işletmelere uygulatabilmesi için herhangi bir yaptırım gücü bulunmaması sebebiyle uygulamaya yansıtılamamıştır.

TMUDESK’in ardından, 1999 yılında 4487 sayılı kanun ile değişik 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nun Ek 1’inci maddesi ile; "Denetlenmiş finansal tabloların sunumunda; finansal tabloların ihtiyaca uygun, gerçek, güvenilir, dengeli, karşılaştırılabilir ve anlaşılabilir nitelikte olmaları için ulusal muhasebe ilkelerinin gelişmesi ve benimsenmesini sağlayacak ve kamu yararı için uygulanacak ulusal

muhasebe standartları yayımlamak üzere; kamu tüzel kişiliği haiz, idari ve mali özerkliğe sahip; Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu-TMSK kurulmuştur" (Gökçen ve Diğerleri;2006;9).

Muhasebe ilkelerinin gelişmesini ve benimsenmesini sağlayacak ulusal muhasebe standartlarını saptamak ve yayımlamak ile görevlendirilmiş TMSK, ülkemizde muhasebe standartlarının geliştirilmesi ve uygulanması yönünden tek kuruluştur.

TMSK; Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurulu-YÖK, Hazine Müsteşarlığı, Sermaye Piyasası Kurulu-SPK, Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu-BDDK ile TÜRMOB'dan bir Yeminli Mali Müşavir ve bir Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olmak üzere 9 üyeden oluşmaktadır. Üyelerin görev süreleri 3 yıl olup; süresi dolmadan ayrılan bir üye bulunursa, yerine ilgili kurum yeni bir üye seçmektedir (Gücenme; 2000:33).

Ülkemizdeki ve uluslararası piyasalardaki gelişmeleri yakından izleyen TMSK, hükümetin de bu yöndeki niyeti ve IMF' e olan taahhütlerini de dikkate alarak, gelişmiş ülkelerle de uyum sağlamak amacıyla, UFRS' ye uyumlu standartlar üretmeyi hedef olarak belirlemiştir (Üstünel; 2005:19, Ülkü; 2008:28).

UFRS ile tam uyumlu standartların yayımlanmasını benimseyen TMSK, çalışmalarını uluslararası kabul gören IASB ile yakın ilişki içinde sürdürmektedir. Bu doğrultuda, IASB tarafından öngörülen resmi çeviri prosedürlerini uygulamakta olup, IASB ile bu kapsamda 2005 yılında "Telif Hakları Anlaşması" imzalanmıştır (Beyazıtılı ve Diğerleri; 2006:60, Ülkü;2008:28).

TMSK' nın kurulmasından önce, TMUDESK'in çalışmalarından sonra çeşitli resmi kuruluşlar da kendi faaliyet alanları kapsamında muhasebe standardı oluşturmuşlardır.

Bankacılık sektörü ile ilgili olarak BDDK tarafından bankaların finansal tablolarının uluslar arası muhasebe standartları ile uyumlu olmasını sağlamak amacıyla muhasebe uygulama yönetmeliği ve bu yönetmeliğe ilişkin 01.10.2002 tarihinden itibaren yürürlüğe giren 19 adet tebliğ yayımlanmıştır (Koç Yalkın ve Diğerleri; 2006:300).

Sermaye Piyasasında işlem gören işletmeler için de SPK tarafından 2003 yılında UFRS ile uyumlu muhasebe standartları hazırlanmış ve seri XI, No:25 sayılı tebliğ ile 33 adet standart yayımlanmıştır (Gökçen ve Diğerleri; 2006:6).

BDDK ve SPK'ın oluşturduğu standartlar kendi sektörleri içinde önemli gelişmeler olarak görülebilir. Fakat sadece kendi mevzuatlarına tabi işletmeler tarafından uygulanma zorunluluğunun bulunması, bu standartların uygulanma alanını sınırlandırmıştır. Ayrıca bu standartlar ülkemizdeki muhasebe uygulamalarında farklılaşmaya sebep olmuştur.

Bu sayılanlar dışında; İktisadi Devlet Teşekküllerini Yeniden Düzenleme Komisyonu, Tekdüzen Muhasebe Koordinasyonu Devamlı İhtisas Komisyonu, Türk Standartları Enstitüsü Muhasebe Standartları Özel Daimi Komitesi, Türkiye Bankalar Birliği, Maliye Bakanlığı Koordinatörlüğünde Kurulan Muhasebe Standartları Komisyonu ve Sigorta Denetleme Kurulu da ülkemizde muhasebe uygulamalarına yön veren kuruluşlardır.

TMSK'ın kurulmasıyla birlikte, Türkiye'de muhasebe standardı oluşturmak konusundaki çok başlılık ortadan kalkmış ve daha önce de belirtildiği gibi TMSK bu mevzudaki tek yetkili isim olmuştur (Akdoğan; 2007; 108).

2003 yılında yapılan uluslararası bir araştırmaya göre Türk Muhasebe Standartları ile Türkiye, Dünya'da Kenya'dan sonra Uluslararası Finansal Raporlama standartlarına en uzak ikinci ülke konumundaydı (Cengiz; 2007;2). Fakat o tarihten bu yana yapılan çalışmalar sayesinde Türk Muhasebe Standartları önemli gelişmeler kaydetmiştir. 17. Dünya Muhasebeciler Kongresine ev sahipliği de dâhil olmak üzere birçok uluslararası organizasyonda hak ettiği yeri almıştır.

Ülkemizde muhasebede küreselleşmeye götüren düzenlemeleri de aşağıdaki biçimde sıralayarak özetlemek mümkündür (Ayboğa, 2008:609):

- **1981 yılında**, Sermaye Piyasası Kanunu yürürlüğe girdi
- **1983 yılında**, Sermaye Piyasası Kurulu kuruldu.
- **1983 yılında**, SPK tarafından “Standart Mali Tablo ve Raporlar” Tebliği yayımlandı.

-**1984 yılında**, SPK tarafından “Standart Genel Hesap Planı” Tebliği yayımlandı.

- **1989 yılında**, 3568 sayılı Muhasebe Meslek Kanunu yürürlüğe girdi.

- **1992 yılında**, Maliye Bakanlığı tarafından Tekdüzen Muhasebe Sistemi, Uygulama Genel Tebliği 1994 yılında uygulanmak üzere yayımlandı.

- **1994 yılında**, Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) oluşturuldu

- **1996 yılında**, TMUDESK Türkiye Muhasebe Standartlarını yayımlamaya başladı. 2002 yılına kadar 19 adet standart yayınladı.

- **1999 yılında**, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) kuruldu. 2002 yılında ilk toplantısını yaparak faaliyete geçti.

- **2002 yılında**, BDDK Bankacılık Sektörü için UFRS ile uyumlu muhasebe uygulama tebliğleri yayınladı.

- **2003 yılında**, SPK tarafından UFRS ile uyumlu 33 adet Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları yayımlandı.

- **2005 yılında**, bu tarihten itibaren TMSK tarafından UFRS ile uyumlu Türkiye Muhasebe Standartları resmi gazetede yayımlandı.

- TMSK'nun “KOBİ'ler için TFRS çalışmaları devam etmektedir.

- Türk Ticaret Kanunu 2005 yılından itibaren kamuoyuna sunuldu, 2011 yılında yasallaşmıştır.

Ülkemizdeki muhasebe ve finansal raporlamaya ilişkin çok başlı uygulamaya son vermek amacıyla, 4487 sayılı kanunla kurulan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK), çağdaş dünya uygulamalarına entegre olabilmek için Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına uyumlu standartlar üretmeyi hedef olarak belirlemiştir. Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi Vakfı (IASCF) ile akdedilen telif anlaşması çerçevesinde standartların resmi Türkçe çevirisi yapılmış ve 1 adet Kavramsal Çerçeve ve 41 adet Muhasebe Standardı (TMS/TFRS) ile 27 adet Yorumdan oluşan setin tamamı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunmaktadır. TMSK'nın internet sitesinden (www.tmsk.org.tr) bu Standartların ticari amaç dışında serbestçe indirilmesi mümkündür (Üstünel, 2009:10).

BÖLÜM 4: BASEL II VE UFRS'NİN KOBİ'LERE ETKİLERİ

BASEL II ve UFRS'nin tam olarak ülkemizde uygulanmaya başlamasıyla beraber özellikle toplam işletmelerimizin önemli bir kısmını oluşturan KOBİ'lerimiz ciddi bir şekilde bu uygulama süreçlerinden olumlu ve olumsuz olarak etkilenecektir. Bu bölümde, önceki yapılan çalışmalar ışığında BASEL II ve UFRS'nin KOBİ'lere muhtemel etkileri üzerinde durulacak, KOBİ'lerimizin yaşayabileceği olumsuzlukları ve olumlu gelişmeleri açıklanacaktır.

4.1. BASEL II'nin KOBİ'lere Muhtemel Etkileri ve Sağlayacağı Faydalar

BASEL II Standartları bankacılık sektörünü yeniden yapılandırma amacıyla oluşturulmuştur. BASEL II Standartları ile bankaların risk yönetim ve değerlendirme ölçütleri değişmektedir. Bu ölçütlerin değişmesi nedeniyle, bankalardan kredi kullanan KOBİ'lerin de bu değişikliklerden etkilenmesi beklenmektedir. BASEL II ilkelerinin uygulamaya geçmesi ile KOBİ'lerin sahip oldukları riskler, derecelendirme notları ve ülke notu kredi maliyetini belirleyen temel unsurlar haline gelecektir. Bu süreçte işletmelerin güvenilir bir finansal raporlama sürecine, kurumsal yönetim ilkelerine uygun işletme yönetim kültürüne sahip olmaları önem taşıyacaktır (Uyar ve Aygören, 2006:2).

Bankaların sermaye yeterliliği standartlarını yeniden tanımlayan ve risk yönetimini öne çıkaran BASEL II düzenlemesi, bankaların kendi risk yönetimi anlayışının kredi müşterilerine de yansması sonucunu doğurmaktadır. BASEL II düzenlemelerine göre kredilerin, farklı unsurları açısından risk seviyeleri belirlenecek ve kredi fiyatlaması da bu risklerin sonucuna göre belirlenecektir. Bu uygulamayla reel sektör şirketlerinin bağımsız derecelendirme kurumları tarafından verilen kredi notuna göre risk değerlendirmesi yapılacak ve bu riske göre belirlenecek kredi fiyatlaması, müşterilerin kullanacakları kredi fiyatını ve miktarını etkileyecektir. Bu nedenle, özünde bankacılık sistemine yenilikler getiren bu uzlaşımın reel sektöre etkilerinin şirketler tarafından değerlendirilerek gerekli hazırlıkların yapılması kaçınılmazdır (www.deloitteacademy.com. E.T.10.01.2011).

Çalışmamızın bu aşamasında BASEL II Standartlarında belirlenen KOBİ tanımlarına yer vermek gerekmektedir. KOBİ tanımlamalarında gerek uluslararası, gerek ülkeler arasında hatta ülke içerisinde farklı kurumlar farklı tanımlamalar yapmaktadır. Bu farklılıkların sebebi, tanımlama yapılırken farklı kıstasların dikkate alınmasıdır. Bu tanımlamalara Bölüm 1’de detaylı yer verilmiştir. BASEL II Standartlarına göre KOBİ’lerin tanımı tek bir kıstasa göre yapılmaktadır. Bu kıstas ise, işletmelerin yıllık satış miktarlarıdır. Yani kısacası cirolarıdır. BASEL II ile birlikte yıllık toplam cirosu 50 Milyon Euro’nun altında olan firmalar KOBİ olarak nitelendirilecektir. Ülkemiz açısından baktığımızda, çok büyük bir orandaki işletmemiz bu kıstaslar açısından BASEL II’ ye göre KOBİ olarak değerlendirilecektir (ATO, 2007:33).

Bununla birlikte BASEL II’ye göre KOBİ’ler iki alt sınıfa ayrılmaktadırlar:

- **Perakende KOBİ:** Bir bankadaki nakit ve gayri nakit kredilerinin toplamı 1 Milyon Euro’nun altında olan KOBİ’ler o banka için Perakende KOBİ olarak nitelendirilecektir.

- **Kurumsal KOBİ:** Bir bankadaki nakit ve gayri nakit kredilerinin toplamı 1 Milyon Euro’nun üstünde olan KOBİ’ler o banka için Kurumsal KOBİ olarak nitelendirilecektir (TBB, 2004: 6).

Ayrıca, BASEL II Standartlarında KOBİ’ler kendi içerisinde sınıflandırılmaya gidilmiştir. Sınıflara ayırırken kullanılan kıstas ise, KOBİ’lerin kullandıkları kredi miktarları olarak görülmektedir.

Tablo 24. BASEL II’ye Göre KOBİ Kredilerinin Sınıflandırılması

Yıllık Satış Miktarı(Ciro)	Kredi Miktarı	Sınıflandırma
Ciro>50.000.000.- Euro	Kredi Miktarı>1.000.000.- Euro	Kurumsal
Ciro>50.000.000.- Euro	Kredi Miktarı<1.000.000.- Euro	Kurumsal
Ciro<50.000.000.- Euro	Kredi Miktarı>1.000.000.- Euro	Kurumsal KOBİ
Ciro<50.000.000.- Euro	Kredi Miktarı<1.000.000.- Euro	Perakende KOBİ

Tablo 24'te KOBİ sınıflandırmasında kurumsal ya da perakende ayrımı KOBİ'nin kullandığı kredi miktarına göre belirlenmektedir. Buna göre, bir bankadaki toplam kredisi 1 Milyon Euro'nun altında kalan KOBİ'ler "perakende portföy" içinde tanımlanmakta, ilgili bankadaki kredi miktarı 1 milyon Euro'nun üstünde olan KOBİ'ler ise "kurumsal portföy" içinde tanımlanmaktadır. Bu tanımlamaya uygun olarak bir çok banka organizasyonlarını bu isimlere göre oluşturmaya başlamıştır. Hatta personellerinin unvanlarını bu tanımlamaya uygun olarak düzenleme yoluna gitmiştir.

BASEL II'nin tam olarak ülkemizde uygulanmaya başlamasıyla beraber hemen hemen etkilenmeyecek işletme olmayacaktır. KOBİ'lere yönelik etkileri temel olarak, bankaların sermaye yükümlülüklerinin, BASEL-II ile birlikte, bağımsız derecelendirme notlarına veya bankalar tarafından verilen içsel derecelendirme notlarına göre belirlenmesinden kaynaklanacaktır.

Bu çerçevede, BASEL-II ile birlikte, KOBİ'lere (ve genel olarak tüm kesimlere) kullanılan kredilerde riske daha duyarlı bir fiyatlama yaklaşımının bankalarca benimsenmesi beklenmektedir. Bu durum daha iyi dışsal veya içsel olarak derecelendirme notunu elde eden KOBİ'lerin diğerlerine göre maliyet avantajına sahip olması sonucunu doğuracaktır. Bu kapsamda BASEL-II'nin reel sektöre muhtemel etkilerini şu şekilde sıralamak mümkündür (Bilgin, 2005:14):

- Derecelendirme gereksinimlerinin artması,
- Bankalarca talep edilen verilerin kapsamında artış,
- Yönetişim yapısındaki değişiklikler,
- Kabul edilen teminat türlerinin değişmesi,
- Borçlanma maliyetlerinin seviyesinde ve oynaklığındaki değişiklikler,
- Kredilerde fiyat farklılaşmalarının artması,
- Denetim ve gözetim yaklaşımlarındaki değişim,
- Eğitim ihtiyacı,
- Finansal aracılık fonksiyonunun etkinleşmesi,

- Kurumsal yönetim yapılarında iyileşmeler,
- Konjonktürel etkiler.

Bu etkiler içerisinde KOBİ'ler açısından en önemli olanlar, toplam kredi hacmine ve kredi fiyatlarına ilişkin etkilerdir. BASEL-II ile birlikte kredi maliyetine etki eden bir takım unsurların (fonlama maliyeti, operasyonel giderler, risk primi) değişeceği ve bazı firmalar için artacağı tahmin edilmektedir.

4.1.1. BASEL II'ye Geçiş Sürecinde KOBİ'lerin Yaşayabileceği Zorluklar

BASEL-II ile yapılan düzenlemeler, bankalardan kredi kullanan şirketler için yeni yaptırımlar getirmektedir. BASEL-II düzenlemelerinin KOBİ'lere etkisi, bankalar için minimum sermaye yükümlülüğü düzenlemelerinden kaynaklanan dolaylı bir etkidir. BASEL-II düzenlemeleri, KOBİ tanımına giren işletmelerin belli koşulları yerine getirmeleri sonucu edinecekleri nitelikler yolu ile bankalar nezdinde ayrıcalıklı ve öncelikli muamele görmelerini öngören bir çerçeve getirmektedir. Bu çerçevenin etkisi kendini özellikle iki noktada hissettirmektedir (Yörük, 2007:371):

- Finansman kaynaklarına "erişebilirlik",
- Erişilen kaynakların kullanımında karşılaşılabilecek "maliyet".

Buna göre, tüm firmalar bankalardan aynı maliyetle kredi kullanamayacaklar, bankalar KOBİ'lerden daha güçlü teminatlar talep edeceklerdir.

BASEL II Standartlarının tam uygulanması ile beraber KOBİ'ler bir çok sorunla karşı karşıya kalacaktır. BASEL II Standartları ülkemizdeki bankaların kredi verme süreçlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Bu süreçten en çok etkilenecek işletmelerimiz özellikle KOBİ'lerimiz olacaktır (Aramaz, 2008:66).

4.1.1.1. Kredi Fiyatlandırılması ve Teminatlandırılmasına İlişkin Sorunlar

BASEL II kriterleri ile birlikte kredilendirilmede, mevcut durumdan farklı olarak riske dayalı fiyatlandırma söz konusu olacaktır. Bu nedenle risk değeri düşük olan işletmeler daha düşük maliyetle kredi kullanacaklardır. Ancak ülkemizde KOBİ'lerin kredi kullanımında

yaşadığı önemli sorunlardan birisi teminat göstermede yaşamış oldukları sıkıntılardır. Bunlara ilave olarak BASEL II kriterleriyle birlikte, KOBİ'ler tarafından teminat olarak kullanılan ortak kefaleti, grup şirketi kefaleti, müşteri çek ve senetleri gibi araçlar teminat gösterilebilecek değerler arasından kaldırılmıştır. Söz konusu bu durum KOBİ'lerin kredilendirmede yeterli teminatlar ortaya koyamaması ve dolayısıyla yüksek maliyetlerde kredi kullanmak durumuyla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır (Yılmaz ve Küçükçolak, 2006:391).

BASEL II standart yaklaşımında geçerli olacak teminatlar ise Tablo 25'te gösterilmiştir.

Tablo 25. BASEL II Standardında Geçerli Olacak Teminat Türleri

Teminat Türleri	BASEL II Risk	BASEL II risk Ağırlığı
Nakit, Mevduat veya Mevduat Sertifikası	0	0
Altın	0	0
Belli Şartları Taşıyan Borçlanma Senetleri	100	İhraç Eden Firmanın Ratingine Göre
Ana Endekste (IMKB 100 gibi) Hisse Senetleri	100	İhraç Eden Firmanın Ratingine Göre
Yatırım Fonları	100	Fonun İçinde Bulunan Enstürman Tipine Göre
Ana Endeks Dışında, Fakat Organize Piyasalarda İşlem Gören Senetler	100	Ratinge göre
Ana Endeks Dışında, fakat Organize Piyasalarda İşlem Gören Senetleri de Barındıran Fonlar	100	Fonun İçinde Bulunan Enstürman Tipine Göre
Taşınmaz Mal ipoteği	50	İkametgah Amaçlı %35 Ticari Amaçlı %100
Belli Şartları Taşıyan Garanti (A- ve Üzeri) Ratinge Sahip Firmalar	100	Ratinge Göre

Kaynak: Aras, 2005, 20.

BASEL II standart yöntemde herhangi bir teminatın bulunmadığı durumda krediler için uygulanacak risk ağırlığı %100'dür. Öte yandan perakende ve kurumsal portföy tanımının dışında ipotek karşılığı kullanılan kredilerde, eğer ipotek konusu gayrimenkul ikamet amaçlı kullanılıyorsa bu durumda, kullanılacak kredi %35 risk ağırlığı ile değerlendirilmektedir. Ticari amaçlı kullanılan gayrimenkul ipoteklerinde risk ağırlığı ise %100 olarak belirlenmiştir. Ancak belli koşulların sağlanması halinde bu oranın %50'ye kadar inebileceği belirtilmektedir (Aras, 2005: 21).

Teminatlardaki bu değişimlere bağlı olarak bankalar kredi kullanacakları firmalardan öncelikle BASEL dokümanında sayılmış teminatlardan almak isteyecektir. Bunun mümkün olmaması halinde ise, diğer teminatların sermaye yükümlülüğünü düşürücü bir etkisinin olmaması nedeniyle bankalar bunun maliyetini kredi faizine yansıtacak ve firmalar krediyi daha pahalı kullanacaklardır (Çağlayan, 2005:65).

4.1.1.2. Finansman Sorunu

KOBİ'lerin özkaynak yapılarının zayıflığı, kredi tahsis koşullarının değişimi sonucunda finansal olanaklarının daralması, aktif - pasif kalemleri arasındaki vade uyumsuzluğu sonucu ortaya çıkabilecek sorunlardır (Yılmaz ve Küçükçolak, 2006: 222).

BASEL II ilkelerinin KOBİ'lerin finansman maliyetine önemli etkileri olacaktır. Genel olarak, KOBİ'ler sermaye piyasalarından çok fazla pay alamamakta, temel finansman kaynağı banka ve finansal kuruluşlardan sağlanan krediler olmaktadır. Özkaynakla finanse edilemeyen ve sermaye piyasasından yeterli kaynak sağlayamayan KOBİ'ler zorunlu olarak banka kredilerine yönelmektedir. Alternatif bir finansman kaynağı olan banka kredileri çok fazla kullanılmaktadır. Çünkü bankalar muhasebe, mali yapı, finansal raporlama ve teminat konusunda yaşanan sorunlar nedeniyle işletmelere az miktarda veya yüksek maliyetten kredi vermektedirler. Günümüzde bankalar kredi talep eden işletmenin sadece kredi riskine bakarak maliyet oluşturmakta ve kredi kullanılmaktadır. BASEL II ile bu sistem özellikle KOBİ'ler açısından tamamen değişecektir. Finansman sorunu aşağıdaki alt başlıklar altında incelenebilir (Uyar ve Aygören, 2006:2):

a) Kredi Maliyetleri ve İşletme Karlılığı Üzerindeki Etkisi: BASEL II uygulaması ile

KOBİ'lerin kullanacakları kredinin maliyeti, derecelendirme notuna bağlı olarak değişecektir (Mısırlıoğlu, 2006, 30). Derecelendirme notu düştükçe kredi riski ve maliyeti artacak, ilgili KOBİ için kredi almak zorlaşacaktır (Yüksel, 2005:37). Derecelendirme şirketleri KOBİ'lerin özellikle özsermaye yapılarını değerlendirerek, yetersiz özsermayeye sahip işletmelerin kredi notunu düşürebilecektir (Dinçer, 2006:33). Dolayısıyla bu işletmelerin kredi maliyetleri daha yüksek olacaktır. Buna karşın, derecelendirme notu yüksek olan KOBİ'ler daha düşük faiz ile finansman sağlayabileceklerdir.

Tablo 26. Derecelendirme Notları ve Anlamları

AAA	Azami kredibilite, en yüksek finansal yükümlülüğü karşılama yeteneği
AA+AAAA-	Yüksek kredibilite, yüksek finansal yükümlülük karşılama yeteneği, iktisadi ve mali şartların riski çok az artırma ihtimali
BB+BBBB-	Kısa vadede riskli değil ancak iktisadi ve mali koşulların kötüleşmesi ve değişmesi durumunda asgari spekülasyon durumu
B+BB-	Hali hazırda finansal yükümlülükleri yerine getirme yeteneği ancak iktisadi ve mali şartlardaki değişmeye çok duyarlı bir
CCC	Tehlikeli, yatırım yapılabilir kriterlerinin altında
CC	Yüksek mali yükümlülükleri yerine getirememeye tehlikesi
C	Risk son derece yüksek ve spekülasyon
D	Mali yükümlülükler yerine getirilemiyor
Olumlu Görünüm	Kredi derecelendirme notunun gelecekte artırılabilirliğini gösterir
Olumsuz Görünüm	Kredi derecelendirme notunun gelecekte düşürülebilirliğini gösterir
Durağan Görünüm	Kredi derecelendirme notunda gelecekte değişim beklenmediğini gösterir
İzleme Durumu	Kredi derecelendirme notunun yakın gelecekte değiştirilebilirliğini ihtimalini ve görünüm durumunun belirlenebilirliğini gösterir

Kaynak : Tamer Aksoy, "BASEL II ve İç Kontrol", Ankara Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, Ankara, Ağustos 2007, s. 100

Tablo 26’da derecelendirme notları ve anlamları verilmiştir. Derecelendirme notunun yüksek olması durumunda finansman giderleri azalacak, işletmenin dönem net karı olumlu etkilenecektir. Derecelendirme notu düşük olan işletmeler ise yüksek faiz ile borçlanacağından dönem karı azalacaktır.

b) Kredi Kullanım Şartlarının Zorlaşması: BASEL II’ye geçiş sadece finans sektörünü değil, finans sektörünün hizmet verdiği reel sektörü de yakından ilgilendirmektedir. Zira özellikle kredi riski yönetimi alanında yerel otoritenin uygulamaya almayı planladığı hesaplamalar, önemli oranda, bankaların müşteri portföyünü teşkil eden reel sektör firmalarına ait verilerle gerçekleştirilecektir. Bu doğrultuda, geleneksel yaklaşımda “iyi kredi” “kötü kredi” kavramları ile subjektif temellere dayandırılan krediler BASEL II’nin uygulamaya alınması ile tamamen objektif temellere, istatistikî yaklaşımlara dayandırılacaktır. Ülkemiz bankacılığında halen devam etmekte olan kredilendirme sürecine “geleneksel yaklaşım” diyebiliriz. Bu yaklaşımda “iyi kredi-kötü kredi” kavramları geçerli olup, firmalar mali analiz ve istihbarat konularında tecrübeli uzmanlarca tahlil edilmekte, bu doğrultuda oluşturulan raporların sonucuna göre kredi tahsisi gerçekleştirilmektedir. Fiyatlamada izlenen yol ise bankanın maliyetine belirli oranda bir kar payının eklenmesidir (www.kobitek.com).

Günümüzde bankalar, işletmelerin yönetim kalitesine bakmaksızın kullandıracakları krediler karşılığında çeşitli varlıkları ipotek olarak kabul etmektedir. Kredinin tahsil edilememesi durumunda banka ipoteğini nakde çevirerek riski ortadan kaldırmaktadır. Ancak, yönetim kalitesi düşük olan işletmelerin süreklilikleri tehlikede olduğundan, bu tür işletmeler makro düzeyde ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyebilirler. BASEL II ilkeleri ile birlikte, kredi alımında işletmelerin iyi yönetimi, şeffaf finansal raporlama süreci, güçlü finansal yapısı gibi etkenler ön plana çıkacağından, günümüzde kabul edilen ipotekler önemini yitirecektir. Bu bağlamda yönetim kalitesi yüksek, finansman yapısı güçlü olan ve gerekli tüm bilgileri zamanında ve yeterli bir şekilde sunabilen işletmeler daha iyi şartlarda kredi kullanabileceklerdir.

c) İstihbarat Maliyetleri Artışı: KOBİ’ler ticari ilişkide bulunacakları işletmeleri seçerken (özellikle ilk temas aşamasında) çeşitli mali istihbarat çalışması yaparlar. Günümüzde bu

hizmetleri KOBİ'lere ücret karşılığı sunan şirketler bulunmaktadır. Mali istihbarat yapmayı planlayan işletme, karşı işletmenin derecelendirme notuna bakarak bir karar verebilir. BASEL II ilkelerinin getireceği derecelendirme notu ilgili işletmenin yapısı hakkında bir gösterge olabilir. Böylece, karşı işletmenin derecelendirme notunun olması mali istihbarat çalışması yapma gereğini ortadan kaldırabilir. Bu anlamda BASEL II ilkeleri ile birlikte kredi istihbarat maliyetleri işletmeler açısından azalabilir.

d) Yabancı Sermayeden Yararlanamama: KOBİ'ler genelde aile işletmesi niteliğinde olup kurumsallaşma düzeyleri zayıf işletmelerdir. Bu durum KOBİ'lerin sermaye piyasalarından kaynak sağlamasında ve yabancı sermayeden yararlanmasında önemli bir engel oluşturmaktadır. BASEL II ilkelerinin aile şirketlerini kurumsallaşmaya zorlaması, KOBİ'lerin yabancı ortak bulmalarını kolaylaştırarak yabancı sermaye hareketlerinden pay almalarını sağlayabilir. Bunun sonucunda, Türkiye'ye yabancı sermaye girişi hızlanarak ekonomik gelişme olumlu yönde etkilenebilir.

e) Farklı Değerlendirme Seçenekleri Olması: Çalışmanın önceki bölümlerinde değinildiği gibi bankalar, KOBİ'leri değerlendirirken "içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşım" veya "standart yaklaşım" gibi farklı modeller kullanacaklardır. Her bir modelde işletme için kabul edilecek risk değeri farklı olmaktadır. KOBİ'ler, bu modellerden hangisi kendileri açısından avantajlı ise o yöntemi kullanan bankalarla çalışmalıdırlar. Örneğin KOBİ'ler açısından perakende portföyde yer almak maliyet avantajı sağlayacaktır. Çünkü kredinin hepsinin aynı bankadan alınması yerine, 1 milyon Euro'yu geçmemek üzere farklı bankalara yayılması maliyet avantajı sağlayabilir (TBB, 2004:8). Ancak kredinin farklı bankalara yayılması nedeniyle ortaya çıkacak işlem maliyetleri perakende portföyden sağlanacak faydadan büyük olmamalıdır

4.1.1.3. Şeffaflık Sorunu

Şeffaflık gerek KOBİ'lerin, gerekse kurumsal firmaların, sağlıklı bir derecelendirme ve dolayısıyla verimli bir kredi süreci yaşayabilmesi için finansal ve niteliksel bilgilerden oluşan gerekli tüm bilgilerinin, bankalara ve bağımsız derecelendirme kuruluşlarına, zamanında, güvenilir ve yeterli bir şekilde sunulmasıdır (KOBİ Finans, 2006b).

BASEL II çerçevesinde önem taşıyan yenilik olarak görebileceğimiz bir konu şeffaflıktır. Şeffaflık, firmaların iyi bir derecelendirme notu almasına ve dolayısıyla kredide avantaj yaratmasına katkı sağlayacak olup, gerekli tüm bilgileri bankalara ve bağımsız derecelendirme kuruluşlarına zamanında, doğru ve yeterli bir şekilde sunmasını öngörmektedir.

Ülkemizde zaman zaman firmaların farklı durumlar için farklı mali raporlar üretmeleri sözkonusu olabilmektedir. Bu çerçevede özellikle kayıt dışı işlemlerin firmaların gerçek bilançolarında büyük yer kaplaması ancak resmi kayıtlarında görünmemesi derecelendirme aşamasında yaşayacağı zorlukların başında gelmektedir. Bu çerçevede gerekli tüm bilgileri zamanında ve doğru olarak verebilen firmalar derecelendirmede daha iyi notlar alacaktır.

KOBİ'lerimizin bünyesinde kullanılan mali tabloların (bilanço, gelir-gider tabloları v.b.) farklılığı, bilançolarındaki zarar nedeniyle kredilendirmeye uygun olmayışı ve kayıt dışı işlemler, KOBİ'lerin derecelendirilmeleri aşamalarında yaşayacakları sorunlardır. Türkiye'de kayıt dışı ekonomi göstergeleri, çalışan kesimin ve GSMH'nın %50'sinin (22,6 milyon çalışandan, 10,9 milyonunun her hangi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olmadığı) kayıt altında olmadığını göstermektedir. Maliye Bakanlığı hesap uzmanlarınca endüstriler arası mal ve hizmet akımını gösteren gelir-gider (INPUT-OUTPUT) tabloları esas alınarak yapılan hesaplama modeli sonucunda çıkan sonuç, GSMH'nın %30'unun kayıt dışında olduğudur. Yine yapılan uluslararası araştırmalar sonucunda elde edilen sonuçlar, kayıt dışılığın GSMH oranının %32-34 arasında olduğudur (Matlum, 2007:247).

Ekonomik faaliyetlerin fiilen gerçekleşmiş olmasına rağmen bu faaliyetlerle ilgili kayıtların tutulmaması olarak nitelendirilen kayıt dışı ekonomi, kamu idarelerinin denetimi dışında kalan her türlü ekonomik işlem ve faaliyetlerdir. Diğer bir ifade ile kayıt dışı ekonomi resmi kayıtlara girmeyen, kanuni belgelerle belgelendirilmeyen, yetkili kamu organlarınca normal kurallar çerçevesinde kontrol edilmeyen ve milli gelir hesaplamalarında dikkate alınmayan ekonomik işlem ve faaliyetlerin tamamına kayıt dışılık denir ve bu kayıt dışılık işletmelerde şeffaflık sorununu gündeme getirmektedir (Sarılı, 2002: 32).

BASEL II' de karşılaşılan ikinci sorun, KOBİ'lerden daha şeffaf bir raporlama sistemine sahip olmaları ve kayıt altında olmayan işlemlerinin kayıt altına alınmasının beklenmesidir. Zira derecelendirmenin firmanın taşıdığı riski tam olarak yansıtabilmesi için tüm finansal işlemlerin kayıt altında olması gereklidir. Ancak burada önemli bir nokta, firmaların kayıt dışı uygulamalar nedeniyle vergiden kaçınmaları ile sağladığı çıkarları karşısında BASEL II sonrası karşılaşılabilecekleri daha yüksek dış kaynak maliyeti bulunmasıdır. Bu durumda firmalar büyük olasılıkla vergiden kaçınmanın getirdiği illegal bir fayda ile dış kaynak maliyeti karşılaştırmasına gideceklerdir. Ancak, BASEL II'nin öngördüğü doğru derecelendirme ile uygun kredi fiyatının tespiti için, firmaların mali tablolarının tam ve gerçeği yansıtması, mevcut genel kabul görmüş muhasebe standartlarına uygun düzenlenmiş olması ve bütün finansal işlemlerin kayıt altına alınmış olması gerekmektedir (Aras, 2005:25).

4.1.2. BASEL II' nin Sağlayacağı Faydalar

BASEL II Standartlarının tam olarak uygulanmaya başlaması ile beraber KOBİ'lerin kurumsal bir yönetim anlayışı ile yönetilmesi gerekecektir. Kurumsal yönetimin hâkim olması ile beraber KOBİ'lerde verimlilik ve performans artışlarına da sebep olacaktır.

Ayrıca, BASEL II Standartlarının sağlayacağı başlıca faydaları aşağıdaki gibi özetleyebiliriz (Çabukel, 2007:56):

- Bankalarda ve şirketlerde risk yönetim kültürünün ve etkinliğinin artması,
- Uluslararası muhasebe standartlarına göre düzenlenmiş tablolar yoluyla şeffaflığın artması,
- Bankaların aracılık fonksiyonlarını daha etkin biçimde yerine getirmesi,
- Derecelendirme, içi ve dış denetimi güçlendirmek,
- Bankaların sermaye düzeylerinin maruz kaldıkları risklere paralel olması, sağlam ve etkin bir bankacılık sistemi oluşturmak,

- Bankaların müşteri konumundaki reel sektör şirketlerinin şeffaflık ve kurumsal yönetim planlarında iyileşme,
- Etkin bankacılık sistemine ve uluslararası standartlara geçiş için altyapı oluşturması,
- Yüksek bilgi işlem ve insan kaynağına yatırım yapılması,
- Finansal istikrara katkıda bulunmak.

Sonuç olarak, Uluslararası finansal sistemin işleyişinin istikrarlı ve etkin olması amacıyla hazırlanmış BASEL II Standartlarının, uyum sağlanması süreci belki zor olacak ancak uyumun sağlanması ile beraber KOBİ'lerin kurumsal yönetim kültürünün oluşması işletmelerin kurumsallaşmasını sağlayacak ve kayıt dışılığın azalması yönünde doğal bir teşvik mekanizması oluşturacaktır.

4.1.3. BASEL II' ye Geçiş Sürecinde Yapılması Gerekenler ve KOBİ'lere Öneriler

Türkiye ekonomisi içerisinde çok önemli bir paya sahip olan KOBİ'lerin rekabet gücü yüksek, işletmeler haline getirilmeleri gerekmektedir. Bu nedenle BASEL II ve küresel rekabet şartları tahlil edilerek mevcut yapıdaki yetersizliklerin giderilmesine yönelik aktif bir uygulama sürecinin başlatılması KOBİ'lerin geleceği açısından çok önemlidir.

- BASEL II ile öngörülen değişimlerin KOBİ'lere olan etkilerinin bilinmesi,
- Firmalar kayıt düzenlerini gözden geçirerek düzenli bir yapıya kavuşturmalı ve şeffaflık sağlanmalı,
- Firmaların kendi risklerini ölçmesi ve yönetmesi, gerekli finansal enstrümanları kullanmaları,
- Firmaların gerçek faaliyet konularında çalışması,
- KOBİ'lerin sermayelerini güçlendirmeleri sonucu bağımsız derecelendirme kuruluşlarından ve bankalardan alacakları derecelendirme notlarını yükseltmesi,
- Risk yönetimi kültürünün en üst yöneticiden itibaren tüm çalışanlara kadar yerleştirilmesi,
- Risk yönetimi konusunda uzmanlaşmayı sağlamak üzere kalifiye insan kaynağına yatırım yapılması,

- Karar almada her türlü riskin dikkate alınmasını sağlayan bir sistemin kurulmasıdır.

Güçlü mali yapısını bankalara kanıtlayamayan firmalar, daha yüksek maliyetle kredi kullanmak durumunda kalabilirler. KOBİ'lerin amacı daha iyi bir derecelendirme notuna sahip olmalarıdır.

Bu süreçte KOBİ yöneticileri, sermaye, nakit akışı, iyi yönetim dengesini sağlayarak, etkin risk yönetimini uygulayarak firmalarında stratejik finansal yönetime daha fazla önem vermelidir. Sonuç olarak KOBİ'lerin kendi içerisinde yapması gerekenler şunlardır (Şekerbank, 2005; Ay ve Erdem, 2007: 13; Yüksel, 2005: 40):

- KOBİ'ler kurumsal yönetim ilkelerine uyum sağlama konusunda çalışmalar yapmalıdır,
- KOBİ'ler derecelendirme sistemlerinin gerek duyduğu verileri sağlıklı ve zamanında üretme konusunda gerekli çalışmaları yapmalıdır,
- KOBİ'ler, bankaların BASEL II kapsamında hangi ölçüm yaklaşımını kullandığını, bankalarından kullandığı kredilerin perakende kredi olarak mı, kurumsal kredi olarak mı değerlendirildiğini öğrenmelidir,
- KOBİ'ler BASEL II içerisinde hangi teminatların ne şekilde dikkate alındığı konusunda bilgi sahibi olmalı ve bu konudaki görece avantajlardan faydalanabilmelidirler,
- KOBİ'ler iyi bir derecelendirme notu alabilmek için bankalar açısından belirsizlik doğurabilecek konularda bankaları ikna edici bilgi ve veriler sunmalıdırlar,
- Kayıt dışı ekonomiyi önleyecek çalışmalar yapmalı ve kayıt düzenlerini gözden geçirmeliler,
- Özsermaye yapılarını güçlendirmeliler,
- Nitelikli insan kaynağına yatırım yapmalı ve yetişmiş insan istihdam etmelidir,
- Yeni teknolojik yatırımlar yapmalılar,
- Güvenilir, açık ve şeffaf iletişim kurmalıdır,

- Alternatif finans kaynakları yaratarak factoring ve leasing gibi yöntemleri daha yaygın olarak kullanmalı ve Kredi Garanti Fonunun uygulamalarından yararlanmalıdır,
- “Kurumsal Yönetim” kültürü, en üst düzey yöneticilerden tüm kurum çalışanlarına kadar yaygınlaştırılmalıdır.

4.1.4. KOBİ’ler Açısından BASEL II’nin SWOT Analizi

Stratejik yönetimin temel süreçlerinden birini oluşturan SWOT analizi işletmenin iç ve dış çevresini değerlendirmeye imkân tanıyan bir analiz tekniğidir. Bu analizle işletmeyi etkileyen iç ve dış etkenler belirlenir. İşletmenin iç çevresinin analiz edilmesiyle belirlenen güçlü ve zayıf yönler işletmenin mevcut durumunu gösterir. İşletmenin dış çevresinin analiz edilmesiyle de o işletmenin karşılaşılabileceği fırsat ve tehditler belirlenir. Kelime olarak SWOT, İngilizce dört sözcüğün baş harflerinden meydana gelen bir kısaltmadır (Eren, 1991:52).

Strength-Üstünlükler: İşletmenin güçlü/üstün yönlerinin tespit edilmesidir

Weaknesses-Zayıflıklar: İşletmenin güçsüz/zayıf yönlerinin tespit edilmesidir.

Opportunities-Fırsatlar: İşletmenin sahip olduğu fırsatların neler olduğunun belirlenmesidir.

Threats-Tehditler: İşletmenin karşı karşıya olduğu tehdit ve tehlikelerin belirlenmesidir. İşletmecilik alanında çok yoğun bir şekilde kullanılan analiz türü olan SWOT, günümüzde bir çok alanda da kullanılmaya başlanmıştır. Çalışmamızın bu kısmında fotoğrafın daha net olarak görülebilmesi için KOBİ’ler açısından BASEL II’nin SWOT analizinin yapılması tarafımızdan uygun görülmüştür.

Tablo 27. KOBİ'ler Açısından BASEL II'nin SWOT Analizi

STRENGTHS (GÜÇLÜ YANLAR)	WEAKNESSES (ZAYIFLIKLAR)
<ul style="list-style-type: none">- Ülkelerin finansal istikrarına önemli katkılar sağlaması- Riske dayalı yönetim kültürünün etkinliğinin artması,- Şeffaflığın artması,- Derecelendirme anlayışının gelmesi,- İç ve dış denetimin artması,- Bankaların sermaye yapısının güçlenmesi ve sağlam bir bankacılık sisteminin oluşması,- Bankaların müşterileri reel sektör şirketlerinin şeffaflığının ve kurumsal yönetiminin iyileşmesi.	<ul style="list-style-type: none">- İşletmelerimizin özellikle KOBİ'lerimizin süreç hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması,- KOBİ'lerimizin şeffaflığa sahip olmamaları,- KOBİ'lerde kurumsal yönetim kültürünün eksik olması,- KOBİ'lerde İç ve dış denetimin yetersiz olması,- KOBİ'lerin daha ucuz kredi bulmada sorunlar yaşanması,- KOBİ'lerin BASEL II konusunda kalifiye personel ve eğitimi eksikliği,-KOBİ'lerin güçlü sermaye yapısına sahip olmamaları
OPPORTUNITIES (FIRSATLAR)	THREATS (TEHDİTLER)
<ul style="list-style-type: none">- BASEL II'nin şeffaflığı sağlanmasından işletmeler için iyi bir fırsat olması,- Kurumsal yönetim kültürünün yaygınlaşması,- İşletmelerin kendi risklerinin ölçülmesi ve takip etmesinde önemli katkıları sağlaması,- Risk yönetim kültürünün işletmede yönetim kültürü olarak benimsenmesi,- Bankalar nezdinde daha iyi hizmet alınması,- Daha ucuz kredi kaynaklarına ulaşımı,	<ul style="list-style-type: none">- KOBİ'lerin süreç hakkında yetersiz bilgiye sahip olmaları,- Yeterli farkındalığı oluşturulamamış olması,- KOBİ'lerin kurumsal yapılarının uygun olmaması,-KOBİ'lerin güçlü sermaye ve güçlü teminat yapısına sahip olmaması,-KOBİ'lerde şeffaflık sorununun olması,

4.2. UFRS'nın KOBİ'lere Etkileri ve Sağlayacağı Faydalar

Şu ana kadar dünya ülkelerinin 110'den fazlası UFRS'nı uygulamayı kabul etmiş ve uygulamaya başlamışlardır ki bunların içinde %80 i OECD ülkeleri ve Avrupa Birliği'ne dahil 28 ülkede yer almaktadır. Amerika (2011), Kanada (2011), Japonya (2010), Kore (2009), İsrail (2008), Brezilya (2010), Hindistan (2011), Şili (2009) gibi ülkelerde aşamalı olarak ulusal standartlarından vazgeçip UFRS'leri uygulamaya başladıkları veya başlayacaklarını beyan etmişlerdir (www.deloitte.com). Ülkemizde de yeni TTK yasının kanunlaşması ile beraber TFRS'lar uygulanmaya başlayacaktır. Bu süreçte, işletmelerimizin büyük çoğunluğu KOBİ'ler olduğundan bu uygulamalardan faydalanacak işletmeler olacaktır.

KOBİ'lerin tanımı yapılırken daha önceki bölümlerde çeşitli tanımlamalara yer verilmişti. BASEL II'ye göre farklı bir KOBİ tanımlaması yapılmaktadır. KOBİ tanımı UFRS' ye göre önceki tanımlamalardan farklılık arz etmektedir. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (UMSK) tarafından KOBİ'ler için yayınlanmış olan Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) içinde yer alan KOBİ tanımı Standartta 'kamuya hesap verme yükümlülüğü bulunmayan ve dış kullanıcılar için genel amaçlı finansal tablo yayımlayan işletmeler' olarak tanımlanmıştır. Tanıma göre; bir işletmenin KOBİ sayılabilmesi için iki temel özelliğe sahip olması gerekmektedir; Birinci özellik, kamuya hesap verme yükümlülüğü olmayacak, ikinci özellik ise dış kullanıcılar için genel amaçlı finansal tablo yayınlıyor olmaları gerekmektedir.

Burada kamuya hesap verme yükümlülüğü ifadesinin açıklanmasında fayda vardır: Kamuya hesap verme yükümlülüğü; bir işletmenin tahvil, finansman bonusu gibi borç veya hisse senedi gibi öz kaynak araçlarının kamuya açık bir piyasada (yerli-yabancı, sermaye piyasası-tezgaah üstü piyasa veya yerel-bölgesel dahil) işlem görmesi halinde söz konusudur. Yani, hisse senedi borsada işlem gören veya tahvil çıkarmış olan bir işletme buradaki anlamda KOBİ sınıflamasına girmemektedir. Diğer yandan, esas işgal alanı, varlıkları bir muhatap kitle adına "yeddi emin" sıfatıyla muhafaza etmek olan işletmeler de kamuya hesap verme yükümlülüğü olan işletmelerdir. Buna göre; bankalar, kredi birlikleri, sigorta şirketleri, aracı kuruluşlar, yatırım fonu ya da yatırım bankaları ve benzerleri kamuya karşı hesap verme

zorunluluğunda olan işletmelerdir. Bunlar, KOBİ sınıflamasında yer almazlar. Bununla birlikte, seyahat ve gayrimenkul acenteleri, okullar, hayır organizasyonları, nominal bir üyelik depozitosu talep eden kooperatif işletmeleri ve kamu hizmeti işletmelerinde olduğu gibi, yeddi emin sıfatıyla kendilerine teslim edilen varlıkları geniş bir kitle adına muhafaza etme durumunda olan işletmeler de söz konusudur. Ancak, bu sorumluluğu esas iştiğal konusuna bağlı bir iş olarak görüyorlarsa bunların kamuya karşı hesap verme yükümlülüklerinin olduğu düşünülemez. Aynı şekilde mal ve hizmet satışından önce avans alan işletmeleri kamuya karşı hesap verme yükümlülüğü olan işletmeler kapsamında düşünmek mümkün değildir (Karakaya, 2010:17).

Finansal raporlamanın ortak dili Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarıdır. 2005 yılının başından bu yana Türkiye, Avrupa Birliği ve dünya'daki bir çok ülke uluslararası finansal raporlama standartlarını uygulamayı kabul etmişlerdir. Kabul edilen bu uygulamalar söz konusu ülkelerdeki yerli ve yabancı pek çok şirket tarafından uygulanmaya başlanmıştır. Özellikle uygulamaların şirketlerin finansal tablolarına çeşitli yönde etkiler yaptığı bir gerçektir. En önemli etkilerinden birisi konsolidasyon işlemlerindeki maliyet tasarrufudur. Ayrıca UFRS'lerin uygulanması ile birlikte yatırımcıların karşılaştırılabilir bilgilere ulaşmaları sağlanmıştır. Yine devlet veya özel kuruluşlarca verilen denetim hizmetlerinin de yerine getirilmesi kolaylaştırılmıştır. UFRS'nin tam olarak uygulanmaya başlaması ile beraber işletmelerimize özellikle KOBİ'lere çok önemli etkileri olacaktır (Selimoğlu, 2008:1).

4.2.1. UFRS'nin Sağlayacağı Faydalar

Her geçen gün pek çok ülke, küreselleşmenin bir gereği olarak kapılarını yabancı yatırıma ve uluslararası ticarete açmışlardır ve halende açmaktadırlar. Bu açılımlar hem özel hem de kamu sektörlerinde görülmektedir. Elbette ki ülkelerde gözlemlenen bu dışa açılımların en önemli güvencesi ise herkes tarafından faydaları anlaşılmış olan ve uluslararası genel kabul görmüş denetim standartlarıncı da desteklenmiş finansal raporlama yapısıdır.

UFRS'ları bir bütün olarak, küresel düzeyde finansman ve muhasebe işlemlerinin bütün yönlerini belirlediği için gittikçe artan sayıda ülke, UFRS'larını benimsemiştir. İşletme

faaliyetleri hakkındaki bilgilerin erişebilirlik, somut anlaşılabilir, nitelikli güvenilir ve karşılaştırılabilir olmasını gerektiren bu durum muhasebe bilgilerinin belirli standartlara göre hazırlanmasını zorunlu kılmaktadır. Muhasebe bilgilerinin kaliteli ve karşılaştırılabilir olmasının sağlanması uluslararası ölçekte hazırlanan finansal raporlama standartları ile mümkün olabilir (Ülkü, 2008:75).

UFRS'in uygulanmasıyla, Türkiye'nin KOBİ'leri uluslararası düzeyde kabul görmüş etkin bir raporlama sistemine geçmiş olacaktır. Böylece bir yandan kurum kendi faaliyetlerini ve performansını daha sağlıklı bir şekilde ölçerken, finansman ihtiyacı için dış kaynak temininde de önemli bir rekabet avantajı sağlayacaktır (www.deloitte.com).

Küreselleşmiş güçlü bir finansal raporlamanın sağlayacağı önemli faydalar şu şekilde özetlenebilir (www.ifac.org):

- Yatırımcılar için karşılaştırılabilir finansal raporlama yapısı sağlamakta,
- Genel olarak KOBİ'lerin hesaplarının güvenilirliğini güçlendirmekte,
- Uluslararası boyutlarda yatırım yapan yatırımcı olmayı özendirmekte,
- Uluslararası şirket satın alma / birleşme veya yeni işbirliklerinde avantaj sağlaması,
- Düşük maliyetli sermaye elde edilmesi,
- Etkinliği yüksek kaynak dağılımı sağlamakta,
- Yüksek oranlı bir ekonomik büyüme oluşturmakta,
- Geleceğin büyük firması olarak KOBİ'lerin, ileride sermaye piyasalarına açılmasını kolaylaştıracak ciddi bir ön hazırlık gerçekleştirilmiş olacaktır,
- UFRS ile "Kurumsal Yönetim" adına önemli bir adım atılmış olmaktadır.

Tüm bu gelişmeler ülkemizdeki işletmelerin uluslararası piyasa oyuncusu olma yolunda çok önemli bir süreç olacak ve işletmelerimize özellikle de kurumsallaşma sürecinde KOBİ'lerimiz için verimlilik artışı ve performans artışı sağlayacaktır. Ayrıca UFRS'lerinin tam olarak ülkemizde uygulanması ile beraber şeffaflaşma adına önemli bir adım atılmış

olacak, kayıt dışı gibi çok önemli bir sorunun çözümü konusunda önemli bir ilerleme kaydedilecektir.

4.2.2. UFRS'na Geçiş Sürecinde KOBİ'lerin Yaşayabileceği Zorluklar

Başlangıç aşamasında TFRS'in geçişte ülkeler çeşitli sorunlarla karşılaşmış ve karşılaşmaktadırlar. Ancak bu sorunlar kolaylıkla ortadan kaldırılabilecek sorunlar olmadıkları için halen TFRS'lara geçiş de zorlanılmaktadır. Ayrıca standartların uzun, çok karmaşık, ilke bazlı ve Anglo-Sakson sistemine daha yatkın olması da standartların uygulanabilirliğini olumsuz olarak etkileyen etkenlerdir.

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Gelişme Birimine bağlı ISAR çalışma grubunun 2005 yılında Cenevre'de yaptığı toplantıda şu konular UFRS'lara geçiş sorunları olarak ortaya konmuştur (http://www.unctad.org/en/docs/c2isard28_en.pdf):

- Uygulayacak işletmelerin belirlenmesi (işletme büyüklükleri gibi),
- UFRS uygulayıcılarının anlama, yorumlama ve uygulama şekli ile ilgili olanı bilme zorunlulukları (meslek mensupları),
- Uygulayıcı ülkenin uygulamaya yönelik gerekli yasal düzenlemeleri yapmaları,
- UFRS'lara ilişkin teknik uygulama problemleri,
- Ulusal kültürden çok uzak olması,
- Gizli bilgilerin yayınlanması,
- Sadece ülke içinde faaliyette bulunan şirketler için çok faydalı olmaması olarak ifade edilmiştir.

KOBİ'lerde UFRS'larının uygulanabilmesiyle ilgili yapılan bir çok araştırma neticesinde şu sonuçlar çıkartılmıştır (Karacan, 2009:144):

- UFRS uygulamalarının tüm işletmelerde olduğu gibi KOBİ'lerde de yüksek maliyetler getireceği,
- KOBİ'lerde UFRS'larını uygulama noktasında olanların yeterli bilgi ve tecrübe düzeyine sahip olmamaları,
- Pek çok KOBİ sahip ve yöneticisinin bu standartları uygulama hususunda isteksiz oluşu,

- KOBİ'lerin halen gerekli alt yapıya sahip olmamaları,
- KOBİ'lerin eğitilmiş insan kaynağı ve gerekli donanımdan yoksun olduğu, şeklinde sıralanabilecek olan sonuçlar ortaya konulmuştur.

Yapılan araştırmalarda özellikle muhasebe mesleği mensuplarının iş yüklerinin ciddi bir şekilde artacağı ve geçiş döneminde önyargılara bağlı aksaklıkların yaşanabileceği ortaya konulmuştur (Ülkü, 2008:74). Bu kaygıların ancak eğitimle aşılması mümkündür.

4.2.3. UFRS'na Geçiş Sürecinde Yapılması Gerekenler ve KOBİ'lere Öneriler

UFRS'larının ülkemizde ve dünyada tam olarak uygulanmaya başlanabilmesi için işletmelerin, özellikle KOBİ'lerin büyük işletmelere göre bir çok alanda dezavantajı olmasından dolayı yaşayabileceği sorunlar vardır. KOBİ'lerin UFRS'nı uygulama noktasında karşılaşılabileceği en önemli sorunlar bilgi ve kalifiye insan eksikliğidir. KOBİ'lerin UFRS'larına geçiş sürecinde şu hususlara dikkat etmesi önerilebilir:

- KOBİ'lerin UFRS'larını uygulama konusunda en önemli sorun bilgi ve tecrübe düzeylerinin az olmasından dolayı mutlaka bilgi ve tecrübe düzeylerini geliştirmeleri gerekmektedir,
- Özellikle KOBİ'lerimizin kurumsal yönetim ve kurumsallaşma konusunda ciddi eksikliklerinin olmasından dolayı tüm çalışanlarına özellikle de üst kademe yöneticilerine konunun önemi, avantaj ve dezavantajları iyi anlatılmalı ve yöneticilerin istek ve motivasyonu bu konuda artırılmalıdır,
- KOBİ'lerimizin UFRS'larının uygulanması konusunda gerekli altyapıyı oluşturmaları gerekmektedir,
- KOBİ'lerimiz UFRS'ların uygulanması konusunda mutlaka uzman, alanında yetişmiş insan kaynağını istihdam etmelidir,
- KOBİ'ler UFRS hakkındaki gelişmeleri yakından takip etmeli, bu konu hakkında çeşitli kamu ve özel kuruluşlar tarafından verilen eğitim faaliyetlerine uygulamacılarını göndererek bilgi sahibi olmalıdır.

4.2.4. KOBİ Açısından UFRS'nin SWOT Analizi

Çalışmamızın bu kısmında fotoğrafın daha net olarak görülebilmesi için KOBİ'ler açısından UFRS'nin SWOT analizini tarafımızdan yapılması uygun görülmüştür.

Tablo 28. KOBİ'ler Açısından UFRS'nin SWOT Analizi

STRENGTHS (GÜÇLÜ YANLAR)	WEAKNESSES (ZAYIFLIKLAR)
<ul style="list-style-type: none">- UFRS yoluyla şeffaflığın artması,- UFRS ile kurumsal yönetim adına önemli bir adım atılmış olması,- Uluslararası ortak bir dilin olması,- Karşılaştırılabilir finansal raporlama imkanı sağlaması,- KOBİ'lerin güvenilirliğini arttırması,- Düşük maliyetle sermaye elde etme imkanının sağlanması,- Sermaye piyasalarından daha kolay fon sağlanması,- Ülkelerin finansal istikrarına önemli katkılar sağlaması	<ul style="list-style-type: none">-UFRS'yi uygulamaya yönelik yasal, kültürel uyumsuzluklar,- KOBİ'lerimizin şeffaflığa sahip olmamaları,- KOBİ'lerde kurumsal yönetim kültürünün eksik olması,- İşletmelerimizin özellikle KOBİ'lerimizin süreç hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması,- KOBİ'lerin kalifiye personel ve eğitimin eksikliği,
OPPORTUNITIES (FIRSATLAR)	THREATS (TEHDİTLER)
<ul style="list-style-type: none">- UFRS'nin şeffaflığın sağlanması için işletmeler için iyi bir fırsat olması,- Kurumsal yönetim kültürünün yaygınlaşması,- Daha ucuz kredi kaynaklarına ulaşım imkanı sağlaması,- Uluslararası piyasalarla ve işletmelerle entegrasyonun sağlanabilmesi,- Uluslararası boyuttaki işletmelerle iş yapabilme imkanına kavuşması,	<ul style="list-style-type: none">-Yeterli farkındalığı oluşmamış olması ve uygulayıcıların isteksiz oluşu,- KOBİ'lerin süreç hakkında yetersiz bilgiye ve tecrübeye sahip olmaları,- KOBİ'lerin kurumsal yapılarının uygun olmaması ve gerekli altyapılarının olmaması,- Uygulamanın yüksek maliyetler getirmesi,-KOBİ'lerde şeffaflık sorununun olması,- KOBİ'lerde eğitilmiş insan kaynağı ve gerekli donanımdan yoksun olunması,

4.3. BASEL II Standartları ile UFRS'nın İlişkisi ve Birbirlerine Etkileri

UFRS zaman zaman BASEL II Standartları ile karıştırılır. Ancak önemli fark, BASEL II Standartları bir bütün olup özellikle sermaye yeterliliğine vurgu yaparken, UFRS kapsamlı bir standart getirme kaygısını taşır. Esasen bu iki kıstasın biri olmadan diğeri eksik kalacaktır. Ancak UFRS kapsamlı bir standartlar bütünüdür (Mısırlıoğlu, 2006:76).

BASEL II veya diğeri bir ifadeyle Yeni BASEL Sermaye Uzlaşısı, bankaların sermaye yeterliliklerinin ölçülmesine ve değerlendirilmesine ilişkin olarak yayımlanan ve uygulanan standartlar bütünüdür (Doyrangöl ve Saltoğlu, 2006:353, Ülkü, 2008:34). BASEL II standartları ile genel olarak sağlam sermaye yeterliliğinin düzenlenmesi, denetim ve piyasa disiplininin tesis edilmesi, risk yönetimi ve finansal istikrarı geliştirmek amaçlanmıştır (Yardımcıoğlu ve Çam, 2007:61).

BASEL II her ne kadar temelde bankaları ilgilendiren bir mevzu gibi gözükse de, bankalardan kredi alan büyük küçük bütün işletmelerin BASEL II' den etkilenmeleri kaçınılmazdır. "Risk Odaklı Sermaye Yönetimi" anlayışın Ön plana çıkan BASEL II ile birlikte, işletmeler için riskin ölçümü iki ana unsura dayanmaktadır. Bunlar kredi kullanan firmanın risk seviyesi ve kredi işleminin risk seviyesidir. Firma riski, firmanın finansal verileri ve niteliksel faktörleri açısından değerlendirilmektedir. Bu noktada finansal verilerin mutlak surette UFRS ile uyumlu olması gerekmektedir. Aksi takdirde finansal veriler değerlendirmeye alınmayacaktır (Mısırlıoğlu, 2006:30). Kredi riskini derecelendirmeye dayalı hesaplanması için de reel sektör firmalarının Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile uyumlu finansal tablolar hazırlaması elzemdir (Bilanço Dergisi, 2007:5).

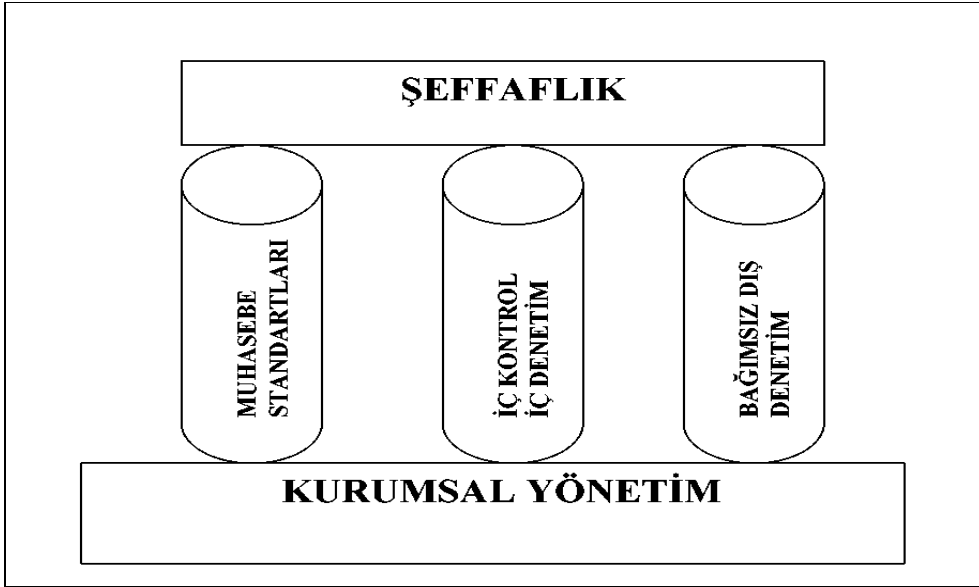
BASEL Komitesi, UFRS üzerinde yürüttüğü çalışmada 15 adedinin üstünde durmuş ve inceleme sonucunda standartları destekleme kararı almıştır. Bu durum UFRS' nin dünya üzerindeki yaygınlığını göstermesi bakımından da büyük önem taşımaktadır (Gökçen ve Diğerleri, 2006:4, Ülkü, 2008:35).

BASEL Komitesinin UFRS'leri desteklemesinin önemli sebeplerinden biri de belirlediği kriterlerin öngördüğü mali tabloların şeffaflığını ve güvenilirliğini sağlamada UFRS'ye

duyulan ihtiyaçtır (Koğar, 2006:21). BASEL II UFRS'yi destekleyerek bir manada kendi işlemleri için de önemli bir alt yapı oluşturmaktadır. Dünya Bankası ve IMF de kendisinden borç talebinde bulunan ülkelerin finansal raporlamalarının UMS/UFRS ile uygunluğunu arayacağını beyan etmiştir (Aksoy, 2005a:189). Ayrıca, son yapılan G-8 toplantısında UFRS'lerinin ortak olarak desteklenmesi kararı alınmıştır.

Bir yandan TTK tasarısının TMSK ve TMS' ye atfettiği önem, bir yandan da BASEL II kriterlerinin uygulanması için ön görülen şeffaflık UFRS'nı vazgeçilmez kılmaktadır. Zaten UFRS ve BASEL II standartlarının aynı amaçları paylaştığı da ifade edilebilir. Amaç; işletme faaliyetlerinin daha şeffaf bir hâle getirilerek piyasa aktörlerine alacakları kararlarda yardımcı olacak bilgilerin kalitesini arttırmaktır (Mısırlıoğlu, 2006:22).

Şekil 6. Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile BASEL II'nin Temel Argümanları

Kaynak: GÜREL, Mete, Sonay (2009), “BASEL II'nin Finansal Raporlama Sürecine Etkisi Ve Tekstil Sektörüne Uyumunun Araştırılması”, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s:70.

Şekil 6'da belirtildiği gibi, BASEL II Standartları UFRS ile şu noktalarda birbirlerini desteklemekte ve tamamlamaktadır (Gürel, 2009:70) :

a) Şeffaflık: Bilgi ihtiyacında bulunan kesimlerin mevcut durum ve olaylar hakkındaki bilgilere zamanında ulaşabilmeleri ve anlaşılabilir olması sürecini ifade etmektedir. Şeffaflık, bilgi ihtiyacı bulunan kesimlerin firmaları veya ülkeleri karşılaştırmak ve riskleri ölçmek için gereken bilgiyi elde etmelerini sağlayarak, kaynakların etkin dağılımına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca şeffaflık, katılımcıları piyasa beklentileri hakkında bilgilendirmekte, belirsizlik zamanlarında piyasalarda istikrarın sağlanmasına yardımcı olmakta ve açıklanan politikaların etkinliğinin sağlanmasına katkıda bulunmaktadır (TBB,1999:7).

Finansal bilgilerin hazırlanması ve sunumunda güvenilir yol haritaları çizen muhasebe standartlarında, UMSK tarafından yayınlanan UFRS, Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB) tarafından yayınlanan Amerikan genel kabul görmüş muhasebe standartları, Muhasebe Standartları Kurulu (ASB) tarafından yayınlanan İngiliz genel kabul görmüş muhasebe standartları) şirketlerin açıklayacakları finansal bilgiler “genel amaçlı finansal tablolar” olarak sınırlandırılmıştır. Bu kurumların (UMSK, FASB, ASB) bakış açısına göre, finansal raporlama ile sağlanan bilgiler doğası gereği finansaldır ve finansal olmayan bilgilerin finansal tablolarda veya eklerinde sunulmasına gerek yoktur. Bu bilgiler, özel amaçlıdır ve bireysel kullanıcılara yönelik özel bilgilerin hazırlanışı ve sunuşu muhasebe standartlarında yer almamaktadır. Muhasebe standartlarında, şirketin değerini artırıcı finansal olmayan bilgilerin (örneğin entelektüel sermaye, müşteri ilişkileri, inovasyon, kurumsal itibar vb.) sunumuna dair açıklamalar bulunmamaktadır. Şirketler, muhasebe standartlarının bu eksikliklerinden dolayı, gönüllü olarak yapılacak açıklamaları içeren modeller geliştirmeye başlamışlardır. Bu modeller sayesinde, şirketler, muhasebe standartlarına dayalı finansal raporlarının yanında, destekleyici bilgileri de açıklamaktadırlar. Bu gönüllü açıklamalardaki gelişmeler, uluslararası sermaye piyasalarında iyi karşılanmıştır, zira, menfaat sahipleri ile şirket arasındaki bilgi asimetrisinin azaltılmasına katkıda bulunmaktadır (Poroy, 2008:29).

Bu noktada şirketlerin şeffaflığına katkıda bulunacak bilginin kalitatif özelliğinin de belirlenmesi gerekmektedir (Özbay, 2007:13).

- **Anlaşılabilirlik:** Finansal raporlama bilgilerine ihtiyaç duyan kesimler için bilginin anlaşılabilir olması gerekmektedir.
- **Uygunluk ve Zamanlama:** İlgili tarafların doğru karar alabilmesi için bilginin karar verme süreciyle uyumlu olması gerekmektedir. Bilgi, karar alıcılara beklenen riskleri, yatırım yapıldığında elde edilecek getirileri, borç verme ya da şirket ile ilgili diğer riskleri gösterdiği zaman anlam kazanmaktadır. Gözetim ve denetim otoriteleri için de bilgi, şirketin faaliyetlerinin sağlamlık ve güvenilirliği hakkında bilgi edinmek istedikleri zaman gerekmektedir.
- **Güvenilirlik:** Bilgi mutlaka güvenilir olmalıdır. Bu nedenle işlemlerin dikkatli, açıkça ifade edilmiş, eksiksiz sunulması gerekmektedir.
- **Karşılaştırılabilirlik:** Bilgi karşılaştırılabilir olmalıdır. Çünkü karar alıcılar, bilginin kurumlar, ülkeler ve zaman içerisinde karşılaştırılmasına ihtiyaç duymaktadırlar. Bu durum şirketlerin uygun muhasebe politika ve yöntemleri ile uluslararası muhasebe standartlarının kullanılması anlamına gelmektedir.
- **Maddesellik:** Mali raporlarda her kalem ayrı göstermelidir. Bilginin maddesel özelliği, hata yapıldığında veya yanlış ifade edildiğinde bilgiden yararlananların kararlarını değiştirmesi veya etkilemesiyle ilgilidir.

Kurumsal şeffaflık kavramında oluşan gelişmeler finansal raporlama süreçlerine de etkide bulunmaktadır. 1998 yılında İngiltere ve Galler Yeminli Mali Müşavirler Enstitüsü (Institute of Chartered Accountants in England and Wales - ICAEW) tarafından yayınlanan “21. Yüzyıl Yıllık Raporu” kurumsal şeffaflık anlayışı çerçevesinde, daha geniş ölçüde finansal performans göstergelerinin raporlanmasını ve menfaat sahiplerinin bilgi ihtiyaçlarına daha çok önem verilmesini hedefleyerek, bilginin daha hızlı ve doğru olarak iletilmesi için bilgi teknolojilerinin ve web tabanlı teknolojilerin kullanımını savunmaktadır (Poroy, 2008:21).

2000’li yıllarda yaşanan muhasebe skandalları, karar alıcıların hem finansal piyasalara hem de muhasebecilik mesleğine olan güvenini derinden sarsmıştır. Yaşanan skandallardan sonra, karar alıcılar için, şirketlerin daha şeffaf finansal raporlama yapması ve denetçilerin

mesleğini icra ederken daha etik davranışlarda bulunması önem kazanmıştır. Bu nedenle, BASEL II ilkeleri sonrasında finansal raporlama sürecinin derecelendirme şirketleri tarafından incelenmesi istenmektedir. BASEL II ilkelerine göre bankalar ve firmalar arasında finansal raporlama sürecinde güvenilir iletişimin gerçekleşmesi şeffaflığın sağlanması ile mümkündür (Uyar ve Aygören, 2006:62). Bu süreçte firmaların finansal ve niteliksel tüm bilgilerini bağımsız derecelendirme kuruluşlarına ve bankalara zamanında, güvenilir ve yeterli bir şekilde sunmaları gerekmektedir. Yatırımcılar, hissedarlar, kreditorler ve diğer bilgi kullanıcılarının finansal tablo sonuçlarına göre hareket ettikleri dikkate alınır, finansal tabloların şeffaflığı piyasaların düzgün çalışması açısından önem arz etmektedir.

b) Muhasebe Standartları: T.T.K., Vergi Kanunları, Sermaye Piyasası Kanunu, vb. mevzuat içinde yer alan muhasebe ve raporlamaya ilişkin farklı hükümler, ülke genelinde işletmelerin farklı esaslara dayalı finansal tablolar düzenlemesine yol açmaktadır. Bu finansal tablolarda yer alan bilgiler kendi standartları itibariyle doğru olsalar dahi farklı sonuçlar çıkarttığından karşılaştırılabilir olma özelliğini kaybetmektedirler. Örneğin; bir bankanın aynı zamanda halka açık olması halinde; vergi mevzuatına göre çıkarttığı bilânçosunu, Banka ve Sermaye Piyasası Kanunu mevzuatına göre ayrı ayrı düzenlemek zorunda kalmaktadır. Bu durumda ortaya üç ayrı dönem net karı veya zararı çıkmakta, bunların hangisinin dağıtımına esas alınacağı konusunda kararsız kalınmaktadır.

Buna ilaveten yabancı ortaklı şirketler ile yabancı finans kurumlarından kredi kullanan firmalar, UFRS'na göre ayrıca finansal tablolar düzenlemek zorunda kalmaktadırlar (Üstünel, 2005:18).

Örneğin; İMKB ve New York Borsası'nda hisse senetleri kote edilmiş olan Turkcell, 2000 yılı ilk 9 ayında iki farklı faaliyet sonucu açıklamıştır. Türkiye'de ilk 9 ayda 23,7 milyon TL zarar açıklayan Turkcell, New York Borsası'nda 157,8 milyon TL kar açıklamıştır. Bu iki farklı faaliyet sonucu Amerikan Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartları (US GAAP) ile SP Kanunu muhasebe standartlarının farklılığından kaynaklanmaktadır.

Bir başka örnek; Almanya'nın meşhur markası BMW, Avrupa'nın birçok büyük şirketi gibi Almanya muhasebe standartlarına göre hazırlanmış finansal tablolarını Amerikan muhasebe

standartlarına göre değiştirmeyi reddetmiştir. Böylelikle dünyanın en karlı otomobil şirketlerinden birinin hisse senetlerinin Amerikan borsalarında yer alması mümkün olmamıştır (İbiş ve Özkan, 2006:26). Vermiş olduğumuz örnekler daha da çoğaltılabilir, bu örneklerle vurguladığımız olumsuz durum, ortak muhasebe standartlarının olmaması sonucundan kaynaklanmaktadır.

Türkiye’de finansal raporlama sürecinde finansal tablolar genellikle vergi kanunlarına göre düzenlenmekte kullanılacak ulusal veya uluslararası ortak ve geçerli bir muhasebe standardı bulunmamakta, uygulama ağırlıklı olarak vergi mevzuatı çerçevesinde şekillenmektedir. BASEL II ilkelerinin öngördüğü mali tabloların şeffaflığı ve güvenilirliği için muhasebe standartlarının hayata geçirilmesi gerekmektedir. TMSK ilgili standartları yayınlamaktadır. TTK taslağında Türk Muhasebe Standartlarına atıf yapılması nedeniyle, yasanın yürürlüğe girmesi ile birlikte UFRS ile paralellik gösteren Türk Muhasebe Standartları (TMS)’nin tüm işletmeler için kullanılması zorunlu hale gelecektir (Uyar ve Aygören, 2008:64).

c) Bağımsız Dış Denetim: Finansal raporlama bilgilerine ihtiyaç duyan kesimlerin alacakları ekonomik kararların doğru olabilmesi için finansal bilgilerin gerçek ve güvenilir olması gerekir. Fakat finansal bilgilerin işletmece üretilip raporlanması işletme dışındaki bilgi kullanıcılarının mali tablolara güvenmemelerine neden olur. Bu nedenle öncelikle finansal tabloların doğruluk ve güvenilirliğinin araştırılması gerekir. Ancak işletme dışındaki kullanıcıların bu araştırmayı gerçekleştirecek kapasiteleri olmadığından, bu konuda deneyim ve yetki sahibi olan üçüncü bir kişiye ihtiyaç vardır. Bu kişinin muhasebe uzmanı olması gerekir ve diğer görevlerinin yanında denetimde yaptığında denetçi adını alır. Denetimin işletme dışından uzman biri tarafından yapılması denetime “Bağımsız Denetim” veya “Dış Denetim” denmesine de neden olur. Bu durumda denetçiye de “Dış Denetçi” adı verilir (Selimoğlu, 2007:35).

Bağımsız denetimin yararlarını 3 farklı yönden incelersek (Duman, 2001:25):

Denetlenen işletme açısından sağladığı yararları,

- Bağımsız denetim finansal tabloların güvenilirliğini artırır,
- İşletme yönetimi ve çalışanların hata ve hile yapma eğilimini azaltır,

- Denetlenmiş finansal tablolar, resmi kurumlara sunulan finansal rapor ve vergi beyannamelerine temel oluşturduklarından, bu bildirimlerin güvenilirliği artırılmış olacak ve böylece devlet tarafından yapılabilecek bir vergi denetiminin yapılma olasılığı azalacaktır,
- Finansal tabloların denetlenmesi kredi olanaklarının genişlemesini sağlar,
- Bağımsız denetim sayesinde muhasebe kayıtlarındaki yanlışlıklar ortaya çıkarılır ve böylece gelirlerin ve giderlerin gerçeği yansıtmasına katkıda bulunur,
- Bağımsız denetim, holding kuruluşlarında işletme politika ve prosedürlerine tüm topluluk içinde uyulduğu konusunda bilgi ve güvence verir.

İş hayatının diğer üyelerine sağladığı yararlar,

- Kredi veren kurumlar, kredi ile ilgili kararlarında denetlenmiş finansal tablolardan yararlanırlar,
- Yatırımcıların alacakları yatırım kararlarına denetlenmiş finansal tablolar ışık tutar,
- İşveren ve işçi sendikalarınca, ücretlerin ve sosyal yardımların pazarlığında denetlenmiş finansal tablolardaki bilgilerden yararlanılır,
- Bir işyerinin satılması ya da başka bir işyeri ile birleştirilmesi hallerinde alıcı ve satıcı taraflara güvenilir ve objektif bilgiler sağlar,
- İşletme ile ilgili taraflara, özellikle işletme ile iş ilişkisi olan müşterilere, denetlenen işletmenin karlılığı, faaliyetlerinin verimliliği ve finansal yapısının durumu hakkında güvenilir bilgiler sağlar.

Kamu kuruluşları açısından sağlanan yararlar,

- Denetlenmiş finansal tablolara dayanılarak hazırlanmış vergi beyannamelerine ve mali raporlara olan güvenin artmasına yardımcı olur,
- Kamu yararına faaliyet gösteren kuruluşlara ait finansal tabloların bağımsız denetçilerce denetlenmiş olmaları halinde, resmi kuruluşların bu kurumlarda yapacakları denetimin kapsamı daraltılır, özel ve ayrıntılı denetim faaliyetlerine girişilmesine gerek kalmaz,

- Denetlenmiş finansal tablolar, borçluluk ve iflas hallerinde, vekalet ve ortaklık sözleşmelerinin düzenlenmesinde adli mercilere bağımsız ve güvenilir bilgi sağlar.

d) İç Kontrol Sistemi Ve İç Denetim: Kontrol ile denetimin ortak özelliği, her ikisinin de olması gerekenle gerçek durumu karşılaştırmasıdır. Bu iki kavram arasındaki başlıca farklılıklar şunlardır (Uzay, 1999:6):

- Kontrol devamlı bir faaliyettir; denetim bir defa yapılır,
- Kontrol eş anlı olarak yürütülür; denetim geçmişe dönüktür,
- Kontrolde teknik araçlar kullanılabilir,
- Denetim insan tarafından gerçekleştirilir,
- Kontrolde işletmeden bağımsız olmak gerekmez; denetimde bağımsızlık şarttır.

İç kontrol sistemi ve iç denetim artık firmalarımız için büyük önem arz etmektedir. Çünkü iç kontrol sistemi ve iç denetim sayesinde faaliyetlerin verimliliği, işletme varlıklarını korumak, yönetim politikalarına bağlılığı özendirmek ve işletme faaliyetlerinin yasalara uygun olarak yürütülmesi sağlanır. Günümüzde sadece banka ve aracı kurumlar için zorunlu olan iç denetim, BASEL II ilkeleri ile birlikte aranan bir özellik haline gelecektir. Bu nedenle işletmeler iç kontrol sistemi ve iç denetim birimi oluşturmaya yönelik çalışma yapmalıdırlar (Uyar, Aygoren :63). Çünkü risklerin tanımlanması ve asgariye indirilmesi iç kontrol sistemi ve iç denetim birimlerinin kurulması ile mümkündür.

İç denetim, işletmeye zarar verecek hata ve hile gibi fiillerin önlenmesi hususunda işletme bünyesinde yönetimin sorumluluğunda yürütülen denetimdir (Dabbağoğlu, 2007:82). İç denetim süreci işletme yönetimine önemli katkılar sağlamaktadır. Kurumsal yapıya sahip işletmelerde bu katkılar daha da önemli bir düzeye ulaşmaktadır. Faaliyet alanları genişlemiş, organizasyon yapısı oluşturulmuş işletmelerde, faaliyetlerin kontrolünde iç denetim işletme yönetimine katkı sağlamaktadır. Etkin bir iç denetim sayesinde; geriye dönük olarak, işletmelerdeki kontrol mekanizmalarının sağlıklı bir şekilde yürütülmesi sağlanmaktadır. Ayrıca geleceğe yönelik, işletmenin karşı karşıya bulunduğu riskler önceden tespit edilebilmekte ve bu tespitler ışığında gerekli tedbirler alınmak suretiyle

işletme yönetimine danışmanlık hizmeti verilmektedir. Bu yönüyle iç denetim faaliyetlerinden işletme yönetimi, güvence sağlama ve danışmanlık alma şeklinde faydalanmaktadır (Memiş, 2008:76).

e) Kurumsal Yönetim: Kurumsal yönetim, işletmeyi oluşturan hak sahiplerinin haklarının elde edilmesini, sorumluluklarının tanımlanmasını ve bu yetki ve sorumlulukların kişiler arasında dağıtımını sağlayan bir sistemler topluluğudur (Aysan, 83). İyi kurumsal yönetim, iyi finansal raporlamaya bağlıdır. Yönetim kurulu ve yatırımcılar doğru kararlar alabilmek için, doğru bilgiye ihtiyaç duyarlar. Bu bilgilendirme özellikle periyodik olarak finansal raporlama ile yapılmaktadır. Fakat finansal raporlamanın da güvenilirlik kazanabilmesi için bu raporlamanın kurumsal yönetim ilkelerine uygun olarak yapılması gerekmektedir. İşletmenin kurumsal yönetim sistemi, bir açıdan işletmenin ilgililerine sunulan, finansal bilgilerin sağlanmasını güven altına alan kurallar topluluğudur.

Kurumsal yönetim kavramı, Asya'da yaşanan finansal krizlerin ardından ilk olarak 1999 senesinde OECD tarafından finans kesiminin dikkatine sunulmakla birlikte, dünyanın en büyük 7. şirketi konumundaki ENRON ve beraberinde bazı büyük şirketlerin finansal skandallar sonrası batması üzerine ciddi olarak tartışılır hale gelmiştir. Bu tartışmalar sonucunda 2 Ocak 2002'de kurumsal yönetim kavramına genişçe yer verilen SOX kanunu çıkarılmıştır.

OECD kurumsal yönetim ilkeleri aşağıda belirtilen genel standartlar üzerine kuruludur (Kayacan, 2006:35);

- Etkin kurumsal yönetim çerçevesi temelini tesisi,
- Hissedarların hakları ve temel sahiplik işlevleri,
- Hissedarların adil muamele görmesi,
- Kurumsal yönetimde paydaşların rolü,
- Kamuya duyuru yapma ve şeffaflık,
- Yönetim Kurulunun sorumlulukları.

Genel kabul gören tüm uluslararası kurumsal yönetim yaklaşımlarında olmazsa olmazlar olarak yerini alan kurumsal yönetimin dört ana ilkesi aşağıdaki gibidir (Kayacan, 66):

Şeffaflık; temel amacı bilgi kullanıcılarına güven sağlamasıdır. Güven için bilgi gerekir. Şirket ile ilgili finansal ve finansal olmayan bilgilerin zamanında, gerçeği yansıtacak şekilde kamuya duyurulması yaklaşımıdır. Her faaliyetini açıkça ifade edebilen kurumlara kamuoyunda daha çok güvenilir.

Adalet; yönetimin tüm faaliyetlerinde, pay ve menfaat sahiplerine eşit davranmasını ve çıkar çatışmalarının engellenmesidir. Kurum içinde paydaş ve ortaklara adil ve eşit davranıldığına inanılmıyorsa işletmeye olan güven sarsılacak ve kamuoyu destek ve ilgisi kalmayacaktır.

Hesap verilebilirlik; işletme, her faaliyet ve uygulamasının sebebini açıklayabilmelidir. İşletme bünyesinde değer yaratmaya yönelik çalışmalar yapılmalı ve bunu destekleyen ödüllendirme sistemleri kurulmalıdır. Amacın paydaşların mutluluğu ve hissedarın karını yükseltmek olduğu öncelikle şirket içi sorumluluk sahibi karar vericiler tarafından hiç unutulmamalıdır.

Sorumluluk; işletme içine ve dışına karşı sorumluluklar açıkça belirtilmiş olmalıdır. İş dağılımları yapılmalı ve yönetim organları arasındaki ilişkiler kurallara bağlanmalıdır. Çoğunluk hissedar ile ailevi bir ilişkisi olmayan bağımsız dış üyelere yer verilmeli ve her kademedeki katılımı yaygınlaştırılmalıdır

Esas sermaye sistemlerini öngören ve KOBİ'ler dahil olmak üzere ulusal sınırlarımız içerisinde kurulan şirketlerimizin tamamının tabi olduğu TTK'na ilişkin olarak sürmekte olan tadilat çalışmaları tamamlanmış olup, 2010 yılında yürürlüğe girmesi beklenen yeni TTK tasarısında kurumsal yönetim olgusu halka açık olmayan anonim şirketler ve diğer şirket yapılarında da belli ölçülerde uyulmasının açıkça istendiği yer almaktadır.

TTK tasarısına temel oluşturan kurumsal yönetim şöyle özetlenebilir (PWC, "TTK Tasarısı Geleceği Hazırlayan Bir Düzenleme", <http://www.pwc.com.tr>):

- Tasarının kurumsal yönetim yaklaşımı dört ana temel üzerine oturmaktadır:
 - Şeffaflık,

- Adillik,
 - Hesap verilebilirlik,
 - Sorumluluk.
- Derinlemesine şeffaflık; münferit şirketin ve şirketler topluluğunun Finansal Tablolarında, Yönetim Kurulu'nun yıllık faaliyet raporunda, bağımsız denetiminde, işlem denetçisinde ve tüm denetleme raporlarında aranmıştır.
 - Adillik, menfaatler dengesi kurularak ve nesnel adalet ile sağlanmıştır.
 - Hesap verilebilirlik, yönetim kurulu raporlarında, bilgi akışında, geniş bilgi ve inceleme haklarında somutlaşmıştır.
 - Sorumluluk, hesap verilebilirliğe paralel olarak düzenlenmiştir.
 - Pay sahiplerine tanınan dava, aktif ve pasif bilgi alma, inceleme hakları, kolay işleyen hukuki mekanizmalar eşliğinde oluşturulmuştur.
 - Azınlık hakları listesi zenginleştirilmiştir.
 - İmtiyazlı paylar sınırlandırılmıştır.
 - Yönetim Kurulu'nda pay sahipleri grupları ile azlığın temsil edilmesi olanakları artırılmıştır.
 - Sermaye Piyasası Kurulu'na kurumsal yönetim kodeksi yapma tekeli verilmiştir. Bu yetki, kodeksin güncelliği ve dinamizmini sağlayacaktır.
 - Halka açık yönetim kuruluna kurumsal yönetim raporu yayımlamak zorunluluğu getirilmiştir.
 - Organlarda profesyonelliğe ve uzmanlaşmaya vurgu yapılmıştır.

Sonuç olarak, KOBİ'lerin UFRS ve BASEL II düzenlemelerinden sahip olduğu riskler ölçüsünde, derecelendirme notları ve ülke kredi maliyeti unsurlarından etkileneceği açıktır. Bunun için işletmelerin kayıt dışı uygulamalardan uzak, kurumsal yönetim ilkelerine uygun işletme yönetim kültürüne sahip, şeffaflaşmaya önem veren, uluslararası finansal

raporlamaya uygun finansal raporlar üreten işletmeler haline dönüşmesi gerekmektedir. Aksi takdirde kayıt dışı uygulamaları olan, dünyadaki gelişmelere ayak uyduramayan işletmeler haline dönüşecek, çağın gereklerini yerine getiremeyen, acımasız rekabet ortamında çok gerilerde kalan işletmeler olarak gerileyecek ve belki de yok olup gideceklerdir.

BÖLÜM 5: SAKARYA VE ÇEVRE İLLERDEKİ KOBİ'LERİN UFRS VE BASEL II DÜZENLEMELERİNİN FARKINDALIĞI

Bu bölümde Sakarya ve çevre illerde gerçekleştirdiğimiz anket çalışması neticesinde yapılan analiz sonuçları ortaya konulacaktır. Bu kapsam içerisinde ankete katılan KOBİ'ler hakkında tanımlayıcı istatistiksel bilgiler verildikten sonra işletmelerin UFRS ve BASEL II düzenlemeleri hakkında farkındalık düzeyleri çeşitli istatistiksel analiz yöntemleri ile tespit edilmiştir.

5.1. Araştırmanın Önemi

Dünyamızda özellikle finansal piyasalarda çok hızlı gelişmeler yaşanmaktadır. Bu değişim süreci işletmelerimizi çok derinden etkilemektedir. İşletmelerimizin özellikle etkilendiği alanlar finansman ve muhasebe konularında olmaktadır.

AB ve tüm dünyada Muhasebe Standartlarında harmonizasyon çabaları BASEL II ve UFRS üzerine yoğunlaşmaktadır. Ülkemiz, Avrupa Birliği süreci düzenlemeleriyle bu değişim ve gelişim sürecine uyum sağlamaya çalışmaktadır. Şüphesiz ki bu sürecin getirdiği olumlu ve olumsuz birçok konu bulunmaktadır. Ancak şu unsurlar açıktır ki işletmelerimiz özellikle de KOBİ'lerimiz bu süreçten olumlu ve olumsuz bir şekilde etkilenmesi beklenmektedir.

BASEL düzenlemeleri ile amaç, bankacılık alanında ortaya çıkması muhtemel risklerin mümkün olduğunca ölçülmesi ve kontrol altına alınmasıdır. BASEL II kuralları giderek tüm piyasalarda uygulanması amaçlanan kurallar olarak ifade edilmektedir. Finansal ve ekonomik açıdan uluslararası önemli düzenlemelerden birisi BASEL I ve BASEL II düzenlemeleridir. Temelde risk ve risk yönetimi konularını merkeze alan düzenlemelerdir. Risk, belirsizliğin en önemli işaretidir. Belirsizlikler ne kadar artarsa riskte o kadar artmaktadır. Şu an birçok belirsizlikler, dolayısıyla da risklerle karşı karşıya kalmaktayız. BASEL düzenlemeleri bankacılıktaki risk olgusunun doğru olarak ölçülmesi ve yönetilmesi için çok önemli düzenlemelerdir. Son yaşadığımız dünya ekonomik krizi bu konunun önemini daha da arttırmaktadır.

BASEL II Standartları ile bankaların risk yönetim ve değerlendirme ölçütleri değişmektedir. Bu ölçütlerin değişmesi nedeniyle, bankalardan kredi kullanan KOBİ'lerin de bu değişikliklerden etkilenmesi beklenmektedir. BASEL II ilkelerinin uygulamaya geçmesi ile KOBİ'lerin sahip oldukları riskler, derecelendirme notları ve ülke notu kredi maliyetini belirleyen temel unsurlar haline gelecektir. Bu süreçte işletmelerin güvenilir bir finansal raporlama sürecine, kurumsal yönetim ilkelerine uygun işletme yönetim kültürüne sahip olmaları önem taşıyacağı belirtilmektedir.

İşletmeler açısından güvenilir bir finansal raporlama süreci hem kredi kaynaklarının artması hem de ucuz kredi bulunması açısından çok önemli hale geleceği açıktır.

Dünyada meydana gelen sermaye hareketlerinde en önemli unsur kazançtır. Uluslararası sermaye kazanç gördüğü her yere hareket etmektedir. Sermayenin daha rahat hareket edebilmesi için en önemli değer finansal bilgidir. Finansal bilgi üretmenin aracıda muhasebedir. Muhasebe, işletmelerin ihtiyaç duydukları bilgiyi tam, zamanında ve uluslararası ölçekte geçerli olacak şekilde ortaya koyması halinde güvenli yatırım ortamının oluşmasını, uluslararası sermaye hareketlerinin artmasını sağlayacaktır.

Sermaye piyasalarının küreselleşmesi ile birlikte, sermaye hareketleri hızlanmış, uluslararası yatırım kararları artmış, uluslararası şirket alım-satımları ve birleşmelerinin her geçen gün artmasına neden olmuştur. Bu süreçte, farklı muhasebe uygulamaları ve finansal raporlama uygulamalarındaki farklılıklar işletmeler açısından en önemli sorunlar olarak görülmektedir. İşte bu farklılıkların birbirlerine uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Dünya çapında Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının ortaya çıkışı bu gereklilik üzerine olmuştur. Uluslararası Finansal Raporlama Standartları, işletmelerin dünya ölçeğinde karşılaştırılmasını sağlayan, şeffaf, kaliteli ve sağlıklı bilginin üretilmesi için son derece önemle ve titizce çalışılarak oluşturulmuş düzenlemeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile dünyayla aynı zamanlı kullanılabilir, kaliteli bir muhasebe standartları seti oluşturulmuş olacaktır. Bu set ile yatırımcılar ve borç verenler açısından yatırımların taşıdığı riskler nedeniyle artan yüksek faiz maliyetleri azalacak, işletmeler uluslararası piyasalardan fon toplama imkânına kavuşacaklardır. Ancak bunun için işletmelerin finansal tablolarını Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına göre hazırlamaları gerekmektedir.

Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun TMSK ve TMS 'ye atfettikleri önem ve AB'ye uyum süreci içerisinde bankacılık sektöründe önemli bir değişikliğe sebebiyet verecek olan BASEL II kriterlerinin UFRS'nı destekler nitelikte olması, TMSK'nun standartları etkin ve hızlı bir biçimde hazırlaması için itici güç konumundadır. BASEL II kriterlerine uyum kapsamında firmalar düşük maliyetlerle kredi alabilmek için şeffaflığı maksimum olan finansal tablolar hazırlamak durumundadır. Mali tabloların şeffaflığını ve anlaşılabilirliğini sağlayacak en büyük etken de UFRS'nın kullanımınıdır.

Uluslararası finans piyasalarındaki gelişmelerin dışında kalmamak, ortak bir dil birliğine varmak, piyasaların bilgi taleplerini etkin bir şekilde karşılamak ve şeffaflık başta olmak üzere kurumsal yönetim ilkelerine ve AB'ye uyum sağlamak bakımından UFRS'ye geçilmesi önem taşımaktadır.

UFRS'ye geçiş yoğun ve sürekli bir çalışma içinde olmayı gerektiren bir süreçtir. Ülkemizde bu süreçte, söz konusu gelişmeler yakından izlenmekte olup, bu konuda standartlar yayımlanmıştır. Bu standartların uygulanması konusunda, SPK, TMSK, BDDK ve TTK bakımından çalışmalar yapılmıştır. Ancak ülkemizde de finansal raporlama standartlarına geçiş sürecinde bazı önemli zorluklar ile karşılaşılması kaçınılmazdır. Söz konusu zorluklar arasında; standartların teknik ve karmaşık yapısı, eğitime olan gereksinim, kural esaslı muhasebeden ilke esaslı muhasebeye geçişin getirdiği sıkıntılar, şeffaflık sorunları, gerçeğe uygun değer hesaplamalarının karışıklıklara yol açması, standartların sık aralıklarla revize edilmesi, vergisel kaygıların ön planda tutulmaması ve yatırımcı istek ve beklentilerinin değişmesini belirtmek mümkündür. Bu sorunlara ek olarak; vergi kanunlarının sürekli değişmesi, yazılım gibi teknolojik sorunların artması ve Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nin yeniden düzenlenmesi de geçiş sürecinde önemli sorunlar arasında yer almaktadır.

Bu hızlı değişim ve gelişim süreci içerisinde KOBİ'lerin yapması gereken birçok işlem ve faaliyet vardır. Bunların başında eğitim çalışmaları gelmektedir. Bunlardan en önemlisi BASEL II ve UFRS hakkında bilgi sahibi olmak süreç hakkında farkındalık oluşturmaktır. Araştırmamız bu açıdan önemlidir. KOBİ'lerimizin UFRS ve BASEL II hakkında etkilediği süreçler açısından bilgi ve hazırlık düzeylerinin tespiti açısından konunun önemi ortaya konulmaya çalışılacaktır.

5.2. Araştırmanın Amacı

BASEL II ve UFRS hakkında son dönemde üniversitelerimizde çok yoğun bir şekilde makale ve tez çalışmaları yapılmaktadır. Çalışmalar genellikle sadece BASEL II veya UFRS üzerine olmaktadır. Bu çalışma ile BASEL II ve UFRS beraber ele alınmakta ve KOBİ'lere etkisi tartışılmaktadır. Türkiye'de KOBİ'lerin BASEL II ve UFRS'nın uygulanma sürecinden tam olarak bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir.

Çalışmamız ile tüm dünyada Genel Kabul Görmüş Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını ve BASEL II düzenlemelerini açıklamak, birbirleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyarak, ekonomimizin en önemli yapıtaşları olan KOBİ'lere etkilerini, yapabilecekleri olumlu ve olumsuz yanlarını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.. Bu amaçla çalışmada KOBİ'lerimizin mevcut durumları gözden geçirilmiş, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları son güncellemeler dikkate alınarak açıklanmış ve BASEL II düzenlemeleri ile beraber ülkemizde günümüze kadar yapılan çalışmalar açıklanmıştır. Çalışmamızda ayrıca KOBİ'lerimizin hızla ilerleyen özellikle finansal krizlerle ivme kazanan bu değişim ve gelişim sürecinde Finansal Raporlama Standartlarını ve BASEL II düzenlemelerinin ne kadar farkında olduklarını, bilgi düzeylerini ve yaptıkları faaliyetleri bu çalışmamız ile ortaya koymak amacımızdır.

5.3. Araştırmanın Kısıtları

Anket çalışma konusunun çok kapsamlı olması ve cevap alınacak kitlenin özellikle KOBİ'lerimizin olması ve konu hakkında çok fazla bilgiye sahip olmamaları, konuların derinliğe inilerek çalışma yapılmasını mümkün kılmamıştır. Bu sebepten dolayı KOBİ'lerin farkındalık düzeylerinin tespiti açısından soruların derinliği sınırlı tutulmuştur. Anket uygulaması ağırlıklı olarak Sakarya ili ve çevre iller ile sınırlı tutulmuştur. Yaşanan küresel kriz sebebiyle Sakarya ve çevre illerde birçok işletme faaliyetine son vermiş veya kapanma aşamasında olduklarından ankete cevap alma oranımız beklediğimizden düşük gerçekleşmiştir. Özellikle işletmelerimizin birinci öncelikleri krizi atlama oldukları ve bu konuya tamamen odaklandıkları tespit edilmiştir. Bu durum çalışmamızın en önemli kısıtlarından birisi olmuştur.

5.4. Araştırmanın Kapsamı

Anket çalışmasının ana kütlesini Sakarya ili ve çevre illerdeki KOBİ'ler oluşturmaktadır. Öncelikli olarak Sakarya ilinde faaliyet gösteren KOBİ'ler baz alınmıştır. Sakarya ilinin çeşitli yerlerinden ve diğer illerden seçilen 380 adet KOBİ ile yüz yüze anket tekniğiyle yapılan görüşmeler sonucunda 363 KOBİ ankete tam olarak cevap vermiştir. Sakarya'dan 153 KOBİ, İstanbul'dan 97 KOBİ, Kocaeli'nden 72 KOBİ, Bursa'dan 45 KOBİ ve Düzce'den 33 adet KOBİ anket çalışmamıza katılmıştır.

5.5. Araştırmada Kullanılan Analiz Yöntemleri

Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde SPSS 17.0 for Windows paket programı kullanılmıştır. Öncelikle araştırmamızda frekans (sıklık veya yüzde dağılımı) tespit edilmiştir. Araştırmanın hipotezleri test edilirken bağımsız örneklem için t-testi (Independent Samples T-test), ikiden fazla grup arasındaki farklılıkların incelenmesinde de One-Way Anova (F testi) uygulanmıştır. Normal dağılıma uygunluk varsayımı altında varyansların eşitliği test edilerek parametrik testlerden; iki bağımsız grup için Independent Sample T testi, ikiden fazla grup için One Way Anova testi uygulanmıştır. Çalışmamızda parametrik olmayan testlerde; iki bağımsız grup karşılaştırması için Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Ayrıca, ilgili değişkenlerin aralarındaki ilişkinin derecesini ve yönünü belirlemek amacıyla da Ki-Kare (crosstabs) testinden yararlanılmıştır.

5.6. Araştırma Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Çalışma için hazırladığımız anket 30 sorudan oluşmaktadır. İlk 10 soru ankete katılan KOBİ'lerimizi tanımlayıcı nitelikte olan tek seçenekli ve çok seçenekli sorulardan oluşmaktadır. Çalışmanın ilk soruları katılımcıların cinsiyeti, yaş grubu, eğitim düzeyi, çalışma pozisyonu, mesleki tecrübesi, işletmenin yaşam süresi, çalışan sayısı, şirketin türü, faaliyet alanı ve yönetim sorumluluğunu kimin üstlendiği gibi konuları belirlemeye yöneliktir. Son iki grup soruda ise her birinde 10'ar sorunun yer aldığı, toplamda 20 sorunun bulunduğu 5'li Likert Ölçeği formunda sorulardan oluşmaktadır. Bu sorular ile katılımcı KOBİ'lerin süreçlerin, özellikle de BASEL II ve UFRS hakkında farkındalık düzeylerini ölçmeye çalışan sorulardan oluşmaktadır.

Araştırmamızda öncelikle anket çalışmamıza katkı sağlayan katılımcıların cinsiyet dağılımı ele alınmıştır. Ankete katılan 363 kişiden 72'si kadın 291'i ise erkektir. Kadınların katılımcılar içerisindeki oranı %19,8 olarak gerçekleşmişken, erkeklerin oranı %80,2 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 29. Cinsiyet Dağılımı Tablosu

Cinsiyet	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
Kadın	72	19,8
Erkek	291	80,2
Toplam	363	100,0

Tablo 29'de açıkça görüldüğü gibi anket çalışmamıza çoğunlukla erkekler katılmıştır. İşletmelerimizde çalışan dağılım tablosuna bakılınca erkeklerin iş hayatında daha yoğun oldukları gözlemlenmiştir. Özellikle KOBİ'lerde kadın çalışma oranı oldukça düşüktür.

Türkiye'de kadınların işgücüne katılım oranı TÜİK'in yayınladığı rakamlara göre 2009 yılı itibariyle yüzde 26 seviyesindedir. Bu oran Avrupa Birliği'ne üyelik hedefleyen Türkiye için kabul edilemez ölçüde düşüktür. Avrupa Birliği'nde kadın işgücüne katılım oranı ortalaması 2008 itibariyle yüzde 63,9'dur. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) 2007-2013 yıllarını kapsayan 9. Kalkınma Planı'nda da Türkiye'nin kadın işgücüne katılımı ve istihdamı konusunda ilerleme kaydedemediğinin altını çizmekte ve 2013 yılındaki kadın katılım oranını yüzde 29,6 olarak öngörmektedir (Betam, Araştırma Notu 10-64:1).

Tablo 30. Ankete Katılanların Yaş Grubu Dağılımı Tablosu

Yaş	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
20 ve altı	3	8
21-30	112	30,9
31-40	142	39,1
41-50	82	22,6
51 ve üstü	24	6,6
Toplam	363	100,0

Ankete katılan 363 kişiden 3 kişi “20 ve altı” yaş grubunda yer almaktadır. 112 kişi “21-30” yaş grubunda, 142 kişi “31- 40” yaş grubunda 82 kişi “42-50” yaş grubunda 24 kişide “51 ve üstü” yaş grubunda yer almaktadır. Anket çalışmamızın katılımcıları % 70 oranında “20–40” yaş arasındadır. Tablo 30’da görüldüğü gibi genellikle genç bir cevaplayıcı kitlesinin anketimize katılımları sağlanmıştır.

Tablo 31. Ankete Katılanların Eğitim Durumu Tablosu

Okullar	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
İlkokul	13	3,6
Ortaokul	17	4,7
Lise	139	38,3
Önlisans	52	14,3
Lisans	121	33,3
Yüksek lisans ve üstü	21	5,8
Toplam	363	100,0

Ankete katılanların 13’ü ilkokul mezunu, 17’si ortaokul mezunu, 139’u lise mezunu, 52’si ön lisans mezunu, 121’i lisans mezunu ve 21’de yüksek lisans ve üstü eğitim almıştır. Bunların yüzdeler oranları Frekans-Sıklık sütununda gösterilmiştir. Örneğin, lise mezunları ankete katılanların yüzde 38,3’ünü oluştururken, lisans mezunları ankete

katılanların yüzde 33,3'ünü oluşturmaktadır. Anket çalışmamıza genellikle eğitim seviyesi yüksek kişiler katılmıştır.

Tablo 32. Ankete Katılanların İşyerinde Çalışma Pozisyonları Dağılımı Tablosu

Pozisyon Türleri	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
İşletme Sahibi	137	37,7
Yönetici	118	32,5
Mali Müşavir	9	2,5
Serbest Muhasebeci	21	5,8
Şef	26	7,2
Memur	52	14,3
Toplam	363	100,0

Ankete katılanların 137'si işletme sahibi, 118'i yönetici, 9'u mali müşavir, 21'i serbest muhasebeci, 26'sı şef, 52'si memur'dur. İş yerlerindeki çalışma pozisyonu durumlarına göre yüzdelik dağılımları Frekans-Sıklık sütununda yer verilmiştir. Tablo 32'de işletme sahipleri katılımcıların yüzde 37,7'sini oluştururken yöneticiler yüzde 32,5'ini oluşturmaktadır. Anket çalışmamıza katılanların büyük çoğunluğunu işletme sahipleri oluşturmaktadır.

Tablo 33. Ankete Katılan İşletmelerin Kaç Yıllık Oldukları Dağılımı Tablosu

Yıllar	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
0-2 yıl	29	8,0
3-5 yıl	55	15,2
7-10 yıl	108	29,8
11 yıl ve üstü	171	47,1
Toplam	363	100,0

Ankete katılanların 29'u "0-2" yıllık bir işletme, 55'i "3-5" yıllık bir işletme, 108'i "7-10" yıllık bir işletme, 171'i "11 yıl ve üstü" varlıklarını devam ettiren işletmeler ankette katılmıştır.

Tablo 34. Ankete Katılan İşletmelerde Çalışan Sayısı Dağılımı Tablosu

Kişi Sayısı	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
0-10 kişi	143	39,4
11-30 kişi	109	30,0
31-50 kişi	56	15,4
51-250 kişi	55	15,2
Toplam	363	100,0

Ankete katılan işletmelerde çalışan işçi sayılarının kategorilere dağılımı 0-10 kişi çalıştıran işletme sayısı 143, 11-30 kişi arasında işçi çalıştıran işletme sayısı 109, 31-50 arasında işçi çalıştıran işletme sayısı 56, 51-250 kişi arasında işçi çalıştıran işletme sayısı 55 olarak gerçekleşmiştir. Bunların yüzdelik oranları yine Frekans - Sıklık sütununda gösterilmektedir. Tablo 34’de görüldüğü üzere mikro ölçekte KOBİ’lerimizde çalışan oranı %39,4, küçük ölçekte KOBİ’lerimizde çalışan oranı %45,4 oranında, orta ölçekte ise %15,2 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 35. Ankete Katılan İşletmelerin Hukuki Yapısı Dağılımı Tablosu

Şirket Türü	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
Şahıs Şirketi	119	32,8
Adi Şirket	11	3,0
Limited Şirket	169	46,6
Anonim Şirket	64	17,6
Toplam	363	100,0

Ankete katılan işletmelerin hukuki yapısı bakımından incelendiğinde 119 işletmenin şahıs şirketi olduğu, 11 işletmenin adi şirket, 169 işletmenin limited şirket olduğu, 64 işletmenin anonim şirket olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 36. Ankete Katılan İşletmelerin Faaliyet Alanları Dağılımı Tablosu

Faaliyet Türleri	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
Üretim	104	28,7
Ticaret	146	40,1
Hizmet	95	26,2
Pazarlama	18	5,0
Toplam	363	100,0

Ankete katılan işletmeler faaliyet alanı olarak incelendiğinde 104 işletme üretim alanında, 146 işletme ticaret alım satım alanında, 95 işletme hizmet alanında, 18 işletme pazarlama alanında faaliyet göstermektedir. Anketimize katılan işletmelerin % 28,7'si üretim işletmelerini oluştururken, % 40,1' ini ticaret işletmeleri oluşturmaktadır.

Tablo 37. Ankete Katılan İşletmelerin Yönetiminin Kimin Tarafından Üstlenildiğinin Dağılımı Tablosu

Seçenekler	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
Girişimci	113	31,1
Profesyonel Yönetici	90	24,8
Aile Üyeleri	159	43,8
Ara Toplam	362	99,7
Eksik Bilgi Verilmiştir	1	,3
Toplam	363	100,0

Ankete katılan işletmelerin 113'ünün yönetimini girişimciler, 90'ının yönetimini profesyonel yöneticiler, 159'unu yönetimini aile üyeleri üstlenmişlerdir ve 1 işletme hakkında yönetimin kimin tarafından üstlendiği hakkında bilgi yoktur.

Tablo 38. Ankete Katılan İşletmelerde Serbest Muhasebeci Mali Müşavir İstihdam Etme Durumları Dağılımı Tablosu

Seçenekler	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
Evet	163	44,9
Hayır	200	55,1
Toplam	363	100,0

Ankete katılan işletmelerin 163'ü işletmelerinde serbest muhasebeci mali müşavir istihdam ederken 200'ü işletmelerinde serbest muhasebeci mali müşavir istihdam etmediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 39. Cevabınız Hayır ise Muhasebe İşlemlerini Nasıl Yerine Getiriyorsunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu

Seçenekler	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
Dışarıdan danışmanlık hizmeti alıyoruz	48	24,0
SMMM hizmetini veren kişilerin bürolarında işlem yürütüyoruz	152	76,0
Toplam	200	100,0

İşletmelerinde serbest muhasebeci mali müşavir istihdam etmeyen işletmeler muhasebe işlemlerini ise şu şekilde gerçekleştirmektedir; 48 işletme dışarıdan danışmanlık hizmeti alıyor, 152 işletme SMMM hizmetini veren kişilerin bürolarında işlem yürütmektedirler.

Yeni TTK işletmelerimiz hakkında çok önemli düzenlemeler getirmektedir. Ülkemizde tüm muhasebe işlemleri TMSK tarafından çıkarılan TFRS göre yerine getirilmesi zorunlu olacaktır. Ayrıca, tüm şirketler bağımsız denetime tabi olacaklardır. Bu süreçte mutlaka işletmelerin uzman desteği alması gerekmektedir. SMMM' bu süreçte çok önemli hale gelecektir.

Tablo 40. İşletmenizi Yakından İlgilendiren Vergi Muhasebe İşlemlerini Nasıl Takip Edersiniz? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu

Seçenekler	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
Mutlaka kendim takip ederim	75	20,7
SMMM takip eder	286	78,8
Toplam	361	99,4
Eksik Bilgi Verilmiştir	2	,6
Toplam	363	100,0

İşletmeler kendilerini yakından ilgilendiren vergi ve muhasebe ile ilgili düzenlemeleri; 75 işletme kendisi takip ederek, 286 şirket ise SMMM yolu takip etmektedirler. 2 işletme ise konu hakkında görüş belirtmemişlerdir. Yeni TTK ile beraber bütün işletmelerin UFRS göre muhasebe işlemlerini yürütecek olmaları SMMM'in iş yüklerini arttıracaktır. Özellikle işletmelerin yeni kanunun getirdiklerini öğrenme ve uygulama sürecinde SMMM'ler önemli rol oynayacaklardır.

Tablo 41. İşletmenizde Finansman Sorunu Yaşıyormusunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu

Seçenekler	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
Evet	177	48,8
Hayır	185	51,0
Toplam	362	99,7
Eksik Bilgi Verilmiştir	1	0,3
Toplam	363	100,0

Ankete katılan işletmelerin 177'si parasal konularda finansman sorun yaşarken 185'i parasal konularda finansman sorunu yaşamamaktadırlar. Yüzde 48,8'i ilgili konularda finansman sorun yaşarken, yüzde 51'i ilgili konularda finansman sorunu yaşamamaktadır. Bir işletme ise konu ile ilgili bilgi vermemiştir.

Tablo 42. İşletme Olarak Yaşanan Finansal Sorunlar Nelerdir? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu (Birden Çok Şık İşaretlenebilir)

Seçenekler	Frekans - Sıklık
Öz kaynak yetersizliği	80
Faizlerin yüksekliği	67
Döviz kurlarındaki hareketlilik	39
Bankaların ağır şartları	68
Müşterilerin finansal sorunları	140
Vadeli satışların fazla olması	74
Maliyetlerin sürekli değişmesi	79
Alacakların zamanında tahsil edilememesi	170

Bir önceki soruyu tamamlar nitelikteki sorumuza ankete katılan 306 işletmeden; 80'i öz kaynak yetersizliğinden, 67'si faizlerin yüksekliğinden, 39'u döviz kurlarındaki hareketlilikten, 68'i bankaların ağır şartlarından, 140'ı müşterilerin finansal sorunlarından, 74'ü vadeli satışların fazla olmasından, 79'u maliyetlerin sürekli değişmesinden, 170'i ise alacakların zamanında tahsil edilememesinden kaynaklanan finansal sıkıntılar yaşamaktadırlar. Bazı şirketler bu sorunların birkaçını birden yaşamaktadır. Tablodan da görüldüğü üzere şirketler en çok alacakların zamanında tahsil edilememesinden ve müşterilerin finansal sorunlarından kaynaklanan finansman sorunları yaşamakta oldukları cevabını vermiştir. Tablo 40'daki soruya hayır cevabı vererek sorunumuz yok beyanında bulunan 185 firma olmasına rağmen sorun belirten 306 firma olmuştur. Bu sonuç aslında firmalarımızın ciddi finansal sorunlar yaşadığının göstergesidir. Araştırmamızdan önceki yapılan çalışmalarda da bu sonuç değişmemiştir.

Türkiye'de KOBİ'lerin sorunlarına yönelik uygulamalı çalışmalarda, finansman sorunu genel olarak sorunlar listesinin ilk sıralarında, genellikle en başta yer almıştır. Hatta finansman sorunu listedeki birincilik sırasını diğer sorunlara göre büyük bir farkla korumaktadır (Müftüoğlu, 2007:311).

Tablo 43. İşletmenizde Banka Kredisi Kullanıyorsunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu

Seçenekler	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
Evet kullanıyorum	202	55,6
Hayır kullanmıyorum	161	44,4
Toplam	363	100,0

Ankete katılan işletmelerin 202'si banka kredisi kullanırken 161'i banka kredisi kullanmıyor. Yaklaşık olarak yüzde 45'i banka kredisi kullanmazken yüzde 55'i banka kredisi kullanmaktadır. Hayır, cevabı veren firmalarımızın kredi kullanmaktan çekindikleri, özellikle kriz döneminde bankaların firmalara karşı sergiledikleri tutumlardan dolayı çekimser kaldıklarını beyan etmişlerdir.

Araştırmamızın bu aşamasında ankete katılan firmaların finansal sorun yaşamalarının bankalarla çok yakından ilişkili olduğu tespit edilmiştir. İstatistiksel analiz açısından Finansal sorun yaşama veya yaşamama arasında banka kredisi kullanımını açısından istatistiksel bir ilişki olup olmadığı Mann Whitney U Testi ile test edilmiştir. Bu kapsam içerisinde aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur;

H₀: Finansal sorun yaşama-yaşamama arasında banka kredisi kullanımını açısından istatistiksel olarak fark yoktur.

H₁: Finansal sorun yaşama-yaşamama arasında banka kredisi kullanımını açısından istatistiksel olarak fark vardır.

$$H_0: \mu_1 = \mu_2$$

$$H_1: \mu_1 \neq \mu_2$$

Test İstatistiği ^a	
	İşletmenizde Banka Kredisi Kullanıyorsunuz?
Mann-Whitney U	12079,000
Wilcoxon W	27832,000
Z	-5,012
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000
a. Grouping Variable: İşletmenizde Para İle İlgili Yani Finansman Sorunu Yaşıyorsunuz?	

Mann Whitney U test istatistiği 120079,000'dır. Sig=0,000<0,05 olup H_0 reddedilir. Yani finansal sorun yaşama veya yaşamama arasında banka kredisi kullanımını açısından fark vardır.

Ranks-Aralık				
	İşletmenizde Parasal Konularda Yani Finansman Sorunu Yaşıyorsunuz?	N	Mean Rank	Sum of Ranks
İşletmenizde Banka Kredisi Kullanıyorsunuz?	Evet	177	157,24	27832,00
	Hayır	185	204,71	37871,00
	Total	362		

Banka kredisi kullanım değerlerinin sıralandıktan sonraki tamamlayıcı istatistikleri verilmiştir. Bu tablodan finansal sorun yaşayan işletmelerin sıra değerlerinin ortalaması 157,24 finansal sorun yaşamayanların ise 204,71 olduğu görülmektedir. Bu nedenle finansal sorun yaşamayan işletmeler banka kredisi kullanımını daha az tercih ediyorlar diyebiliriz. Finansal sorun yaşandığı zaman ilk tercih edilen bankalar olmaktadır. Araştırmamızın sonucuna göre bankalar çoğunlukla sorun yaşayan işletmelere kredi kullanılmaktadır. Banka kredileri sağlıklı büyümek isteyen, finansal sorun yaşamayan firmalar tarafından daha az tercih edilmektedir.

Tablo 44. Tercih Ettiğiniz Kredi Vadesi Ne Kadardır? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu

Vade	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
0-12 ay	45	12,4
'13-24 ay	91	25,1
'25 ay ve üstü	66	18,2
Toplam	202	55,6
Kullanmadıklarını Belirtenler	161	44,4
Toplam	363	100,0

Banka kredisi kullanan 202 kişiden; 45'i "0-12 ay" vadeli kredi seçeneğini seçerken, 91'i "13-24 aylık" ve 66'sında "25 ay ve üstü" kredi vadesini tercih etmiştir. Ankete katılan KOBİ'lerimiz kredi vadesi olarak Tablo 43'de de görüldüğü üzere kısa vadeli finansman kaynaklarını tercih etmektedirler. Hatta özellikle kriz dönemlerinin belirsizliği arttırmasından dolayı krediden uzak kalmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Anketimizde bu oran % 44,4 olarak gerçekleşmiştir. Bu durum neredeyse anketimize katılanların yarısının kredi imkânlarından yararlanmadığının göstermektedir.

Finansal sorun yaşama açısından banka kredisi kullanım vadesi düzeyleri arasında istatistiksel olarak farkın olup olmadığı aşağıda Independent Sample T Testi (Bağımsız T Test) ile test edilmiştir. Hipotezlerimiz şu şekildedir;

H₀: Finansal sorun yaşama açısından banka kredisi kullanım vadesi düzeyleri arasında istatistiksel olarak fark yoktur.

H₁: Finansal sorun yaşama açısından banka kredisi kullanım vadesi düzeyleri arasında istatistiksel olarak fark vardır.

$$H_0: \mu_1 = \mu_2$$

$$H_1: \mu_1 \neq \mu_2$$

Group Statistics-Grup İstatistikleri					
	İşletmenizde Para İle İlgili Yani Finansman Sorunu Yaşıyor musunuz?	N	Mean	Std.	Std. Error
				Deviation	Mean
Tercih Ettiğiniz Kredi Vadesi Ne Kadardır?	Evet	122	2,1157	,76583	,06962
	Hayır	80	2,0750	,68943	,07708

Tercih edilen kredi vadesinin finansal sorun yaşanması ve yaşanmaması açısından ortalaması ve standart sapması ve standart hatanın ortalaması tabloda verilmiştir. Örneğin 122 finansal sorun yaşayan işletmenin tercih ettiği kredi vadesi ortalaması 2,1157 (standart sapması 0,76583 ve standart hatasının ortalaması 0,06962'dir.) 80 finansal sorun yaşamayan işletmenin tercih ettiği kredi vadesi ortalaması 2,0750'dir.

Independent Samples Test-Bağımsız Gruplar t-Testi SPSS Çıktısı										
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Tercih Ettiğiniz Kredi Vadesi Ne Kadardır	Equal variances assumed	3,486	,063	,384	199	,702	,04070	,10612	-,16857	,24997
	Equal variances not assumed			,392	181,119	,696	,04070	,10387	-,16424	,24565

İlk olarak Levene's test istatistiğine bakıldığında;

$$H_0: \sigma_1 = \sigma_2$$

$$H_1: \sigma_1 \neq \sigma_2$$

F= 3,486 olan Levene test istatistiğinin sig=0,063'tür. 0,063>0,05 olduğundan H_0 hipotezi kabul edilir. Buradan yola çıkarak varyansların eşit olduğunu söyleyebiliriz.

$t=0,384$ t testinin $\text{sig}=0,702$ olarak alınır. Bu değer 0,05'ten büyük olduğundan H_0 kabul edilerek finansal sorun yaşama açısından banka kredisi kullanım vadesi düzeyleri arasında fark yoktur diyebiliriz.

Tablo 45. Bankalardan kredi kullanırken yaşanan sorunlar nelerdir? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu

Seçenekler	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
Faiz oranlarının yüksekliği	183	183,00
Teminat eksikliği	61	61,00
Bilgi eksikliği	37	37,00
Olumsuz ticari geçmiş	7	7,00
Finansal tabloların yetersizliği(bilanço,gelir tablosu vb...)	29	29,00
Bankaların küçük işletme olduğumuz için ağır şartlar ileri sürmesi	81	81,00
Toplam	266	

Ankete katılan işletmelerin bankalardan kredi kullanırken yaşadıkları sorunlar; 183'ü faiz oranlarının yüksekliğinden, 61'i teminat eksikliğinden, 37'si bilgi eksikliğinden, 7'si olumsuz ticari geçmişten, 29'u finansal tabloların yetersizliğinden, 81'i bankaların küçük işletmelere ağır şartlar ileri sürmesinden kaynaklanan sıkıntılar yaşamaktadırlar. Bu soruya 266 kişi cevap vermiş olup işletmeler ağırlıklı olarak faiz oranlarının yüksek olmasından kaynaklanan kredi kullanımını sırasında sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 46. Avrupa Birliği'ne Uyum Süreciyle İlgili Bilgiye Sahip misiniz? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu

Seçenekler	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
Hiç sahip değilim	47	12,9
Az sahibim	105	28,9
Orta bilgiye sahibim	170	46,8
Tam bilgiye sahibim	41	11,4
Toplam	363	100,0

Ankete katılanlara Avrupa Birliği'ne uyum süreciyle ilgili bilgiye sahip olup - olmadıkları sorulmuş; 47'sinden hiç bilgi sahibi değilim cevabı alınırken, 105'inden az bilgi sahibiyim, 170'inden orta bilgi sahibiyim, 41'inden tam bilgi sahibiyim cevabı alınmıştır. Çalışmamızın bu aşamasında eğitim grupları açısından AB'ne uyum süreci ile ilgili bilgi düzeyleri arasında istatistiksel bir farkın bulunup –bulunmadığı One Way Anova Testi ile analiz edilmiştir.

H₀:Eğitim grupları açısından Avrupa Birliği'ne uyum süreci ile ilgili bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak fark yoktur

H₁: En az bir grup ortalaması diğerlerinden farklıdır.

$$H_0: \mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_k$$

$$H_1: \mu_1 \neq \mu_2 \neq \dots \neq \mu_k$$

Test of Homogeneity of Variances-Grup Varyansların Homojenlik Testi SPSS Çıktısı			
Avrupa Birliği'ne Uyum Süreciyle İlgili Bilgiye Sahipmisiniz?			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1,986	5	356	,080

Levene test istatistiği sonucuna bakıldığında 1,986 olan istatistik değerinin sig=0,080'dir.

$$H_0: \sigma_1 = \sigma_2$$

$$H_1: \sigma_1 \neq \sigma_2$$

sig=0,080>0,05 olduğundan **H₀** hipotezi kabul edilir. Buradan yola çıkarak varyansların eşit olduğunu söyleriz. Varyansların eşitliği koşulu sağlandığı için analize devam edebiliriz.

ANOVA Tablosu SPSS Çıktısı					
Avrupa Birliği'ne Uyum Süreciyle İlgili Bilgiye Sahipmisiniz?					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	16,410	5	3,282	4,735	,000
Within Groups	246,753	356	,693		
Total	263,163	361			

(Anova tablosuna bakarak gruplar arası kareler toplamının 16,410 gruplar içi kareler toplamının 246,753 genel kareler toplamının 263,163 olduğunu görüyoruz. Gruplar arası kareler ortalamasının 3,282 gruplar içi kareler ortalamasının ise 0,693 olduğunu tablodan görebiliyoruz.) F değerinin 4,735'dir. sig=0,000<0,05 olduğundan H_0 reddedilir. Eğitim grupları açısından Avrupa Birliği'ne uyum ile ilgili bilgi düzeyleri arasında fark vardır diyebilir.

Multiple Comparisons-İkili Karşılaştırma Testi SPSS Çıktısı						
Avrupa Birliği'ne Uyum Süreciyle İlgili Bilgiye Sahipmisiniz?						
(I) Eğitim durumunuz	(J) eğitim durumunuz	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
İlkokul	ortaokul	,19457	,30674	,988	-,6843	1,0735
	lise	-,41948	,24146	,508	-1,1113	,2724
	önlisans	-,53846	,25816	,297	-1,2782	,2012
	lisans	-,62308	,24309	,109	-1,3196	,0735
	yüksek lisans ve üstü	-,82784	,29381	,057	-1,6697	,0140
Ortaokul	ilkokul	-,19457	,30674	,988	-1,0735	,6843
	lise	-,61405*	,21391	,049	-1,2270	-,0011
	önlisans	-,73303*	,23260	,022	-1,3995	-,0666
	lisans	-,81765*	,21575	,002	-1,4358	-,1995
	yüksek lisans ve üstü	-1,02241*	,27162	,003	-1,8007	-,2441
Lise	ilkokul	,41948	,24146	,508	-,2724	1,1113
	ortaokul	,61405*	,21391	,049	,0011	1,2270
	önlisans	-,11898	,13534	,951	-,5068	,2688
	lisans	-,20360	,10374	,366	-,5009	,0937
	yüksek lisans ve üstü	-,40836	,19492	,292	-,9669	,1501
Önlisans	ilkokul	,53846	,25816	,297	-,2012	1,2782
	ortaokul	,73303*	,23260	,022	,0666	1,3995
	lise	,11898	,13534	,951	-,2688	,5068
	lisans	-,08462	,13822	,990	-,4807	,3114

	yüksek lisans ve üstü	-,28938	,21526	,760	-,9062	,3274
Lisans	ilkokul	,62308	,24309	,109	-,0735	1,3196
	ortaokul	,81765*	,21575	,002	,1995	1,4358
	lise	,20360	,10374	,366	-,0937	,5009
	önlisans	,08462	,13822	,990	-,3114	,4807
	yüksek lisans ve üstü	-,20476	,19693	,904	-,7690	,3595
Yüksek lisans ve üstü	ilkokul	,82784	,29381	,057	-,0140	1,6697
	ortaokul	1,02241*	,27162	,003	,2441	1,8007
	lise	,40836	,19492	,292	-,1501	,9669
	önlisans	,28938	,21526	,760	-,3274	,9062
	lisans	,20476	,19693	,904	-,3595	,7690
*. The mean difference is significant at the 0.05 level.						

Mean- Difference (I-J) sütununa bakıldığında aralarında fark olan grupların yıldızlı ifadelerle işaretlenmiş olacağını görebiliriz. Tablodan hareketle; ortaokul ile lise, önlisans, lisans ve yüksek lisans ve üstü gruplar arasında Avrupa Birliği'ne uyum ile ilgili bilgi düzeyleri arasında fark vardır.

Tablo 47. AB Ülkemize Neler Getirecektir? (Birden Çok Şık İşaretlenebilir) Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu

Seçenekler	Frekans - Sıklık
Ekonomimiz gelişecek	141
Rekabet artacak	159
Birçok firma rekabet edemeyecek ve batacaktır	66
Yeni pazarlara açılma imkânına kavuşacağız	177
Daha kolay finansman kaynaklar bulabileceğiz	102
Hiç bir şeye katkı sağlamayacaktır	60
Toplam	362

Ankete katılanlara Avrupa Birliği ÷lkemize neler getirecektir sorusu sorulmuş alınan cevaplara g÷re; 141'i ekonomimiz gelişecek, 159'u rekabet artacak, 66'sı birçok firma rekabet edemeyecek ve batacaktır, 177'si yeni pazarlara açılma imkânına kavuşacağız, 102'si daha kolay finansman kaynakları bulabileceğiz derken, 60'ı ise hiçbir Şeye katkı sağlamayacaktır demiştir.

Tablo 48. İşletme Olarak BASEL II Kriterleri Hakkında Bilgiye Sahip misiniz? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu

Seçenekler	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
Hiç sahip değilim	158	43,5
Az sahibim	113	31,1
Orta bilgiye sahibim	77	21,2
Tam bilgiye sahibim	15	4,1
Toplam	363	100,0

Ankete katılan işletmelere BASEL II kriterleri hakkında bilgi sahibi olup olmadıklarını ÷lmek amacıyla soru sorulmuştur. 158 işletme BASEL II kriterleri hakkında hiç bilgi sahibi değilim, 113 işletme BASEL II kriterleri hakkında az bilgi sahibiyim, 77 işletme BASEL II kriterleri hakkında bilgisi olduğu ve 15 işletme BASEL II kriterleri hakkında tam bilgiye sahibim demiştir. Ankete katılan işletmelerin yaklaşık yüzde 75'inin ya konu hakkında hiçbir bilgisi yok ya da az bilgi sahibi olduğunu g÷r÷yoruz. Çalışmamızın en önemli kısımlarından birisi burasıdır. KOBİ'lerin BASEL II hakkında bilgi d÷zeyleri ÷l÷lmeye çalışılan sorumuzda verilen cevapların hemen hemen % 75'e yakını neredeyse yok denecek kadar bilgiye sahip olduklarını belirtmişlerdir. Sahibi olmadıkları bilginin nasıl uygulayıcısı olacakları ciddi olarak ele alınması gereken bir konudur.

Çalışmamızın bu kısmında verilen cevapların tanımlayıcı istatistik bilgileri ile BASEL II bilgi d÷zeyleri detaylı olarak ele alınacaktır. İlk olarak eğitim durumu ile BASEL II kriterleri hakkında bilgi sahibi olma arasındaki ilişki olup olmadığını Crosstabs (Ki-Kare) Testi ile analiz edilecektir. Hipotezlerimiz şu şekildedir;

H₀: Eğitim durumu ile BASEL II kriterleri hakkındaki bilgi sahibi olma arasında ilişki yoktur

H₁: Eğitim durumu ile BASEL II kriterleri hakkındaki bilgi sahibi olma arasında ilişki vardır.

BASEL_II_bilgi_yeni * eğitim_yeni Crosstabulation (Çapraz tablolama)							
		Eğitim_yeni					Total
		İlköğretim	Lise	Önlisans	Lisans	Yüksek Lisans Ve Üzeri	
BASEL_II_bilgi_yeni	Hiç sahip değilim	20	74	24	35	5	158
	Az sahibim	9	45	17	36	6	113
	Detaylı bilgiye sahibim	1	20	11	50	10	92
Total		30	139	52	121	21	363

Crosstabs tablosuna bakıldığında; BASEL II kriterleri hakkında hiç bilgi sahibi olmayan 158 kişiden ilköğretim mezunu 20, lise mezunu 74, önlisans mezunu 24, lisans mezunu 35, yüksek lisans ve üstü mezunu olan 5 kişi vardır. BASEL II hakkında az bilgi sahibi olan 113 kişiden ilköğretim mezunu 9, lise mezunu 45, önlisans mezunu 17, lisans mezunu 36, yüksek lisans ve üstü mezunu 6 kişi bulunmaktadır. Detaylı bilgiye sahip olan, 92 kişiden ilköğretim mezunu 1, lise mezunu 20, önlisans mezunu 11, lisans mezunu 50, yüksek lisans ve üstü mezunu 10 kişi bulunmaktadır.

Chi-Square Tests- Ki-Kare Testi SPSS Çıktısı			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	43,805 ^a	8	,000
Likelihood Ratio	46,098	8	,000
Linear-by-Linear Association	40,303	1	,000
N of Valid Cases	363		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,32.

“ χ^2 ” değeri 43,805 olup sig=0,000<0,05’ten olduğundan **H₀** reddedilir. Eğitim durumu ile BASEL II kriterleri hakkında bilgi sahibi olma arasında bir ilişki vardır. Yani iki

değişken birbirine bağımlıdır.” Ancak gruplarda 5’ten az kişi bulunduğundan χ^2 test istatistik sonucu güvenilir olmayacağından BASEL II kriterleri hakkında “orta bilgi sahibiyim” ve “tam bilgi sahibiyim” grupların birleştirilerek tekrar “ χ^2 sonucuna bakılmıştır. Tablodaki tüm gözlem değerlerinin %5’ten büyük olması nedeniyle Fisher exact testinin yapılmasına gerek yoktur. Böylece sonucumuzun güvenilir olduğunu söyleyebiliriz.

Korelasyon Analizi aşağıdaki gibidir:

Correlations- Korelasyon Tablosu SPSS Çıktısı				
			eğitim_yeni	BASEL_II_bilgi_yeni
Kendall's tau_b	eğitim_yeni	Correlation Coefficient	1,000	,285**
		Sig. (2-tailed)	.	,000
		N	363	363
	BASEL_II_bilgi_yeni	Correlation Coefficient	,285**	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	.
		N	363	363
Spearman's rho	eğitim_yeni	Correlation Coefficient	1,000	,327**
		Sig. (2-tailed)	.	,000
		N	363	363
	BASEL_II_bilgi_yeni	Correlation Coefficient	,327**	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	.
		N	363	363

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Korelasyon tablosuna baktığımızda ise (sig=0,000) aralarında ilişki vardır. Kendall’s tau b korelasyon katsayısı=0,285 bakarak bu ilişkinin zayıf ve pozitif yönlü, Spearman’s rho korelasyon katsayısı=0,327 bakarak yine bu ilişkinin zayıf ve pozitif yönlü olduğunu söyleyebiliriz. Eğitim seviyesi yükseldikçe BASEL II kriterleri hakkında bilgi sahibi olma düzeyi de ona paralel olarak artmaktadır diyebiliriz.

Çalışmamızın bu kısmında BASEL II bilgi düzeylerinin eğitim grupları açısından detaylı analizi One Way Anova Testi ile yapılmıştır. Hipotezlerimiz aşağıdaki gibidir:

H₀: Eğitim grupları açısından işletmelerin BASEL II kriterleri hakkında bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak fark yoktur

H₁: En az bir grup ortalaması diğerlerinden farklıdır.

Test of Homogeneity of Variances- Grup Varyansların Homojenlik Testi SPSS Çıktısı			
İşletme Olarak BASEL II Kriterleri Hakkında Bilgiye Sahipmisiniz			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
6,068	5	357	,000

Levene test istatistiği sonucuna bakıldığında 6,068 olan istatistik değeri sig=0,000'dır. Sig. Değeri 0,05'ten küçük olduğundan varyansların eşit olmadığını söyleriz. Varyansların eşitliği koşulu sağlanmadığı için analize Welch veya Brown-Forsythe analizleri ile devam edebiliriz.

Robust Tests of Equality of Means-Güvenilirlik Testi SPSS Çıktısı				
İşletme Olarak BASEL II Kriterleri Hakkında Bilgiye Sahipmisiniz				
	Statistic ^a	df1	df2	Sig.
Welch	10,848	5	61,359	,000
Brown-Forsythe	12,343	5	133,428	,000
a. Asymptotically F distributed.				

Welch değerini 10,848 ve Brown-Forsythe değeri 12, 343'tür. Sig değerleri 0,000 olup 0,05'ten küçük olduğundan **H₀** reddedilir. Eğitim grupları açısından işletmelerin BASEL II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri arasında fark vardır diyebilir. Analizlerden de açıkça görüldüğü gibi, BASEL II gibi teknik bir konuda mutlaka eğitim grupları arasında ilişki mevcuttur. İşletmelerimizin özellikle KOBİ'lerimizin süreci tam olarak uygulayabilmeleri için mutlaka eğitim seviyesi yüksek personeller istihdam etmesi gerekmektedir. Eğitim çalışmalarına önem vermeleri gerekmektedir.

Tablo 49. İşletmenizde BASEL II Kriterlerine Hazırlık Çalışmalarında Bulunuyormusunuz? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu

Seçenekler	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
Başlanmadı	263	72,5
Yeni Başlandı	45	12,4
Orta Düzey	41	11,3
İleri Düzeyde	14	3,9
Toplam	363	100,0

Ankete katılan işletmelerin BASEL II kriterlerine hazırlık çalışmaları yürütüp yürütmedikleri sorulduğunda 263 işletmenin BASEL II kriterlerine hazırlık çalışması yürütmediği 45 işletmenin çalışmalara yeni başladığı, 41 işletmenin bu çalışmaları orta düzeyde yürüttüğü ve 14 işletmenin ise ileri düzeyde bu çalışmaları yürüttüğü görülmüştür. Ankete katılan işletmelerin yüzde 72'si BASEL II kriterlerine hazırlık çalışmalarına hiç başlamamıştır. Çalışmamızın bu kısmında BASEL II kriterlerine hazırlık çalışmaları ile BASEL II hakkında bilgi sahibi olma arasındaki ilişki aşağıdaki hipotezler ile Crosstabs (Ki Kare) Testi ile analiz edilmiştir. Hipotezler şu şekildedir:

H₀: BASEL II kriterlerine hazırlık çalışmaları ile BASEL II kriterleri hakkındaki bilgi sahibi olma arasında ilişki yoktur.

H₁: BASEL II kriterlerine hazırlık çalışmaları ile BASEL II kriterleri hakkındaki bilgi sahibi olma arasında ilişki vardır.

Crosstabulation (Çapraz Tablolama)						
		İşletmenizde BASEL II Kriterlerine Hazırlık Çalışmalarında Bulunuyormusunuz				
		Başlanmadı	Yeni Başlandı	Orta Düzey	İleri Düzeyde	Total
BASEL_II_bilgi_yeni	Hiç Sahip Değilim	148	6	3	1	158
	Az Sahibim	84	18	11	0	113
	Detaylı Bilgiye Sahibim	31	21	27	13	92
Total		263	45	41	14	363

Crosstab tablosuna bakıldığında; BASEL II kriterleri hakkında hiç bilgi sahibi olmayan 158 kişiden BASEL II kriterlerine hazırlık çalışmalarına başlamamış olan 148, yeni başlayan 6, orta düzeyde yürüten 3, ileri düzeyde yürüten 1 işletme vardır. BASEL II hakkında az bilgi sahibi olan 113 kişiden BASEL II kriterlerine hazırlık çalışmalarına başlamamış olan 84, yeni başlayan 18, orta düzeyde yürüten 11, ileri düzeyde yürüten hiç işletme bulunmamaktadır. Detaylı bilgiye sahip olan 92 kişiden BASEL II kriterlerine hazırlık çalışmalarına başlamamış olan 31, yeni başlayan 21, orta düzeyde yürüten 27, ileri düzeyde yürüten 13 işletme bulunmaktadır.

Chi-Square Tests- Ki-Kare Testi SPSS Çıktısı			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	120,516 ^a	6	,000
Likelihood Ratio	121,091	6	,000
Linear-by-Linear Association	99,865	1	,000
N of Valid Cases	363		
a. 2 cells (16,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,55.			

“ χ^2 değeri 120,516 olup sig=0,000<0,05’ten olduğundan H_0 reddedilir. BASEL II kriterlerine hazırlık çalışmaları ile BASEL II kriterleri hakkında bilgi sahibi olma arasında bir ilişki vardır. Yani iki değişken birbirine bağımlıdır.”

Korelasyon Analizi aşağıdaki gibidir;

Correlations- Korelasyon Tablosu SPSS Çıktısı				
			BASEL_II_bilgi_yeni	İşletmenizde BASEL II kriterlerine hazırlık çalışmalarında bulunuyormusunuz
Kendall's tau_b	BASEL_II_bilgi_yeni	Correlation Coefficient	1,000	,485**
		Sig. (2-tailed)	.	,000
		N	363	363
	İşletmenizde BASEL II kriterlerine hazırlık çalışmalarında bulunuyormusunuz	Correlation Coefficient	,485**	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	.
		N	363	363
Spearman's rho	BASEL_II_bilgi_yeni	Correlation Coefficient	1,000	,527**
		Sig. (2-tailed)	.	,000
		N	363	363
	İşletmenizde BASEL II kriterlerine hazırlık çalışmalarında bulunuyormusunuz	Correlation Coefficient	,527**	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	.
		N	363	363
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).				

Korelasyon tablosuna baktığımızda ise (sig=0,000) aralarında ilişki vardır. Kandall's tau b korelasyon katsayısı=0,485 bakarak bu ilişkinin orta seviyede ve pozitif yönlü, Spearman's rho korelasyon katsayısı=0,527 bakarak yine bu ilişkinin orta seviyede ve pozitif yönlü olduğunu söyleyebiliriz. BASEL II kriterleri hakkında bilgi düzeyi yükseldikçe BASEL II kriterlerine hazırlık çalışmalarının seviyesinin de artmakta olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 50. BASEL II Kriterleri İşletmelerin Kredi Riskini Azaltmaları İçin Teminat Olanaklarının Artırılmasını Öngörmektedir. Bu Durum Sizleri Etkileyecek Midir? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu

Seçenekler	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
Hiç etkilemez	91	25,1
Az etkiler	111	30,6
Orta derecede etkiler	107	29,5
Çok etkileyecektir	45	12,4
Ara Toplam	354	97,5
Eksik Bilgi Verilmiştir	9	2,5
Toplam	363	100,0

BASEL II kriterleri işletmelerin kredi riskini azaltmaları için teminat olanaklarının artırılmasını öngörmektedir. Bu durumun işletmeleri ne kadar etkilediği ankete katılan işletmelere sorulduğunda 91'inden hiç etkilemez yanıtı alınmış, 111'i az etkiler yanıtını vermiş, 107'si orta derecede etkiler yanıtını vermiş, 45'i çok etkiler yanıtını vermişlerdir. 9 işletme ise bu soruya yanıt vermemiştir. Bu durumun işletmeleri yaklaşık olarak %75 oranında etkileyebileceği katılımcılar tarafından ön görülmektedir.

Tablo 51. Ülkemiz İşletmeleri İçin BASEL II Kriterlerinin Uygulanması İle İlgili Nasıl Bir Süreç Öngörürsünüz Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu

Seçenekler	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
Sorun yaşanmayacaktır	69	19,0
Çok sorun yaşanacaktır	102	28,1
Fikrim yok	192	52,9
Toplam	363	100,0

Ülkemiz işletmeleri için BASEL II uygulanması ile ilgili süreci değerlendiren katılımcıların; 69'u sorun yaşanmayacaktır %19, 102'si çok sorun yaşanacaktır %28,1, 192'si fikrim yok %52,9 olarak görüş belirtmiştir. İstatistiksel analiz açısından

istatistiksel bir ilişki olup-olmadığı Mann Whitney U Testi ile test edilmiştir. Bu kapsam içerisinde aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur;

H₀: BASEL II kriterlerinin uygulama sürecini değerlendirme açısından işletmelerin BASEL II kriterlerinden etkilenme düzeyleri arasında istatistiksel olarak fark yoktur.

H₁: En az bir grup ortalaması diğerlerinden farklıdır.

$$H_0: \mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_k$$

$$H_1: \mu_1 \neq \mu_2 \neq \dots \neq \mu_k$$

Ranks -Aralık			
	Ülkemiz işletmeleri için BASEL II kriterlerinin uygulanması ile ilgili nasıl bir süreç öngörürsünüz	N	Mean Rank
BASEL II kriterleri işletmelerin kredi riskini azaltmaları için teminat olanaklarının artırılmasını öngörmektedir. Bu durum sizleri etkileyecek midir?	Sorun yaşanmayacaktır	69	177,97
	Çok sorun yaşanacaktır	101	203,99
	Fikrim yok	184	162,78
	Total	354	

Test İstatistiği ^{a, b}	
	BASEL II kriterleri işletmelerin kredi riskini azaltmaları için teminat olanaklarının artırılmasını öngörmektedir. Bu durum sizleri etkileyecek midir?
Chi-Square	11,463
df	2
Asymp. Sig.	,003
a. Kruskal Wallis Test	
b. Grouping Variable: ülkemiz işletmeleri için BASEL II kriterlerinin uygulanması ile ilgili nasıl bir süreç öngörürsünüz	

X^2 test istatistik sonucu 11,463'tür. Sig=0,003<0,05'ten küçük olduğundan H_0 reddedilir. BASEL II kriterlerinin uygulanma süreci açısından işletmelerin BASEL II kriterlerinden etkilenme düzeyleri arasında fark vardır diyebilir. Ranks tablosuna bakıldığında işletmelerin BASEL II uygulanması ile ilgili süreci değerlendirme ortalama sıra değerlerinin birbirinden farklı olduğu görülmektedir. Means Ranks sütununa bakarak; "BASEL II kriterlerinin uygulanma sürecini olumsuz değerlendiren

işletmeler BASEL II kriterlerinden daha çok etkileneceklerini düşünmektedirler“, diyebiliriz. Araştırmamız açısından %52,9 oranında fikrim yok cevabı oldukça manidardır. KOBİ’lerimizin sürecin uygulanmasından habersiz oluşları bu çalışmamızla tespit edilmiştir.

Tablo 52. Ülkemiz İşletmeleri İçin BASEL II Kriterlerinin Gerekli Olup Olmadığının Dağılımı Tablosu

Seçenekler	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
Hiç gerekli değil	81	22,3
Az gerekli	80	22,0
Orta gerekli	95	26,2
Çok gerekli	61	16,8
Mutlaka olmalı	34	9,4
Ara Toplam	351	96,7
Eksik Bilgi Verilmiştir	12	3,3
Toplam	363	100,0

Ülkemiz işletmeleri için BASEL II kriterlerinin gerekli olup olmadığını derecelendiren katılımcıların 81’i hiç gerekli değil derken %22,3, 80’i az gerekli %22, 95’i orta gerekli %26,2, 61’i çok gerekli %16,8, 34’ü mutlaka olmalı %9,4 olarak ifade etmiştir. 12 katılımcı bu soruya yanıt vermemiştir.

Tablo 53. UFRS Hakkında Bilgiye Sahipmişiniz? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu

Seçenekler	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
Hiç Sahip Değilim	185	51,0
Az Sahibim	102	28,1
Orta Bilgiye Sahibim	68	18,7
Tam Bilgiye Sahibim	8	2,2
Toplam	363	100,0

BASEL II kriterleri ile beraber artık şeffaf raporlama dediğimiz gerçek bilgiler muhasebe tablolarına Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına göre

yansıtılacaktır. UFRS hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları sorulduğunda ankete katılanlardan alınan cevaplar 185 işletmeden hiç sahip değilim %51, 102 işletmeden az sahibim %28.1, 68 işletmeden orta bilgiye sahibim %18.7, 8 işletmeden tam bilgiye sahibim %2,2 şeklinde cevaplar alınmıştır. Buradan da ankete katılan işletmelerin yüzde 80'inin UFRS hakkında ya hiç bilgi sahibi değil yâda az bilgi sahibi olduğunu görüyoruz. Çalışmamızın bu kısmında UFRS hakkında bilgi sahibi olup-olmadığının eğitim durumu açısından aşağıdaki hipotezler ile Crosstabs (Ki Kare) Testi ile analiz edilmiştir. Hipotezler şu şekildedir:

H₀: UFRS hakkında ankete katılanların eğitim durumuna göre bilgi sahibi olma arasında ilişki yoktur.

H₁: UFRS hakkında ankete katılanların eğitim durumuna göre bilgi sahibi olma arasında ilişki vardır.

UFRS_bilgi_yeni * eğitim_yeni Crosstabulation (Çapraz Tablolama)							
		eğitim_yeni					Total
		ilköğretim	lise	önlisans	lisans	yüksek lisans ve üzeri	
UFRS_bilgi_yeni	Hiç sahip değilim	20	85	28	46	6	185
	Az sahibim	8	36	16	35	7	102
	Detaylı bilgiye sahibim	2	18	8	40	8	76
Total		30	139	52	121	21	363

Crosstab tablosuna bakıldığında; UFRS standartları hakkında hiç bilgi sahibi olmayan 185 kişiden ilköğretim mezunu 20, lise mezunu 85, önlisans mezunu 28, lisans mezunu 46, yüksek lisans ve üstü mezunu olan 6 kişi vardır. UFRS standartları hakkında az bilgi sahibi olan 102 kişiden ilköğretim mezunu 8, lise mezunu 36, önlisans mezunu 16, lisans mezunu 35, yüksek lisans ve üstü mezunu 7 kişi bulunmaktadır. Detaylı bilgiye sahip olan, 76 kişiden ilköğretim mezunu 2, lise mezunu 18, önlisans mezunu 8, lisans mezunu 40, yüksek lisans ve üstü mezunu 8 kişi bulunmaktadır.

Chi-Square Tests- Ki-Kare Testi SPSS Çıktısı			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	30,403 ^a	8	,000
Likelihood Ratio	30,825	8	,000
Linear-by-Linear Association	28,017	1	,000
N of Valid Cases	363		

a. 1 cells (6,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4,40.

“ χ^2 değeri 30,403 olup sig=0,000<0,05’ten olduğundan H_0 reddedilir. Eğitim durumu ile UFRS standartları hakkında bilgi sahibi olma arasında bir ilişki vardır. Yani iki değişken birbirine bağımlıdır.”

Correlations- Korelasyon Tablosu SPSS Çıktısı				
			UFRS_bilgi_yeni	eğitim_yeni
Kendall's tau_b	UFRS_bilgi_yeni	Correlation Coefficient	1,000	,238**
		Sig. (2-tailed)	.	,000
		N	363	363
	eğitim_yeni	Correlation Coefficient	,238**	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	.
		N	363	363
Spearman's rho	UFRS_bilgi_yeni	Correlation Coefficient	1,000	,272**
		Sig. (2-tailed)	.	,000
		N	363	363
	eğitim_yeni	Correlation Coefficient	,272**	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	.
		N	363	363

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Korelasyon tablosuna baktığımızda ise (sig=0,000) aralarında ilişki vardır. Kandall’s tau b korelasyon katsayısı=0,238 bakarak bu ilişkinin zayıf ve pozitif yönlü, Spearman’s

rho korelasyon katsayısı=0,272 bakarak yine bu ilişkinin zayıf ve pozitif yönlü olduğunu söyleyebiliriz. Eğitim seviyesi artıkça UFRS standartları hakkında bilgi sahibi olma düzeyi de artmaktadır diyebiliriz.

Çalışmamızın bu kısmında işletmelerin hukuki yapısı açısından UFRS hakkında bilgi düzeylerinin detaylı analizi One Way Anova Testi ile yapılmıştır. Hipotezlerimiz aşağıdaki gibidir:

H₀: İşletmelerin hukuki yapısı açısından UFRS hakkında bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak fark yoktur

H₁: En az bir grup ortalaması diğerlerinden farklıdır.

$$H_0: \mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_k$$

$$H_1: \mu_1 \neq \mu_2 \neq \dots \neq \mu_k$$

Test of Homogeneity of Variances- Grup Varyansların Homojenlik Testi SPSS Çıktısı			
UFRS hakkında bilgiye sahipmisiniz			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,755	3	357	,520

Levene test istatistiği sonucuna bakıldığında 0,755 olan istatistik değerinin sig=0,520'dir.

$$H_0: \sigma_1 = \sigma_2$$

$$H_1: \sigma_1 \neq \sigma_2$$

sig=0,520>0,05 olduğundan **H₀** hipotezi kabul edilir. Buradan yola çıkarak varyansların eşit olduğunu söyleriz. Varyansların eşitliği koşulu sağlandığı için analize devam edebiliriz.

ANOVA Tablosu SPSS Çıktısı					
UFRS hakkında bilgiye sahipmisiniz					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	11,871	3	3,957	5,779	,001
Within Groups	244,428	357	,685		
Total	256,299	360			

F değeri 5,779'dur. sig=0,001<0,05 olduğundan H_0 reddedilir. “İşletmelerin hukuki yapısı açısından UFRS standartları hakkında bilgi sahibi olma düzeyleri arasında fark vardır” diyebiliriz.

Multiple Comparisons-İkili Karşılaştırma Testi SPSS Çıktısı						
UFRS hakkında bilgiye sahipmişsiniz						
Tukey HSD						
(I) İşletmenizin hukuki yapısı	(J) İşletmenizin hukuki yapısı	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
Şahıs	Adi Sirket	-,03263	,26095	,999	-,7062	,6409
	Limited	-,25049	,09951	,059	-,5074	,0064
	Anonim	-,51843*	,12865	,000	-,8505	-,1864
Adi Şirket	Sahıs Sirketi	,03263	,26095	,999	-,6409	,7062
	Limited	-,21786	,25748	,832	-,8825	,4467
	Anonim	-,48580	,27008	,276	-1,1829	,2113
Limited	Sahıs Sirketi	,25049	,09951	,059	-,0064	,5074
	Adi Sirket	,21786	,25748	,832	-,4467	,8825
	Anonim	-,26794	,12145	,123	-,5814	,0455
Anonim	Sahıs Sirketi	,51843*	,12865	,000	,1864	,8505
	Adi Sirket	,48580	,27008	,276	-,2113	1,1829
	Limited	,26794	,12145	,123	-,0455	,5814

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Tablodan hareketle; şahıs şirketi ile anonim şirket grupları arasında UFRS standartları hakkında bilgi sahibi olma düzeyleri arasında fark vardır diyebiliriz.

Çalışmamızın bu kısmında işletmelerin yönetimi üstlenme açısından UFRS hakkında bilgi düzeylerinin detaylı analizi One Way Anova Testi ile yapılmıştır. Hipotezlerimiz aşağıdaki gibidir:

H₀: İşletmelerin yönetimi üstlenme açısından UFRS hakkında bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak fark yoktur

H₁: En az bir grup ortalaması diğerlerinden farklıdır.

$$H_0: \mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_k$$

$$H_1: \mu_1 \neq \mu_2 \neq \dots \neq \mu_k$$

Test of Homogeneity of Variances- Grup			
Varyansların Homojenlik Testi SPSS Çıktısı			
UFRS hakkında bilgiye sahipmisiniz			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,260	2	359	,771

Levene test istatistiği sonucuna bakıldığında 0,260 olan istatistik değerinin sig=0,771'dir.

$$H_0: \sigma_1 = \sigma_2$$

$$H_1: \sigma_1 \neq \sigma_2$$

sig=0,771>0,05 olduğundan **H₀** hipotezi kabul edilir. Buradan yola çıkarak varyansların eşit olduğunu söyleriz. Varyansların eşitliği koşulu sağlandığı için analize devam edebiliriz.

ANOVA Tablosu SPSS Çıktısı					
UFRS hakkında bilgiye sahipmisiniz					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	8,967	2	4,483	6,494	,002
Within Groups	247,854	359	,690		
Total	256,820	361			

F değeri 6,494'tür. sig=0,002<0,05 olduğundan **H₀** reddedilir. "İşletmelerin yönetimi üstlenme şekilleri bakımından UFRS standartları hakkında bilgi sahibi olma düzeyleri arasında fark vardır" diyebiliriz.

Multiple Comparisons-İkili Karşılaştırma Testi SPSS Çıktısı						
UFRS hakkında bilgiye sahipmisiniz?						
(I) İşletmenizin yönetimini kim üstlenmiştir	(J) İşletmenizin yönetimini kim üstlenmiştir	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
Girişimci	Profesyonel Yönetici	-,23215	,11739	,119	-,5084	,0441
	Aile Üyeleri	,16219	,10223	,253	-,0784	,4028
Profesyonel Yönetici	Girişimci	,23215	,11739	,119	-,0441	,5084
	Aile Üyeleri	,39434*	,10960	,001	,1364	,6523
Aile Üyeleri	Girişimci	-,16219	,10223	,253	-,4028	,0784
	Profesyonel Yönetici	-,39434*	,10960	,001	-,6523	-,1364

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Tablodan hareketle; “profesyonel yöneticiler tarafından yönetilen işletmeler ile aile üyeleri tarafından yönetilen işletme grupları arasında UFRS standartları hakkında bilgi sahibi olma düzeyleri arasında fark vardır” diyebiliriz.

Araştırmamızın bu aşamasında acaba işletmelerimizde Serbest Muhasebeci Mali Müşavir istihdam etmenin UFRS hakkında bilgi sahibi olmaları arasında bir ilişki olup-olmadığının analiz edilmesinin faydalı olacağı kanaatine varılmıştır. Aşağıdaki hipotezler ile Crosstabs (Ki Kare) Testi ile analiz edilmiştir. Hipotezler şu şekildedir:

H₀: SMMM istihdam etme ile UFRS hakkında bilgi sahibi olma arasında ilişki yoktur.

H₁: SMMM istihdam etme ile UFRS hakkında bilgi sahibi olma arasında ilişki vardır.

UFRS_bilgi_yeni * İşletmenizde Serbest Muhasebeci Mali Müşavir istihdam ediyorsunuz?				
Crosstabulation (Çapraz Tablolama)				
		İşletmenizde Serbest Muhasebeci Mali Müşavir istihdam ediyorsunuz		Total
		evet	hayır	
UFRS_bilgi_yeni	Hiç sahip değilim	75	110	185
	Az sahibim	42	60	102
	Detaylı bilgiye sahibim	46	30	76
Total		163	200	363

Crosstabs tablosuna bakıldığında; UFRS standartları hakkında hiç bilgi sahibi olmayan 185 kişiden serbest muhasebeci mali müşavir istihdam eden 75, etmeyen 110 kişi vardır. UFRS standartları hakkında az bilgi sahibi olan 102 kişiden serbest muhasebeci mali müşavir istihdam eden 42, etmeyen 60 işletme vardır. Detaylı bilgiye sahip olan 76 kişiden serbest muhasebeci mali müşavir istihdam eden 46, etmeyen 30 kişi bulunmaktadır.

Chi-Square Tests- Ki-Kare Testi SPSS Çıktısı			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,494 ^a	2	,009
Likelihood Ratio	9,471	2	,009
Linear-by-Linear Association	7,024	1	,008
N of Valid Cases	363		
a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 34,13.			

“ χ^2 değeri 9,494 olup sig=0,009<0,05’ten olduğundan H_0 reddedilir. Serbest muhasebeci mali müşavir istihdamı ile UFRS standartları hakkında bilgi sahibi olma arasında bir ilişki vardır. Yani iki değişken birbirine bağımlıdır.”

Correlations- Korelasyon Tablosu SPSS Çıktısı				
			UFRS_bilgi_yeni	işletmenizde serbest muhasebeci mali müşavir istihdam ediyorsunuz
Kendall's tau_b	UFRS_bilgi_yeni	Correlation Coefficient	1,000	-,122*
		Sig. (2-tailed)	.	,015
		N	363	363
	işletmenizde serbest muhasebeci mali müşavir istihdam ediyorsunuz	Correlation Coefficient	-,122*	1,000
		Sig. (2-tailed)	,015	.
		N	363	363
Spearman's rho	UFRS_bilgi_yeni	Correlation Coefficient	1,000	-,128*
		Sig. (2-tailed)	.	,015
		N	363	363
	işletmenizde serbest muhasebeci mali müşavir istihdam ediyorsunuz	Correlation Coefficient	-,128*	1,000
		Sig. (2-tailed)	,015	.
		N	363	363

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Korelasyon tablosuna baktığımızda ise (sig=0,015) aralarında ilişki vardır. Kendall's tau b korelasyon katsayısı=-0,122'ye bakarak bu ilişkinin zayıf ve negatif yönlü, Spearman's rho korelasyon katsayısı=-0,128'ye bakarak yine bu ilişkinin zayıf ve negatif yönlü olduğunu söyleyebiliriz. Serbest muhasebeci mali müşavir istihdam etme ile UFRS standartları hakkında bilgi sahibi olma arasında negatif bir ilişki vardır.

Tablo 54. UFRS İşlemlerinizi Nasıl Etkileyecek? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu

Seçenekler	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
Etkilemeyecektir	44	12,1
Olumlu Etkileyecektir	127	35,0
Konu Hakkında Tam Olarak Bir Fikrim Yok	191	52,6
Ara Toplam	362	99,7
Eksik Bilgi Verilmiştir	1	,3
Toplam	363	100,0

Ülkemizde 2005 yılında halka açık işletmelerde yakın zamanda tüm işletmelerde uygulanmaya başlayacak olan UFRS işletmelerinizi nasıl etkileyecektir sorusuna alınan cevaplara göre; 44 işletme etkilemeyecektir %21,1, 127 işletme olumlu etkileyecektir %35, 191 işletme konu hakkında tam olarak bir fikrim yok %52,6 yanıtını vermiştir. Buradan ankete katılan işletmelerin %52'si UFRS'nin işletmelerini etkileyip etkilemeyeceği hakkında bir fikirleri olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 55. UFRS Hakkında Bilgi Edinmek İçin Çalışmalarınız Varmıdır? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu

Seçenekler	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
Konu İle İlgili Çalışma Yapmaktayız	36	9,9
Şuan İçin Herhangi Bir Çalışma Yapmamaktayız	202	55,6
Konu İle İlgili Bilgilendirmeyi Muhasebecimiz/Mali Müşavirimiz Takip Etmektedir	125	34,4
Toplam	363	100,0

UFRS hakkında bilgi edinmek için ankete katılan işletmelerin 36'sı konu ile ilgili çalışma yapmaktadır, 202'si şu an için herhangi bir çalışma yapmamaktadır, 125'i ise konu ile ilgili bilgilendirmeyi muhasebeci ya mali müşavirlerinin takip ettiğini

bildirmiştir. Buradan yola çıkarak yüzde 55’lik bir oranla UFRS hakkında bilgi edinmek için işletmelerin henüz bir çalışma yapmadıkları gözlenmiştir.

Tablo 56. UFRS’nin Gerekli Olup Olmadığı Hakkındaki Görüşünüz? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu

Seçenekler	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
Hiç Gerekli Değildir	26	7,2
Mutlaka Gereklidir	67	18,5
Zamanla Anlaşılacaktır	122	33,6
Fikrim Yok	148	40,8
Toplam	363	100,0

Ankete katılan işletmelere UFRS’nin gerekli olup olmadığı hakkındaki görüşleri sorulduğunda 26’sından hiç gerekli değildir, 67’sinden mutlaka gereklidir, 122’sinden zamanla anlaşılacaktır,148’inden ise fikrim yok cevabı alınmıştır.

Tablo 57. UFRS Hakkında Bilgilendirmenin Yeterli Olup Olmadığı Hakkındaki Görüşünüz? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu

Seçenekler	Frekans - Sıklık	Yüzde (%)
Yeterli Bilgilendirme Yapılmaktadır	45	12,4
Bilgilendirme Yapılmamaktadır	164	45,2
Fikrim Yok	154	42,4
Toplam	363	100,0

Ankete katılan işletmelerin UFRS hakkında bilgilendirmenin yeterli olup olmadığı hakkındaki görüşleri; 45’i yeterli bilgilendirme yapılmaktadır, 164’ü bilgilendirme yapılmamaktadır, 154’ü ise fikrim yok cevabını vermiştir. UFRS hakkında yeterli bilgilendirmenin yapıldığını söyleyen işletme sayısı sadece yüzde 13’tür. Bu oranın oldukça düşük olduğu gözlenmiştir.

İstatistiksel analiz açısından istatistiksel bir ilişki olup-olmadığı Mann Whitney U Testi ile test edilmiştir. Bu kapsam içerisinde aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur;

H₀: UFRS hakkında bilgilendirmeyi yeterli görme açısından işletmelerin UFRS hakkında bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak fark yoktur.

H₁: En az bir grup ortalaması diğerlerinden farklıdır.

$$H_0: \mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_k$$

$$H_1: \mu_1 \neq \mu_2 \neq \dots \neq \mu_k$$

Ranks- Aralık			
	UFRS hakkında bilgilendirmenin yeterli olup olmadığı hakkındaki görüşünüz	N	Mean Rank
UFRS hakkında bilgiye sahipsiniz?	Yeterli bilgilendirme yapılmaktadır	45	223,64
	Bilgilendirme yapılmamaktadır	164	209,78
	Fikrim yok	154	140,24
	Total	363	

Test İstatistiği ^{a, b}	
	UFRS hakkında bilgiye sahipsiniz
Chi-Square	51,225
df	2
Asymp. Sig.	,000
a. Kruskal Wallis Test	
b. Grouping Variable: UFRS hakkında bilgilendirmenin yeterli olup olmadığı hakkındaki görüşünüz	

χ^2 test istatistik sonucu 51,225'tir. Sig=0,000 değeri 0,05'ten küçük olduğundan **H₀** reddedilir. UFRS standartları hakkında bilgilendirmeyi yeterli görme açısından UFRS standartları hakkında bilgi sahibi olma düzeyleri arasında fark vardır diyebiliriz. Ranks tablosuna bakıldığında işletmelerin UFRS standartları hakkında bilgilendirmeyi yeterli görme düzeyleri için oluşturulan ortalama sıra değerlerinin birbirinden farklı olduğu görülmektedir. UFRS standartları hakkında yeterli bilgilendirmenin yapıldığını

düşünen şirketlerin UFRS standartları hakkında bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 58. UFRS ve son ekonomik gelişmeler hakkındaki görüşünüz? (Birden Çok Şık İşaretlenebilir) Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu

Seçenekler	Frekans - Sıklık
Çok Önemlidir	58
Gereksizdir	12
Önceliğimiz Krizdir	118
Tüm Bu Konular Mali Müşavirimizi İlgilendirir	158
Tüm Bu Konular Faydalıdır. Ancak Önceliklerimiz Başka Sorunlarımızdır	107
Kriz Daha Çok Etkilemektedir	110

Ankete katılan işletmelerin UFRS ve yaşanan son ekonomik gelişmeler hakkındaki görüşlerine göre; çok önemlidir diyen 58 işletme, gereksizdir diyen 12, önceliğimiz krizdir diyen 118, tüm bu konular mali müşavirimizi ilgilendirir diyen 158, tüm bu konular faydalıdır ancak önceliklerimiz başka sorunlarımızdır diyen 107, kriz daha çok etkilemektedir diyen 110 işletme bulunmaktadır.

Çalışmamızın bu aşamasında, banka kredisi kullanımı açısından işletmelerin UFRS bilgi düzeyleri arasında istatistiksel ilişki olup olmadığı Independent Sample T Testi (Bağımsız T Test) ile test edilmiştir. Hipotezlerimiz şu şekildedir;

H₀: Banka kredisi kullanımı açısından işletmelerin UFRS bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak fark yoktur.

H₁: Banka kredisi kullanımı açısından işletmelerin UFRS bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak fark vardır.

$$H_0: \mu_1 = \mu_2$$

$$H_1: \mu_1 \neq \mu_2$$

Group Statistics-Grup İstatistikleri					
	İşletmenizde banka kredisi kullanıyorsunuz?	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
UFRS hakkında bilgiye sahipmişsiniz	Evet kullanıyorum	202	1,8168	,86451	,06083
	Hayır kullanmıyorum	161	1,6025	,80062	,06310

UFRS bilgi düzeylerinin banka kredisi kullanımını açısından ortalaması ve standart sapması ve standart hatanın ortalaması tabloda verilmiştir. Örneğin 202 banka kredisi kullanan işletmenin UFRS bilgi düzeylerinin ortalaması 1,8168 (standart sapması 0,86451 ve standart hatasının ortalaması 0,06083'tür.) 161 banka kredisi kullanmayan işletmenin UFRS bilgi düzeylerinin ortalaması 1,6025'dir.

Independent Samples Test- Bağımsız Gruplar t-Testi SPSS Çıktısı										
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
									95% Confidence Interval of the Difference	
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	Lower	Upper
UFRS hakkında bilgiye sahipmişsiniz	Equal variances assumed	1,184	,277	2,425	361	,016	,21435	,08841	,04049	,38820
	Equal variances not assumed			2,446	352,932	,015	,21435	,08764	,04198	,38671

İlk olarak Levene's test istatistiğine bakıldığında;

$$H_0: \sigma_1 = \sigma_2$$

$$H_1: \sigma_1 \neq \sigma_2$$

F= 1,184 olan Levene test istatistiğinin sig=0,277'dır. 0,277>0,05 olduğundan H_0 hipotezi kabul edilir. Buradan yola çıkarak varyansların eşit olduğunu söyleyebiliriz. t=2,425 t testinin sig=0,016 olarak alınır. Bu değer 0,05'ten küçük olduğundan H_0 reddedilerek banka kredisi kullanımı açısından UFRS bilgi düzeyleri arasında fark vardır diyebiliriz. Banka kredisi kullanan işletmeler UFRS hakkında daha çok bilgiye sahiptirler.

Çalışmamızın son kısmında verilen cevapların tanımlayıcı istatistik bilgilerinden yararlanılarak UFRS hakkında bilgi sahibi olma ile BASEL II Kriterleri hakkında bilgi sahibi olma arasında ilişki olup olmadığını Crosstabs (Ki- Kare) Testi ile analiz edilecektir. Hipotezlerimiz şu şekildedir;

H₀: UFRS hakkında bilgi sahibi olma ile BASEL II kriterleri hakkındaki bilgi sahibi olma arasında ilişki yoktur.

H₁: UFRS hakkında bilgi sahibi olma ile BASEL II kriterleri hakkında bilgi sahibi olma arasında ilişki vardır.

BASEL_II_bilgi_yeni * UFRS_bilgi_yeni Crosstabulation (Çapraz Tablolama)					
		UFRS_bilgi_yeni			Total
		hiç sahip değilim	az sahibim	detaylı bilgiye sahibim	
BASEL_II_bilgi_yeni	Hiç sahip değilim	132	19	7	158
	Az sahibim	45	56	12	113
	Detaylı bilgiye sahibim	8	27	57	92
Total		185	102	76	363

Crosstab tablosuna bakıldığında; BASEL II kriterleri hakkında hiç bilgi sahibi olmayan 158 kişiden UFRS standartları hakkında hiç bilgi sahibi olmayan 132, az bilgi sahibi olan 19, detaylı bilgi sahibi olan 7 işletme vardır. BASEL II hakkında az bilgi sahibi olan 113 kişiden UFRS standartları hakkında hiç bilgi sahibi olmayan 45, az bilgi sahibi olan 56, detaylı bilgi sahibi olan 12 işletme vardır. Detaylı bilgiye sahip olan, 92 kişiden

UFRS standartları hakkında hiç bilgi sahibi olmayan 8, az bilgi sahibi olan 27, detaylı bilgi sahibi olan 57 işletme bulunmaktadır.

Ki-Kare Testi SPSS Çıktısı			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	201,253 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	199,282	4	,000
Linear-by-Linear Association	158,398	1	,000
N of Valid Cases	363		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 19,26.

Tablo hakkında şu şekilde yorum yapılır:

“ χ^2 değeri 201,253 olup sig=0,000<0,05’ten olduğundan H_0 reddedilir. UFRS standartları hakkında bilgi sahibi olma ile BASEL II kriterleri hakkında bilgi sahibi olma arasında bir ilişki vardır. Yani iki değişken birbirine bağımlıdır.”

Korelasyon Tablosu SPSS Çıktısı				
			BASEL_II_bilgi_yeni	UFRS bilgi_yeni
Kendall's tau_b	BASEL_II_bilgi_yeni	Correlation Coefficient	1,000	,612**
		Sig. (2-tailed)	.	,000
		N	363	363
	UFRS_bilgi_yeni	Correlation Coefficient	,612**	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	.
		N	363	363
Spearman's rho	BASEL_II_bilgi_yeni	Correlation Coefficient	1,000	,656**
		Sig. (2-tailed)	.	,000
		N	363	363
	UFRS_bilgi_yeni	Correlation Coefficient	,656**	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	.
		N	363	363

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Korelasyon tablosuna baktığımızda ise ($\text{sig}=0,000$) aralarında ilişki vardır. Kandall's tau b korelasyon katsayısı= $0,612$ 'na bakarak bu ilişkinin orta seviyede ve pozitif yönlü, Spearman's rho korelasyon katsayısı= $0,656$ bakarak yine bu ilişkinin orta seviyede ve pozitif yönlü olduğunu söyleyebiliriz. BASEL II kriterleri hakkında bilgi sahibi olma düzeyi arttıkça UFRS standartları hakkında bilgi sahibi olma düzeyi de artar diyebiliriz.

Sakarya ve çevre illerde gerçekleştirdiğimiz anket çalışması neticesinde KOBİ'ler hakkında tanımlayıcı istatistikî bilgiler verildikten sonra KOBİ'lerin UFRS ve BASEL II düzenlemeleri hakkında farkındalık düzeyleri hakkında çeşitli açılardan analiz ve tespitler yapılmıştır.

Ülkemiz işletmelerinin önemli bir kısmı KOBİ'lerden oluşmaktadır. Yapılan çalışmalarda KOBİ'ler krizlerden en çok etkilenen işletmeler olmaktadır. Araştırmamıza katılan KOBİ'ler yaşanan bu gelişmelerden oldukça etkilendiklerini belirtmişlerdir. Birkaç sorumuza önceliklerinin kriz olduğunu beyan etmişlerdir. KOBİ'lerin kriz dönemlerinde özellikle finansal sıkıntılarla karşı karşıya kaldıkları görülmektedir. Kriz dönemlerinde iş yaptıkları müşterilerle sıkıntılar yaşadıklarını, alacaklarını zamanında tahsil edemediklerini ve sonuçta kendilerinin de mali sorumluluklarını yerine getiremediklerini belirtmişlerdir.

Yaptığımız bu çalışma, dünyada yaşanan uluslararası büyük bir kriz dönemine denk gelmiştir. ABD' de başlayan ve tüm dünyayı derinden etkileyen kriz, içinde yaşadığımız zamanda dahi atlatılmış değildir. Kriz, birçok ülke tarafından kabul edilmiş olan birçok kurum ve kuruluşun uzun zaman harcayarak meydana getirdikleri düzenlemelerin uygulanmasını zorunlu hale getirmiştir. UFRS ve BASEL düzenlemeleri bu kapsam içerisinde değerlendirilmektedir. Hatta krizle beraber BASEL ile ilgili BASEL III adı altında yeni yeni düzenlemeler uygulama kapsamına alınmıştır.

Çalışmamız sonucunda finansal sorun yaşayan KOBİ'lerin banka kredisini tercih ettikleri görülmektedir. Kriz dönemlerinde kredi kullanmaya karşı oldukça çekimser kaldıkları ancak işlerini yürütebilmeleri için ilk tercih ettikleri finansal kurumun bankalar olduğu görülmektedir. Ancak, bankaların kredi kullanırken ağır şartları ileri sürmesinin KOBİ'lerin kredi kullanmaya karşı çekimser kalmalarına ve isteksiz hale gelmelerine neden olduklarını belirtmişlerdir.

Bankalar açısından riskin doğru hesaplanabilmesi ve doğru işletmelere kredi kullandırılabilmesi açısından yapılan her türlü düzenleme KOBİ'lerin kredi kullanmaya karşı çekimserliklerini arttırdığı görülmektedir. BASEL II düzenlemeleri KOBİ'lerin bankalardan kredi kullanma şartlarını daha da zorlaştırmaktadır. Mevcut durumda bankalardan kredi kullanmakta zorlanan KOBİ'lerin daha da zorlu şartlarda kredi kullanmak zorunda kalacakları görülmektedir. KOBİ'lerin böyle bir süreçle karşı karşıya kalacaklarının farkında olmadıkları sorularımız sonucu ortaya çıkmıştır.

KOBİ'lerimiz uluslararası gelişmelerden çok derinden etkilenmektedirler. Avrupa Birliği'ne uyum süreci ülkemizde birçok yasal düzenlemenin yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu düzenlemelerin önemli bir kısmı da ekonomide yapılması gereken düzenlemelerdir. Ekonominin önemli yapıtaşlarından KOBİ'lerimiz bu düzenlemelerden etkilenmektedir. KOBİ'lerimiz içerisinde uyum sürecinin getirdiği birçok düzenlemeye karşı haberdar olmayanların sayısı çoğunluktadır.

Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde eğitim çok önemlidir. Bu süreç ülkelerin kurum ve kuruluşlarına özellikle işletmelerine KOBİ'lere çok önemli görev ve sorumluluklar yüklemektedir. Sürecin algılanması, öğrenilmesi ve uygulanmasında işletmelerde ki çalışanların, yöneticilerin ve girişimcilerin eğitim seviyelerinin önemli ayrışmalarına neden olmaktadır. Eğitim seviyesi yüksek çalışanlar bu sürecin her aşamasında önemli katkılar sağlamaktadır. İşletmelerin kalifiye personele özelliklede eğitim seviyesi yüksek çalışanlara ihtiyacı her geçen artmaktadır. Uluslararası gelişmeler bunu zorunlu hale getirmektedir.

Avrupa Birliği süreci, uluslararası düzenlemeler ve özellikle 2000'li yıllarda ülkemizde yaşanan ekonomik kriz gerek yasal düzenlemeler açısından gerekse de siyasal birçok yeni düzenlemeyi beraberinde getirmiştir. 2000'li yıllarda yaşanan krizde ülkemizde birçok bankanın faaliyetlerine son verilmesi bankacılık alanında çok önemli düzenlemeler yapılmasını zorunlu hale getirmiştir. BASEL II düzenlemeleri bu kapsam içerisinde değerlendirilebilir. Yaptığımız araştırmada işletmelerimizin BASEL II düzenlemeleri ile ilgili bilgiye çok büyük oranda sahip olmadıkları görülmektedir. Eğitim durumu ile BASEL II bilgi düzeyleri arasında önemli ilişkiler vardır. Eğitim düzeyi yüksek kişilerin BASEL II düzenlemeleri hakkında daha fazla bilgiye sahip oldukları görülmektedir.

İşletmelerimizin büyük bir çoğunluğunun (% 72,5) BASEL II ile ilgili herhangi hazırlık yapmadıkları ve sürecin tam olarak kavranmadığının önemli bir göstergesidir. Ancak süreçten önemli derecede etkileneceklerini işletmelerimiz belirtmişlerdir.

Yaptığımız çalışmada bu düzenlemeler hakkında bilgi sahibi olmak için işletmeler tarafından çok fazla çalışma yapılmadığı genellikle bu çalışmalarını SMMM'lerin yapması gerektiği yönünde beyanlar vermişlerdir.

Uluslararası önemli düzenlemelerden bir diğeri de UFRS'dır. İşletmelerimizin büyük bir çoğunluğunun (%79,1) UFRS hakkında bilgiye sahip olmadıkları yapılan çalışma ile görülmektedir. Eğitim seviyesi arttıkça UFRS hakkında bilgi sahibi olma düzeyleri artmaktadır. Ayrıca işletmelerin hukuki yapıları da bilgi düzeylerinin farklılaşmasına neden olmaktadır. Sermaye işletmelerinin UFRS hakkında bilgi sahibi olma düzeyleri oldukça yüksek olduğu çalışmamız sonucu ortaya çıkmıştır.

Yönetimi üstlenme açısından bilgi düzeyleri arasında farklılaşmalar vardır. Çalışmamız sonucunda profesyonel yöneticiler tarafından yönetilen işletmelerde UFRS hakkında bilgi düzeyleri daha yüksek çıkmıştır. Aile üyeleri tarafından yönetilen işletmelerde ise UFRS hakkında bilgi düzeyleri daha düşük çıkmıştır. Aile üyeleri tarafından yönetilen işletmelerde UFRS hakkındaki gelişmelerin SMMM'ler tarafından takip edildiği belirtilmiştir.

KOBİ'lerimizin çoğunluğunun UFRS hakkında herhangi bir çalışma yapmadıkları, konu hakkında pek fazla bilgiye sahip olmadıkları, zaman içerisinde konunun daha iyi anlaşılacağı ve konu hakkında yeterli bilgilendirmenin yapılmadığı yönünde beyanları olduğu çalışmamız sonucu ortaya çıkmıştır.

BASEL II düzenlemeleri bir işletmenin riskinin doğru hesaplanabilmesi için o işletmenin UFRS'na göre mali tablolarının hazırlanmasını zorunlu kılmaktadır. BASEL II düzenlemeleri ile UFRS birbirlerini tamamlayan uluslararası düzenlemelerdir. Bu çalışmada KOBİ'lerimizin BASEL II ve UFRS hakkında çok fazla bilgiye sahip olmadıkları, BASEL II ve UFRS hakkında farkındalık düzeylerinin oldukça düşük düzeylerde olduğu sonucu tespit edilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ekonomilerin gelişmesiyle birlikte işletmeler gün geçtikçe sayıları artmakta bu da yeni yatırımların, yeni ticari ilişkilerin doğmasına ve finansal yapıların finansal işlemlerin de çok yönlü olarak gelişmesine ve karmaşıklaşmasına neden olmaktadır. Bu nedenle de işletmelerin faaliyetlerini düzenleyen yeni kurallar her geçen gün ortaya çıkmaktadır. İşletmelerin uluslararası bu kuralları çok kısa zamanda öğrenmesi, bilgi ve bilinç düzeylerini arttırması gerekmektedir. Bu çerçevede işletmelerimize çok önemli görevler düşmektedir. Uluslararası bu düzenlemeleri önemli öncelikleri olarak ele alan işletmeler bu yönde uygulamalar ortaya koymaktadırlar. Yeniliklere ve değişime kısa zamanda ayak uyduran işletmeler çok önemli ekonomik avantajlar sağlayacaklardır.

İçinde bulunduğumuz zaman dilimi, işletmelerimizin yeni şartları kavrama, öğrenme ve uygulama açısından birçok fırsatları ve tehditleri beraberinde getirmektedir. Değişime ayak uyduramayan işletmelerin ömürleri de kısa olacaktır. Günümüz ve geleceğin en önemli rekabet şartı değişime en çabuk uyum sağlayan, yenilik (inovasyon) yapan ve tüm bunlardan rekabet avantajı sağlayan işletmeler arasında gerçekleşecektir. Böyle bir ortamda benimsenmesi gereken yaklaşım; uluslararası düzenlemeleri yakından takip etmek, bu gelişmeleri kısa zamanda öğrenmek ve işletme faaliyetlerinde uygulamak olacaktır. Uluslararası düzenlemeler artık bu koşulları zorunlu hale getirmektedir.

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılmak isteği 31 Temmuz 1959'da başlamıştır. O zaman ki ismi Avrupa Ekonomik Topluluğu olan AB'ye katılma arzusu son yıllarda ivme kazanmıştır. 1993 yılındaki Kopenhag Zirvesi'nde Avrupa Birliği'nin doğuya doğru genişlemesi kararı ve Türkiye'nin AB ile 2001 yılındaki Katılım Ortaklığı Belgesi birçok yasal düzenlemeyi zorunlu hale getirmiştir. Ülkemiz bu süreçten sonra uyum açısından birçok yasal düzenlemeyi uygulamaya almıştır. Hatta örneğin bankacılık konusundaki birçok düzenlemeyi başarı ile uygulamıştır. Bu durum son yaşadığımız uluslararası krize karşı Türkiye'nin dayanıklı olmasını sağlamıştır.

Avrupa Birliği'ne uyum çalışmaları işletmelerimizin uluslararası işletmelerle entegrasyonunun sağlanabilmesi için birçok uyum şartı ileri sürmekte ve bu şartlarında üzerine yeni yeni şartlar getirilmektedir. Tezimizi hazırlarken araştırdığımız BASEL II

düzenlemelerinin KOBİ'lere etkileri, olumlu-olumsuz yanları ele alınırken Avrupa'da ve dünya da BASEL III düzenlemeleri tartışılmaya başlanmıştır.

Ekonomik gelişimini gelişmiş ülkelerden gecikmeli olarak hızla sağlayan ülkemizde çok dinamik bir nüfusa ve işletmelere sahip olmamız uluslararası piyasada çok önemli avantajımız olarak değerlendirilmektedir. Hızla yaşlanan Avrupa ve gelişmiş ülkeler arasında genç nüfusumuz ve nispeten genç KOBİ'lerimiz ülkemizin uygar ülkeler seviyesine çıkma yarışında en önemli itici gücümüz olacaktır.

KOBİ'lerimiz sadece gündelik işlerini veya günü kurtarmak yerine, dünyayı anlamak, dünyanın birçok yerindeki fırsat ve tehditleri tespit etmek ve bu yönde hareket etmek zorundadırlar. KOBİ'lerimiz artık eski alışkanlıklarını değiştirmek zorundadırlar. Günü kurtarmak veya ataleti bırakıp gelişmiş ülkelerdeki dinamik yapılarına kavuşmak zorundadırlar.

Yaptığımız çalışmada KOBİ'lerimizin uluslararası düzenlemelere karşı çok ilgisiz ve bilgisiz oldukları açıkça görülmektedir. Global ölçekte işletme olmayı hedeflemeyen KOBİ'lerin ömrü işletmeleri kuran girişimciler kadar olmaktadır. Dünyamızda yaşanan gelişmeler artık bunu zorunlu hale getirmektedir. KOBİ'lerimize buldukları dar çevrenin kısacası fasit daireden çıkarak global bir vizyon kazanmaları gerekmektedir. Bunu sağlamanın en önemli aracında karşımıza eğitim olarak çıkmaktadır. KOBİ'lerimize yönelik eğitim çalışmalarına çok önem verilmelidir. Ülkemizde okuma-yazma oranlarını arttırmak için düzenlenen okuma seferberlikleri gibi KOBİ'lerimize dünyayı anlama, global bir işletme gibi olma, hareket etme, yenilik yapma gibi bir çok alanda çalışmalar yapılmalıdır.

KOBİ'lerimizin karşısında inanılmaz hızlı hareket eden, fırsat gördüğü her yere giden dünyayı işletmecilik adına kasıp kavuran bir Çin tehdidi vardır. Dalga dalga dün ticaret hacmini eline geçirmektedir. Gelişmiş birçok işletmesi, KOBİ'leri Çin işletmeleri ile rekabet edememektedir. Kriz ile çok zorlu süreç yaşayan ve birçok ülkenin ülke olarak iflasını açıkladığı bu zamanlarda büyüme rekorları kırmaktadır. İşletmelerimiz özellikle KOBİ'lerimizin bu dalgaya sessiz kalmaları mümkün değildir.

Sermaye piyasalarının gelişmesi, ekonomilerin küreselleşmesi ve uluslararası alanda faaliyette bulunan işletmelerin çoğalması, finansal tabloların uluslararası alanda

paylaşılabilir ve karşılaştırılabilir olması zorunluluğunu getirmiş, standartlaşma çalışmaları ülkelerden çıkıp uluslararası boyut kazanmıştır.

Globalleşmenin ve küreselleşmenin etkili olduğu dünyada işletmeler uluslararası piyasalarda yoğun faaliyetlerde bulunmaktadır. Artık UFRS/UMS'ye uygun işlemler yapmak tamamen zorunlu hal almıştır. Ayrıca aynı uygulamaları gerçekleştiren şirketler finansal anlamda birbirleriyle daha iyi ilişkiler de kuracaktır.

UFRS'nin özellikle uluslararası piyasalarda işlemde bulunan işletmeler için yeri oldukça önemlidir. Bunun en önemli nedeni de finansal tablolarda şeffaf ve karşılaştırılabilir bilgiyi sağlayan, tek ve yüksek kalitede, anlaşılabilir ve uygulanabilir muhasebe standartları geliştirmektir. İlk olarak ülke düzeyinde başlayan standardizasyon çalışmalarında, ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya önde gelen ülkeler olmuştur. Muhasebe standartları hem yasama yoluyla, hem de özel sektör yoluyla belirlenmiş, birbirlerine üstünlük sağlayan durumlar da bulunmaktadır. Bu durumda ortak bir yol ile düzenlemelere gidilmesi oldukça faydalı olmuştur.

TMSK'ü "KOBİ'ler için TFRS Hakkında Tebliğ" 1 Kasım 2010 tarihli 277746 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. KOBİ'ler 2012 yılında mali tablolarını bu standartlara göre düzenleyeceklerdir. TFRS'nin gerekli olup-olmadığı hale tartışılmaktadır. Bu süreç artık geçilmiştir. Yeni TTK artık yasallaşmıştır. Bu standardın uygulama aşamaları düşünüldüğünde, KOBİ'lerin büyük bir çoğunluğunda yazılı muhasebe politikalarının olmadığı ve işletmelerin muhasebe politikalarının genelde meslek mensuplarının uygulamalarından oluştuğu dikkate alınmalıdır. Artık, muhasebe ve muhasebe mensuplarına karşı düşünce tarzının değişmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Mutlaka KOBİ'lerimizin bir muhasebe politikası olmalı ve bu politikanın ana planını uluslar arası muhasebe uygulamaları oluşturmalıdır.

KOBİ'ler için Uluslararası Finansal Raporlama Standardı Anglo-Sakson muhasebe sistemlerinin genel özelliği olan ilke bazlılık yaklaşımıyla hazırlanmıştır. Dolayısıyla Standardın uygulamaya geçmesi muhasebe uygulamaları bakımından yalnızca teknik bir değişiklik olmanın ötesinde başta mesleki yargının öne çıkması nedeniyle bir yaklaşım değişikliği anlamına gelmektedir.

BASEL II ile birlikte gerek bankacılık kesimi, gerekse reel sektör yeni bir döneme girmektedir. Önemli değişiklikleri getiren bu sürecin kaçınılmaz olduğu açıktır. Bankalar tarafından verilecek krediler BASEL II uygulaması ile birlikte standart yöntem ve içsel değerlendirme yöntemlerine göre geleneksel kredilendirme uygulamalarından daha farklı değerlendirilecektir. KOBİ'lerin her iki yaklaşımda da kredilendirme konusunda büyük firmalara göre avantajlı olduğu durumlar bulunmakla birlikte, içsel değerlendirme yaklaşımında şu anki uygulamaya göre farklı kredi derecelerine göre farklı fiyatlama ile karşılaşabileceklerdir. Uygulamanın geçiş süreci başlamış olup, BASEL II konusunda, bankalar, denetim otoriteleri ve tüm ilgili kesimler hazırlık yapmak aşamasındadır. Bu konuda KOBİ'lerden temel beklenti; şeffaf ve standart kayıt sistemine sahip olmak, kurumsal yönetim ilkelerini uygulamak, risk yönetiminin etkinliğini arttırmak, teminat olanaklarını arttırmak, derecelendirmeye yönelik gereksinimlerin karşılanmasıdır.

Kamu otoriteleri, ilgili reel sektör birliklerinden beklenenler ise; BASEL II kapsamında etkin garanti mekanizmaları sağlamalı, KOBİ'lere ilişkin bilgilendirme ve danışmanlık faaliyetleri yürütmeli, BASEL II geçiş sürecinin, KOBİ'lere maliyetinin en aza indirilmesi yönünde çalışmalar yapılmalı, BASEL II'nin KOBİ'lere etkileri konusunda da BDDK, TBB, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, TOBB, KOSGEB ve diğer ilgili kurumlar ile ortak projeler yapılmalı, KOBİ'ler arası işbirliklerini özendirici ve altyapı oluşturacak projeler geliştirilmeli, KOBİ'lere yönelik bilinçli girişimcilik kültürü geliştirilmelidir, mevcut KOBİ kurumları ve örgütlenmenin etkinliği artırılmalıdır.

Türkiye'nin ekonomisinde faaliyet gösteren işletmelerin % 99.8'nin KOBİ statüsünde olması bu çalışmanın önemini arttırmaktadır.

BASEL II'nin bir süreç olduğu unutulmamalı ve bu süreçte ilgili kesimlerin üzerine düşeni gecikmeden yapmasının kaçınılmaz olduğu bilinmelidir. Karşılaşılabilecek en önemli problem BASEL II'ye hazırlıksız yakalanmaktır.

Türkiye son yıllardaki hamleleri ile dünyanın en gelişmiş 20 ekonomisi içerisinde sayılmaktadır. Ülkemiz yüksek potansiyeli ile G-20 olarak adlandırılan gelişmiş 20 ekonomiden, G-7 olarak adlandırdığımız dünyanın gelişmiş 7 ekonomisi içerisinde girme konusunda hızla hareket etmektedir.

Küresel ekonomide işletmelerimiz söz sahibi olmak istiyorlarsa, ülkemiz işletmeleri gelişmiş ülkelerdeki standartları yakalaması ve bunları geliştirmesi gerekmektedir. AB süreci bu standartları yakalamak açısından ülkemizin önemli hamlelerinden biridir. Bu süreç, beraberinde birçok uluslararası düzenlemelerin takip edilmesini ve uygulanmasını zorunlu hale getirmektedir. Sadece AB süreci bu düzenlemeleri zorunlu hale getirmeyip ayrıca küreselleşen dünyada gerek yurt içi firmalarımızın yurt dışına açılmaları için gerekse de uluslararası firmaların ülkemizde faaliyetlerini yürütebilmeleri için ortak düzenlemelere ihtiyaç vardır.

BASEL II çerçevesinden bakıldığında kayıt dışı olmanın firmanın kredi maliyetini arttıran etkisinin olduğunu görmekteyiz. Bunun nedenleri;

- Risklerin yarısının kayıt dışı kalması,
- Bankanın riskleri ölçmemesi,
- Bankanın ölçemediği riski almak istememesi veya yüksek fiyatla almasıdır.

Bu durumda firmalar fiyatlama avantajlarından yararlanmak ve kolay fon bulmak için şeffaf olmayı ve kayıt içinde kalmayı tercih edeceklerdir.

BASEL II' de karşılaşılan ikinci sorun, KOBİ'lerden daha şeffaf bir raporlama sistemine sahip olmaları ve kayıt altında olmayan işlemlerinin kayıt altına alınmasının beklenmesidir. Zira derecelendirmenin firmanın taşıdığı riski tam olarak yansıtabilmesi için tüm finansal işlemlerin kayıt altında olması gereklidir. Ancak burada önemli bir nokta, firmaların kayıt dışı uygulamaları nedeniyle vergiden kaçınmaları ile sağladığı çıkarları karşısında BASEL II sonrası karşılaşılabilecekleri daha yüksek dış kaynak maliyeti bulunmasıdır. Bu durumda firmalar büyük olasılıkla vergiden kaçınmanın getirdiği illegal bir fayda ile dış kaynak maliyeti karşılaştırmasına gideceklerdir. Ancak, BASEL II'nin öngördüğü doğru derecelendirme ile uygun kredi fiyatının tespiti için, firmaların mali tablolarının tam ve gerçeği yansıtmaları, mevcut genel kabul görmüş muhasebe standartlarına uygun düzenlenmiş olması ve bütün finansal işlemlerin kayıt altına alınmış olması gerekmektedir.

Finansal muhasebe ve raporlama konuları ile ilgili olarak üniversiteler, meslek örgütleri ve özel sektör tarafından nitelikli iş gücünün yetiştirilmesine yönelik sempozyum, seminer, kurslar düzenlenmesini, Türkiye'nin daha çağdaş bir ticaret ortamına kavuşabilmesi açısından gerekli görülmektedir.

Sakarya ve çevre illerinde yapılan anket çalışmasında genel olarak küçük ölçekli 10–50 arasında değişen işletmelerin UFRS ve BASEL II hakkında yeterli derecede bilgi ve donanımına sahip olmadığı sonucuna ulaşıldı. Genellikle bu işletmelerin muhasebelerinin tutulmasında ya mali müşavirlere ya da dışarıdan destek alarak yaptıklarını öğrenildi. Bu da UFRS hakkında işletmelerin birebir bilgi sahibi olmasına engel teşkil etmektedir. AB'ye giriş sürecinde halen işletmelerin UFRS ve BASEL II hakkında bilgi sahibi olamamaları düşündürücü bir sonuçtur. Bu sonucun doğmasında KOBİ'ler için net bir UFRS taslağı oluşturulmaması, BASEL II hakkında yeterli bilgilendirme yapılmaması ve işletmelerin sadece kriz gibi süreçlere odaklanmasının etken olduğu gözlemlenmiştir.

Ekonomik açıdan özellikle sermaye piyasalarında dünyada çok hızlı gelişmeler yaşanmaktadır. Bu hızlı gelişim ve değişimden ülkemiz de çok büyük derecede etkilenmektedir. Bu etki özellikle ekonomik ve finansal alanlarda öne çıkmaktadır. Hızla küreselleşen dünyada Türkiye'nin gelişmiş ülkeler arasına katılabilmesi ve geri kalmaması için yerine getirmesi gereken birçok uluslararası düzeyde çalışmalar bulunmaktadır.

Sonuç olarak, KOBİ'lerin UFRS ve BASEL II düzenlemelerinden sahip olduğu riskler ölçüsünde, derecelendirme notları ve ülke kredi maliyeti unsurlarından etkileneceği açıktır. Bunu için kayıt dışı uygulamalardan uzak, kurumsal yönetim ilkelerine uygun işletme yönetim kültürüne sahip, şeffaflaşmaya önem veren, uluslararası finansal raporlamaya uygun finansal raporlar üreten bir yapıya kavuşması gerekmektedir. Aksi takdirde kayıt dışı uygulamaları olan, dünyadaki gelişmelere ayak uyduramayan bir işletme haline dönüşecek, çağın gereklerini yerine getirmekte isteksiz olan, acımasız rekabet ortamında çok gerilerde kalması kaçınılmaz bir son olarak öngörülebilmektedir.

Gelecek Çalışmalar İçin Öneriler:

Çalışmamız Sakarya ili ve çevre illerdeki KOBİ'leri kapsamaktadır. Gelecek çalışmalarda başka illerde katılarak daha kapsamlı bir çalışma yapılabilir. Elde edilen sonuçları iller arasında ve hatta bölgesel bir karşılaştırma yapılabilir.

Türkiye'de tüm KOBİ'lere yönelik çalışma yapılması oldukça maliyetli ve zaman alıcı olacaktır. Anket metodunda istatistiksel ana kütle ve bunu temsil edecek örneklem

üzerinden hareketle daha kapsamlı çalışmalar yapılabilir. Ancak KOBİ'lerimizin bu tür çalışmalarını gereksiz görmesi yeterince ilgi göstermemeleri ileride yapılabilecek çalışmaların için çok önemli zorluklardandır. KOBİ'lerimize bu tür çalışmaların hayati önemi anlatılmalıdır.

Ülkemizde tam olarak KOBİ'lerin sayısal, ekonomik, demografik birçok özelliğinin istatistiksel olarak ortaya konulmamış olması veya yapılan çalışmaların 2000'li yılların başlarına ait olması en önemli kısıtlayıcı etkenlerdendir. Bu alanda mutlaka tam kapsamlı KOBİ'nin sayımı yapılmalıdır.

Sadece belirli ölçekte KOBİ'ler örneğin küçük ve orta ölçekteki KOBİ'ler çalışma kapsamına alınarak araştırma ve sektörel karşılaştırmalar yapılabilir.

Yaptığımız bu çalışma UFRS ve BASEL II konularını beraber ele almıştır. Sadece UFRS veya BASEL II konusu ayrı ayrı ele alınabilir. Yeni TTK kapsamında UFRS artık zorunlu hale gelmiştir. Bu konu hakkında çalışmalar yapılabilir.

Dünyada yaşanan krizlerin sebepleri her geçen gün karmaşıklaşmakta ve yeni çözüm önerileri üretilmeye çalışılmaktadır. Dünyamızda BASEL II yerine BASEL III düzenlemeleri hazırlanmaktadır. Bu çabalar ele alınıp yeni öneri ve tezler ortaya konulabilir.

KOBİ'lerde farkındalık oluşturacak çalışmalar mutlaka yapılmalıdır. Dünyadaki işletmelerin bütünleşmesi büyük bir hızla ilerlemektedir. KOBİ'lerin bu süreci yakalayabilmeleri ve fırsata dönüştürebilmeleri için bu yönde çalışmalara ağırlık verilebilir. KOBİ'lerde farkındalığı arttıracak eğitim faaliyetlerine destek verilmelidir. KOBİ'lerin birçok kamu veya özel kuruluşun sağladığı önemli desteklerden haberdar olmadığı tezimizde ortaya çıkmıştır. Bu yönde çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- AKGEMCİ, Tahir (2001), *KOBİ'lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler*, KOSGEB, Ankara.
- AKGÜL Ataman, Başak ve Hüseyin Akay (1999), *Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye'de Uygulama Etkinliğine İlişkin Bir Araştırma*, Türkmen Kitapevi, İstanbul.
- AKGÜL Atman, Başak, Gürbüz GÖKÇEN ve Cemal Çakıcı (2006), *Türkiye Muhasebe Standartları Uygulamaları (Uluslararası Muhasebe Standartları İle Uyumlu)*, Beta Basım, İstanbul.
- AKGÜL, Başak ATAMAN, AKAY, Hüseyin (2003), *Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye'de Uygulama Etkinliğine İlişkin bir Araştırma*, İstanbul, Türkmen Yayınevi.
- AKPINAR, Selma (2009) , *Girişimciliğin Temel Bilgileri*, Umuttepe Yayınları, İzmit.
- AKSOY, Tamer," *BASEL II ve İç Kontrol*", Ankara, 2007.
- ALAIN, Brain (2001), "International Accounting a French Perspective", Article International Journal of Asian Management. (Çeviren,Ümit GÖKDENİZ(2006), *Muhasebe Uygulamalarındaki Uluslararası Farklılıklar ve Çözüm Önerisi*, Avcıol Yayını, İstanbul).
- ALP, Murat (2009), "*BASEL II' nin Kobiler Üzerindeki Etkileri ve Alınacak Önlemler*", Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi.
- AMMAN, Manuel (2001), "*Credit Risk Valuation*", Springer, Berlin.
- ARAMAZ, Dilek Sultan (2008), "*BASEL II Kriterlerinin KOBİ'lere Etkileri*" Süleyman. Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler, Basılmamış Yüksek Lisan Tezi, Isparta.
- ARAS, Güler ve Alövsat MÜSLÜMOV (2009), *Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisinde KOBİ'lerin Yeri: Finansman, Ekonomik Sorunları ve Çözüm Önerileri*, www.emu.edu.tr/KOBIconf/paper_list.htm. 10.07.2009

- ARAS, Güler, *BASEL II Sermaye Yeterliliği Düzenlemelerinin KOBİ'ler Üzerine Etkileri*, İstanbul, 2004.
- ARAS, Gülten (2005), “*BASEL II Uygulamasının KOBİ'lere Etkileri ve Geçiş Süreci*,” Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ARATAY, Sertan (2003), “Kredi Riskinin Tanımı, Ölçümleme Yöntemleri ve Modelleri”, *Active Finans Dergisi*, Temmuz- Ağustos, Sayı 5.
- ARSLAN, Özgür (2003), Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Çalışma Sermayesi ve Bazı Finansal Yönetim Uygulamaları, *G.Ü.İ.İ.B.F Dergisi*, Cilt 4.
- ARSOY, Poray, Aylin (2008), “Bölümsel Raporlamada Yeni Bir Uygulama: IFRS 8”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Yayın No:38.
- ASLAN, Sinan (2007) “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) İçin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) ile Global Uyum Süreci” *İ.İ.B.F. Dergisi*, Yıl 2007, Cilt 23, Sayı 2, s:203-214.
- ASOMEDYA, Ankara Sanayi Odası Aylık Yayın Organı, Ekim 2005.
- ATA, Hacı Ali, Mustafa UĞURLU (2006), “Küresel Rekabet Ortamında BASEL II'nin KOBİ'lere Etkilerinin Analizi,” *GOÜ İİBF Bölümü, 5. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi*, Haziran.
- ATEŞ, M. Rauf (2007), *KOBİ Doktoru: 155 Kritik Soru*, Hayat Yayınları, İstanbul.
- ATICI Büyür, Gonca, (2006), “*Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin (KOBİ'lerin) Ekonomik Gelişime Etkileri, Finansman Kaynaklar ve KOBİ'lerin Büyümesini Sağlayan Faktörlere İlişkin Bir Karşılaştırma*”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ATİKER, Mustafa (2005), *BASEL I ve BASEL II*, KTO Etüd Araştırma Servisi,s.4, <http://www.kto.org.tr/dosya/rapor/BASEL.pdf>, 17.02.2010
- ATO (Ankara Ticaret Odası) (2007), *BASEL II “KOBİ'lerin Kredi Riski ve Derecelendirilmesi*, Yorum Basın Yayın Sanayii Ltd. Şti, Ankara. www.atonet.org.tr 23.06.2010

- AYAN, Ebubekir (2007), *Banka Risklerinin Yönetiminde BASEL II Uzlaşısı*, Beta Basımevi, İstanbul.
- AYANOĞLU, Yıldız (2008), *KOBİ'ler İçin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (Taslak Setinin Değerlendirilmesi)*, Baran Ofset, İstanbul.
- AYBOĞA, Hanifi (2008), "Küreselleşme Sürecinde Muhasebe Alanındaki Gelişmelerin Türk İşletmeciliği Üzerine Etkileri", *VII. Anadolu İşletmecilik Kongresi*, Hitit Üniversitesi, 8-10 Mayıs, Çorum.
- AYDOĞMUŞOĞLU, Kamile Berna (2007), "*BASEL II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'nın Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme Kredilerine Etkileri*", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- AYTEKİN, Gülçin (1999), *Bilgi Teknolojisinde Gelişmelerden Dolayı Ticari Faaliyetler İçin Türkiye'de Yapılan Çalışmalar, IV.Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu*, İSMMMMO Yayın No:30, İstanbul.
- AYPEK Nevzat (2001), *KOBİ Finanslama Sürecinde Yeni Finansman Teknikleri, I.Avrasya Orta Ölçekli İşletmeler Kongresi*, Ankara, Tika Yayınları, , s.14.
- BABUŞÇU, Şenol, Adalet HAZAR (2004), "*Kredi Derecelendirmesi ve Finans*", İstanbul.
- BABUŞÇU, Şenol (2005), *BASEL-II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi*. Akademi Yayınevi, Ankara.
- BABUŞÇU, Şenol ve Adalet Hazar (2007), *SPK Kredi Derecelendirme Uzmanlığı Sınavlarına Hazırlık Muhasebe ve Finansal Raporlama*, Ankara.
- BABUŞÇU, Şenol, *BASEL II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi*, Akademi Consulting&Training, 2005, Ankara.
- BAĞRIAÇIK, Atilla (1989), *Dışa Açılma Sürecinde Dünyada ve Türkiye'de Küçük ve Orta Boy Firmalar*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul.
- BARTELS, Joachim C. (2002) *BASEL II and the Survival of SME*, ieijcb@attglobal.net.

- BASEL COMMITTEE, (2003) “*European Association Of Craft, Small And Medium-Sized Enterprises, BASEL II Position paper on the 3rd Consultative Document*”, www.ueapme.com.
- BAŞAR, Mehmet(2007), *BASEL II Düzenlemeleri ve KOBİ’ler*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- BAYRAK, Sabahat ve Muhammet AKDİŞ, *KOBİ’lerin Yönetmel Durumu ve Sanayileşen İllerde Analizi*, <http://makdis.pamukkale.edu.tr/Mak2.htm> 13.08.2008
- BDDK Çalışma Raporu, ARD Çalışma Raporları, 2005/3
- BDDK, (2004) “*QIS-TR Çalışmasına Yönelik Raporlama Örnekleri*”, www.bddk.org.tr.
- BDDK, BASEL - II Uygulamasının Ertelenmesine ilişkin Basın Açıklaması, 2008/15. (http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/497725_06_08.pdf). 28.02.2010
- BDDK, International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework, Temmuz 2004, Kasım 2005, par:808-826.
- BESSIS, John (2002), “*Risk Management In Banking*”, John Wiley&Sons, New York.
- BETAM (Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırma Merkezi), Araştırma Raporu, Sayı 10/64, <http://betam.bahcesehir.edu.tr/wp-content/uploads/2010/03/ArastirmaNotu064.pdf> 17.10.2010
- BIS (2001),”*The New BASEL Capital Accord*”, www.bis.org
- BIS (2004),”*International Covergence Of Capital Measurement And Capital Standarts*” BASEL Committe On Bnaking Supervision, www.bis.org
- BIS, (2003) “*QIS 3 Overview of Global Results*”, www.bis.org
- BIS, (2003), “*Consultative Paper 3 (CP3)*”, www.bis.org
- BİLGİN, Tevfik(2005), “*BASEL II’ye Geçiş Yol Haritası*”, http://www.bddk.org.tr/turkce/BASELII/1323baskan_sunum.pdf , 26.10.2010

- BOSTANCI, Serpil (2002), *Küreselleşen Muhasebede Standartlaşma ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu*,
<http://www.tmsk.org.tr/makaleler/Diger/KURESELLESEN%20MUHASEBEDE%20STANDARTLASMA%20VE%20TURKIYE%20MUHASEBE%20STANDARTLARI%20KURU> 12.07.2009
- BULUT, Belma (2010), “*BASEL II ve Reel Sektöre Etkileri*”,
<http://www.kobitek.com/makale.php?id=340> 31.07.2010
- BURTON, G. (2003), “*Putting BASEL II in Perspective*”, www.eureporter.co.uk
- BURTON, G. (2003), “*SME Group Seeks BASEL II Perks for Starts-Up R&D*”,
www.eureporter.co.uk.
- CAN, İsmail, Yılmaz AKYÜZ (2008), “*BASEL II Ve Kobi’lerde İç Denetim*”, *BASEL II’ye Geçiş Öncesi KOBİ’lerde Durum Değerlendirilmesi Sempozyum*, 2008, İzmir.
- CANDAN, Hasan, Alper ÖZÜN (2009), *Bankalarda Risk Yönetimi ve BASEL II Türkiye İş Bankası Yayınları*, Genel Yayın:1071, İstanbul.
- CANSIZ, Mehmet, (2008), “*Türkiye’de KOBİ’ler ve KOSGEB*”, Basılmamış DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) Uzmanlık Tezi, Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Ankara.
- CARUANA, J, (2003) “*Consequences of BASEL II for SMEs*, www.bis.org
- CHANCE, Don. M. (2001), *An Introduction To Derivatives And Risk Management*, Harcourt College Publishers, Texas.
- ÇABUKEL Rıdvan (2006), “*Bankaların Kurumsal Kredileri Açısından Kredi Riski Yönetimi ve BASEL-II Uygulaması*”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- ÇABUKEL, Rıdvan, *Bankaların Kurumsal Kredileri Açısından Kredi Riski ve BASEL II Uygulamaları*, İstanbul, 2007.
- ÇETİN, Canan (1996), *Yeniden Yapılanma, Girişimcilik, Küçük ve Orta Boy İşletmeler ve Bunların Özendirilmesi*, Der Yayınları, İstanbul.

- ÇİMAT, Ali ve Atakan Laçinel, (2002), “*KOBİ’lerin Finansman Çözümünde Risk Sermayesi*”, Vergi Denetlemeleri Derneği Eğitim Yayınları Serisi, Ankara.
- ÇOLAKOĞLU, H.Mustafa (2002), *KOBİ Rehberi*, TOBB Yayınları: 359–2, Ankara.
- ÇOLAKOĞLU, Hilmi ve Ufuk ACAR (2006) “Küreselleşme Sürecinde Kobi’lerin Rekabet Stratejisi Ve Kümelenmeler”, 5. *Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi* 15-17 Haziran 2006 Tokat.
- ÇOLAKOĞLU, Mustafa H. (2002), *KOBİ Rehberi*, KOSGEB Başkanlığı, Ankara.
- DABBAOĞLU, Kadir (2007), “İç Kontrol sistemi”, İSMMM, *Mali Çözüm*, Sayı 82.
- DELOITTE Cep Kitapçığı 2007.
- DEMİR, Ayşe, Hulusi DEMİR (2002), *Elektronik Ticaret ve Elektronik Pazarlamanın KOBİ'lere Sağlayabileceği Avantajlar*, <http://web2009.emu.edu.tr/sitesearch.aspx?> 10.07.2009.
- DEMİR, Volkan (2007), *KOBİ’ler İçin UFRS’nin Son Taslağı ve Değerlendirmeler*, *Mali Çözüm Dergisi*, Yıl 17, Sayı 80, Mart-Nisan, s: 43-58.
- DEMİR, Volkan (2009), “ *KOBİ’ler İçin UFRS’de Kavramlar ve İlkeler ve Tabloların Sunumu*”, *XIII. Türkiye Muhasebe Standartları Sempozyumu*, İzmir.
- DEMİR, Volkan (2008), *Seçilmiş Türkiye Finansal Raporlama Standartları Açıklamalar ve Uygulamalar*, Mart Matbaacılık, İstanbul.
- DEVENTER, Donald Von (2003), “*Credit Risk Models And The BASEL Accords*”, John Wiley&Sons, Singapore.
- DİNÇER, Ahmet (2006), “BASEL II ve Reel Sektör”, *BASEL II Kriterleri ve Denizli Ekonomisi Konferansı*, 03.03.2006, Denizli.
- DOĞUŞ ÜNİVERSİTESİ DERGİSİ, “*Banka Sermaye Yeterliliğinde BASEL II Yaklaşımı ve Türk Bankacılığı*”, Ocak 2008.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), (2007), *KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı*, DPT Yayınları, Ankara.

- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), (2008), *Bölgesel Gelişme Ve Sektör Bölge Yığılılaşmaları Raporu*, DPT Yayınları, Ankara.
- DUMAN, Ömer (2001), “*Muhasebe Denetimi ve Raporlama*”, Ankara.
- ERKAN, Mehmet ve Ali ELVEREN (2001), Küreselleşme Sürecinde KOBİ’lerin Yeniden Yapılandırılması ve Bir Model Önerisi, *1.Orta Anadolu Kongresi*, KOSGEB Yayınları, Ankara.
- EVCİL, Murat (2006), “Yeni BASEL Sermaye Uzlaşısı (BASEL II) Sermaye Yeterliliği Düzenlemelerinin Geçmişi-Geleceği”. *Finans- Politik ve Ekonomik Yorumlar*, Haziran, Sayı 507.
- GENÇTÜRK, Mehmet, KOBİ’lerin Makro Kredi Kaynaklarından Sağladıkları Finansman Kaynaklarına BASEL II Uzlaşısının Etkisi ve İMKB’de Bir İnceleme, *MODAV Muhasebe ve Bilim Dünyası Dergisi*, Cilt 8, Mart 2006.
- GÖK, Dr. Mehmet, *İşgücü Piyasası ve KOBİ’ler*, Roma Yayınları, 2000.
- GÖKÇE, Deniz (2009), “*BASEL 2 İle Tanışın*”,
<http://www.aksam.com.tr/2009/05/16/yazar/7387/aksam/yazi.html>, 27.12.2009
- GÖKDENİZ, A. Ümit (1996), *Sermaye Piyasası Kurulu Standartları ve Maliye Bakanlığı Sistemi Uygulama Genel Tebliğler 1, 2, 3, 4, 5 Kapsamında Düzenlenen Standartlar*, Alfa Basım, İstanbul.
- GÖKDENİZ, A. Ümit (2005), *Muhasebe Uygulamalarındaki Uluslararası Farklılıklar ve Çözüm Önerileri*, Avcıol Basım, İstanbul.
- GÖNEN, Seçkin, Gülşah UĞRLUEL (2008), *Türkiye’de Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) Uygulamalarına Geçişte Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri* 12.07.2009
[http://www.tmsk.org.tr/makaleler/Diger/TURKIYE%E2%80%99DE%20ULUSLARARASI%20FINANSAL%20RAPORLAMA%20STANDARTLARI%20\(UFRS\)%20UYGULAMA](http://www.tmsk.org.tr/makaleler/Diger/TURKIYE%E2%80%99DE%20ULUSLARARASI%20FINANSAL%20RAPORLAMA%20STANDARTLARI%20(UFRS)%20UYGULAMA)
- GÖZÜTOK, Nilüfer (2008), “*Yurtdışıyla Karlı İş Yapmanın Yolları*”, Global KOBİ, Aralık.

GÜREL, Mete, Sonay(2009), “*BASEL II'nin Finansal Raporlama Sürecine Etkisi Ve Tekstil Sektörüne Uyumununun Araştırılması*”, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Heraklitos> 10.06.2009

http://www.akademiktisat.net/calisma/isletmeler/kobi_kurumsal.htm#_edn14.02.6.2010

<http://www.consulta.com.tr> 02.06.2010

<http://www.merakmerkezi.com/BASEL/BASELII.htm> 07.02.2010

<http://www.turkish-media.com/forum/lofiversion/index.php/t91981.html> 10.06.2009

HUEMER, G (2003) “*BASEL II and SMEs*”, European Association Of Craft, Small and Medium-Sized Enterprises, www.europarl.eu.int.

ILAKO, C. (2003) “*Yeni BASEL Mutabakatı: Bankaların Uyum Aşamasında Sermaye Yeterliliği: Bir Avrupa Perspektifi*”, www.aktifinans.com.

İBİŞ, Cemal, Serdar ÖZKAN(2006), “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS)’na Genel Bakış”, *İSMMMO, Mali Çözüm*, Sayı 74.

İİB(İstanbul İhracatçılar Birliği), (2007), *2007 Yılı Faaliyet Raporu*, İstanbul.

İLHAN Uludağ, Vildan Serin, *Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler: Yapısal ve Finansal Sorunlar, Çözümler*, İTO Yayını, No:1991-25, s.38.

İSO(İstanbul Sanayi Odası), (2007), *KOBİ Yönetim Yaklaşımı*, İSO Yayın No:2007-06, İstanbul.

İSTANBUL TİCARET ODASI, “*Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler*”, Yayın No 1991–25.

KARABINAR Selahattin. ve Recep ÖKTEN (2008), "BASEL-II Süreci Ve Türkiye Muhasebe İkliminde Şeffaflık Ve Kamuya Bilgi Açıklama Kültürü " *İzmir Ekonomi Üniversitesi Sempozyumu* 2-4 Mayıs 2008 İzmir.

KARACAN, Sami (2009), *KOBİ’lerde UFRS’ye Uygun Finansal Raporlama*, Umuttepe Yayınları, Yayın No: 21, Kocaeli.

- KARACİBİÖĞLU, R. Serkan (2007), *KOBİ'lerin Finansman Sorunları ve Çözüm Önerileri*: Muğla Örneği, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KARAKAYA, Mevlüt (2010), “*KOBİ'lerde Küresel Ekonomik İklim Uyumunda Uluslararası Finansal Raporlama Standartları*”, www.tmsk.org.tr, 11.06.2010
- KARATAŞ, Süleyman(1991), *Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler*, Veli Yayınları, İstanbul.
- KAYACAN, Murat (2006), “*Küreselleşen Dünyamızda Yeni Şirket Gündemi: Kurumsal Yönetim*”, Türkiye Etik Değerler Merkezi Vakfı.
- KIRMIZITAŞ, Başak (2007), “*BASEL II Sürecinde KOBİ'lerin Kredi Risklerinin Ölçülmesi*”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- KİRACI, Murat, Tunç KÖSE (2002) “AASC, FASB ve TMMOB' teki Muhasebe Standartları Oluşturma Süreci ve Uyumlaştırma”, *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 1, Sayı 3.
- KOBİNET Avrupa Birliği Bilgi Bankası www.kobinet.org.tr Konesny, P. (2003), “*BASEL II and the Consequences for SMEs*”, www.europarl.eu.int
- KOÇ, Rahmi, Türkiye'nin Kurtuluşu AB'ye Üyelikten Geçer, Bizden Haberler, *Koç Topluluğu'nun Aylık Dergisi*, Haziran 2002, Sayı 291.
- KONURALP, Gürel (2005), *Sermaye Piyasaları, Analizler, Kurumlar ve Portföy Yönetimi*, SPK Yayınları, 2.Baskı, İstanbul.
- KÖSE, Ahmet ve Murat KIYILAR, *Türkiye'nin AB'ne Giriş Sürecinde Finans Sektörü ve Reel Sektör*, İstanbul, 2003.
- KRUGER, Errol (2005) “*BASEL-II Implementation in South Africa: Practicalities*”, Risk Management Workshop Turkey, İstanbul 9-11 Şubat 2005.
- KUBA, Yasemin (2007), “*Ülkemizde 2005'ten İtibaren SPK'ya Tabi İşletmelerce Uygulanan Muhasebe Standartlarının İncelenmesi*”, Master Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- KÜÇÜK, Orhan (1999), *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi*, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.
- KÜÇÜK, Orhan, (2005), *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi*, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.
- LANNON K. (2003) “*BASEL II and the Consequences for SMEs*”, Centre for European Policy Studies (CEPS), www.europarl.eu.int .
- LOB, Dr. Harald (2002) “*BASEL II and EU Working Document*”, EU Commission Brussels, www.kfw.de.
- LOCH, F. (2003) “*The New Framework for Capital Adequacy (BASEL II) Consequences for Small and Medium Sized Enterprises (SME) and Presentation of Political Options for the Implementation*”, www.europarl.eu.int.
- MATLUM, Teoman (2007), “*BASEL-II Uzlaşısının Finansal Kesim ve Türk Ekonomisine Etkisi*” Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- MELEMEN, Mehmet (1999), *Sektörel Dış Ticaret Şirketleri*, Türkmen Kitapevi, İstanbul.
- MEMİŞ, Mehmet Ünsal(2008), “*Etkin Bir İç Denetim İçin Gerekli Koşullar*”, *İSMMMO, Mali Çözüm*, Sayı,76.
- MISIRLIOĞLU, Ufuk (2006), “*UFRS ve BASEL II'nin İşletme Faaliyetleri Üzerindeki Etkileri*” *Mali Çözüm İSMMMO Yayın Organı*, Sayı 76.
- MUNSCH, Dr. M. (2002), “*Effects of BASEL on SME Financing*”, www.uibk.ac.at
- MURAT, Nermin (2004). *BASEL-II Uzlaşısı ve Olası Etkileri*, <http://www.ekonomistler.com/arsiv/research/0201120704-02-MN3.pdf>, 1 Şubat 2006 .
- MÜFTÜOĞLU, M. Tamer (2007), *Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler*, Turan Kitapevi, Ankara.
- MÜFTÜOĞLU, M. Tamer ve Tülin Durukan, (2004), *Girişimcilik ve KOBİ’ler*, Gazi Kitapevi, Ankara.

- NGUYEN The Van, (2003), “BASEL II What Economic Consequences”,
www.economic-research.bnpparibas.com.
- OKAY, Esin, Kerem ALKIN, *Türkiye’de KOBİ’lerin BASEL II’ye Uyum Süreci ve Öneriler*, İTO Yayınları.
- ÖZBAY, Emrah (2007), “*İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda İşlem Gören Şirketlerin Yıllar İtibariyle Şeffaflık Düzeyleri İle Likiditeleri Arasındaki İlişki(1995-2005)*”, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- ÖZER YÜKSEL-Ebru Seçil TAŞKAN, “BASEL-II Kriterleri ve KOBİ’lerin Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesine Etkileri” EBSO, (Çevrimiçi) www.ebso.org.tr , 18 Eylül 2005
- ÖZŞAHİN, Nuran (2009), “BASEL II Kriterlerinde Kobileri Bekleyen Fırsatlar ve Riskler”, ABİGEM,
Gaziantep.www.gaziantep.abigem.org/download/BASEL%202.pps 05.01.2010
- PARASIZ, İlker, (1999), “*Türkiye’de KOBİ Bankacılığı Kapsamında KOBİ’lere Verilen Finansman Destekleri (Entegre Çözüm Modeli)*”, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Anabilim Dalı, İstanbul.
- PARLAKAYA, Raif (2010), “*KOBİ’ler İçin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Ve Kapsamlı Uluslar Arası Muhasebe Ve Finansal Raporlama Standartlarından Farklılıkları*”, <http://www.tmsk.org.tr/dosyalar>. 15.05.2010
- PINELLI, V. (2005), “BASEL II: An Introduction to The New Framework”, TAIEX Workshop, National implementation of the New Capital Requirements Framework, Ankara, 28-29 November.
- POWELL, Andrew. (2004a), “*BASEL II and Developing Countries: Sailing through the Sea of Standards*”, Universidad Turcuato Di Tela and The World Bank.
- PWC, “*TTK Tasarısı Geleceği Hazırlayan Bir Düzenleme*”, <http://www.pwc.com/tr>, 16.09.2008.

- REICHLING, Prof. Dr. P. (2002), “*The New BASEL Capital Accord Effects on Medium Sized Enterprises in Central and Eastern Europe*”, www.uni-magdeburg.de.
- RICOL, Rene(2004), *The Role of Accountancy in Economic Development Presented to the United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD)* International Federation of Accountants, June 16, <http://www.ifac.org>.
- SABUNCUOĞLU, Zeyyat, Tuncer TOKOL (1997), *İşletme I-II*, Furkan Ofset, Bursa.
- SAĞLAM, Necdet (2001), *Bölümsel Raporlama ve Uygulaması*, T.C.Anadolu Üniversitesi Yayınları, No.182, Eskişehir.
- SAĞLAM, Necdet (2008), “*G-20 Zirvesi, Finansal Kriz ve Muhasebede Şeffaflık*”, www.dunyagazetesi.com, 22.11.2008 tarihli yazı. 25.07.2010
- SARIASLAN, Halil.; *Türkiye Ekonomisinde KOBİ'ler* (Ankara, TOBB, 1996) s.9.
- SARILI, Mustafa Ali (2001), “Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonominin Boyutları, Nedenleri, Etkileri Ve Alınması Gereken Tedbirler”, *Bankacılar Dergisi*, Sayı 41.
- SARIOĞLU, İdris (2008), *Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Yönelik Vergi Teşvik Politikası*, İstanbul Ticaret Odası, Yayın no:2008-23, İstanbul.
- SARIYOL, İdris, (2008), “*Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Yönelik Vergi Teşvik Politikası*”, 5. Baskı, İstanbul.
- SAURINA J, Trucharte C, (2003) “*The Impact of BASEL II on Lending to Small and Medium Sized Firms*”, www.bde.es
- SAVSAR, Cihat (2005), “*Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde (KOBİ'ler) Muhasebe Bilgi Sistemlerinin Yeri ve Önemi Çorum İlindeki KOBİ'lerde Tanımlayıcı Bir Araştırma*”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SELİMOĞLU, Seval Kardeş (2007), “*Halka Açık Sigorta Şirketlerinde Bağımsız Denetim Olgusu ve Türkiye’deki Yasal Düzenlemeler*”, *İSMMMÖ, Mali Çözüm*, Sayı 79.

- SELİMOĞLU, Seval, Kardeş (2008), “Dünyadaki Uygulamalarından Hareketle Finansal Raporlama Standartlarının Finansal Tablolar Üzerindeki Genel Etkileri”, *Türkiye Muhasebe Standartları Sempozyumu XII*, Kıbrıs.
- SEZER, Hasan (2006), “BASEL II’nin KOBİ’lere Etkileri”, *Bankacılık Dergisi*, Sayı:58
- SOLMAZ, Erhan (2008), “UFRS ve SPK Düzenlemeleri Arasındaki Farklılıklar ve Çözüm Önerileri”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ŞENSOY, Hatice Belgin (2008), *Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi ile Muhasebe Standartlarının Türkiye’deki Durumu*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TAISTRA, Dr. G. (2002), “BASEL II- Capital Requirements for Typical SME Portfolios”, www.kfw.de.
- TAISTRA, Dr. G. (2002), “Evaluating the Impact of Current Proposals - Ensuring a Fair and Appropriate Treatment of SMEs under BASEL II”, KfW Group, www.kfw.de.
- TBB (2002) “BASEL Komite Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi”, www.tbb.org.tr.
- TBB, (2003) “Reel Sektörün Finans Sektöründen Beklentileri”, www.tbb.org.tr.
- TBB, “Şeffaflık ve Sorumluluk Çalışma Grubu Raporu”, 1999, s.7, <http://www.tbb.org.tr/turkce/arastirmalar/seffas.doc> , (23.04.2009).
- TCMB “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik”, www.tcmb.gov.tr. 15.07.2010
- TEKER, L. Dilek (2004) “Bankacılık Operasyonel Risk ve Sermaye Yeterliliği” Marmara Üniversitesi *Bankacılık-Sigortacılık Yüksekokulu Geleneksel Finans Sempozyumu*, İstanbul.
- TEKER, S., K.Evren Bolgün, M.Bariş Akçay (2005), *Banka Sermaye Yeterliliği: BASEL II Standartlarının Bir Türk Bankasına Uygulanması*, ISSN:1304-0278 Bahar.

- TESK (Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu), (2008), *Esnaf ve Sanatkarlar Raporu*, <http://www.tesk.org.tr/tr/yayin/esnafraporu.pdf>, 19.06.2009.
- TISKENS, C. (2003), “BASEL II and the Consequences for SMEs”, www.europarl.eu.int. 15.06.2009
- TOBB/Avrupa Birliği Müdürlüğü www.tobb.org.tr. 16.06.2009
- TUTAR, Hasan, Orhan KÜÇÜK, *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi*, İstanbul, Seçkin Yayınları.
- TÜMDESK (Türkiye Denetim Standartları Kurulu), (2008), *Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları*, Türmob Yayınları -339, Ankara.
- TÜRKÖZ, Perihan (2008), “KOBİ’lerin Finansman Sorunları ve Bankaların KOBİ’lere Yaklaşımı Isparta Alan Araştırması”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- USLU, Sami (2007), *Uluslararası Bankacılık*, Sakarya Yayıncılık, Sakarya.
- UYAR, Süleyman (2007), *KOBİ’ler İçin Muhasebe Standartları*, <http://www.muhasabe.tr.com>, 15.06.2009.
- UYAR, Süleyman, Hakan AYGÖREN (2006), “BASEL II İlkelerinin KOBİ’lere Olası Etkileri: Finansman Maliyeti, Finansal Raporlama ve Muhasebe Açısından Değerlendirme”, *İSMMMO, Mali Çözüm*, Sayı 77.
- UZ, Reha, *Risk Yönetimi ve BASEL II’nin KOBİ’lere Etkileri*, İstanbul, 2004.
- UZAY, Şaban(1999), *İşletmelerde İç Kontrol Sistemini İncelemenin Bağımsız Dış Denetim Karar Sürecindeki Yeri ve Türkiye’deki Denetim Firmalarına Yönelik Bir Araştırma*, Sermaye Piyasası Kurulu, Pelin Ofset, Ankara.
- ÜLKÜ, Sema (2008), “KOBİ’ler İçin UFRS Taslağının Muhasebe Mesleği Mensupları Tarafından Algılanmasına Yönelik Bir Araştırma”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÜSTÜNEL, Bülent (2008), Türkiye Muhasebe Standartları Gelişimi, 12. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi, İstanbul.

- ÜSTÜNEL, Bülent (2006), "2006 Yılı Türkiye Muhasebe Standartlarının Yılı Olacak", *İSMMMO, Mali Çözüm*, Sayı 72.
- ÜSTÜNEL, Bülent(2009), " 2009 Faaliyet Raporu", www.tmsk.org.tr, 14.06.2010
- WELFENS, Prof.Dr. Paul J.J.,(2003), *BASEL II Rules, Financial Markets and Growth in the EU*, www.europarl.eu.int.
- www.bis.org.tr 08.02.2010
- www.e-sosder.com 18.02.2010
- YAYLA, Münür, KAYA, Yasemin Türker, "BASEL-II Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci, Çalışma Raporu", BDDK, 2005/5, sf. 4.
- YAYLA, Münür, Y. T. KAYA ve İ. EKMEK (2005) "Bankacılık Sektörüne Yabancı Girişi: Küresel Gelişmeler ve Türkiye", BDDK, Eylül 2005 (No:2005/6), www.bddk.org.tr.
- YELKİKALAN, Nazan ve Halis KAMIŞ (2001), KOBİ'lerde Verimlilik Yönelimli Yeniden Yapılandırma Stratejileri, 1.Orta Anadolu Kongresi, KOSGEB Yayınları, Ankara.
- YILDIZELİ, Şefik, *KOBİ Anlayışının Dünü, Bugünü, Geleceği*, KOSGEB Panel-2000.
- YILMAZ, Figen (2004), *Türkiye'de Küçük ve Orta Boy İşletmeler(KOBİ'ler)*, İktisadi Araştırmalar ve Planlama Müdürlüğü, Ankara.
- YILMAZ, Mustafa Kemal., ve Ali. KÜÇÜKÇOLAK, (2006), "BASEL II Uygulamalarının KOBİ'lere etkileri ve IMKB Şirketlerinin Bu Açından Değerlendirilmesi," *GOÜ İİBF Bölümü, 5. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi*.
- YÖRÜK, Nevin ve Ünsal BAN (2003), *KOBİ'lerin Finansman sorunları ve Finansman Sorunlarının Kaynaklarının Belirlenmesine Yönelik Uygulama*, Ankara.
- YÖRÜK, Nevin (2007), BASEL II Standartları'nın KOBİ'ler Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Anket Uygulaması, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* Cilt:22, Sayı:2

YÜKSEL, Ayhan (2006), "BASEL II Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörü", *BASEL II Kriterleri ve Denizli Ekonomisi Konferansı*, Denizli.

EKLER

EK 1:Anket Formu

Değerli Katılımcı,

Size sunulan bu anket formu, T.C. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Muhasebe ve Finansman Anabilim Dalı'nda, **Prof. Dr. Hilmi KIRLIOĞLU**'nun danışmanlığında yapmakta olduğum **“KOBİ'LERDE (KÜÇÜK ORTA BÜYÜKLÜKTE İŞLETMELER) UFRS (ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI) VE BASEL II DÜZENLEMELERİNİN FARKINDALIĞININ ARAŞTIRILMASI: DOĞU MARMARA ÖRNEĞİ”** isimli doktora tezi çalışmamın uygulama kısmının oluşturulmasına yardımcı olacaktır.

Doktora tezi çalışmamın amacı, UFRS ve BASEL düzenlemeleri tüm dünyadaki işletmelerimizi özellikle Küçük Orta Büyüklükte İşletmeleri (KOBİ) etkilemektedir, bu etkiyi bilimsel olarak ölçmek ve KOBİ'lerimizin farkındalık düzeylerini tespit etmektir.

Bu anket formunun doldurulması için ayıracağınız zaman bu çalışmanın başarısına önemli bir katkı yapacak ve çalışma sonucunda elde edilen bilimsel bilgi işletmelerimiz içinde yol gösterici olacaktır. Size sunulan anket formunu samimiyetle ve eksiksiz olarak doldurmanız çok büyük önem taşımaktadır. Vereceğiniz yanıtlar araştırma kapsamında yer alan tüm firmaların yanıtları ile birlikte değerlendirilecek olup, tez çalışmamda hiçbir firmanın ismi yer almayacaktır. Arzu ettiğiniz takdirde, araştırma sonuçlarının özeti adresinize gönderilecektir.

Ankete değerli vaktinizi ayırarak gösterdiğiniz ilgi ve katkınızdan dolayı teşekkür ederim.

Aydın ŞENOL

Öğretim Görevlisi

Adres: Sakarya Üniversitesi

Akyazı Meslek Yüksek Okulu

Akyazı / SAKARYA

Tel: 0 533 4572042

Mail: asenol@sakarya.edu.tr

ANKET FORMU

1. **Cinsiyetiniz?**
 - Kadın
 - Erkek
2. **Hangi yaş grubundasınız?**
 - 20 ve altı
 - 21-30
 - 31-40
 - 41-50
 - 51 ve üstü
3. **Eğitim durumunuz?**
 - İlkokul
 - Ortaokul
 - Lise
 - Önlisans
 - Lisans
 - Yüksek Lisans ve üstü
4. **Şu an işyerindeki çalışma pozisyonunuz?**
 - İşletme Sahibi
 - Yönetici
 - Mali Müşavir
 - Serbest Muhasebeci
 - Şef
 - Memur
5. **İşletme kaç yılında kurulmuştur veya kaç yıllık işletmesiniz?**
 - 0-2 Yıl
 - 3-5 Yıl
 - 7-10 Yıl
 - 11 Yıl ve Üstü
6. **İşletmenizde kaç kişi çalışmaktadır?**
 - 0-10 Kişi
 - 11-30 Kişi
 - 31-50 Kişi
 - 51-250
 - 251 üstü
7. **İşletmenizin hukuki yapısı aşağıdakilerden hangisine uymaktadır?**
 - Şahıs Şirketi
 - Adi Şirket
 - Limited
 - Anonim
 - Diğer

8. İşletmenizin faaliyet alanı aşağıdakilerden hangisine girmektedir?
 Üretim
 Ticaret Alım-Satım
 Hizmet
 Pazarlama
 Diğer.....
9. İşletmenizin yönetimini kim üstlenmiştir?
 Girişimci
 Profesyonel Yönetici
 Aile Üyeleri
 Diğer.....
10. İşletmenizde Serbest Muhasebeci Mali Müşavir istihdam ediyormusunuz?
 Evet
 Hayır
11. Cevabınız hayır ise muhasebe işlemlerini nasıl yerine getiriyorsunuz?
 Dışarıdan danışmanlık hizmeti alıyoruz.
 SMMM hizmetini veren kişilerin bürolarında işlemleri yürütüyoruz.
12. İşletmenizi yakından ilgilendiren vergi ve muhasebe ile ilgili düzenlemeleri nasıl takip edersiniz?
 Mutlaka kendim takip ederim
 SMMM takip eder..
13. İşletmenizde para ile ilgili konularda yani finansman sorunu yaşıyormusunuz?
 Evet
 Hayır
14. İşletmenizde genel olarak yaşadığınız finansman sorunlarınızı aşağıya belirtirmisiniz?
(Birden çok şık işaretlenebilir)
 Özkaynak Yetersizliği
 Faizlerin Yüksekliği
 Döviz Kurlarındaki hareketlilik
 Bankaların ağır şartları
 Müşterilerin Finansal Sorunları
 Vadeli satışların fazla olması
 Maliyetlerin sürekli değişmesi
 Alacakların zamanında tahsil edilememesi
15. İşletmenizde banka kredisi kullanıyormusunuz?
 Evet Kullanıyorum
 Hayır Kullanmıyorum

16. Eğer cevabımız evet ise tercih ettiğiniz kredi vadesi ne kadardır?
 0- 12 Ay
 13 – 24 Ay
 25 ay ve üstü
17. Bankalardan kredi kullanırken yaşığımız sorunlar aşığıdakilerden hangileridir?(Birden fazla şık işaretlebilir)
 Faiz oranlarının yüksekliği
 Teminat eksikliği
 Bilgi eksikliği
 Olumsuz ticari geçmiş
 Finansal tabloların yetersizliği (Bilanço,Gelir Tablosu..vb.)
 Bankaların küçük işletme olduğumuz için ağır şartlar ileri sürmesi
18. Avrupa Birliği'ne uyum süreciyle ilgili bilgiye sahipmisiniz?
 Hiç sahip değilim
 Az sahibim
Orta bilgiye sahibim
Tam bilgiye sahibim
19. Avrupa Birliğine girmemiz ölkemize neler getirecektir. (Birden çok şık işaretlebilir)
 Ekonomimiz gelişecek
 Rekabet artacak
 Bir çok firma rekabet edemeyecek ve batacaktır
 Yeni pazarlara açılma imkanına kavuşacağız.
 Daha kolay finansman kaynakları bulabileceğiz.
 Hiç bir şeye katkı sağlamayacaktır.
20. İşletme olarak BASEL II kriterleri hakkında bilgiye sahipmisiniz?
 Hiç sahip değilim
 Az sahibim
Orta bilgiye sahibim
Tam bilgiye sahibim
21. Basel II kriterleri işletmelerin kredi riskini azaltmaları için teminat olanaklarının artırılmasını öngörmektedir.Bu durum sizleri etkileyecekmidir?
 Hiç etkilemez
 Az etkiler
Orta derecede etkiler
Çok etkileyecektir.
22. İşletmenizde Basel II kriterlerine hazırlık çalışmalarında bulunuyormusunuz?
 Başlanmadı
 Yeni başlandı
Orta Düzey
İleri düzeyde

23. Ülkemiz işletmeleri için BASEL II kriterlerinin gerekli olup olmadığını aşağıdaki ölçüte göre derecelendirmisiniz?
 Hiç gerekli değil
 Az gerekli
 Orta gerekli
 Çok gerekli
 Mutlaka olmalı
24. Ülkemiz işletmeleri için BASEL II kriterlerinin uygulanması ile ilgili nasıl bir süreç öngörüyorsunuz?
 Sorun yaşanmayacaktır
 Çok sorunlar yaşanacaktır
 Fikrim yok
25. BASEL II kriterleri ile beraber artık şeffaf tabloları dediğimiz gerçek bilgiler muhasebe tablolarına(bilanço,gelir tablosu,özsermaye değişim tablosu,nakit akım tablosu) Uluslararası Finansal Raporlama Standart'larına göre yansıtılacaktır.UFRS hakkında bilgiye sahip misiniz?
 Hiç sahip değilim
 Az sahibim
 Orta bilgiye sahibim
 Tam bilgiye sahibim
26. Ülkemiz de 2005 yılında halka açık işletmelerde yakın bir zamanda da tüm işletmelerde uygulanmaya başlayacak olan Uluslararası Finansal Raporlama Standartları işlemlerinizi nasıl etkileyecektir.
 Etkilemeyecektir
 Olumlu etkileyecektir
 Konu hakkında tam olarak bir fikrim yok.
27. (UFRS) Uluslararası Finansal Raporlama Standartları hakkında bilgi edinmek için çalışmalarınız var mıdır?
 Konu ile ilgili çalışma yapmaktayız.
 Şu an için herhangi bir çalışma yapmamaktayız
 Konu ile ilgili bilgilendirmeyi Muhasebecimiz/Mali Müşavirimiz takip etmektedir.
28. (UFRS) Uluslararası Finansal Raporlama Standartları gerekli olup olmadığı hakkındaki görüşünüz aşağıdakilerden hangisidir.
 Hiç gerekli değildir.
 Mutlaka gereklidir.
 Zamanla anlaşılacaktır.
 Fikrim yok.
29. (UFRS) Uluslararası Finansal Raporlama Standartları hakkında bilgilendirmenin yeterli olup olmadığı hakkındaki görüşünüz aşağıdakilerden hangisidir.
 Yeterli bilgilendirme yapılmaktadır.
 Bilgilendirme yapılmamaktadır.
 Fikrim yok

30. (UFRS) Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve yaşanan son ekonomik gelişmeler hakkındaki görüşünüz nedir. (Birden çok şık işaretlenebilir)
- () Çok önemlidir
 - () Gereksizdir
 - () Önceliğimiz krizdir.
 - () Tüm bu konular Mali Müşavirimizi ilgilendirir
 - () Tüm bu konular faydalıdır. Ancak önceliklerimiz başka sorunlarımızdır. () Kriz daha çok etkilemektedir.

Anketimizi cevaplandırarak, değerli vaktinizi bize ayırdığınız için teşekkür ederiz.

EK 2: Türkiye’de Çeşitli Kurum Ve Kuruluşlarca Yapılan KOBİ Tanımları

Kurum ve Kuruluşlar	Ölçütler	Çok Küçük	Küçük	Orta	Büyük	Açıklama
DİE ve DPT	Çalışan Sayısı	1-9	10-49	50-99	100 üzeri	
Teşvik Belgeli KOBİ	Çalışan Sayısı	1-9	10-49	50-250	250 üzeri	İmalat ve Tarım Sanayinde Faaliyette Bulunma
Halk Bank	Sabit Varlık Tutarı	Kanuni Defter Kayıtlarında Arsa Bina Hariç Sabit Yatırım Tutarı 950,000 YTL’ yi aşmayan işletmeler				
	Çalışan Sayısı	En fazla 250 İşçi Çalıştıran İşletmeler				Üretim ve Onarım Faaliyetinde Bulunma
Dış Ticaret Müsteşarlığı	Sabit Varlık Tutarı	Kanuni Defter Kayıtlarında Arsa Bina Hariç Sabit Yatırım Tutarı 950,000 YTL’ yi aşmayan işletmeler				
	Çalışan Sayısı	1-200 arası işçi çalıştıran işletmeler				İmalat Sanayinde Faaliyet gösterme ve Gerçek Usulde Defter Tutma
Hazine Müsteşarlığı	Sabit Varlık Tutarı	2 Milyon \$’ ı aşmayan işletmeler				
	Çalışan Sayısı	1-9	10-49	50-250	250 üzeri	İmalat ve Tarım Sanayinde Faaliyette Bulunma
TOSYÖV	Sabit Varlık Tutarı	Sabit Yatırım Tutarı 950,000 YTL’ yi aşmayan işletmeler				
	Çalışan Sayısı		1-50	51-250	250 üzeri	
KOSGEB	Çalışan Sayısı		1-50	51-150	150 Üzeri	İmalat Sanayinde Faaliyette Bulunma
	Çalışan Sayısı	1-150 arası işçi çalıştıran işletmeler				Sermayesinin % 25’ den fazlasının büyük işletmelere ait olmaması veya Sermayesinin % 50’ den fazlasının Belediye veya İl Özel İdaresine ait olmaması ve herhangi bir vakıf veya holding bünyesinde olmaması
Eximbank	Çalışan Sayısı	1-200 arası işçi çalıştıran işletmeler				İmalat Sanayinde Faaliyet Gösterme
Ticaret ve Sanayi Bakanlığı Yönetmelik Taslağı	Bilanço Toplamı	Arsa Bina Hariç Bilanço Toplamı 2 Milyon \$’ aşmayan işletmeler				
	Çalışan Sayısı	10’ dan az	50’ den az	250’ den az	250 üzeri	Bağımsızlık
Ticaret ve Sanayi Bakanlığı Yönetmelik Taslağı	Yıllık Satış ve/veya Bilanço Toplamı	1 Milyon YTL’ den az	5 Milyon YTL’ den az	25 Milyon YTL’ den az		
	Çalışan Sayısı	10’ dan az	50’ den az	250’ den az	250 üzeri	

EK 3: IFRS, TMS, SPK BDDK Standartlarının Karşılaştırılması

ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI (UFRS/IFRS)	GÜNCELLEME TARİHİ		TMS/TFSK – TASLAK (TMSK)	SPK TEBLİĞ KISIMLARINDA DÜZENLENEN KONULAR	BDDK MUHASEBE UYGULAMA YÖNETMELİĞİNDE DÜZENLENEN KONULAR
IFRS 1- First-time Adoption of International Financial Reporting Standards	06 2003	Uluslararası Muhasebe Standartlarına Geçiş			
IFRS 2 - Share-based Payment	02 2004	Hisseye Dayalı Ödemeler			
IFRS 3- Business Combinations	02 2004	İşletme Birleşmeleri		KISIM - 12 İşletme Birleşmeleri	6 SAYILI TEBLİĞ Banka Birleşme ve Devirleri
IFRS 4 – Insurance Contracts	03 2004	Sigorta Sözleşmeleri			
IFRS 5 - Non-current Assets Held for Sale and Discontinued Operations	03 2004	Satışa Sunulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler	TMS-16 Durdurulan Faaliyetler	KISIM - 2 5 Durdurulan Faaliyetler	
IFRS 6 - Exploration for and Evaluation of Mineral Assets	06 2005	Madenlerin Keşfi ve Değerlemesi	<u>TFRS-6</u> Maden Kaynaklarının Araştırılması ve Değerlendirilmesi		
IFRS 7 - Financial Instruments: Disclosures	08 2005	Finansal Araçlar: Açıklamalar			
IAS – 1 Presentation of Financial Statements	12 2003		TMS- 1 Finansal Tabloların Sunuluşu	KISIM - 2 Mali Tabloların Sunumu	17 SAYILI TEBLİĞ Kamuya Açıklanacak Mali Tablolar İle Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar ve Eki Tablolar
IAS - 2 Inventories	12 2003		TMS - 2 Stoklar	KISIM - 6 Stoklar	
IAS -3 Consolidated Financial Statements		Yürürlükten kaldırılmış yerini IAS 27 ve IAS 28 standartları almıştır -1-			
IAS -4 Depreciation Accounting		Yürürlükten kaldırılmış yerini IAS 16, IAS 22 ve IAS 38 standartları almıştır -2-			
IAS -5 Information to be Disclosed in Financial Statements		Yürürlükten kaldırılmış yerini IAS 1 standardı almıştır			

EK 3'ün Devamı					
IAS -6 Accounting Resonces to Changing Prices		Yürürlükten kaldırılmış yerini IAS 15 standardı almıştır -4-			
	1992				
IAS – 7 Cash Flow Statements			TMS - 7 Nakit Akış Tabloları	KISIM - 4 Nakit Akım Tablosu	16 SAYILI TEBLİĞ Nakit Akım Tablosunun Düzenlenmesine İlişkin Muhasebe
	12 2003		TMS- 8 Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar	KISIM - 19 Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklik ve Hatalar	12 SAYILI TEBLİĞ Dönem Net Kâr/Zararı, Temel Hatalar ve Muhasebe Politikalarında Yapılan Değişikliklerin Muhasebeleştirilmesi
IAS – 9 Accounting for Research and Development Activities		Yürürlükten kaldırılmış yerini IAS 38 standardı almıştır -5-			
	1999		TMS-10 Bilanço Tarihinden Sonraki Olaylar	KISIM - 17 Bilanço Tarihinden Sonraki Olaylar	13 SAYILI TEBLİĞ Bilanço Tarihinden Sonra Ortaya Çıkan Hususların Muhasebeleştirilmesi
IAS - 11 Construction Contracts	1993		TMS – 11 İnşaat Sözleşmeleri	KISIM - 24 İnşaat Sözleşmeleri	
IAS - 12 Income Taxes	2000		TMS – 19 Kurum Kazancı Üzerinden Hesaplanan Vergiler	KISIM - 28 Kurum Kazancı Üzerinden Hesaplanan Vergiler	18 SAYILI TEBLİĞ Vergilerin Muhasebeleştirilmesi Standardı
IAS-13 Presentation of Current Assets and Current Liabilities		Yürürlükten kaldırılmış yerini IAS 1 standardı almıştır -6-			
	1997		TMS - 14 Finansal Bilgilerin Bölümlere Göre Raporlanması	KISIM - 22 Finansal Bilgilerin Bölümlere Göre Raporlanması	17 SAYILI TEBLİĞ Kamuya Açıklanacak Mali Tablolar İle Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar ve Eki Tablolar
IAS - 14 Segment Reporting					
IAS – 15 Information Reflecting and Effects of Changing Prices		Yürürlükten kaldırılmış yerini IAS 29 standardı almıştır -7-			

EK 3'ün Devamı					
IAS - 16 Property, Plant and Equipment	12 2003		TMS -16 Maddi Duran Varlıklar	KISIM - 7 Maddi Varlıklar	2 SAYILI TEBLİĞ Maddi Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi
IAS - 17 Leases	12 2003		TMS-17 <u>Kiralama İşlemleri</u>	KISIM - 20 Kira Muhasebesi	4 SAYILI TEBLİĞ Kiralama İşlemlerine İlişkin Muhasebe
IAS - 18 Revenue	1993		TMS - 18 Hasılat	KISIM - 5 Hasılat	
IAS - 19 Employee Employee Benefits	2002			KISIM - 29 Çalışanlara Sağlanan Faydalar	10 SAYILI TEBLİĞ Banka Çalışanlarının Haklarının
IAS - 20 Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance	1983		TMS-20 Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Açıklanması	KISIM - 26 Devlet Teşvik ve Yardımları	9 SAYILI TEBLİĞİ Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Dipnotlarda Açıklanması
IAS - 21 The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates	12 2003		TMS - 21 Kur Değişiminin Etkileri	KISIM - 14 Kur Değişiminin Etkileri	11 SAYILI TEBLİĞ Kur Değişim Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi
IAS - 22 Business Combinations		Yürürlükten kaldırılmış yerini IFRS 3 standardı almıştır -8-			
IAS - 23 Borrowing Costs	1993		TMS - 23 Borçlanma Maliyetleri	KISIM - 10 Borçlanma Maliyetleri	
IAS - 24 Related Party Disclosures	12 2003		TMS-24 İlişkili Taraf Açıklamaları	KISIM - 21 İlişkili Taraflar	17 SAYILI TEBLİĞ Kamuya Açıklanacak Mali Tablolar İle Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar ve Eki Tablolar
IAS- 25 Accounting for Investments		Yürürlükten kaldırılmış yerini IAS 39 ve IAS 40 standartları almıştır -9-			

EK 3'ün Devamı					
IAS - 26 Accounting and Reporting by Retirement Benefit Plans	1987		TMS-26 <u>Emeklilik Fayda Planlarında Muhasebeleştirme ve Raporlama</u>	KISIM - 30 Emeklilik Planları	10 SAYILI TEBLİĞ Banka Çalışanlarının Haklarının Muhasebeleştirilmesi
IAS - 27 Consolidated and Separate Financial Statements	12 2003		TMS - 27 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar	KISIM - 13 Konsolide Mali Tablolar, Bağlı Ortaklıklar, Müşterek Yönetime Tabi Teşebbüsler ve İştirakler	15 SAYILI TEBLİĞ Konsolide Mali Tabloların Düzenlenmesi, Bağlı Ortaklık, Birlikte Kontrol Edilen Ortaklık ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesi
IAS - 28 Accounting for Investments in Associates	12 2003		TMS - 28 İştiraklerdeki Yatırımlar	KISIM - 13 Konsolide Mali Tablolar, Bağlı Ortaklıklar, Müşterek Yönetime Tabi Teşebbüsler ve İştirakler	15 SAYILI TEBLİĞ Konsolide Mali Tabloların Düzenlenmesi, Bağlı Ortaklık, Birlikte Kontrol Edilen Ortaklık ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesi
IAS - 29 Financial Reporting in Hyperinflationary Economies	1989		TMS - 29 Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama	KISIM - 15 Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesi	14 SAYILI TEBLİĞ Mali Tabloların Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Düzenlenmesine İlişkin Muhasebe - Ekli Tablo
IAS - 30 Disclosures in the Financial Statements of Banks and Similar Financial Institutions	1990	Yürürlükten kaldırılmış yerini 2007 yılında geçerli olacak IFRS 7 standardı almıştır	TMS - 15 Banka ve Benzeri Finansal Kuruluşların Finansal Tablolarının Kamuya Açıklanması	KISIM - 23 Banka ve Benzeri Finansal Kuruluşların Mali Tablolarının Kamuya Açıklanması	17 SAYILI TEBLİĞ Kamuya Açıklanacak Mali Tablolar İle Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar ve Eki Tablolar
IAS - 31 Financial Reporting of Interests in Joint Ventures	12 2003		TMS - 31 İş Ortaklıklarındaki Paylar	KISIM - 13 Konsolide Mali Tablolar, Bağlı Ortaklıklar, Müşterek Yönetime Tabi Teşebbüsler ve İştirakler	15 SAYILI TEBLİĞ Konsolide Mali Tabloların Düzenlenmesi, Bağlı Ortaklık, Birlikte Kontrol Edilen Ortaklık ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesi
IAS - 32 Financial Instruments: Disclosure and Presentation	12 2003	Yürürlükten kaldırılmış yerini 2007 yılında geçerli olacak IFRS 7 standardı almıştır		KISIM - 11 Finansal Araçlar	1 SAYILI TEBLİĞ Finansal Araçların Muhasebeleştirilmesi
IAS - 33 Earnings Per Share	12 2003			KISIM 16 Hisse Başına Kazanç	

EK 3'ün Devamı					
IAS - 34 Interim Financial Reporting	1998		TMS-34 <u>Ara Dönem Finansal Raporlama</u>	KISIM - 3 Ara Mali Tablolar	17 SAYILI TEBLİĞ Kamuya Açıklanacak Mali Tablolar ile Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar ve Eki Tablolar
IAS - 35 Discontinuing Operations		Yürürlükten kaldırılmış yerini IFRS 5 standardı almıştır -10-			
IAS - 36 Impairment of Assets	03 2004		TMS - 20 Varlıklarda Değer Düşüklüğü	KISIM - 9 Varlıklarda Değer Düşüklüğü	7 SAYILI TEBLİĞ Varlıklardaki Değer Azalışının Muhasebeleştirilmesi
IAS - 37 Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets	1998		TMS-37 <u>Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar</u>	KISIM - 18 Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar	8 SAYILI TEBLİĞ Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Varlıkların Muhasebeleştirilmesi
IAS - 38 Intangible Assets	03 2004		TMS - 18 Maddi Olmayan Duran Varlıklar	KISIM - 8 Maddi Olmayan Varlıklar	3 SAYILI TEBLİĞ Maddi Olmayan Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi
IAS - 39 Financial Instruments: Recognition and Measurement	03 2004			KISIM - 11 Finansal Araçlar	1 SAYILI TEBLİĞ Finansal Araçların Muhasebeleştirilmesi
IAS - 40 Investment Property	03 2004			KISIM - 27 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	
IAS - 41 Agriculture	2001		TMS-41 <u>Tarımsal Faaliyetler</u>	KISIM - 31 Tarımsal Faaliyetler	

Kaynak: <http://www.tmud.org.tr/standartDetay.aspx?StandartID=11> Erişim Tarihi:01.02.2011

ÖZGEÇMİŞ

1971 yılının Kasım ayında Sakarya-Akyazı'da dünyaya gelen Aydın ŞENOL; ilk- orta ve lise öğrenimini okul birincisi olarak 1990 yılında Sakarya'da tamamlamıştır. Aynı yıl, Uludağ Üniversitesi İktisâdi ve İdarî Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü' ne başlamış ve 1995 yılında tamamlamıştır. 1995 yılından 2005 yılına kadar Katılım Bankalarında çeşitli kademe ve bölümlerde yetkili olarak çalışan Aydın ŞENOL, 1996 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Muhasebe Finansman Anabilim dalında başladığı yüksek lisans çalışmalarını, “Barter İşlemleri ve Muhasebesi” tezi ile 1999 yılında tamamlamıştır. 2005 yılından itibaren Sakarya Üniversitesi Akyazı Meslek Yüksek Okulu Sosyal Bilimler Programı İşletme Bölümünde Öğretim Görevlisi olarak çalışmaktadır.

Öğretim Görevlisi Aydın ŞENOL, halen bu görevine Müdür Yardımcısı olarak devam etmektedir. Evli ve iki çocuk babasıdır.